

Handbok
Konkurstillsyn
8:e upplagan (2024)

Förord till uppdatering av Kronofogdens Handbok för konkurstillsyn, februari 2024

Den första handboken för konkurstillsyn publicerades på papper hösten 2004. Från och med upplaga 2, våren 2008, har handboken enbart publicerats digitalt på www.kronofogden.se. Denna 8:e upplaga publicerades i februari 2024.

Uppdateringarna sedan den förra upplagan av handboken berör bland annat:

- Omarbetad disposition
- Hanteringen av sluthandlingar
- Förvaltartaxans tillämplighet

Kronofogden har i egenskap av tillsynsmyndighet i uppgift att övervaka konkursförvaltningen och ha tillsyn över rekonstruktörer. Det innebär att konkurstillsynens medarbetare, förutom att vara införstådd med det regelverk som styr tillsynsverksamheten, måste ha goda kunskaper om både obeståndslagstiftningen i allmänhet och konkursrätten i synnerhet, men också förstå hur den praktiska konkursförvaltningen fungerar. Det huvudsakliga syftet med denna handbok är att redovisa hur konkurstillsynen arbetar och ge stöd i rättsliga frågor inom konkurstillsynens verksamhetsområde.

Kronofogdens roll som tillsynsmyndighet medför visst inflytande över hur konkursförvaltningen bedrivs. Dessutom ställs konkurstillsynens medarbetare ofta inför liknande frågor som andra aktörer på området hanterar. Slutligen ligger det i Kronofogdens uppdrag att vara en expert på konkursrättens område och bidra med erfarenhet och sakkunskap för att främja en fördelaktig avveckling av konkurser. Därför är ett delsyfte med handboken även att ge vägledning för andra aktörer som arbetar med konkurser.

Ansvarig för uppdateringen och redaktör för handboken är kronofogden Helen Malmberg. Juristen Thomas Nordqvist samt operativa verksamhetsutvecklaren Jörgen Tesch har varit delaktiga i arbetet med denna upplaga. Verksjuristen Andreas Bäckbro, rättsavdelningen, har sakgranskat texterna.

Denna upplaga av handboken har beslutats av enhetschefen Petra Schölander Östman 2024-02-09, diarienummer KFM 1745-2024.

Liksom tidigare tar Kronofogden, gärna emot synpunkter från användare och andra läsare. Synpunkter kan lämpligen lämnas på e-post till kontakt@kronofogden.se.

Innehållsförteckning

1	Inledning	10
1.1	Bakgrund konkurser.....	10
1.1.1	Allmänt om konkurser	10
1.1.2	Förvaltning av konkursboet	11
1.2	Allmänt om konkurstillsyn	11
1.2.1	Formell kontroll	11
1.2.2	Materiell kontroll	12
1.2.3	Konkurstillsynens praktiska arbete	12
1.2.4	Tillsynsnivåerna.....	13
1.2.5	Kvalitetssäkring av konkursförvaltarnas handläggning	13
1.2.6	Temagranskningar	14
1.2.7	Byråbesök	14
1.2.8	God tillsynssed	14
1.2.9	Information och rådgivning	15
2	Offentlighet och sekretess.....	15
2.1	Vad menas med offentlig handling?	16
2.2	Allmänna förutsättningar för sekretessprövning.....	16
2.3	Sekretessbestämmelser som kan bli aktuella	17
2.3.1	Bestämmelser som skyddar det allmännas intresse	17
2.3.2	Bestämmelser som skyddar enskildas intresse	18
3	Upplysningar enligt 7 kap. 9 § KonkL	22
3.1	Upplysningar till konkurstillsynen.....	22
3.2	Upplysningar till borgenärer	23
4	Utseende av förvaltare	25
4.1	Hörande enligt 7 kap. 3 § KonkL	25
4.1.1	Så här går hörandet till.....	25
4.1.2	Jävsfrågor.....	26
5	När konkursbeslutet överklagas.....	26
5.1	Konkurstillsynens uppdrag	27
5.2	Om konkursbeslutet upphävs.....	27
6	Omhändertagande av boet	28
6.1	Den inledande informationen	28
6.1.1	Konkurstillsynens prioritering	28
6.2	Konkurstillsynens inledande aktiviteter.....	29
6.2.1	Konkurstillsynens närvaro vid förvaltarens omhändertagande.....	29
6.2.2	Konkurstillsynens roll vid företagsbesök	30
6.2.3	Konkurstillsynens arbete efter omhändertagandet.....	30
6.2.4	Konkurstillsynens kontroll av förvaltarens rutiner	30
6.3	Förvaltarens inledande åtgärder.....	31
6.3.1	Förvaltarens hantering av likvida medel.....	31
6.3.2	Lokaler och inventarier	33
6.3.3	Räkenskapsinformation	33
6.3.4	Pågående löneutmätning.....	34
6.3.5	Fortsatt drift/överlåtelse av rörelse	34
6.4	Möjligheter till handräckning	34
6.4.1	Handräckning i praktiken	34
6.5	Separationsrätt, redovisningsmedel med mera	36
6.5.1	Arbetet med separationsgods.....	36
6.5.2	Förvaltarens vårdplikt.....	37
6.5.3	Återtagande- och äganderättsförbehåll	38
6.5.4	Redovisningsmedel.....	38
6.5.5	Finansiell leasing	38
6.5.6	Sale and lease back	38
6.5.7	Försäljningskommission – konsignation	39
6.6	Pågående processer.....	39
6.6.1	Pågående processer vid konkursutbrottet.....	40
6.6.2	Processer inledda av förvaltaren efter konkursbeslutet.....	40

6.6.3	Processer inledda av gäldenären efter konkursbeslutet.....	41
6.6.4	Förlikningar	41
6.7	Pågående avtal	42
6.7.1	Överlåtelse av lös egendom	42
6.7.2	Entreprenader.....	42
6.7.3	Hyra av fast egendom	42
6.7.4	Hyra av lös sak och leasing	45
6.7.5	Fastighetsaffärer	45
6.7.6	Försäkringsavtal.....	45
6.8	Immateriella rättigheter	46
6.8.1	Patenträttigheter.....	46
6.8.2	Upphovsrätter	46
6.8.3	Varumärken	47
6.9	Egendom utomlands	48
6.9.1	Konkurstillsynens uppgift när det finns tillgångar utomlands	49
6.9.2	EU:s insolvensförordning	49
6.9.3	Nordiska konkurser.....	52
6.9.4	Konkursförvaltarens behörighet utanför Norden och EU	54
6.9.5	Domicil- och särkonkurser	55
6.9.6	Särskilt om filialer	55
6.9.7	Ärva tillgångar utomlands	56
6.10	Personal och lönegaranti i konkurs.....	57
6.10.1	Tillsynens uppdrag – lönegaranti i konkurs.....	57
6.10.2	Personalfrågor i konkursens inledningsskede.....	58
6.10.3	Anställning och uppsägning	61
6.10.4	Beslut om lönegaranti och utbetalning	63
6.10.5	Sammanställning av lönefordringar i konkurs.....	65
6.10.6	Om boet anställer.....	67
6.10.7	Utdelning till löneborgenärer.....	67
6.11	Fortsatt drift	69
6.11.1	Definition av begreppet fortsatt drift och syftet med att fortsätta driften ..	69
6.11.2	Inför beslut om fortsatt drift	70
6.11.3	Tillståndspliktig verksamhet.....	73
6.11.4	Personalliggare	74
6.11.5	Överskott vid fortsatt drift	74
6.11.6	Specifika förhållanden i olika branscher	79
7	Hörande enligt 7 kap. 10 § KonKL	86
7.1	Konkurstillsynens uppdrag i samband med hörandet	86
7.1.1	Hur hantera förvaltare som inte fullgör sin skyldighet att höra konkurstillsynen?.....	87
7.2	Förvaltarens hörande	88
7.3	Särskilt berörd borgenär	89
7.4	Viktigare frågor	90
7.4.1	Fortsatt drift	90
7.4.2	Försäljning av värdefull egendom med mera.....	91
7.4.3	Väckande av återvinningstalan eller annan talan angående belopp som inte är obetydligt eller mer värdefull egendom.....	91
7.4.4	Överta talan vid domstol.....	91
7.4.5	Anlita sakkunnigt biträde.....	92
7.4.6	Överlåtelse till närstående utan föregående offentligt anbudsanförande ...	92
7.4.7	Motstridiga borgenärsintressen.....	92
7.4.8	Fördjupad brottsefterforskning	93
7.4.9	Omfattning av förvaltarens skyldighet att förteckna konkursgäldenärens räkenskapsinformation.....	93
7.5	När ska förvaltaren höra gäldenären?	93
7.6	Borgenärernas rättigheter, underlåtet hörande med mera	94
8	Bouppteckning och räkenskaper	95
8.1	Bouppteckning och bekräftelse av bouppteckning	95
8.1.1	Bouppteckningens upprättande och innehåll	95

8.1.2	Värdering	97
8.2	Räkenskapsinformation	98
8.2.1	Konkurstillsynens uppgift avseende räkenskapsinformationen	99
8.3	Egendom utomlands	99
8.4	Bekräftelse av bouppteckning.....	99
8.4.1	Utgångspunkter för bouppteckningssammanträdet.....	99
8.4.2	Kallelse till bouppteckningssammanträde	100
8.4.3	Bouppteckningssammanträdet ställs in eller sätts ut till ny tid	101
8.4.4	Platsen för bouppteckningssammanträdet	101
8.4.5	Annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen.....	101
8.4.6	Sammanträdets deltagare	102
8.4.7	Om undertecknandet och elektronisk underskrift	103
8.4.8	Tvångsmedel mot uppgiftslämnare.....	103
8.4.9	Förvaltarens underrättelse om utdelningsprognos	104
8.4.10	Möjlighet till edgång.....	105
8.4.11	Rätten att tiga.....	106
8.4.12	Ersättning för inställelse	106
8.4.13	Handlingsoffentlighet hos förvaltaren	106
9	Realisering av boets tillgångar.....	107
9.1	Kundfordringar	107
9.1.1	Konkurstillsynens uppgift avseende kundfordringar	107
9.1.2	Indrivning av fordringar	107
9.1.3	Pantsatta fordringar.....	108
9.1.4	Motkrav från konkursbolagets borgenärer.....	108
9.1.5	Avbetalningsplaner	108
9.1.6	Tvistiga fordringar och pågående rättegång	108
9.1.7	Ska konkursboet väcka talan?.....	109
9.2	Överlåtelse av egendom.....	109
9.2.1	Tillsynens uppdrag.....	109
9.2.2	Allmänt om överlåtelse av boets tillgångar	109
9.2.3	Överlåtelse av lös egendom	111
9.2.4	Överlåtelse av fast egendom.....	114
9.2.5	Exekutiv försäljning under konkurs.....	115
9.3	Överlåtelse av rörelse	118
9.3.1	Konkurstillsynens uppgift vid rörelseöverlåtelse.....	118
9.3.2	Rörelseöverlåtelse eller utförsäljning styckevis?.....	118
9.3.3	Rörelseöverlåtelsen.....	118
9.4	Abandonering	119
9.4.1	Tillsynens uppdrag.....	119
9.4.2	Vad är abandonering.....	120
9.4.3	Hur och när ska en abandonering genomföras?.....	121
10	Miljörättsliga frågor.....	123
10.1	Konkurstillsynens uppgift vid miljöfrågor i konkurser.....	123
10.2	Miljörättsliga principer	124
10.3	De fyra huvudfallen	124
10.3.1	Förvaringsfall.....	125
10.3.2	Skadefall	125
10.3.3	Fortsatt verksamhet.....	126
10.3.4	Tillståndsrelaterad verksamhet	126
10.4	Begränsningar i ansvar	127
10.5	Förvaltarens anmälningsskyldighet och straffansvar.....	127
11	Förvaltarberättelse och brottsefterforskning	128
11.1	Tillsynens uppdrag.....	129
11.2	Inledande uppgifter.....	129
11.3	En översikt över tillgångar och skulder av olika slag	129
11.4	Bokföring.....	130
11.5	Orsakerna till och tidpunkten för obestånd.....	131
11.6	Återvinning	133
11.7	Tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning	134

11.8	Olovliga utbetalningar	135
11.8.1	Beviskrav och bevisbörda.....	136
11.9	Låneförbudet.....	137
11.10	Skadestånd.....	137
11.11	Anstånd med förvaltarberättelsen	139
11.11.1	Konkurstillsynens uppgift vid anståndsbegäran	140
11.12	Brottsefterforskning.....	140
11.12.1	Underrättelse om brottsmisstanke m.m.	142
11.12.2	RUBICON	142
12	Rättsprocesser.....	143
12.1	Boet inleder rättegång.....	143
12.1.1	Allmänt om rättegång i konkurs	144
13	Halvårsberättelser	147
13.1	Konkurstillsynens uppdrag	147
13.2	Upprättande och ingivande av halvårsberättelser	148
14	Boets redovisning	149
14.1	Bokföring i konkurs.....	149
14.2	Tillsynens uppdrag.....	149
14.3	Lagreglering och Bokföringsnämndens uttalande	150
14.4	Skattskyldighet	151
14.4.1	Inkomst- och förmögenhetsskatt.....	151
14.4.2	Arbetsgivaravgifter och källskatt.....	151
14.4.3	Avgiftsskyldighet för arbetsgivaravgifter på utdelning till arbetstagare för lönefordringar	152
14.4.4	Punktskatter	153
14.4.5	Mervärdesskatt.....	153
14.4.6	Skattskyldighet och registrering i konkursbo	154
14.4.7	Konkursboets respektive konkursgäldenärens skattskyldighet.....	154
14.4.8	Rörelseöverlåtelse.....	154
14.4.9	Blandad verksamhet.....	154
14.4.10	Pantsatt egendom.....	155
14.4.11	Byggtreprenader.....	155
14.4.12	Särskilt om moms för personbilar m.m.	156
14.4.13	Särskilt om fastigheter m.m.	156
14.4.14	Jämkning av moms för fastighet p.g.a. reparation/ombyggnad	156
14.4.15	Särskilt om aktier m.m.	157
14.4.16	Särskilt om tryckerimoms.....	157
14.5	Konkursförvaltarens möjlighet att föra talan för att återfå moms.....	157
14.6	Momsredovisning av förvaltarens arvode och kostnader	157
14.7	Konkurstillsynens granskning i momshänseende	158
15	Boets kostnader och företrädesordningen.....	159
15.1	Exempel på konkurskostnader	159
15.2	Exempel på massakostnader	160
15.3	Vilken skyldighet har förvaltaren att undvika brist i boet?.....	160
15.4	Fastigheter med negativt värde bör inte belasta konkursboet	161
15.5	Förvaltaren kan få ersättning av staten för försäljningskostnader av fast egendom, men inte för omvårdnad	161
15.6	Massakostnader hänförliga till egendom	161
15.7	Underhåll till gäldenären	161
15.8	Processer	162
15.9	Förvaltaren är inte alltid skyldig att försäkra egendom	162
15.10	Företrädesregel eller betalningsordning?.....	162
16	Förskott.....	163
16.1	Förskottsbetalning.....	163
16.2	Förskottsarvode	164
17	Bevakningsförfarande.....	165
17.1	Konkurstillsynens uppgifter vid bevakningsförfaranden	165
17.2	Bevakningsförfarande – förutsättningar och effekter	166
17.3	Bevakningsförfarandet i praktiken.....	166

18	Förmånsrättslagen.....	168
18.1	Särskild och allmän förmånsrätt	168
18.1.1	Särskilda förmånsrätter	169
18.1.2	Allmänna förmånsrätter	170
18.2	Fordringar utan förmånsrätt	170
18.3	Ändringar i förmånsrättslagen	170
19	Sluthandlingar.....	171
19.1	Slutredovisning	172
19.1.1	Brister i slutredovisningen	172
19.2	Förvaltarens redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL.....	173
19.2.1	Brister i redogörelsen enligt 7 kap. 17 § KonkL.....	173
19.3	Arvodesframställning med arbetsredogörelse.....	173
19.3.1	Brister i arvodesframställningen eller arbetsredogörelsen.....	173
19.4	Utdelningsförslag.....	174
19.4.1	Brister i utdelningsförslaget.....	174
19.5	Förvaltningsredogörelse och rättsägarförteckning.....	175
19.5.1	Brister i förvaltningsredogörelse eller rättsägarförteckning	175
20	Arvodesbedömning.....	175
20.1	Konkurstillsynens ansvar för kostnadsutvecklingen i stort.....	175
20.2	Konkursförvaltartaxan	176
20.2.1	Åtgärder som bör ingå i arbetet som arvoderas enligt taxan.....	176
20.2.2	Åtgärder och omständigheter som kan medföra överskridande av taxan	178
20.2.3	Ersättning till sakkunnigt biträde vid taxekonkurs	178
20.3	Skäligt arvode	179
20.3.1	Krav på den specificerade arbetsredogörelsen.....	179
20.3.2	Tidsredovisning som underlag.....	179
20.3.3	Åtgärder som förvaltaren inte kan få betalt för i konkursen	180
20.4	Yttrande till domstol	180
20.5	Konkurstillsynens roll vid arvodesprövningen	181
20.6	Om medel blir tillgängliga p.g.a. lägre beslutat arvode	182
20.7	Arvodestvister.....	186
21	Former för avslut	186
21.1	Avskrivning	187
21.1.1	Formlös utdelning – en form av avskrivning	187
21.1.2	Avskrivning när ingen fordran görs gällande	188
21.2	Utdelning	188
21.2.1	Sakutdelning	189
21.3	Hybridkonkurser	190
21.4	Överskott i konkurs.....	190
21.5	Nedläggning.....	190
21.6	Upphävd konkurs.....	191
21.7	Upphävande eller undanröjande	191
22	Efter avslutad konkurs	192
22.1	Klander och skadeståndstalan.....	192
22.2	Årsuppgift.....	193
22.3	Slutanmälan	193
22.4	Ansvar för gäldenärens räkenskapsinformation och annat material	194
23	Ny tillgång efter konkursens avslut	195
23.1	Inledning	195
23.2	När – och i vilken utsträckning – bör förvaltaren arbeta med en ny tillgång?	195
23.3	Förfarandet för efterutdelning.....	196
23.3.1	Allmänt om efterutdelning.....	196
23.3.2	Fördelningen av de nytillkomna medlen	197
23.3.3	Nödvändiga handlingar i efterutdelningsärenden	197
23.3.4	Formell eller formlös (förenklad) efterutdelning	198
23.3.5	Konkurstillsynens uppgifter vid efterutdelning	199
24	Statlig lönegaranti.....	200
24.1	Lönegarantisystemets grunddrag	200

24.2	Konkurstillsynens uppdrag	201
24.3	Förutsättningar för att få lönegaranti	202
24.3.1	Uppsägningslön och förmånsrätt	202
24.3.2	Prövning och beslut om lönegaranti	202
24.3.3	Konkurs med bevakningsförfarande	202
24.3.4	Gränsöverskridande konkurser och andra insolvensförfaranden	202
24.4	Uppsägningstider enligt LAS	203
24.4.1	Uppsägningstid för anställningar ingångna före den 1 januari 1997	203
24.4.2	Uppsägningstid för anställningar ingångna den 1 januari 1997 eller senare	203
24.5	Lön och arbetstagare	203
24.5.1	Maximibelopp	204
24.5.2	Maximitid	204
24.5.3	Anmälan till arbetsförmedlingen	205
24.5.4	Avräkning från lönegaranti	205
24.6	Lön som omfattas av förmånsrätt	206
25	Gränsöverskridande lönegaranti	209
25.1	Inledning	209
25.2	Tillsynens uppdrag	210
25.3	Konkurs i annat nordiskt land	210
25.4	Konkurs i annan medlemsstat inom EU	210
25.5	Konkurstillsynens handläggning	211
25.5.1	Arbetstagaren ansöker om ersättning från svensk lönegaranti	211
25.5.2	Konkurstillsynen prövar och beslutar	211
25.5.3	Avslag och möjlighet att överklaga	212
25.6	Lämna information till annat land	212
26	Lönegarantiprocesser	213
26.1	Inledning	213
26.2	Tillsynens uppdrag	213
26.3	Process i domstol	213
26.4	Överprövning av lönegarantibeslut	214
26.5	Rättegångskostnader i lönegarantimål	214
27	Tillsyn över rekonstruktörer	215
27.1	Hörande inför utseende av rekonstruktör	215
27.2	Tillsynen efter rekonstruktionsbeslutet	217
27.2.1	Bedömning om utsedd rekonstruktör är lämplig	217
27.2.2	Entledigande av rekonstruktör	217
27.2.3	Förlängning av företagsrekonstruktion	217
27.2.4	Bedömning av rekonstruktörens arvode och rekonstruktionens upphörande	218
27.3	Lönegaranti i företagsrekonstruktion	218
27.3.1	Tillsynsmyndighetens uppdrag	218
27.3.2	Rekonstruktören fattar lönegarantibeslut	219
27.3.3	Lönegarantins omfattning	219
27.3.4	Utbetalning/återbetalning av lönegaranti	219
27.4	Tillsynsperson i företagsrekonstruktion	219
27.5	Tillsynsavgift i företagsrekonstruktion	220

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
BrB	Brottsbalken
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FrekL	Lag (2022:964) om företagsrekonstruktion
FRL	Förmånsrättslag (1979:979)
HB	Handelsbalken
HD	Högsta domstolen
JB	Jordabalken (1970:994)
JK	Justitiekanslern
JO	Justitieombudsmannen, Justitieombudsmannens Ämbetsberättelse
Kronofogden	Kronofogdemyndigheten
KonkL	Konkurslag (1987:672)
LAS	Lag (1982:80) om anställningsskydd
LgL	Lönegarantilag (1992:497)
MB	Miljöbalken (1998:808)
ML	Mervärdesskattelag (1994:200)
NJA	Nytt juridiskt arkiv avd. 1
NJA II	Nytt juridiskt arkiv avd. 2
Prop.	Proposition
PRV	Patent- och Registreringsverket
RB	Rättegångsbalken (1942:740)
REKON	Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet i Sverige
RH	Rättsfall från hovrätterna
RR	Regeringsrätten
RÅ	Regeringsrättens årsbok
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
UB	Utsökningsbalken (1981:774)

Allmänt

1 Inledning

Kronofogden har i egenskap av tillsynsmyndighet i uppgift att övervaka konkursförfarandet. Det innebär att konkurstillsynens medarbetare måste ha goda kunskaper om konkurslagstiftningen, de regler som styr konkurstillsynens verksamhet samt även ha goda kunskaper om hur den statliga lönegarantin fungerar. Det är också viktigt med förståelse för hur konkursförvaltning fungerar i praktiken.

1.1 Bakgrund konkurser

Syftet med konkursinstitutet är att gäldenärens tillgångar ska omsättas i pengar på ett sätt som ger borgenärerna bästa möjliga utfall. Avvecklingsförfarandet inleds med att ett konkursbo tar över gäldenärens tillgångar. I samband med konkursbeslutet förordnar domstolen en konkursförvaltare för att avveckla boet.

Förvaltaren ska i första hand klarlägga i vilken mån det finns tillgångar som räcker till säkerhetsinnehavare och andra prioriterade fordringsägare. De borgenärer som har oprioriterade fordringar får utdelning om det finns medel kvar efter utdelning till prioriterade borgenärer.

På senare år har lagstiftaren lyft fram att konkurs inte enbart är en angelägenhet för borgenärerna. Konkursens verkningar för sysselsättningen ska också beaktas, liksom möjligheterna att upptäcka ekonomisk brottslighet. Genom konkursförvaltarens utredning framkommer orsakerna till obeståndet och om gäldenären har handlat otillbörligt eller illojalt på något sätt.

År 1980 överläts ansvaret för tillsyn över konkursförvaltningen till en tillsynsmyndighet. Uppdraget gick till dåvarande kronofogdemyndigheterna och har följt med vidare till den sammanslagna Kronofogdemyndigheten (Kronofogden). Organisatoriskt hör tillsynen hemma inom ramen för verksamhetsgrenen konkurstillsyn.

Konkurstillsynen övervakar konkursförfarandet från det att en konkursförvaltare utses till och med att konkursen avslutas, men saknar möjlighet att besluta om några sanktioner. Istället kan tillsynen resultera i frågor, avstämningar och synpunkter under ärendets gång, samt yttranden med överväganden och synpunkter till domstolen eller klander av förvaltarens slutredovisning. Yttrandena kan bl.a. avse vem som är tillräckligt kvalificerad för att ta uppdrag som konkursförvaltare, om en föreslagen person är lämplig att utses till konkursförvaltare i den enskilda konkursen och om det arvode som förvaltaren begär är skäligt. Vidare ska konkurstillsynen vara en aktiv diskussionspartner till konkursförvaltaren i viktigare frågor under konkursförfarandet.

1.1.1 Allmänt om konkurser

I en konkurs tas konkursgäldenärens samtliga tillgångar i anspråk för att betala gäldenärens alla skulder. Förfarandet betecknas även som generalexekution. Konkursens viktigaste funktion är att förhindra en kapplöpning mellan borgenärerna om gäldenärens tillgångar.¹ I samband med konkursbeslutet utser tingsrätten en konkursförvaltare som får i uppdrag att sköta avvecklingen av konkursgäldenärens tillgångar. Under konkursen får gäldenären alltså inte själv längre råda över sina tillgångar, viket är ett betydande ingrepp i den enskildes rättigheter.

---

¹ Begreppet konkurs kommer från det latinska ordet *concursum* som betyder kapplöpning.

1.1.2 Förvaltning av konkursboet

När en person eller ett företag försätts i konkurs övergår dennes tillgångar till ett konkursbo. För att avveckla konkursboet utser tingsrätten en konkursförvaltare. I viktigare frågor ska förvaltaren höra tillsynsmyndigheten och berörda borgenärer men förvaltaren fattar självständigt samtliga beslut i konkurshandläggningen.

Förvaltaren ska ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av konkursboet.² Detta hindrar inte att förvaltaren vid avvecklingen av boet beaktar vad som är ägnat att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas.³

Konkurslagen anger alltså att boets egendom bör säljas så snart som möjligt. Förvaltaren kan dock låta försäljningen vänta en kortare tid, om det kan leda till förmånligare villkor. Även ett längre uppskov kan godtas om det finns välgrundade skäl att anta att detta skulle leda till bättre resultat.

Att förvaltaren kan beakta vad som typiskt sett långsiktigt främjar sysselsättningen är ytterligare en omständighet att ta hänsyn till.

Inom ramen för konkursutredningen ska förvaltaren bl. a. utreda tidpunkten för obeståndet samt om det finns återvinningsbara transaktioner. Förvaltaren ska även vidta brottsefterforskande åtgärder och om det är aktuellt underrätta åklagare om sina brottsmisstankar.

1.2 Allmänt om konkurstillsyn

Konkurstillsynen ska kontrollera att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och i överensstämmelse med lagstiftningen, enligt huvudstadgandet i 7 kap. 27 § KonkL. Konkurstillsynen ska särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan. Myndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära redovisning av förvaltaren. Om särskilda omständigheter motiverar det, får myndigheten utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

Tillsynen kan delas in i en formell och en materiell kontroll. Den formella kontrollen består i bevakning och granskning av föreskrivna handlingar och redovisningar. Den materiella kontrollen innebär övervakning av att förvaltningen bedrivs effektivt och i enlighet med gällande författningar.

1.2.1 Formell kontroll

Konkurstillsynens formella kontroll innebär i första hand övervakning av att förvaltaren sköter konkursboets bokföring på ett riktigt sätt.⁴ Konkurstillsynen ska också genom stickprov kontrollera att förvaltaren fullgör sina skyldigheter att snarast göra pengar som flyter in under förvaltningen räntebärande genom insättning i bank eller kreditmarknadsföretag. Det behöver dock inte ske om pengarna behövs för betalning av löpande utgifter.⁵

Konkurstillsynen har möjlighet att granska förvaltarens redovisning, särskilt om det finns misstankar om att denna skyldighet försummas.⁶ Det är inte meningen att dessa befogenheter ska användas annat än i undantagsfall. De förvaltare som anlitas har som regel både konkurstillsynens och domstolens förtroende.

---

² 7 kap. 8 § första stycket Konkurslagen (1987:672) (KonkL)

³ 7 kap. 8 § andra stycket KonkL

⁴ 7 kap. 19 § KonkL

⁵ 7 kap. 18 § KonkL

⁶ 7 kap. 27 § tredje meningen KonkL

Om konkurstillsynen beslutar att granska förvaltarens redovisning kan med fördel en ekonom hos konkurstillsynen användas, men det är också möjligt att förordna en skatterevisor eller en revisor från privat verksamhet för uppgiften.⁷ Ersättning för en extern revisor som anlitas av konkurstillsynen är en kostnad för Kronofogden och ska inte belasta konkursboet.

1.2.2 Materiell kontroll

Kravet på kontroll av att förvaltningen bedrivs lagenligt kan tyckas självklart, men är inte alla gånger enkel att genomföra. Tolkningen av vissa bestämmelser kan vara svår och det finns gott om intressekonflikter som gör att rättstillämpningen inte alltid blir självklar.

Det händer till och med att rena lagkonflikter uppstår. Ett exempel på detta är osäkerheten om miljölagstiftningens räckvidd på konkurs- och förmånsrättens område. De författningar som kan komma ifråga är, förutom konkurslagen, främst de arbetsrättsliga lagarna, förmånsrättslagen, lönegarantilagen, skatteförfattningar av olika slag och bestämmelser som rör miljöfrågor, regionalpolitik eller arbetsmarknadspolitik.

Förvaltningen ska bedrivas ändamålsenligt, vilket innebär snabbt, effektivt och kostnadsekoniskt. Den ska leda till ett bra utfall för borgenärerna och beakta andra berättigade intressen. Bedömningen av nödvändiga åtgärder kan vara svår och olika intressen kan kollidera.

Konkurstillsynen ska alltså beakta både kravet på snabbhet i förvaltningen och behovet att hålla kostnaderna nere. Det måste dock även beaktas att en ensidig inriktning på ett snabbt och billigt förfarande, inte alltid medför det bästa resultatet för borgenärerna och övriga intressenter i konkursen. Ibland kan det vara motiverat att dröja med avvecklingen för att avvakta ett lämpligare försäljningstillfälle.

En kostsam förvaltningsåtgärd kan ibland ge ett resultat som mer än väl uppväger kostnaderna. Ibland måste också avslutandet av en konkurs dröja på grund av att en återvinnings- eller annan process ska avslutas.

1.2.3 Konkurstillsynens praktiska arbete

I konkurslagen beskrivs konkurstillsynens arbete som tillsyn över det enskilda konkursärendet. Över tiden har ett sådant arbetssätt inte kunnat upprätthållas fullt ut och inte heller visat sig svara mot moderna krav på verksamheten. Därför har tillsynsarbetet delats upp i två prioritetsnivåer, baskontroll och utökad tillsyn. Dessutom genomförs kvalitetssäkringar av konkursförvaltarens handläggning, systeminriktade och temaorienterade tillsynsinsatser (temagranskningar) och byråbesök, för att få en bättre bild av förvaltarens och förvaltarbyråns samlade kompetens.

Förvaltaren har en lagstadgad upplysningsplikt gentemot konkurstillsynen.⁸ Dessutom måste förvaltaren höra konkurstillsynen i viktigare frågor.⁹ Informationen från förvaltaren kompletteras med de berättelser som förvaltaren enligt konkurslagen ska upprätta och ge in till konkurstillsynen och domstolen.

Förvaltaren redovisar konkursgäldenärens ekonomiska tillstånd vid konkursutbrottet och orsakerna till obeståndet i förvaltarberättelsen.¹⁰ Efter konkursbeslutet redovisar han eller hon konkursboets ekonomi i halvårsberättelserna.¹¹ Konkurstillsynen ska ta del av dessa berättelser och vid behov begära upplysningar och kompletteringar. Vid granskningen av

---

⁷ 7 kap. 27 § KonkL

⁸ 7 kap. 9 § KonkL.

⁹ 7 kap. 10 § KonkL

¹⁰ 7 kap. 15 § KonkL

¹¹ 7 kap. 20 § KonkL

halvårsberättelsen ska det särskilt följas upp att förvaltaren har angett de åtgärder som återstår att vidta för att avsluta konkursen. Från och med den andra halvårsberättelsen ska förvaltaren även göra en bedömning av när konkursen kan komma att avslutas.

I handboken berörs vissa moment under konkurshandläggningen där konkurstillsynen ska vara extra uppmärksam. Det gäller t. ex.:

- Pågående processer
- Tillståndspliktig verksamhet
- Miljöfarlig verksamhet
- Fortsatt drift

1.2.4 Tillsynsnivåerna

Handläggningsnivån i en konkurs - utökad tillsyn eller baskontroll - bestäms utifrån ett antal kriterier i konkursen.¹²

1.2.4.1 Baskontroll

Kriterierna för valet av denna handläggningsnivå är få och enkla. Baskontrollen innefattar framförallt en efterhandskontroll och endast ett fåtal löpande tillsynsåtgärder. De minimiåtgärder som ingår i baskontrollen ska alltid göras i alla konkurser. Baskontrollen är avsedd för merparten av konkurserna.

1.2.4.2 Utökad tillsyn

Här är fråga om en tillsyn utöver den vanliga som motiveras av särskilda skäl, såsom t.ex. fortsatt drift i konkursboets regi. Tillsynen ska innehålla tidiga och aktiva insatser, anpassade till behovet i den enskilda konkursen. Även om den utökade tillsynen är den mest omfattande formen av tillsyn behöver den inte alltid innebära en fullständig uppföljning och granskning av konkursens alla moment. Om skälet till den utökade tillsynen faller bort under konkursens gång kan även tillsynens omfattning minskas. Utökad tillsyn förekommer i ett begränsat antal konkurser.

1.2.5 Kvalitetssäkring av konkursförvaltarnas handläggning

Konkurstillsynen har valt att kvalitetssäkra vissa moment av förvaltarnas konkurshandläggning. Detta syftar i första hand till att säkerställa att förvaltarna har en likformig handläggning med hög kvalitet. En genomförd kvalitetssäkring innebär också att konkurstillsynen kan granska vissa moment i konkurserna mer översiktligt, vilket frigör resurser. Kvalitetssäkringar har genomförts efter fastställda granskningsprogram gemensamma för hela landet.

Kvalitetssäkringen fokuserar både på förvaltaren och dennes organisation och har gjorts med avseende på följande delområden:

- Förvaltarens ekonomiska redovisning
- Förvaltarens personal- och lönegarantihandläggning
- Förvaltarens juridiska och affärsmässiga bedömningar

Ett gransknings-PM upprättas för varje förvaltare och innehåller en återkoppling från den genomförda granskningen innefattande eventuella förbättringsförslag.

En uppföljande kvalitetssäkring bör genomföras om förvaltaren byter den personal som sköter konkursboets redovisning och/eller lönegarantihandläggning.

---

¹² Kronofogdens anvisning Planering av tillsyn i konkurser, 2023-12-08, Dnr KFM 24656-2023

1.2.6 Temagranskningar

Temagranskningar är systeminriktade och temaorienterade insatser som granskar hur förvaltarna över tid hanterar olika frågor. Dessa granskningar genomförs framförallt för att upptäcka generella problem och systembrister i konkursförvaltningen. Andra skäl att genomföra temagranskningar är att dessa kan styras till vissa områden av särskilt intresse utifrån väsentlighet och risk, på ett bättre sätt än vad den normala - ärendeanknutna - granskningen medger.

Innan en temagranskning genomförs identifierar konkurstillsynen ett antal frågor som granskningen ska besvara. Det kan vara frågor av generell natur eller områden där risken för misstag eller mindre god hantering bedöms vara större än inom andra områden.

Praktiskt går en temagranskning till så att konkurstillsynen slumpmässigt väljer ut ett antal ärenden som granskas exempelvis med avseende på kvaliteten av förvaltarnas brottsanmälningar eller deras ersättningar. Resultatet av granskningen presenteras normalt sett i en rapport.

1.2.7 Byråbesök

För att myndigheten ska kunna fullgöra sina tillsynsuppgifter är det nödvändigt att kunna få upplysningar på plats hos förvaltarbyråerna. Planerade, inte i första hand ärendeanknutna, besök hos konkursförvaltaren kan bl. a. användas för att

- få en uppfattning om vilka kompetenser förvaltaren har tillgång till i sin organisation,
- få kunskap om förvaltarens redovisningssystem och andra stödsystem,
- diskutera hur arbetet bedrivs,
- diskutera aktuella frågor som berör förvaltningen generellt och för att
- lära känna (bygga en relation till) förvaltarna.

Behovet av ett byråbesök måste avgöras från fall till fall. Faktorer som talar för besök kan bl.a. vara att

- förvaltaren sällan hör konkurstillsynen,
- förvaltarens organisation har förändrats,
- förändringar har ägt rum hos konkurstillsynen
- konkurstillsynen genomför en kvalitetssäkring

Konkurstillsynen kan också besöka konkursförvaltare på förekommen anledning, till exempel vid allvarlig kritik mot förvaltaren, vid misstanke om allvarigare brister i konkursboets redovisning eller om det finns skäl att ifrågasätta förvaltarens ekonomiska situation.

Om en förvaltare vägrar att bistå med upplysningar eller att bereda en förordnad revisor tillgång till redovisningen, kan konkurstillsynen begära att förvaltaren entledigas.¹³ Konkurstillsynen har däremot inte någon möjlighet att bereda sig tillträde till en konkursförvaltare med tvång.

1.2.8 God tillsynssed

Handläggare inom konkurstillsynen ställs inte sällan inför etiska överväganden i kontakter med konkursförvaltare, tingsrätter, borgenärer, gäldenärer och andra intressenter. Flera olika situationer kan upplevas som svårhanterliga - såväl handläggningssmässigt som ur etisk synvinkel.

---

¹³ NJA 1939 s. 551

Det finns inte några patentlösningar på hur tillsynshandläggaren ska hantera sådana situationer. Utgångspunkten måste dock alltid vara densamma som för övrig statlig verksamhet.¹⁴ Det gäller principerna om:

- demokrati,
- legalitet,
- objektivitet, saktighet och likabehandling,
- fri åsiktsbildning,
- respekt samt
- effektivitet och service

Tillsynsmedarbetaren har även att iaktta de etiska riktlinjer som återges i Kronofogdens uppförandekod samt riktlinjen för representation, konferenser och gåvor inom Kronofogdemyndigheten.¹⁵

1.2.9 Information och rådgivning

Ett av de bärande skälen bakom ordningen med en tillsynsmyndighet i konkurser är att myndigheten kan stå till tjänst med information och allmän rådgivning inom konkursområdet. Det är därför viktigt att Kronofogden tar sig tid att ge övergripande information till olika intressenter. Det kan t. ex. gälla information om

- förvaltarens roll – till framförallt gäldenärer och borgenärer
- Lönegaranti – till anställda, även innan en eventuell konkurs
- konkursinstitutet och lönegaranti – till olika intresseorganisationer, t. ex. företagareföreningar och fackliga organisationer

2 Offentlighet och sekretess

Huvudregeln är att alla handlingar i konkurstillsynens verksamhet är offentliga. Om någon begär att få ut en kopia ska handlingen lämnas ut direkt. En sekretessprövning måste dock göras. Oftast är det inga problem, det framgår som regel tydligt att alla uppgifter i de begärda handlingarna är offentliga.

När det är fråga om känsligare uppgifter, exempelvis uppgifter som rör brottslighet eller affärshemligheter måste dock sekretessprövningen vara mer noggrann. Samma sak gäller personuppgifter som alltid måste kontrolleras mot folkbokföringen så att vi är säkra på att de inte är skyddade. Det är bara uppgifter som kan omfattas av sekretess, inte handlingarna i sig. Det innebär att konkurstillsynen kan behöva stryka över/maska uppgifter i handlingar som lämnas ut. För det fall alla uppgifter i en handling omfattas av sekretess ska alltså allt innehåll i handlingen maskas, och därefter lämnas ut.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte är tillåtet att efterforska vem som begär ut handlingar i större utsträckning än som behövs för att pröva om handlingen kan lämnas ut.

Sekretessprövningen ska göras av handläggaren som har ansvar för ärendet. Om handläggaren gör bedömningen att uppgifter i en handling omfattas av sekretess ska uppgifterna inte lämnas ut. Handläggaren ska då alltid meddela personen som begär ut uppgiften att den har rätt att få ett överklagbart beslut. Det är viktigt att det framgår av noteringarna i ärendet att den uppgiften har lämnats.

---

¹⁴ Principerna beskrivs i rapporten *Den gemensamma värdegrunden för de statsanställda*, Krus 2011.

¹⁵ Dnr 840 8396-17/121 respektive Dnr 840 14953-17/121

Enligt Kronofogdens delegationsordning är det rikskronofogden eller verksamhetschef som kan meddela överklagbara beslut om sekretess, efter föredragning av handläggare. På myndighetens intranät Utsökt finns mallar som kan användas för att skriva utkast till sekretessbeslut inför föredragning.

2.1 Vad menas med offentlig handling?

Principen om allmänna handlingars offentlighet har funnits sedan 1766. Idag ger den svenska medborgare rätt att ta del av allmänna handlingar.¹⁶ Av 2 kap. 3 § första stycket TF framgår att med handling menas bland annat framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. En handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten. När det gäller elektroniska handlingar finns särskilda bestämmelser i 2 kap. 3 och 6 §§ TF.

Handlingar anses inkomna till myndighet när de har anlänt eller kommit behörig befattningshavare tillhanda.¹⁷ Upprättad är en handling när den har expedierats, när det ärende till vilket den hör är slutbehandlat eller när den annars är justerad eller på annat sätt är färdig. Diarier och journaler anses upprättade när de är färdiga för att föra in uppgifter i. För domar, beslut och protokoll finns särskilda bestämmelser.¹⁸

Minnesanteckning som inte har expedierats utgör inte allmän handling om den inte tas om hand för arkivering. Med minnesanteckning förstås promemoria och annan uppteckning eller upptagning som har kommit till endast för ärendes föredragning eller beredning, dock inte till den del den har tillfört ärendet sakuppgift. Inte heller utkast eller koncept till beslut eller skrivelse och annan därmed jämställd handling som inte har expedierats anses som allmän handling, såvida den inte tas om hand för arkivering.¹⁹

2.2 Allmänna förutsättningar för sekretessprövning

Begäran att få ta del av allmän handling görs hos myndighet som förvarar handlingen. Myndigheten får inte efterforska vem som begär att få ta del av handlingen eller vilket syfte denna har med sin begäran i större utsträckning än som behövs för att myndigheten ska kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut.²⁰

Begränsningar av rätten att ta del av allmänna handlingar ska som regel noggrant anges i bestämmelser i en särskild lag.²¹ Denna lag heter offentlighets- och sekretesslagen, härafter OSL.²² Sekretessen avser alltid uppgifter, inte handlingar. Det medför att myndigheter många gånger måste lämna ut handlingar med maskerade uppgifter.

En förutsättning för att kunna behandla en begäran om att ta del av allmänna handlingar är att den är tillräckligt preciserad för att kunna handläggas. Myndigheter är inte skyldiga att bedriva mer omfattande efterforskning, huruvida viss eller vissa handlingar i arkiverat material motsvarar en av sökanden allmänt hållen beskrivning.²³ Däremot är myndigheter skyldiga att med befintliga databaser och diarier försöka hjälpa sökanden att precisera sin begäran på ett sådant sätt att denne kan få ta del av berörda handlingar.²⁴

Om myndigheten gör bedömningen att begäran inte är tillräckligt preciserad ska den meddela avslagsbeslut på samma sätt som om en uppgift omfattas av sekretess.

---

¹⁶ 2 kap. 1 § TF

¹⁷ 2 kap. 6 § första stycket TF

¹⁸ 2 kap. 7 § TF

¹⁹ 2 kap. 9 § TF

²⁰ 2 kap. 14 § TF

²¹ 2 kap. 2 § andra stycket TF

²² 1 kap. 1 § andra stycket OSL

²³ se RÅ 1979 Ab 6

²⁴ jfr. NJA 1998 s. 559

Beslut om att inte lämna ut uppgifter kan överklagas enligt TF och OSL.²⁵ Också beslut om att vägra att lämna ut personuppgifter till den som uppgifterna gäller, kan överklagas.²⁶ En tjänsteman som gör bedömningen att en uppgift inte får lämnas ut är skyldig att informera om möjligheten att begära myndighetens prövning och att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att beslutet ska kunna överklagas.²⁷

Den som har fått del av hemliga uppgifter, exempelvis i sin tjänst hos en myndighet, har aldrig rätt att för egen del utnyttja uppgifterna i en annan verksamhet, privat eller allmän.²⁸ En bestämmelse om brott mot tystnadsplikt finns i 20 kap. 3 § brottsbalken.

2.3 Sekretessbestämmelser som kan bli aktuella

I princip finns två olika intressen som kan skyddas av sekretess, det allmännas intresse och enskilt intresse. Det allmänna intresset avser som regel skyddet för allmän verksamhet, medan det enskilda intresset skyddar medborgarnas integritet och ekonomiska intressen. För att en uppgift ska omfattas av sekretess räcker det dock inte med att en handling är känslig för det allmänna eller någons personliga integritet. Det måste alltid finnas en specifik bestämmelse i OSL som innebär att sekretess gäller i det enskilda fallet.

2.3.1 Bestämmelser som skyddar det allmännas intresse

2.3.1.1 Tillsynsåtgärder

En myndighets intresse av att kunna genomföra granskningar, revisioner eller tillsyn i annan form skyddas i 17 kap. 1 § OSL. Förutsättningen för sekretess är att det kan antas att syftet med granskningsverksamheten motverkas om uppgiften röjs. Med stöd av denna bestämmelse kan konkurstillsynen till exempel hemlighålla förberedelser inför en revision enligt 7 kap. 27 § konkurslagen. Sekretessen kan också gälla för uppgifter om arbetsmetoder, planering med mera inför tillsyn eller revision. De granskningsprogram som används vid konkurstillsynen bör exempelvis kunna omfattas av sekretess enligt denna bestämmelse.²⁹

2.3.1.2 Konkurstillsynens processföring

Bestämmelsen i 19 kap. 9 § OSL ger det allmänna ett skydd i egenskap av processförare. Allmänna aktörer kan som part i en process komma i ett sämre läge än en enskild part, om motparten skulle ha rätt att få ut uppgifter om strategiska överväganden, bevisföring med mera. Uppgifter hos en myndighet om i vilken ordning vittnen ska höras och eventuellt bevisstema kan hemlighållas med stöd av denna bestämmelse fram till den tidpunkt i processen då bevisuppgift ska avges. Hos konkurstillsynen kan bestämmelsen bli tillämplig i exempelvis lönegarantiproceser eller processer om arvode.

2.3.1.3 Förundersökningssekretess

Även 18 kap. 1 § OSL syftar till att skydda det allmännas intressen. Sekretess gäller om det kan antas att syftet med brottsbekämpande åtgärder motverkas eller framtida

²⁵ 2 kap. 15 § TF och 6 kap. 7 § första stycket OSL

²⁶ 52 § personuppgiftslagen, 3 kap. 4 § lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

²⁷ 6 kap. 3 § tredje stycket OSL. Hos Kronofogden fattas sådant beslut av riks-kronofogden eller verksamhetschef efter föredragning av handläggare. Mallar för besluten finns på Kronofogdens intranät Utsökt.

²⁸ 7 kap. 1 § OSL

²⁹ Granskningsprogram som omfattar hela förvaltarkåren har dock kommunicerats med förvaltarna i god tid innan granskningen påbörjats då programmen ansetts ha en positiv effekt på rutiner inom förvaltarens kontorsorganisation.

brottsbekämpande verksamhet skadas om en uppgift röjs. Sekretessen enligt denna bestämmelse kan bland annat gälla för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål och utredning i frågor om näringsförbud. Sekretessen gäller andra myndigheter när de biträder åklagarmyndighet, polismyndighet, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen att uppdaga, utreda eller beivra brott. När det gäller sekretessfrågor enligt denna bestämmelse kan det många gånger vara praktiskt att ta kontakt med åklagare eller polis för att kunna bedöma eventuella skadeeffekter.

I konkurstillsynens verksamhet är det mindre vanligt att uppgifter från förundersökningar tas in i akten. Detsamma gäller uppgifter om övervakning av näringsförbud, som numera är en uppgift för verkställigheten inom Kronofogden. Underrättelse om brottsmisstanke som görs av förvaltare omfattas dock av sekretess.³⁰ Kopia av underrättelse skickas regelmässigt till konkurstillsynen. Innan förvaltaren avger slutredovisning i konkursen är han eller hon inte skyldig att lämna ut uppgifter som rör misstanke om brott i näringsverksamheten till andra än rätten och konkurstillsynen.³¹ Denna typ av brottsmisstankar ska numera inte heller tas upp i förvaltarberättelsen.³²

Sekretess enligt denna bestämmelse gäller även i förhållande till den som uppgifterna rör. Oftast handlar det om uppgifter som kan kopplas till att någon eller några personer eventuellt gjort sig skyldiga till brott. Sekretess enligt bestämmelsen kan också gälla för till exempel polisens spaningsmetoder eller för uppgifter om bemanning och prioritering av brottsbeivrande eller utredande insatser.³³

2.3.2 Bestämmelser som skyddar enskildas intresse

2.3.2.1 Ekonomiska intressen

Uppgifter hos tillsynsmyndigheten om enskildas ekonomi har sekretesskydd.³⁴ Förutsättningen för sekretess är att det handlar om uppgift som rör enskilds affärs- eller driftförhållanden och att det kan antas att den enskilde lider ekonomisk skada om uppgiften röjs.

Med enskild menas i sekretesslagen alla personer, både fysiska och juridiska. Begreppet enskild person ska läsas i motsats till det allmänna. Exempel på enskilda är konkursgäldenären, personer och företag som konkursgäldenären har ingått avtal med, konkursboet samt konkursförvaltare och deras organisationer. Som exempel på uppgifter som kan anses hänförliga till affärs- och driftförhållanden nämns i förarbetena till den äldre sekretesslagen avtalshandlingar. Även uppgifter om anställnings- och lönevillkor bör vara att anse som affärs- och driftförhållanden, låt vara att det kanske inte alltid skadar arbetsgivaren att uppgifterna blir kända.

Konkurstillsynen är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän eller gäldenären.³⁵ Denna upplysningsplikt bryter sekretessen för enskildas ekonomiska intressen, men bara när upplysningarna ges till enskilda.³⁶ För allmänna aktörer såsom myndigheter gäller andra bestämmelser.

Process om ansvarsgenombrott för konkursgäldenären

Det kan diskuteras hur långt insynsrätten enligt 7 kap. 28 § KonkL sträcker sig. Ett område där tveksamheter kan uppstå är skillnaden mellan insyn i boets och i konkursgäldenärens förhållanden. Insynsrätten för borgenärer och andra torde främst

³⁰ 34 kap. 8 § OSL

³¹ 7 kap. 9 § samt 7 kap. 16-17 §§ KonkL

³² jfr 7 kap. 15 § KonkL

³³ se RÅ 1993 not 402

³⁴ 34 kap. 7 § OSL

³⁵ 7 kap. 28 § KonkL

³⁶ 34 kap. 10 § OSL

kunna motiveras utifrån deras intresse av att bevaka sin rätt till utdelning i konkursen.³⁷ Det är därför tveksamt om en konkursborgenär kan åberopa lagrummet för att få tillgång till gäldenärens räkenskapsinformation. Det finns dock exempel från kammarrättspraxis på att en borgenär ansetts ha en sådan rätt i syfte att driva ett mål om ansvarsgenombrott mot konkursgäldenärens ställföreträdare.³⁸

Motpart i återvinningsprocess

En annan situation som aktualiserar gränsen för konkurstillsynens upplysningsplikt är när en borgenär som också krävts på återvinning vill ha insyn i boets förvaltning för att komma åt information som kan användas vid t.ex. förlikningsdiskussioner med förvaltaren. En rimlig tolkning är att konkurstillsynens upplysningsplikt inte sträcker sig längre än till information som borgenären behöver för att bevaka sina intressen i egenskap av borgenär, dvs. uppgifter som är av värde för borgenären för att maximera utdelningen i konkursen.

Arkiverad räkenskapsinformation från konkursgäldenären

När konkursen är avslutad och om konkursgäldenärens bokföring lämnats i konkurstillsynens förvar, är bokföringen allmänna handlingar. Konkurstillsynen ansvarar för materialet även om handlingarna har överlämnats för förvaring till exempel ett arkivföretag. Under konkursen gäller inte de reglerna, utan det är förvaltaren som beslutar om utlämnande.

Det förekommer att borgenärer begär att få ta del av konkursgäldenärens bokföringsmaterial efter det att konkursen har avslutats. Frågan om utlämnande ska då prövas enligt vanliga regler. Konkurstillsynen måste ta ställning till om det kan antas att enskild kan antas lida ekonomisk skada om uppgiften röjs.³⁹ Utgångspunkten är att handlingarna är offentliga.

Man måste ställa sig frågan huruvida exempelvis personer som ingått avtal med gäldenären skulle kunna lida ekonomisk skada. Ju längre tid som förflutit sedan konkursbeslutet desto mindre måste risken för ekonomisk skada anses vara. Med hänsyn till att det oftast har förflutit rätt lång tid innan konkurstillsynen tar över ansvaret lär man i de flesta fall kunna låta utomstående ta del av materialet.

I samtliga fall, det vill säga oavsett vem det är som begär att få ta del av materialet, måste man vara uppmärksam på vilken typ av verksamhet konkursgäldenären har drivit och om det finns särskilda sekretessbestämmelser som är tillämpliga. Är det fråga om exempelvis läkare, behandlingshem eller andra företag inom vårdsektorn måste bland annat hänsyn tas till 21 kap. 1 § OSL.

Enligt 30 kap. 16 § OSL gäller sekretess bland annat i ärende om disciplinärt ingripande mot advokat eller om advokats uteslutning ur samfundet för uppgift om hans eller hennes ekonomiska ställning eller om annans personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör lider skada eller men om uppgiften röjs. Denna bestämmelse bör vara tillämplig om konkurstillsynen beslutar att anmäla en advokat till samfundet eller om samfundet i ett ärende hör konkurstillsynen. Sekretess enligt denna bestämmelse gäller inte för uppgifter om advokatens personliga omständigheter i övrigt.

2.3.2.2 Skyddade personuppgifter

Om det kan antas att en uppgift i en allmän handling inte får lämnas ut på grund av sekretess så får konkurstillsynen markera detta antingen fysiskt på handlingen eller elektroniskt, i det datasystem som hanterar handlingen. Enligt 5 kap. 5 § OSL ska en sådan sekretessmarkering förses med information om när sekretessmarkeringen görs, tillämplig sekretessbestämmelse samt att det är Kronofogden som gjort markeringen.

³⁷ jfr HD:s uttalanden i NJA 1996 s. 389

³⁸ Kammarrättens i Göteborg, dom 2000-06-15 i mål 3162-2000

³⁹ 25 kap. 18-19 §§ ABL (tidigare 13 kap. ABL)

När det gäller förföljda personer regleras skyddet i 21 kap. 3 § OSL, där det anges att skyddet omfattar den förföljdes adressuppgifter och kontaktuppgifter. Alltså både bostadsadress, telefonnummer, e-postadress och andra jämförbara uppgifter. Skyddet omfattar även den enskildes anhöriga på samma sätt.

Vad gäller elektroniska handlingar finns det en sekretessfunktion i konkurstillsynens IT-stöd Kontiki som används vid sekretessmarkering.⁴⁰ När det gäller fysiska handlingar så förses dessa med en stämpel, som anger att Kronofogden utfärdat markeringen. Tillämplig sekretessbestämmelse och dagens datum antecknas för hand av handläggaren.

Det är viktigt att minnas att även handlingar som är sekretessmarkerade i vissa fall ska lämnas ut. I normalfallet ska i sådana fall de skyddade uppgifterna strykas över/maskas men det finns situationer då även de skyddade uppgifterna ska lämnas ut.

Konkursförvaltaren har rätt att få ut konkursgäldenärens kontaktuppgifter även om dessa är skyddade.⁴¹ Av lagrummet framgår att den generella sekretessen i 21 kap. 3 § OSL, som omfattar skyddade personuppgifter, inte hindrar Kronofogden från att lämna uppgifter om en enskilds adress och personuppgifter till den konkursförvaltare som handlägger den enskildes konkurs. Konkurstillsynen har dock sällan tillgång till dessa då verksamhetsstödet Kontiki är kopplat till Skatteverket Basinfo-register som inte visar dessa uppgifter för personer med skyddade personuppgifter.

Om Kronofogden lämnar ut uppgifter till förvaltaren kan myndigheten göra förbehåll som inskränker konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja uppgiften utöver vad som krävs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter som förvaltare.⁴²

2.3.2.3 Hälsa, sexualliv, bostadsadress med mera

I 21 kap. OSL finns bestämmelser angående sekretess hos alla myndigheter för enskilds hälsa eller sexualliv samt för enskilds bostadsadress med mera. Bestämmelserna i kapitlet är endast avsedda att ge enskilda ett minimiskydd för känsliga uppgifter om hälsa och sexualliv. Sådana uppgifter förekommer sällan i konkurstillsynens akter.

Uppgifter om adresser, telefonnummer, e-postadress och liknande kan skyddas av sekretess om det ”av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom eller henne närstående kan komma att utsättas för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs”.⁴³ Även uppgift om faxnummer eller uppgifter om den enskildes arbetsgivare omfattas av sekretessen. Trots sekretessen får dock uppgifter om en enskild lämnas till förvaltaren i vederbörandes konkurs.⁴⁴ Konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare kan inskränkas genom att ett förbehåll ställs upp när uppgiften lämnas till honom eller henne.⁴⁵

2.3.2.4 Misstanke om brott

Sekretess vid misstanke om brott i konkurs och företagsrekonstruktion regleras för tillsynsmyndigheten i 34 kap. 8 § OSL. Det är inte bara själva underrättelsen om brottsmisstanke som skyddas utan också den misstänktes integritet. Sekretess gäller för uppgift om att någon kan misstänkas för brott och för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden.

---

⁴⁰ Närmare information om hur funktionen i Kontiki används finns i Användarmanual Kontiki

⁴¹ 21 kap. 4 § OSL

⁴² 21 kap. 4 § andra stycket OSL

⁴³ 21 kap. 3 § OSL

⁴⁴ 21 kap. 4 § första stycket OSL

⁴⁵ 21 kap. 4 § andra stycket OSL

Skaderekvisitet är omvänt, det vill säga uppgifterna kan bara lämnas ut om det står klart att utlämnandet inte leder till skada eller men för den enskilde, som uppgifterna gäller, eller för någon närstående till denne.

Uppgifter som rör enskildas personliga och ekonomiska förhållanden i samband med misstanke om brott förekommer ofta hos konkurstillsynen. Uppgifterna förekommer inte bara i kopior av underrättelser, utan kan även finnas i andra handlingar som förvaltaren ger in till konkurstillsynen eller i tjänsteanteckningar som tillsynen upprättat. Bestämmelsen kan därför ge upphov till gränsdragningsproblem. Det är inte ovanligt att det i konkurser förekommer uppgifter om handlingar som objektivt sett kan utgöra brott. Som exempel kan nämnas att rekvisiten för återvinning i konkurs många gånger också passar in på en beskrivning av de objektiva rekvisiten för brotten oredlighet mot borgenär respektive otillbörligt gynnande av borgenärer. Sekretessbestämmelserna måste dock tolkas mot bakgrund av förvaltarens speciella skyldighet att efterforska och underrätta om brottsmisstankar enligt 7 kap. 16 § KonKL.

2.3.2.5 Sekretess i förhållande till andra myndigheter

När sekretess gäller för en uppgift, har den normalt även verkan i förhållande till andra myndigheter och mellan så kallade självständiga verksamhetsgrenar.⁴⁶

Enligt 10 kap. 2 § OSL hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt.⁴⁷ Sekretessen får bara brytas i fall då ett utlämnande av sekretessbelagda uppgifter är en nödvändig förutsättning för att en myndighet ska kunna fullgöra en viss arbetsuppgift. Enbart en bedömning att effektiviteten i myndighetens handlande försämrats genom en föreskriven sekretess får alltså inte leda till att sekretessen bryts.⁴⁸

2.3.2.6 Partsinsyn

Sekretess hindrar inte att en part i ett mål eller ärende hos domstol eller myndighet tar del av handling eller annat material i målet eller ärendet.⁴⁹ En sådan partsinsyn kan bara nekas i vissa specifika situationer, om det med hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att materialet inte röjs. I så fall måste myndigheten ändå lämna parten så mycket information att den kan ta tillvara sin rätt. Information får lämnas bara om det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

Partsbegreppet i OSL överensstämmer med det partsbegrepp som tillämpas i förvaltningslagen. Parts rätt till aktinsyn och rätt till kommunikation regleras i 10 § och 25 § FL. Bestämmelsen i 10 kap. 3 § första stycket OSL reglerar bara i vilka situationer sekretess ska vika för en parts insyns rätt, inte frågan om rätten till insyn. Rätt till aktinsyn enligt förvaltningslagen förutsätter att ärendet innefattar myndighetsutövning.

Regeringsrätten har uttalat att det finns en på allmänna rättsgrundsatser grundad rätt till partsinsyn.⁵⁰ Förutsättningen för partsinsyn anses då vara att den som begär insyn har beaktansvärda motiv för sin begäran. Domstolen hänvisar bland annat till tidigare avgöranden som berör rätten för den som hade varit part i ett nedlagt ärende att få ut information. Det kan inte uteslutas att en konkursförvaltare skulle kunna åberopa en rätt till partsinsyn när han eller hon behöver uppgifter för att ta tillvara sin rätt, till exempel i samband med tvister om entledigande.

Att läsa vidare

⁴⁶ 8 kap. 1 och 2 §§ OSL

⁴⁷ Prop. 1979/80:2 Del A s. 465 och 494

⁴⁸ Norstedts kommentar till 10 kap. 2 § OSL den 12 juni 2014

⁴⁹ 10 kap. 3 § första stycket OSL

⁵⁰ RÅ 2001 ref 27

RÅ 2003 ref 28

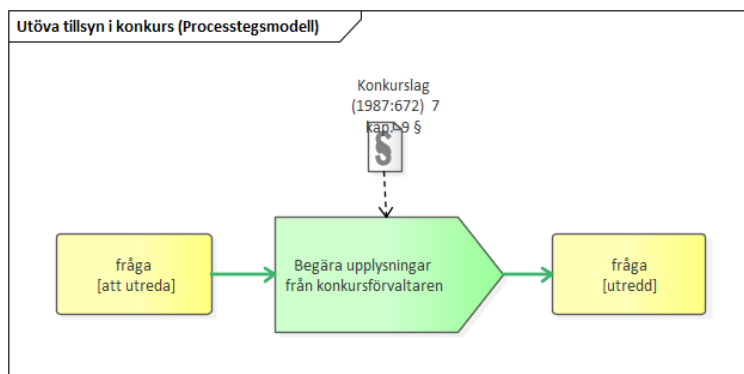
Regeringsrättens dom 2007-03-26, 6780-05

Kammarrätten i Stockholm, 2008-02-08, 8094-07: Fråga om internetpublicering av en konkursbouppteckning strider mot PUL; frågan utreds f.n. av Datainspektionen

Sekretesslagen – en kommentar, NGB

Bohlin, Alf, Offentlighetsprincipen, Juristförlaget

3 Upplysningar enligt 7 kap. 9 § KonkL

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

För konkurstillsynen är förvaltarens upplysningsskyldighet en viktig förutsättning för en aktiv tillsyn under konkursen. Konkursförvaltaren är således skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till konkurstillsynen, men även till rätten, borgenärer, granskningsmän och gäldenären.

Borgenärens rätt till information begränsas till frågor som berör deras eventuella rätt till utdelning i konkursen.

Innan slutredovisning avgivits är förvaltaren inte skyldig att lämna borgenärer, granskningsmän eller gäldenärer upplysningar i frågor som rör brottsmisstankar eller näringsförbud.

3.1 Upplysningar till konkurstillsynen

Rutinen att förvaltaren alltid ska lämna inledande information i alla konkurser grundas på upplysningsskyldigheten i 7 kap. 9 § KonkL. Konkurstillsynen beslutar om utökad tillsyn i vissa konkurser utifrån den inledande informationen.

Konkurstillsynen har vidare en ovillkorlig rätt att ta del av räkenskapsinformation och annat material som rör boet.⁵¹ Det kan hända att någon annan försöker få fram information från förvaltaren genom konkurstillsynen, men tillsynen har inte någon skyldighet att begära in en handling från förvaltaren som myndigheten inte bedömer sig behöva i sin tillsynsverksamhet.⁵²

Konkurstillsynen ska vid behov begära in upplysningar från förvaltaren med stöd av 7 kap. 9 § KonkL. Normalt sett är en sådan begäran påkallad om frågan är väsentlig och rör ett riskfyllt moment i konkursen – och om det råder oklarhet om hur förvaltaren tänker hantera saken eller konkurstillsynen har en avvikande uppfattning om hanteringen.

Vad som är viktiga och riskfyllda frågor varierar naturligtvis från konkurs till konkurs, men frågor som rör stora värden får generellt sett anses som viktiga. Situationer där förvaltaren överväger åtgärder som skulle kunna förorsaka boet stora kostnader kan ofta betecknas som riskfyllda. Frågor om valt avvecklingsalternativ och ett fortsättande av gäldenärens verksamhet i boets regi kan motivera att en kontakt tas med förvaltaren redan

⁵¹ 7 kap. 28 § KonkL

⁵² se JO:s beslut 1997-07-16

kort tid efter konkursutbrottet. Om förvaltaren avser att väcka en talan för boets räkning är det också en sådan fråga som kan utgöra skäl att kontakta förvaltaren.

Ibland kan konkurstillsynen, genom att studera de obligatoriska handlingarna i en konkurs, konstatera att förvaltaren brutit i sin hörandeskyldighet enligt 7 kap. 10 § KonkL. Detta bör föranleda konkurstillsynen att begära upplysningar om den aktuella förvaltningsåtgärden, men också om varför hörandet uteblivit.

3.2 Upplysningar till borgenärer

Syftet med bestämmelsen i 7 kap. 9 § KonkL är, så långt den berör borgenärerna, detsamma som syftet med regleringen om förordnande av granskningsman.⁵³ Nämligen att ge en borgenär möjlighet att tillvarata sitt intresse att få bästa möjliga utdelning för sin fordran i konkursen. Skulle borgenären ha en annan bevekelsegrund för sin begäran om upplysningar omfattas begäran inte utan vidare av bestämmelsen i 7 kap. 9 § KonkL.

Förvaltaren måste alltid beakta sin skyldighet att ta till vara alla borgenärers gemensamma rätt och bästa.⁵⁴ Om exempelvis lämnande av begärda upplysningar uppenbart skulle äventyra en återvinnings- eller skadeståndsprocess mot borgenär eller annan bör förvaltaren kunna underlåta att lämna sådana upplysningar.

Upplysningsskyldigheten innebär inte någon rätt för borgenärerna att ta del av handlingar som rör boet, men det innebär rimligen inte att förvaltaren får undanhålla dem handlingar som de kan behöva granska för att bedöma de frågor där de har rätt att agera.⁵⁵ Om så är fallet har emellertid inte prövats av domstol. Rättsläget är således inte klart.

Förvaltaren torde inte på grund av bestämmelsen i 7 kap. 9 § KonkL vara skyldig att upplysa om innehållet i ett av boet träffat avtal med intagen sekretessklausul. Inte heller kan förvaltaren anses skyldig att lämna upplysningar i en orimlig omfattning eller om förvaltaren beräknar att det skulle bli orimligt tidsödande att ta fram begärda uppgifter. Vid upprepade, tidigare besvarade, förfrågningar räcker det med att förvaltaren hänvisar till vad han eller hon upplyst om vid tidigare tillfällen.

Förvaltaren är inte upplysningsskyldig över huvud taget när det gäller det brottsefterforskande arbetet innan slutredovisningen avges.⁵⁶ En redovisning av sådant arbete kan dessutom knappast anses ingå i begreppet "boet och dess förvaltning".

En borgenär har rätt att på begäran få ett kostnadsfritt exemplar av förvaltarberättelsen.⁵⁷ Vidare anses förvaltaren vara skyldig att ge de borgenärer som särskilt berörs av förvaltningen kontinuerlig information om hur förvaltningen fortgår. Informationen kan, enligt förarbetena, lämpligen lämnas i cirkulärform.

Den som uppger sig ha en fordran i konkursen får anses vara borgenär intill dess att det har konstaterats att den uppgivna fordran inte kan göras gällande i konkursen.

En granskningsman har samma rätt som konkurstillsynen att ta del av räkenskapsinformation och annat material i boet.⁵⁸ Konkurstillsynen har dock inte någon skyldighet att begära in en handling från förvaltaren som myndigheten inte bedömer sig behöva i sin tillsynsverksamhet.⁵⁹

---

⁵³ 7 kap. 30 § KonkL

⁵⁴ 7 kap. 8 § KonkL

⁵⁵ Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 579

⁵⁶ 7 kap. 9 § 2 st. KonkL

⁵⁷ 7 kap. 15 § sista st. KonkL

⁵⁸ 7 kap. 30 § KonkL

⁵⁹ se JO:s beslut 1997-07-16

Att tänka på

Konkurstillsynen har rätt att ta del av de handlingar som tillhör boet och har således rätt att ta del av förvaltarens konkursakt.⁶⁰

Konkurstillsynen kan komma att få belysa omfattningen av förvaltarens upplysningsskyldighet enligt 7 kap. 9 § KonkL, till exempel efter klagomål eller vid kontakter med förvaltaren.

Att läsa vidare

NJA 1993 s. 517 (Förordnande av granskningsman)

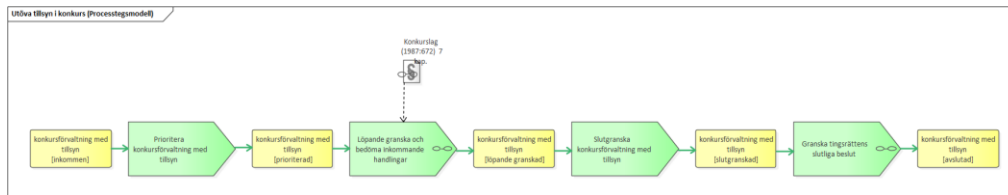
NJA 1996 s. 389 (Förordnande av granskningsman)

---

⁶⁰ 7 kap. 28 § KonkL

Tillsyn i konkurs

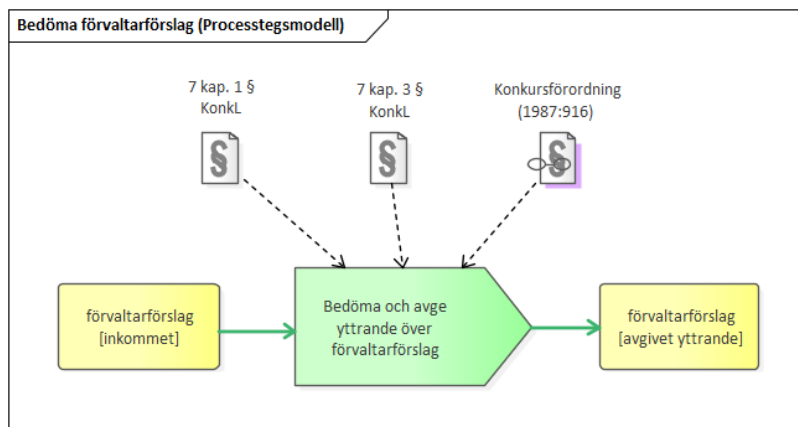
Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

Nedan följer en i stort sett kronologisk genomgång av de olika stegen i konkursbehandlingen och konkurstillsyn. Vissa handläggningsåtgärder inträffar i enskilda ärenden i en annan ordning.

Tingsrättens hörande med konkurstillsynen inför utseende av förvaltare inträffar ibland innan det finns ett tillsynsuppdrag, dvs. innan beslut om konkurs tagits. Vi har ändå valt att ta ut det momentet nedan under tillsyn i konkurs.

4 Utseende av förvaltare

4.1 Hörande enligt 7 kap. 3 § KonkL

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

Enligt 7 kap. 3 § KonkL ska tingsrätten höra konkurstillsynen innan den utser konkursförvaltare. Genom detta så kallade 7:3-hörande har konkurstillsynen möjlighet att påverka vilken förvaltare som utses i en specifik konkurs.

4.1.1 Så här går hörandet till

Det är tingsrätterna som har det yttersta ansvaret för att utse förvaltare i varje enskild konkurs. Borgenär, gäldenär eller tingsrätt kan föreslå förvaltare till konkursen. 7:3-hörandet ska genomföras och besvaras innan tingsrätten utser förvaltare. Konkursstillsynen besvarar tingsrättens hörande med ett tillstyrkande (lämplig förvaltare) eller ett avstyrkande (olämplig förvaltare). Ett avstyrkande måste innehålla en motivering till varför förvaltaren är olämplig att handlägga den aktuella konkursen.

Om tingsrättens hörande omfattar flera förvaltarförslag i samma konkurs ska tillsynen yttra sig över samtliga dessa. Ingen inbördes rangordning ska göras av olika förvaltare som är lämpliga för uppdraget. Tillsynen ska aldrig föreslå en förvaltare, bara yttra sig

över de förslag som finns i hörandet. När valet står mellan två i och för sig lämpliga personer bör den utses som föreslagits av borgenär.⁶¹

Vid hörandet ska konkurstillsynen alltid hämta in grundläggande information om konkursgäldenären.

4.1.2 Jävsfrågor

Konkurstillsynen har ingen synpunkt på vem som ursprungligen har föreslagit förvaltaren. Såväl borgenärsförslag som gäldenärsförslag godtas. I och med att vem som helst av parterna kan föreslå förvaltare blir jävsprövningen central. Det kan exempelvis vara problematiskt om en likvidator alltid skickar förvaltaruppdrag till samma förvaltare.

Förvaltaren har själv ansvaret för att pröva sitt eget jäv. Konkurstillsynen ska normalt sett inte ex officio (utan särskild anledning) undersöka jävsfrågan närmare.

För att upprätthålla förtroendet för konkurstillsynens hållning i jävsfrågor och få förvaltare att dela med sig av information är det viktigt att tillsynen noggrant bedömer förvaltares upplysningar utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om konkurstillsynen skulle landa i inställningen att en jävssituation föreligger ska detta alltid motiveras. Det får aldrig bli så att konkurstillsynen slentrianmässigt uppger att förvaltaren bör avstå en konkurs.

Om tillsynen och förvaltaren inte är överens i jävsfrågan och förvaltaren redan har utsetts som konkursförvaltare i den aktuella konkursen ska tillsynen begära att förvaltaren entledigas eller att det utses en medförvaltare för en del av konkursen. Det är tingsrätten, inte tillsynen, som gör jävsprövningen.

4.1.2.1 Förvaltarnas upplysningsskyldighet

Enligt 7 kap. 1 § konkurslagen har förvaltaren en underrättelseskyldighet gentemot konkurstillsynen om förhållanden som kan medföra jäv. Mot bakgrund av jävsfrågornas vikt och konkurstillsynens begränsade möjligheter att på egen hand upptäcka jävssituationer ser konkurstillsynen allvarligt på när förvaltare brister i informationsskyldigheten.

Den förvaltare som inte informerar tillsynen i dessa frågor bör upplysas om att förvaltarens lämplighet att fortsättningsvis erhålla förvaltaruppdrag kan komma att ifrågasättas vid upprepad underlåtenhet.

5 När konkursbeslutet överklagas

En tingsrätts beslut om konkurs kan överklagas hos hovrätten inom tre veckor från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.⁶² Konkursbeslut gäller omedelbart, oavsett om de överklagas.⁶³ När konkursbeslut har överklagats bör förvaltaren endast vidta nödvändiga åtgärder för omhändertagande. Framför allt får inte egendom i boet säljas mot gäldenärens vilja innan konkursbeslutet har prövats av hovrätt.⁶⁴

I vissa fall kan försäljning av boets egendom ske trots att konkursbeslutet har överklagats. Detta kan ske:

- vid försäljning av sådan egendom som är utsatt för försämring eller snar förstörelse eller som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård,

⁶¹ Mål Ö 1759-99, Hovrätten över Skåne och Blekinge, beslut 2000-01-21

⁶² 16 kap. 9 § första stycket KonkL

⁶³ 16 kap. 4 § KonkL

⁶⁴ 8 kap. 3 § KonkL

- vid försäljning av lös egendom i andra fall, när boets medel annars inte skulle räcka till betalning av utgifter för boet,
- vid försäljning av utmätt egendom,⁶⁵
- i anslutning till gäldenärens rörelse om konkursboet fortsätter att driva denna,⁶⁶
- samt vid försäljning av handpant, som görs av borgenären själv.⁶⁷

5.1 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltaren tar hand om konkursboet utan att vidta onödiga försäljningsåtgärder, innan överklagandet har prövats av högre rätt. Upphäver högre rätt konkursbeslutet ska konkurstillsynen yttra sig över förvaltarens arvodesyrkande till tingsrätten men inte granska slutredovisningen. Då bör konkurstillsynen också bevaka att förvaltaren ger in sina sluthandlingar skyndsamt.

5.2 Om konkursbeslutet upphävs

Skulle ett konkursbeslut upphävas ska tingsrätten genast kungöra detta. Även ett sådant beslut gäller omedelbart. Förvaltaren ska då ge in arvodesräkning och avge slutredovisning.⁶⁸ När slutredovisningen ges in till konkurstillsynen och tingsrätten ska en kopia samtidigt lämnas till gäldenären. Konkurstillsynen ska inte granska slutredovisningen men höras över förvaltarens arvodesanspråk.⁶⁹

Upphävs konkursbeslutet ska konkurskostnader och massaskulder betalas ur boets egendom innan egendomen återställs till gäldenären.⁷⁰ Skulle boets medel inte räcka till betalning av kostnaderna gäller regeln i 14 kap. 2 § KonkL om statens subsidiära ansvar.⁷¹ Staten svarar för konkurskostnaderna om ett konkursbeslut undanröjs på grund av grovt rättegångsfel⁷².

En speciell situation är den då hovrätten har upphävt tingsrättens beslut om konkurs och HD därefter fastställer tingsrättens beslut. I doktrin har det uttalats att ett konkursfritt tillstånd ska anses ha rått under tiden mellan hovrättens och HD:s beslut. Det innebär i princip att gäldenärens rättshandlingar under den konkursfria tiden blir bindande mot konkursboet, att fordringar som uppkommit under samma period kan göras gällande i konkursen och att utmätning under den konkursfria tiden ska anses giltig.

Europadomstolen har konstaterat att Sverige brutit mot Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna när ett bolags medel togs i anspråk för att täcka konkursförvaltarens arvode i en upphävd konkurs.⁷³ Domen är betydelsefull och har lett till ett förslag till lagändring.⁷⁴ Justitiekanslern har i ett beslut funnit att domen inte gav grund för skadestånd för svenska staten i ett fall med något annorlunda förutsättning.⁷⁵

Att tänka på

När ett konkursbeslut har överklagats av gäldenären ska konkurstillsynen bevaka att konkursförvaltaren är ytterst sparsam och försiktig med att vidta åtgärder i boet. Det kan vara särskilt viktigt med en god kommunikation mellan tillsynen och förvaltaren i dessa situationer.

---

⁶⁵ 3 kap. 7 och 8 §§ KonkL

⁶⁶ 8 kap. 2 § KonkL

⁶⁷ 8 kap. 10 § KonkL

⁶⁸ 13 kap. 2 § 1 KonkL

⁶⁹ 14 kap. 8 § KonkL

⁷⁰ 2 kap. 25 § KonkL

⁷¹ Se också RH 1998:86 och NJA 2000 s. 703 angående ansvar för kostnaderna

⁷² NJA 1998 s. 214

⁷³ Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, Stockholms försäkrings- och skadeståndsjuridik AB mot Sverige, nr 38993/97, dom meddelad den 16 september 2003

⁷⁴ Ds 2003:64 Herrelösa fastigheter och ansvar för konkurskostnader.

⁷⁵ JK 2003-12-03, dnr 3318-03-40

Upphävs konkursbeslutet efter ett överklagande har gäldenären intresse av att så snart som möjligt få tillbaka den egendom som förvaltaren har tagit hand om. Konkurstillsynen bör därför bevaka att förvaltaren inte drar ut på tiden med att ge in sluthandlingar i en upphävd konkurs. Konkurstillsynen bör också avge sitt yttrande över förvaltarens arvodesyrkande så snart som möjligt. Vid prövningen av arvodet ska konkurstillsynen fästa särskild uppmärksamhet på om de förvaltningsåtgärder som förvaltaren har vidtagit har varit nödvändiga.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90 s. 206-207

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 96-98, 1021-1023

6 Omhändertagande av boet

6.1 Den inledande informationen

För att konkurstillsynen i ett så tidigt skede som möjligt ska få information om konkursen skickar förvaltaren senast inom 14 dagar efter konkursbeslutet en inledande information. Även om den inledande informationen inte har något uttryckligt lagstöd anses upplysningsskyldigheten grunda sig på 7 kap. 9 § KonkL och följer en sedan länge inarbetad rutin.

Den inledande informationen fyller flera syften. Till att börja med får konkurstillsynen på ett tidigt stadium i konkursen en möjlighet att fullgöra sin uppgift att övervaka att förvaltningen i varje enskild konkurs bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Vidare kan konkurstillsynen med utgångspunkt i den inledande informationen systematisera sitt arbete och anpassa sina tillsynsåtgärder i det enskilda ärendet utifrån kriterierna väsentlighet och risk.

Den inledande informationen ska lämnas snarast och senast inom två veckor från det att konkursförvaltaren har fått sitt uppdrag. Informationen bör lämnas skriftligen och gärna på en särskilt framtagen blankett. Om blanketten lämpar sig mindre väl att använda i ett ärende kan förvaltaren lämna informationen på annat sätt, exempelvis på telefon i enkla konkurser, vid informationsmöten eller - i större konkurser - i samband med företagsbesök tillsammans med konkursförvaltaren. Muntlig information måste dokumenteras av konkurstillsynen i form av tjänsteanteckningar.

Informationen bör innehålla:

- en översiktlig uppgift om de tillgångar och skulder som finns och uppskattade värden på tillgångarna
- uppgift om anställda finns och i så fall hur många
- uppgift om planerade avvecklingsåtgärder och om fortsatt drift är aktuellt,
- uppgift om förvaltaren avser att anlita sakkunnigt biträde
- uppgift om avvecklingsåtgärder som kan förväntas bli omfattande eller svårhanterliga
- uppgift om komplicerade eller ovanliga förhållanden

6.1.1 Konkurstillsynens prioritering

Konkurstillsynen ska prioritera varje tillsynsärende utifrån de upplysningar som tillsynen får i konkursens inledningsskede. Sådan information kan inkomma i samband med konkursbeslutet, lämnas i samband med konkursförvaltarens omhändertagande, inkomma i förvaltarens skriftliga inledande information eller lämnas på annat sätt.

Syftet med att bestämma prioritetsnivå i ärendet är att anpassa tillsynsinsatserna efter den storlek och de svårigheter som konkursen kan ha. Huvudlinjen är att konkurstillsynen ska ägna stor uppmärksamhet åt en stor och svår konkurs medan en liten och okomplicerad konkurs kan handläggas förenklat. Begreppen ”väsentlighet och risk” är viktiga i sammanhanget. Kombinationen väsentlighet och risk avgör om ärendet ska ha hög prioritering.

Ärendena prioriteras i två nivåer efter särskilda kriterier. De två nivåerna är baskontroll respektive utökad tillsyn. Prioritering av ärende görs i Kontiki.⁷⁶

Som ”väsentlighetskriterier” för att konkursen ska prioriteras högt (utökad tillsyn) och vara föremål för aktiv tillsyn anges framför allt betydande tillgångar, många anställda och fortsatt drift. Gränserna för vad som ska anses vara betydande tillgångar, liksom hur många anställda som ska föranleda hög prioritet framgår av Kronofogdens anvisning.⁷⁷

Riskkriterier, som exempelvis miljöproblem, att verksamheten i konkursbolaget är ovanlig eller speciell, eller att det finns ovanliga eller komplicerade rättsliga frågor, kan också göra att konkursen behöver följas särskilt noggrant. Även förvaltarvalet kan påverka prioriteringen, om det exempelvis är fråga om en relativt oerfaren förvaltare kan det innebära att konkursen ska prioriteras högt (utökad tillsyn).

Ett ärende kan behöva prioriteras upp i flera fall. Fordringarnas storlek kan medföra att indrivningsåtgärderna bör följas närmare och att ärendet prioriteras högre. Detsamma kan gälla i ett ärende som har prioriterats lågt från början om det kommer fram att det finns återvinningsbara transaktioner eller att förvaltaren av annan anledning har skäl att rikta krav mot någon.

Att tänka på

Förvaltarna måste i många fall fatta viktiga och avgörande beslut i inledningsskedet av en konkurs, till exempel om fortsatt drift och avveckling av boets tillgångar. Det är därför viktigt att konkurstillsynen tidigt fångar upp de stora konkurserna och konkurser där situationen annars är komplicerad och förvaltaren har svåra frågor att ta ställning till.

Det kan för övrigt alltid inträffa saker under konkursens gång som gör att prioriteringen måste omprövas. Konkurstillsynen måste komma överens med förvaltarna om att de upplyser särskilt om nya uppgifter i bouppteckning, förvaltarberättelse eller halvårsberättelser som gör att ett ärende bör prioriteras om.

6.2 Konkurstillsynens inledande aktiviteter

Konkursförvaltarens omhändertagande av konkursboet sträcker sig normalt över en tidsperiod om två till tre veckor. Under omhändertagandet, då värdena i boet ska säkerställas, är det viktigt att konkurstillsynen är aktiv.

Konkurstillsynen kan i vissa fall komma överens med konkursförvaltaren om att i ett tidigt skede av konkursen delta i ett företagsbesök eller informationsmöte.

6.2.1 Konkurstillsynens närvaro vid förvaltarens omhändertagande

Vid nya konkurser av större omfattning kan konkurstillsynen närvara vid ett tidigt företagsbesök, antingen vid förvaltarens eget första besök för omhändertagandet eller vid en senare tidpunkt. Konkurstillsynens närvaro syftar till att:

- få en översiktlig bild av verksamheten och konkursen samt de problem som förvaltaren kommer att ställas inför
- se hur förvaltaren agerar och bedöma om de första åtgärderna är ändamålsenliga

⁷⁶ Kontiki är konkurstillsynens IT-stöd för handläggning av tillsynsärenden.

⁷⁷ Anvisning planering av tillsyn i konkurser, 2018-12-12, Dnr 840-28019-18/121.

- ge företagets ledning och anställda kunskap om konkurstillsynens roll.

Genom besöket får konkurstillsynen en egen, preliminär uppfattning i många av de frågor som senare kommer att följas upp i höranden.⁷⁸ Besöket kan också ge konkurstillsynen underlag för kommande byråbesök genom att det kan visa på hur förvaltarorganisationen fungerar i stort.

6.2.2 Konkurstillsynens roll vid företagsbesök

Konkurstillsynen kan med fördel närvara tillsammans med konkursförvaltaren vid dennes besök på konkursgäldenärens driftsställe. Företagsbesök förekommer framförallt i större konkurser eller när konkurstillsynen vill följa en ny förvaltare. Besöket kan göras i samband med omhändertagandet eller senare under konkursen. Konkurstillsynen uppmärksammas normalt sett redan vid utseendet av förvaltare på att ett större företag är på väg att gå i konkurs. I sådana fall kan myndigheten ta kontakt med förvaltaren med önskemål om att få vara med vid ett besök - vid omhändertagandet eller senare under konkursen. I anslutning till företagsbesöket bör konkurstillsynen upprätta en egen PM med tjänsteanteckningar från besöket.

6.2.3 Konkurstillsynens arbete efter omhändertagandet

Konkurstillsynens närvaro vid omhändertagandet av konkursföretaget underlättar den fortsatta aktiva tillsynen. Närvaron kan innebära att konkurstillsynen fått kunskap om rörelsens förutsättningar, sett vilka tillgångar som finns samt fått kunskap om de affärsmässiga avvägningar förvaltaren måste göra. Tillsynen kan då följa upp resultatet av förvaltarens åtgärder löpande genom att begära upplysningar eller genom förvaltarens hörande av tillsynen.⁷⁹ Det blir också lättare för konkurstillsynen att vid granskningen av slutredovisningen bedöma om förvaltarens åtgärder varit ändamålsenliga och kostnadseffektiva för borgenärerna.

Inom några dagar efter omhändertagandet ska förvaltaren ha skaffat sig säkrare uppgifter om konkursföretagets status och om det finns förutsättningar för en rekonstruktion av verksamheten genom konkursen. Med detta underlag är förvaltaren beredd att ta mera avgörande beslut om den fortsatta förvaltningen. Det kan vara beslut om omedelbar utförsäljning eller fortsatt drift, om val mellan alternativa sätt att avyttra tillgångarna eller hela rörelsen samt frågor som rör de anställda. Däremot har förvaltaren normalt ännu inte tagit ställning i frågor som rör återvinning och brottsutredning.

I de allra största konkurserna kan konkurstillsynen utöva sin aktiva tillsyn genom att sammanträffa med förvaltaren flera gånger, antingen åter i konkursbolagets lokaler eller på förvaltarbyrån. Konkurstillsynen kan också välja att vara närvarande i andra skeden av förvaltningen, exempelvis när tillgångar säljs på offentlig auktion. Att delta vid bouppteckningssammanträdet kan också vara lämpligt.⁸⁰

Ett alternativ till att förvaltaren hör konkurstillsynen och särskilt berörda borgenärer enligt 7 kap. 10 § KonkL är att förvaltaren kallar till ett gemensamt borgenärsmöte. Ibland kan det vara lämpligt att också någon nyckelperson från konkursföretaget deltar vid mötet. Förvaltaren kan då förmedla den kunskap han eller hon hittills inhämtat och de vägval som finns i konkursen till samtliga berörda parter på en och samma gång.

6.2.4 Konkurstillsynens kontroll av förvaltarens rutiner

Att förvaltaren och förvaltarbyrån har väl fungerande rutiner för omhändertagande av nya konkurser ska kontrolleras i samband med granskningen och vid behov tas upp vid ett byråbesök eller genom temagranskningar.

---

⁷⁸ 7 kap. 9 -10 §§ KonkL

⁷⁹ enligt 7 kap. 9-10 §§ KonkL

⁸⁰ Konkursförordning (1987:916) 23 §

Att tänka på

Konkurstillsynen måste alltid vara observant på att den aktiva tillsynen inte övergår till ett medförvaltarens skap. Genom att förvaltaren många gånger inhämtar synpunkter i mycket konkreta förvaltningsåtgärder kan det finnas en risk att tillsynen övergår till något som lagstiftaren inte avsett. Å andra sidan bör inte konkurstillsynen låta bli att uttrycka sin mening om de åtgärder förvaltaren säger sig överväga. Inget hindrar heller att konkurstillsynen varnar för sådant som visat sig vara mindre lyckat i andra konkurser eller påpekar att ett visst agerande kanske strider mot lag.

Att läsa vidare

SOU 2000:62 Ny konkurstillsyn, s. 465 ff.

6.3 Förvaltarens inledande åtgärder

Till förvaltarens första åtgärder i konkursen hör att säkerställa gäldenärens egendom. Vissa av dessa är av administrativ karaktär och en rutin i alla konkurser. Till de första åtgärderna hör bl.a. också att begära eftersändning av gäldenärens post och att kontrollera eventuella bankfack.

Vid omhändertagandet av boet är det viktigt att konkursförvaltaren genast skaffar sig så goda kunskaper som möjligt om konkursgäldenären. Konkursförvaltaren måste ta del av gäldenärens senast upprättade balans- och resultatrapporter samt inhämta information från anställda, ställföreträdare, extern bokförare och revisor. Förvaltaren har ofta en checklista som framförallt sekreterare och biträdande jurister arbetar efter vid den inledande informationsinsamlingen.

6.3.1 Förvaltarens hantering av likvida medel

Förvaltaren ska omedelbart efter konkursutbrottet se till att få kontroll över:

- boets kassabehållning och andra kontanta medel
- PlusGiro och bankmedel
- kontokort samt utbetalnings- och gireringskort

Det är inte ovanligt att banken gör gällande kvittningsrätt i förhållande till inlåningsmedlen.⁸¹

Konkursförvaltaren ska, enligt 7 kap. 18 § konkurslagen, snarast sätta in pengar som flyter in under förvaltningen av ett konkursbo på ett räntebärande konto på konkursboets räkning i bank eller kreditmarknadsföretag.⁸²

Konkursboets likvida medel kan sättas in på ett bankkonto enligt något av följande fyra alternativ, som samtliga innebär att pengarna är avskilda från konkursförvaltarens egna medel på det sätt som lagen (1944:181) om redovisningsmedel kräver. Det allmänna klientmedelskontot för pengar tillhöriga flera olika klienter är trots det endast undantagsvis lämpligt att använda i konkurser, vilket framgår i punkt 2.

1. Ett separat klientmedelskonto i konkursboets namn

Innehavare (ägare) av ett separat klientmedelskonto är konkursförvaltaren eller advokatbyrån.

Av kontoutdrag framgår insättningar och uttag, liksom andra transaktioner, som samtliga hör till konkursboet. Behållningen på bankkontot tillhör vid var tid konkursboet. Intäktsräntan beräknas utifrån behållningen på det separata klientmedelskontot och tillhör konkursboet.

---

⁸¹ 5 kap. 15 § KonkL.

⁸² Understiger behållningen 1 000 kr kan abandonering övervägas

Kostnaden för ett dylikt bankkonto är en ersättningsgill konkurskostnad, jfr NJA 2022 s. 494, förutsatt att det varit skäligen påkallat att öppna ett bankkonto i den enskilda konkursen.

Enligt konkurstillsynens uppfattning uppfyller kontot kraven i 7 kap. 18 § KonkL och innebär att de likvida medlen är insatta ”på boets räkning”.

2. Ett allmänt klientmedelskonto för pengar tillhöriga flera klienter

Innehavare (ägare) av ett allmänt klientmedelskonto är konkursförvaltaren eller advokatbyrån.

Pengarna på bankkontot tillhör flera klienter. Av kontoutdrag framgår alla dessa klienters transaktioner. Behållningen utvisar klienternas sammanlagda fordringar. Det går alltså inte att direkt utläsa vilka transaktioner och vilken behållning som hör till konkursboet.

Intäktsräntan beräknas utifrån behållningen på det allmänna klientmedelskontot och tillhör samtliga klienter i förhållande till deras fordran. Det kan därför vara svårt att beräkna vilket räntebelopp som ska tillgodogöras boet.

Kostnaden för ett allmänt klientmedelskonto är en allmän kontorskostnad vilken anses ingå i arvudet och inte ersätts särskilt.

Konkurstillsynens uppfattning är att denna typ av konto normalt *inte* bör användas i konkurser. Anledningen till detta är följande.

För att en förvaltare ska kunna ge in ett kontoutdrag från ett allmänt klientmedelskonto kräver klientsekretessen att de transaktioner som inte avser det aktuella konkursboet tas bort. Detta medför att förvaltaren inte kan ge in ett sammanhängande kontoutdrag, vilket förvaltaren är skyldig att göra vid ingivande av såväl halvårsberättelser som sluthandlingar. Konkurstillsynen kan inte heller fullgöra den viktiga uppgiften att kontrollera förvaltarens medelsförvaltning.

Härutöver försvåras ränteberäkningen vid användande av allmänna klientmedelskonton. Detta eftersom intäktsräntan räknas utifrån behållningen på hela det allmänna klientmedelskontot. Allmänna klientmedelskonton ska mot bakgrund härav endast undantagsvis användas i konkurser och bara om det avser ringa belopp och tiden för användningen av kontot är mycket kort.

3. Ett bankkonto till vilket konkursboet är ägare (innehavare)

Innehavare (ägare) av ett sådant konto är konkursboet. Konkursboet blir alltså kund hos banken och en separat inloggning till e-tjänsterna hos banken krävs av behörig företrädare för boet.

Bankkontot är helt separerat från konkursförvaltaren och advokatbyrån.

Kostnaden för ett dylikt bankkonto är en ersättningsgill konkurskostnad, jfr NJA 2022 s. 494, förutsatt att det varit skäligen påkallat att öppna ett bankkonto i den enskilda konkursen.

Enligt konkurstillsynens uppfattning uppfyller kontot kraven i 7 kap. 18 § KonkL och innebär att de likvida medlen är insatta ”på boets räkning”.

4. Konkursgäldenärens eget konto

Innehavare (ägare) av ett sådant konto är konkursgäldenären och har öppnats av denne före konkursutbrottet. Bankkontot med dess behållning ingår normalt sett i konkursboet.

Konkursförvaltaren omhändertar det existerande kontot och fortsätter att administrera detta under konkursens gång.

Kostnaden för ett dylikt bankkonto är en ersättningsgill konkurskostnad, jfr NJA 2022 s. 494, förutsatt att det varit skäligen påkallat att använda bankkontot i den enskilda konkursen.

Enligt konkurstillsynens uppfattning uppfyller kontot kraven i 7 kap. 18 § KonkL och innebär att de likvida medlen är insatta ”på boets räkning”.

Avslut av gäldenärens bankkonto

I samband med att bankkonton avslutas bör förvaltaren normalt sett koppla eventuella bank- och plusgiron till konkursboets konto. På så sätt säkerställs bland annat att inbetalningar avseende kundfordringar kommer in till konkursboet. Innan konkursen avslutas ska förvaltaren alltid avsluta gäldenärens inlåningskonton; såvida inte konkursgäldenären är en fysisk person.

6.3.2 Lokaler och inventarier

Vidare ska förvaltaren:

- kontrollera befintliga försäkringar,
- vid behov teckna nya försäkringar,
- omhänderta och säkerställa nycklar till gäldenärens lokaler, eller
- byta lås på gäldenärens lokaler

Lager och inventarier ska dokumenteras samt inventeras inför bouppteckningen. Förvaltaren får bedöma om det är möjligt och lämpligt att använda gäldenärens personal till detta arbete. Gäldenären har i vart fall en skyldighet att vara behjälplig med uppgifter.⁸³

6.3.3 Räkenskapsinformation

Konkursgäldenärens räkenskapsinformation ska tas om hand och materialet förtecknas. Vid behov kan förvaltaren begära handräckning av Kronofogden för att omhänderta materialet.⁸⁴ Vid misstanke om ekonomisk brottslighet kan datorer med räkenskapsinformation i elektronisk form lämnas till polis eller ekobrottsmyndighet för så kallad spegling.

Idag är det vanligt att den bokföringsskyldige använder ett datorbaserat bokföringssystem, även om verifikationer normalt ska bevaras i vanlig läsbar form.⁸⁵ Den löpande bokföringen finns ofta tillgänglig via så kallade SIE-filer. SIE är en elektronisk standard framtagen för att enkelt kunna flytta redovisningsdata mellan olika programvaror oavsett vilket bokföringsprogram gäldenären har använt.

Genom att omhänderta gäldenärens SIE-filer får förvaltaren tillgång till huvudbok, verifikationslista (grundbok/dagbok), balans- och resultatrapporter med mera, vilka ska granskas i den kommande konkursutredningen. Det är inte heller ovanligt att gäldenären använder ett webbaserat bokföringsprogram där räkenskapsinformationen finns i det så kallade Molnet.⁸⁶

---

⁸³ 6 kap. 2 § KonkL

⁸⁴ 7 kap. 14 § KonkL

⁸⁵ 7 kap. 1 § bokföringslagen

⁸⁶ PM Räkenskapsinformation i konkurs, 2014-11-06

6.3.4 Pågående löneutmätning

Pågår vid konkursutbrottet löneutmätning bör denna fortsätta för konkursboets räkning.⁸⁷ Löneutmätning kan göras både i ersättning från statlig lönegaranti och i massalön som utbetalas från konkursboet.

6.3.5 Fortsatt drift/överlåtelse av rörelse

Har gäldenären drivit rörelse måste förvaltaren redan vid konkursutbrottet pröva om denna kan överlåtas och om driften ska hållas igång till dess. En rimligt detaljerad driftsbudget ska regelmässigt ges in till konkurstillsynen inför boets fortsatta drift av rörelsen. En fortsatt drift får ekonomiska konsekvenser för boet. Det finns risk för förlust och ansvar uppstår genom nya åtaganden. Vid fortsatt drift måste eventuella tillstånd för gäldenärens rörelse gås igenom och kanske sökas på nytt.

Förvaltaren måste på ett tidigt stadium i konkursen ta reda på om ett företag har bedrivit någon miljöfarlig verksamhet eller om miljöfarligt avfall kan finnas på konkursgäldenärens fastighet.

Att läsa vidare

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2013:2 Bokföring (Räkenskapsinformation och dess arkivering)

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2015:1 Ändring i bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2013:2) om bokföring

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 12 ff.

Tillståndspliktiga verksamheter, 2012, PM med förteckning från konkursförvaltarkollegiernas förening, www.rekon.nu under publikationer.

6.4 Möjligheter till handräckning

För att omhänderta räkenskapsinformation och egendom har förvaltaren möjlighet att begära handräckning av Kronofogden.⁸⁸ Någon särskild exekutionstitel behövs inte. Rätten omfattar även egendom och handlingar som förvaras hos annan än konkursgäldenären. Om handlingarna eller egendomen finns hos någon annan och denne gör gällande att egendomen inte tillhör konkursboet får handräckningen bara verkställas om invändningen kan lämnas utan avseende. Om invändningen inte kan lämnas utan avseende bör förvaltaren väcka talan om bättre rätt vid domstol.

Förvaltaren har ändå mycket att vinna på att pröva möjligheten till omedelbar handräckning. Verkställigheten hos Kronofogden är snabb och den belastar inte konkursboet med någon kostnad.

6.4.1 Handräckning i praktiken

Om det behövs kan en förvaltare begära handräckning hos Kronofogden för att kunna omhänderta eller få tillgång till konkursboets räkenskapsinformation och annat material som berör boet.⁸⁹ Möjligheten till handräckning utgör ett stöd för förvaltaren och ett påtryckningsmedel mot den som är skyldig att tillhandahålla viss egendom.

Handräckning är i första hand avsedd för det fallet att förvaltaren vill få tag i egendomen hos konkursgäldenären för att upprätta bouppteckning. Handräckning får användas även i andra fall, till exempel om ytterligare tillgångar kommer i dagen eller egendom återvinns. Förvaltaren får också begära handräckning om det behövs för att få tillgång till räkenskapsinformation, egendom som ingår i boet eller t.ex. separationsegendom som finns hos en tredje man.

---

⁸⁷ 7 kap. 19 § utsökningsbalken

⁸⁸ 7 kap. 14 § KonkL

⁸⁹ 7 kap. 14 § KonkL

Handräckning kan riktas mot såväl gäldenären som mot andra. I de fall egendomen förvaras i utrymmen som innehas av en tredje man kan verkställighet bara ske om egendomen tillhör boet. Om tredje man förnekar skyldighet att lämna ut egendomen ska Kronofogden pröva invändningen. Frågan avgörs enligt vanliga civilrättsliga regler. För att egendom i utomståendes besittning ska bli föremål för handräckning bör det krävas att saken är uppenbar, vilket är detsamma som att den utomståendes invändning kan lämnas utan avseende.

Tvångsåtgärder mot en tredje man som gör gällande rätt till egendomen bör förekomma endast i rena undantagsfall.

Att tänka på

Någon särskild form för förvaltarens framställning finns inte föreskriven. En begäran om handräckning kan ske muntligen eller skriftligen. För att förvaltaren ska få tillgång till egendomen ska han eller hon dock ange skälen för att handräckning behövs. Förvaltarens möjligheter att på annat sätt komma åt egendomen ska vara uttömda.

I en ansökan om handräckning måste förvaltaren ange vilken egendom han eller hon vill få ut. Gäldenären måste först ha fått möjligheten att frivilligt överlämna egendomen till förvaltaren.

Kronofogden ska pröva om det finns tillräckliga skäl att bifalla ansökningen om handräckning, vilket innebär att Kronofogden ska pröva om egendomen ingår i konkursen. Däremot ska myndigheten inte ta ställning till om förvaltaren behöver tillgång till egendomen eller inte.

Eftersom det rör sig om ett förenklat förfarande kan Kronofogden troligen inte medge handräckning när det är oklart om det föreligger en skyldighet att lämna ut räkenskapsinformation.⁹⁰

Det är Kronofogden som genomför och ansvarar för handräckningen. Förvaltaren bör finnas till hands när handräckningen genomförs för att ta emot den egendom som handräckningen avser.

Att läsa vidare

Prop. 1978/79:105, s. 173 ff. och 277 ff.

Prop. 1986/87:90, s. 269 och bilagedelen s. 195 f.

NJA 1982 s. 404 (fråga om detentionsrätt för bearbetad räkenskapsinformation hos redovisningsföretag)

Högsta domstolens beslut SÖ 467, Ö 1658/90, 1991-11-13. Utfående av separationsgods hos tredje man.

Svea Hovrätts beslut 1995-11-03, Ö 4034/95. En sakrättsligt giltig besittningsövergång av en bil hade inte skett.

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 1999-10-18 i mål ÖA 4666-99. Grundavgift uttas inte av KFM.

RH 32:85 (handräckning har vägrats eftersom bolaget ej längre var i konkurs)

RH 113:85 (angående vilka krav som ska ställas på utredningen om äganderätten till egendom som påstås tillhöra annan än konkursgäldenären)

RH 1986:49 (tredje man har gjort gällande äganderätt till en lastbil, frågan om vem som hade besittning till lastbilen vid handräckningstillfället har ansetts vara av grundläggande betydelse)

Om särskild handräckning se 38-41 §§§ Lag (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning och prop. 1989/90:85, s. 128 ff.

---

⁹⁰ 7 kap. 12 § 2 st. KonkL, (Beträffande vad som omfattas av begreppet räkenskapsinformation och beträffande detentionsrätt till vissa handlingar, se prop. 1986/87:90 s. 265)

Kronofogdens S-Handbok, Kapitlet om handräckning på begäran av konkursförvaltare
(Dnr 808-34351-10/111)
Kronofogdens Handbok Utmätning

6.5 Separationsrätt, redovisningsmedel med mera

Egendom som en utomstående har separationsrätt till ingår inte i konkursen. Separationsegendom är egendom som tillhör annan än konkursgäldenären men ändå finns i konkursgäldenärens besittning. De vanligaste exemplen är föremål som konkursgäldenären har leasat, köpt enligt ett avtal med äganderättsförbehåll eller innehar med redovisningsskyldighet.

När det gäller separationsrätt innebär ofta hörandet att konkurstillsynen får agera bollplank åt förvaltaren. Det är därför viktigt för konkurstillsynen att ha goda kunskaper inom området.

Enligt konsumentköplagen gäller köp av en vara mot näringsidkarens borgenärer redan genom avtalet (8 kap. 7 § konsumentköplagen). Om köpet inte avser en bestämd vara måste det, för att gälla mot säljarnas borgenärer, på något sätt framgå att varan är avsedd för konsumenten. Det kan t. ex. ske genom avskiljning av eller anteckning på varan eller i en bokföringshandling.

Om konkursförvaltaren exempelvis inte övertar ett leasingavtal för boets räkning, ska han eller hon återlämna separationsegendomen till ägaren. Till dess att egendomens ägare har återfått den, är förvaltaren i princip skyldig att vårda egendomen. Genom att meddela ägaren om var och när denne kan hämta sin egendom kan förvaltaren därefter slippa ansvaret för egendomen.

6.5.1 Arbetet med separationsgods

Konkursförvaltaren ska i princip låta bli att ta befattning med egendom som inte ingår i konkursboet.⁹¹ Konkursförvaltaren ska lämna ifrån sig sådan egendom som någon har separationsrätt i och som har följt med vid omhändertagandet av boet. Huvudregeln är att den som vill göra gällande separationsrätt inte behöver göra det på något särskilt sätt eller inom någon viss tidsfrist.⁹²

Konkursförvaltaren har en allmän skyldighet att utreda vad som ingår i ett konkursbo. Den utredningen bör rimligtvis vara så omfattande att förvaltaren kan klarlägga vilken egendom som konkursgäldenären hade i sin besittning vid konkursbeslutet. Därefter är det förvaltarens sak att utreda med vilken rätt konkursgäldenären har haft besittning till egendomen.

I utredningen ingår att avgöra om någon egendom kan utgöra separationsgods, alltså om någon borgenär har rätt till separation av viss egendom i konkursboet. Utredningen kan ske genom samtal med företrädare, granskning av bokföring eller avtal samt registerkontroller. När det gäller fordon kan till exempel fordonets ägare framgå av fordonregistret. Det förekommer även att egendomen är märkt eller att den som har separationsrätt själv kontaktar konkursförvaltaren.

Den som har separationsrätt till viss egendom har rätt att efter ett konkursbeslut kräva att egendomen omedelbart återlämnas. Om förvaltaren inte återlämnar egendomen kan den som har separationsrätt väcka talan mot konkursboet för att få en exekutionstitel. En sådan exekutionstitel kan sedan verkställas mot boet trots konkursen.⁹³

---

⁹¹ 3 kap. 3 § KonkL

⁹² NJA 1970 s. 32

⁹³ SOU 2001:80 sid. 79

Om den som har separationsrätt inte på eget initiativ tar hand om separationsgodset efter konkursutbrottet, bör konkursförvaltaren skriftligen underrätta denne om att det finns för avhämtning på angiven plats. Förvaltaren bör även ange inom vilken tid godset ska avhämtas. Om godset består av många enheter, exempelvis fordonsdäck inlämnade för säsongförvaring hos däckfirma, eller om det är svårt att utreda vem som är ägare till godset, kan en framkomlig väg vara att annonsera i lämpligt medium.

Om den som har separationsrätt till egendomen inte avhämtar godset inom rimlig tid har förvaltaren flera alternativ att välja emellan, exempelvis fortsätta att förvara det, översända det till den som har separationsrätt, sälja det, överge det eller låta förstöra det. Vilket alternativ som är lämpligast i det enskilda fallet beror på en rad omständigheter, som t. ex. godsets värde och hur skrymmande det är.

6.5.2 Förvaltarens vårdplikt

Konkursgäldenärens innehav av separationsegendom kan bygga på avtal, men egendomen kan även ha tagits om hand utan avtal. Direkt efter konkursutbrottet har konkursförvaltaren att hantera alla typer av separationsgods. Förvaltaren har en plikt att vårda det separationsgods som har omhändertagits vid konkursutbrottet. Förvaltaren är skyldig att se till att egendomen inte förstörs, förminskas eller avyttras. Hur långt vårdplikten sträcker sig är dock inte helt klart och har behandlats relativt sparsamt i doktrin.

I fall då innehavet av separationsgods bygger på ett avtalsförhållande mellan konkursgäldenären och tredje man kan det ibland vara ekonomiskt gynnsamt för konkursboet att inträda i avtalet, om så är möjligt. Det kan exempelvis handla om att egendomen behövs för fortsatt drift eller att det kan vara fördelaktigt för konkursboet att sälja leasingegendom efter det att förvaltaren löst en restskuld till leasinggivaren. När konkursboet med bindande verkan inträtt i avtalet framgår förvaltarens vårdplikt av det tidigare ingångna avtalet. I de fallen bör det inte vara några svårigheter att bestämma vårdpliktens omfattning.

I fall då separationsgodset ska skiljas ut ur konkursboet och återlämnas till den som har separationsrätt till egendomen blir situationen en annan. Omfattningen av vårdplikten är då mer oklar. Normalt sett ska förvaltaren iakttä aktsamhet när han eller hon hanterar separationsgodset. Förvaltaren får anses ha i princip samma ansvar för egendomen som gäldenären har haft före konkursen. Vid vårdslöshet riskerar förvaltaren att ådra sig skadeståndsskyldighet.

Rättsfall om förvaltarens vårdplikt

I ett fall där förvaltaren sålt egendom, som tredje man hävdade separationsrätt i, uttalade Högsta domstolen att det åligger ”förvaltaren att tillse att egendom till vilken tredje man har separationsrätt inte omfattas av försäljning. Att förvaltaren har en skyldighet att tillse att tredje man tillhörig egendom inte dras in i konkursen får anses följa såväl av konkurslagens reglering som av en allmän princip om förbud mot att obehörigen förfoga över annans egendom.” Vidare konstaterade Högsta domstolen att förvaltaren kan åläggas skadeståndsskyldighet trots att det är fråga om en ren förmögenhetsskada som inte orsakats genom brott, 2 kap 4 § skadeståndslagen och NJA 1996 s. 700.

I ett annat fall ansågs förvaltaren inte ha agerat vårdslöst. Konkursgäldenären arrenderade en vintersportanläggning av Överkalix kommun. I arrendet ingick bland annat en pistmaskin. Någon månad efter konkursutbrottet totalförstördes pistmaskinen av en eldsvåda. Pistmaskinen var inte försäkrad av förvaltaren. Tingsrätten ålade inte förvaltaren någon skadeståndsskyldighet bland annat på grunda av att oaktsamheten ”inte är av den arten att skadeståndsskyldighet kan åläggas vid ren förmögenhetsskada”. Hovrätten ansåg inte heller att förvaltaren kunde göras ansvarig för skadan. Redan samma dag som konkursen inträffade informerades kommunen om att konkursboet inte hade för avsikt att driva vintersportanläggningen vidare. Hovrätten ansåg bland annat att ”i ett sådant fall måste förvaltaren genom att informera företrädare för kommunen på det sätt

som skett anses ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att tillvarata kommunens intresse. Risken för att egendomen på anläggningen skulle kunna skadas på grund av brand har därigenom övergått till kommunen. Det är därför inte visat att förvaltaren brustit i sin vårdplikt”, Hovrätten för Övre Norrland, dom den 28 maj 1999 i mål T 169-97.

6.5.3 Återtagande- och äganderättsförbehåll

Återtagande- och äganderättsförbehåll återfinns i många köpeavtal. Sådana förbehåll gör det möjligt för säljaren att få separationsrätt även efter att köparen har fått det köpta i sin besittning. Poängen med ett förbehåll är att överlåtaren får prioritet i viss egendom framför andra borgenärer. Det krävs dock att köparen har accepterat villkoret.

Om det finns ett giltigt förbehåll har säljaren separationsrätt i köparens konkurs. Ett förbehåll ska, för att vara giltigt, ha avtalats mellan parterna senast i samband med köpet. Ett förbehåll kräver ingen särskild form. För att avgöra om det är fråga om återtagande- eller äganderättsförbehåll är avsikten med förbehållet avgörande.⁹⁴

Om varan infogats i annan egendom kan förbehållet förlora sin verkan om borttagandet skulle leda till betydande värd förstöring. Detsamma kan gälla om varan har sammanfogats med fast egendom, när köparen faktiskt har förfogat över egendomen, köpeavtalet har tillåtit köparen att förfoga över egendomen eller egendomen har förlorat sin identitet.⁹⁵

Observera att äganderättsförbehåll avseende omsättningstillgångar inte godkänns i svensk rätt.

6.5.4 Redovisningsmedel

Denna typ av separationsrätt regleras i lagen (1944:181) om redovisningsmedel. Lagen är analogt tillämplig även på annan fungibel egendom än pengar. Med fungibel egendom avses sådan egendom som kan ersättas av annan egendom av samma slag, exempelvis spannmål eller olja. En grundförutsättning för att redovisningslagen ska vara tillämplig är att medlen avskilts på rätt sätt. Det som avskilts är förbehållet huvudmannen. Redovisningsskyldigheten innebär att innehavaren ska behandla medlen som ett främmande värde och fortlöpande redovisa för och utbetala dem till den berättigade. Det kan exempelvis röra sig om en rörelseidkare som regelmässigt förvarar gods åt andra.⁹⁶

Den berättigade har separationsrätt till de medel som konkursgäldenären hållit avskilda. Att redovisningsmedlen hålls avskilda innebär att de kan identifieras som avsatta för redovisning för huvudmannens räkning samt att beloppet är avsett för ett eller flera bestämda redovisningsändamål. För att separationsrätt ska uppstå måste avskiljandet ske utan dröjsmål eller så länge den redovisningsskyldige är solvent.⁹⁷

6.5.5 Finansiell leasing

Leasing innebär att leasingtagaren låter leasinggivaren köpa ett objekt, exempelvis en bil, som sedan hyrs ut till leasingtagaren. Leasinggivaren är vanligen ett företag. Vid leasing har leasinggivaren separationsrätt i leasingtagarens konkurs.

6.5.6 Sale and lease back

Sale and lease back liknar leasing-situationen, men innebär att leasingtagaren först har köpt egendomen och fått den i sin besittning, för att sedan låta leasinggivaren köpa den. I nästa stund hyr leasinggivaren ut samma egendom till leasingtagaren. Det kan också vara

⁹⁴ NJA 1975 s. 222

⁹⁵ 2 kap. 5 § jordabalken och NJA 1976 s. 251 Sopcontainerfallet

⁹⁶ NJA 1994 sid. 506 Spannmålsfallet

⁹⁷ NJA 1985 s. 836, 1987 s. 517 och 1987 s. 18

så att säljaren överlåter egendomen till leasinggivaren när egendomen befinner sig i leasingtagarens besittning.

Vid sale and lease back saknar leasinggivaren sakrättsligt skydd om godset inte har överlämnats/traderats. Egendomen har då ingen separationsrätt i leasingtagarens konkurs. Separationsrätt kan uppnås genom registrering som ersätter besittningsövergången.⁹⁸

6.5.7 Försäljningskommission – konsignation

Försäljningskommission innebär att en kommittent låter en kommissionär sälja kommittentens varor i eget namn. En förutsättning för att kommittenten ska vara skyddad i kommissionärens konkurs är att kommissionären har returrätt.⁹⁹ Detta innebär att kommittenten är den som tar ansvaret för att varorna kanske inte går att sälja. Det räcker alltså inte med att parterna själva rubricerat förhållandet som kommission.

Konsignation innebär inga större skillnader mot kommission. Konsignation innebär att säljaren deponerar egendom hos köparen, som sedan köper delar ur egendomen successivt när behov uppkommer. Säljaren har då separationsrätt till den egendom köparen ännu inte köpt.

Att tänka på

Om konkurstillsynen, t ex vid ett företagsbesök, får veta att det finns separationsegendom eller redovisningsmedel bör myndigheten undersöka hur denna egendom hanteras av konkursförvaltaren. Det vanligaste är dock att konkurstillsynen endast har kunskap om den egendom som finns upptagen i konkursbouppteckningen.

Konkurstillsynen bör generellt kräva att förvaltare alltid redovisar all den egendom som bedömts vara föremål för separationsrätt och därmed lämnats utanför konkursen.

Att läsa vidare

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 17 f.

Torgny Håstad: Sakrätt avseende lös egendom, 1996 (med suppl. 2004)

Knut Rodhe, Handbok i sakrätt, 1985

Östen Undén, Svensk sakrätt i lös egendom, 1995 (1976)

Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s 362

Millqvist, Separationsrätt eller kredit, En fråga om redovisningsskyldighet, Juridisk Tidskrift nr 2, 07-08, s 459

Mikael Möller, Rättsutlåtande angående kunders separationsrätt i Panaxiakonkurserna. NJA 1996 s. 700. Förvaltare sålde egendom som tredje man hävdade separationsrätt i. Förvaltaren kunde åläggas skadeståndsskyldighet gentemot tredje man för vårdslös förvaltningsåtgärd trots att det var fråga om en ren förmögenhetsskada som inte orsakats genom brott.

NJA 2007 s 599. Fråga om redovisningsskyldighet för resebyrå avseende mottagna biljettintäkter och separationsrätt för flygbolagen (s.k. IATA-avtal).

NJA 2007 s 652. Hyresgäst har överlåtit lösören till fastighetsägaren men behållit besittningen till egendomen. Fastighetsägaren har ansetts skyddad mot hyresgästens konkursborgenärer redan genom avtalet, eftersom lösörena genom avtalet blivit tillbehör till hans fasta egendom.

6.6 Pågående processer

Frågor som hör samman med rättegångar inom ramen för konkursen är sådana viktigare frågor där förvaltaren ska höra konkurstillsynen och särskilt berörda borgenärer.

---

⁹⁸ Lag (1845:50 s.1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.

⁹⁹ 23 § kommissionslagen (2009:865) eller 53 § lag (1914:45) om kommission, om avtalet är ingånget före 2009

Konkurstillsynens uppgift är att bevaka kostnadsaspekten för borgenärerna samt utfallet av processen i ekonomiska termer. Hur det ligger till med motpartens betalningsförmåga är oftast den första frågan att ställa till förvaltaren. Förvaltaren måste förvissa sig om att processen kommer att generera medel till boet i slutändan. Även kostnaderna för förvaltarens eget arbete och motpartens möjlighet att betala dessa ska beaktas.

Om motparten kan antas ha betalningsförmåga för såväl processföremålet som rättegångskostnaderna finns det anledning att ta ställning till hur säker saken respektive processläget är. Både när förvaltaren överväger att inleda och att inte inleda process ska konkurstillsynen höras.

Förvaltaren kan både ta över rättegångar som konkursgäldenären satt i gång och starta processer för konkursboets räkning. När det gäller redan påbörjade processer kan förvaltaren välja att träda in i dem eller att avstå. I samband med att talan väcks kan frågan om kvarstad aktualiseras.

Förvaltaren måste ge konkurstillsynen underlag att bedöma konkursboets ekonomiska förutsättningar att föra process, de rättsliga och bevismässiga möjligheterna till framgång i processen och motpartens vilja och förmåga att göra rätt för sig om boet skulle vinna rättegången.

Som alltid är det möjligheten att få in pengar till boet som ska vara förvaltarens ledstjärna. Många gånger kan en förlikning vara att föredra framför en kostsam rättegång.

6.6.1 Pågående processer vid konkursutbrottet

Har gäldenären inlett en rättegång som pågår vid konkursutbrottet har konkursboet rätt att ta över talan och gå in i processen. Förvaltaren kan också välja att avstå från att träda in i processen. Förvaltaren blir ofta tvungen att snabbt ta ställning till utsikterna att vinna målet, eftersom domstolen som regel vill ha besked med kort varsel. Processföremålet, som ofta är en fordran, räknas till egendom som ingår i konkursboet.¹⁰⁰

Om förvaltaren går in i processen blir konsekvenserna bland annat följande:

- Partsställningen ändras så att det blir boet som blir ny part medan gäldenären inte längre deltar i processen.
- Boet får rättegångskostnadsansvaret för hela målet, det vill säga också för de kostnader som hör till tiden före konkursbeslutet.
- Om boet förlorar målet ska det ersätta motpartens rättegångskostnader, vilket är en massakostnad.¹⁰¹
- Vinner boet målet tillförs det de tillgångar processen gäller.

Om förvaltaren beslutar sig för att inte ta över talan blir följderna istället att gäldenären själv har möjlighet att driva målet. De tillgångar som tilldöms gäldenären tillhör därefter gäldenären.

6.6.2 Processer inledda av förvaltaren efter konkursbeslutet

Förvaltaren har också möjlighet att själv inleda process för boets räkning. Det förekommer ofta att förvaltaren måste ansöka om betalningsföreläggande eller vända sig till tingsrätten med en stämningsansökan för att kunna driva in en fordran. I denna typ av processer riskerar boet också att få betala motpartens rättegångskostnader. De anspråk boets motpart kan få på betalning från boet utgör en massakostnad.

---

¹⁰⁰ 3 kap. 3 § KonKL

¹⁰¹ NJA 2004 s. 836

6.6.3 Processer inledda av gäldenären efter konkursbeslutet

Om förvaltaren, under överväganden att förlikas, väljer att inte föra en process, kan gäldenären själv föra processen under vissa förutsättningar. För att gäldenären ska få föra processen på det sättet krävs dels att gäldenären ställer en säkerhet som motsvarar värdet som förlikningen skulle ha gett boet. Om gäldenären har framgång med processen så tillfaller vinsten boet.¹⁰²

6.6.4 Förlikningar

Frågan om förlikning blir ofta aktuell i pågående processer. Skäl för att ingå förlikning kan bland annat vara att:

- prognosen för boet att vinna målet under målets handläggning har försämrats,
- rättsläget är oklart,
- bevisläget är svårbedömt,
- processen kan förväntas ta lång tid,
- processkostnadernas omfattning kan vara svår att förutsäga,
- motparten har sämre ekonomi än väntat och kanske inte kommer att kunna betala det belopp som döms ut i målet, eller
- särskilt berörda borgenärer rekommenderar en förlikning

Förlikningserbjudanden måste dokumenteras av förvaltaren. Förvaltaren bör också redovisa skälen för att godta förlikningen för konkurstillsynen. Likaså behöver han eller hon redogöra för utsikterna till framgång i målet.¹⁰³

Konkurstillsynen måste sätta sig in i målet för att materiellt kunna delta i de höranden som kommer vid frågor om förlikning. Konkurstillsynen bör inför ett sådant hörande ha tillgång till de överväganden som förvaltaren gjort under sin värdering av förlikningsförhandlingarna. Ett förlikningsavtal bör dessutom alltid fastställas av domstol.

Att tänka på

Förvaltaren bör höra tillsynen innan han eller hon inträder i eller överväger att starta en process i boet. Förvaltaren bör höra konkurstillsynen även i de fall denne överväger att inte överta eller föra talan i processer som kan tillföra boet stora värden.

En fundamental förutsättning för processen är att den till sist ger pengar till boet. Förvaltaren måste förvissa sig om att motparten har betalningsförmåga för att täcka såväl det omtvistade beloppet som ett tänkt arvode för förvaltarens rättegångskostnader.

Om en förvaltare träder in i en pågående process bör konkurstillsynen få ta del av stämmningsansökningen, svaromålet samt eventuella protokoll från domstolen.

Konkurstillsynen bör lämpligen få en föredragning av förvaltaren för att kunna ta ställning till processläget, i vart fall i mer omfattande processer. Förvaltaren bör redovisa olika scenarier kopplade till processens fortsatta utveckling. Scenarierna bör ha tydlig koppling till ekonomiska konsekvenser. Innan en förvaltare inleder rättegång, bör ett utkast till stämmningsansökan lämnas till konkurstillsynen som grund för hörandet i frågan.

Om förvaltarens uppfattning är att ett förlikningsbud bör antas angående en osäker eller tvistig tillgång, har gäldenären själv möjlighet att föra talan i saken om gäldenären ställer säkerhet för vad som bjuds genom förlikningen.¹⁰⁴ Gäldenären är därefter skyldig att redovisa resultatet till boet.

Att läsa vidare

Lars Heuman, Specialprocess, Utsökning och Konkurs, femte upplagan 2000 s. 204 ff.

---

¹⁰² 3 kap. 10 § KonkL

¹⁰³ 7 kap. 10 § KonkL

¹⁰⁴ 3 kap. 10 § KonkL

6.7 Pågående avtal

Konkursförvaltaren bör, som alltid när det gäller ekonomiskt betydelsefulla eller problematiska frågor, höra konkurstillsynen innan han eller hon fattar viktiga beslut beträffande gäldenärens avtal. I sådana lägen måste konkurstillsynen sätta sig in i både avtalsvillkoren och de rättsregler som kan finnas på området.

Hur en förvaltare bör hantera konkursgäldenärens avtal är ofta svårt att bedöma och rättsligt sett oklart på många punkter. Om en förvaltare inte vill fullgöra pågående avtal, kan rättsläget sägas vara klarare än när han eller hon vill fullfölja avtalet. Om förvaltaren väljer att fullfölja avtalet sker inträde i detta med massaansvar för boet som följd.

Generella lagregler för ett konkursbos möjligheter att fullfölja gäldenärens avtal saknas i svensk rätt. I stället finns det spridda bestämmelser i olika lagar. Det finns även litteratur och praxis på området. I det här avsnittet finns en kort genomgång av vad som gäller för vissa viktiga avtalstyper.

6.7.1 Överlåtelse av lös egendom

Oavsett om det är köparen eller säljaren som har gått i konkurs så har konkursboet rätt att inträda i avtalet.¹⁰⁵ Men förvaltaren måste lämna besked om avsikten att göra så inom rimlig tid. Huruvida tiden ska anses vara rimlig eller inte utgår från när konkursgäldenärens avtalskontrahent, alltså motpart, kräver besked. Har konkursboet sålt varan eller på annat sätt förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka i det skick den ursprungligen var så anses konkursboet ha inträtt i avtalet.

6.7.2 Entreprenader

Det finns ingen särskild lagstiftning för entreprenadrätten i Sverige. I stället intar de så kallade standardavtalen en dominerande ställning. Det viktigaste av dessa är AB 04 Allmänna Bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader. Detta standardavtal kan sägas vara ”grundbulten” i entreprenadjuridiken. Enligt avtalet är frister för olika slags aktiviteter korta och det finns många preskriptionsregler. Utfyllande bestämmelser finns i en mängd andra standardbestämmelser.

När en beställare går i konkurs får konkursboet inträda i beställarens avtal. Det betyder att konkursboet kan kräva fullgörelse mot betalning av det arbete som återstår. Om entreprenören har en klausul om ovillkorlig hävningsrätt kan den lämnas utan avseende.

Om en entreprenör går i konkurs, är rättsläget mera osäkert. Troligen har beställaren rätt att häva avtalet mot konkursboets vilja. Generellt sett måste förvaltaren i en entreprenörskonkurs omförhandla pågående entreprenader, dels så att beställaren förlorar sin kvittningsrätt för de arbeten som utförts före konkursen, dels så att ansvar för efterbehandlingsåtgärder i entreprenaden inte längre föreligger. Förvaltaren kan ordna så att bankgarantier i stället används för att på så sätt befria boet från efterbehandlingsansvaret. Boet bör således aldrig inträda reservationslöst i en entreprenad.¹⁰⁶

6.7.3 Hyra av fast egendom

Om en nyttjanderättshavare till lokal eller bostad, som ännu inte hunnit tillträda lokalen eller bostaden, försatts i konkurs, har hyresvärden rätt att säga upp avtalet om denne inte får säkerhet för dess fullgörelse. Konkursboet har också rätt att säga upp avtalet.

---

¹⁰⁵ Köplagen 63 §

¹⁰⁶ NJA 1996 s. 368

I samband med förmånsrättsreformen 2004 infördes nya regler gällande bestående hyresavtal avseende lokaler. Om en hyresvärd uppmanar ett konkursbo att ställa en hyrd lokal till hyresvärdens förfogande och konkursboet inte inom en månad gör detta, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande.¹⁰⁷ Fordran utgör massaansvar för konkursboet.

Det är enbart om hyresvärden uppmanar konkursboet att ställa lokalen till förfogande som fristen om en månad börjar löpa. Det föreligger inga särskilda formkrav och en muntlig uppmaning är således tillräcklig. Bevisbördan för att konkursboet mottagit hyresvärdens uppmaning ligger dock på hyresvärden.

På uppmaning från hyresvärden måste förvaltaren meddela om boet påtar sig ansvar.¹⁰⁸ I många fall lär hyresvärden uppmana konkursboet att ställa lokalerna till förfogande och samtidigt begära säkerhet för att avtalet fullgörs.

Observera att massaansvar för konkursboet torde förutsätta att ett hyresförhållande verkligen består när uppmaningen görs.¹⁰⁹ Om det saknas ett bestående hyresförhållande vid konkursbeslutet kan det däremot bli massaansvar på annan grund. I detta fall har ju konkursboet använt lokalen utan att hyresrätt funnits.¹¹⁰

Om ett konkursbo har förklarat att det svarar för en hyresgästs skyldigheter enligt ett hyresavtal, blir boet ansvarigt på den grunden.¹¹¹

Att konkursboet ställer lokalen till hyresvärdens förfogande påverkar inte avtalet mellan hyresvärden och hyresgästen. Avtalet måste således i regel sägas upp för att upphöra att gälla.

Att ställa lokal till förfogande

I förarbetena till förmånsrättsreformen beskrivs inte närmare vad som krävs för att en lokal ska anses ställd till hyresvärdens förfogande. Departementschefen ansåg att frågan fick överlämnas till rättstillämpningen, men angav att syftet med bestämmelsen var att hyresvärden skulle kunna förfoga över och utnyttja lokalen. En lokal anses normalt ställd till hyresvärdens förfogande när denne får nycklarna dit.¹¹²

En lokal anses alltså normalt ställd till hyresvärdens förfogande när denne får nycklarna, men samtliga omständigheter i det enskilda fallet måste beaktas. En hyresvärdens huvudintresse är att kunna hyra ut lokalen och om lokalen inte är utrymd går den inte att hyra ut.¹¹³

Det är ofta konkursförvaltarens organisations- och förhandlingsförmåga som avgör om boet kan undvika onödiga massautgifter när en lokal ska ställas till förfogande. Vid förvaltarens hörande med konkurstillsynen kan tillsynen fungera som ett bollplank. I alla typer av situationer är det viktigt att konkursförvaltaren tydligt tillkännager sin avsikt att ställa lokalen till hyresvärdens exklusiva förfogande samtidigt som han eller hon överlämnar nycklarna till lokalen.

Nedan följer några exempel på praktiska problem som kan uppstå:

- Konkursförvaltaren kan inte överlämna alla nycklar. Det händer att konkursförvaltaren inte har alla nycklar till en lokal. Om hyresvärden kräver att

---

¹⁰⁷ 12 kap. 31 § 5 st. JB, RH 2009:64, NJA 2009 s. 41

¹⁰⁸ 12 kap. 31 § 5 st. JB

¹⁰⁹ 12 kap. 31 § 5 st. JB

¹¹⁰ NJA 1993 s. 13 och NJA 2007 s. 519

¹¹¹ 12 kap. 31 § 5 st. JB

¹¹² prop. 2002/03:49 s. 104 och 145

¹¹³ Holmqvist och Thomsson, Hyreslagen – en kommentar på Internet, avsnitt 31 § Hyresgästens konkurs, internetversionen 2006

få alla nycklar när boet lämnar lokalen, får situationen lösas från fall till fall. När det endast är konkursgäldenären som använt lokalen borde problemet för det mesta gå att lösa förhandlingsvägen mellan konkursförvaltaren och hyresvärden.

- Konkursförvaltaren har rätt att agera i konkursgäldenärens ställe, både beträffande gäldenärens hyresrätt och i fall då gäldenären hyrt ut hela eller del av lokalen i andra hand. Konkursboet har dock ingen skyldighet att inträda i ett andrahandshyresavtal, vilket är en förutsättning för konkursboet ska ha möjlighet att ingripa mot andrahandshyresgästen. Konkursboet kan alltså anses ha ställt lokalen till hyresvärdens förfogande även om det finns en andrahandshyresgäst där när fristen på en månad efter konkursbeslutet löper ut.¹¹⁴
- Beneficieegendom tillhörig konkursgäldenär som är enskild näringsidkare. I samband med omhändertagandet direkt efter konkursbeslutet måste förvaltaren ta ställning till vilken egendom i den hyrda lokalen som ingår i konkursboet och vad konkursgäldenären kan få behålla som beneficium. För att inte dra på konkursboet onödiga massautgifter genom att inte ställa en lokal till hyresvärdens förfogande inom tidsfristen, bör förvaltaren förhållandevis skyndsamt fatta beslut i beneficiefrågor. Förvaltaren bör sedan omgående och på ett tydligt sätt meddela konkursgäldenären att han, på egen bekostnad och inom viss tid måste hämta denna egendom. Om konkursgäldenären trots uppmaningen inte hämtat egendomen inom angiven tid, kan förvaltaren försöka förmå konkursgäldenären att skriftligen medge att denne inte längre gör anspråk på egendomen. Med stöd av en sådan skriftlig förklaring från konkursgäldenären kan förvaltaren exempelvis sälja egendomen för konkursboets räkning, överge den till hyresvärden eller själv låta slänga den. Om lokalen, utöver beneficieegendom som betingar ett reellt värde, är belamrad med en massa värdelöst skrot kan hyresvärden kanske tänkas villig att överta den övergivna egendomen mot att konkursboet slipper städa bort skräpet. Om ingen överenskommelse med värden kan nås och konkursgäldenären varken avhämtat beneficieegendomen eller skrivit på någon förklaring att hen inte gör anspråk på den, bör förvaltaren i en skriftlig underrättelse upplysa hyresvärden om egendomen kan komma att tillfalla hyresvärden.¹¹⁵
- Egendom som inte tillhör konkursboet. Direkt efter konkursutbrottet har förvaltaren att hantera alla typer av separationsgods såsom leasad eller hyrd egendom som inte har något övervärde för konkursboet och egendom som lämnats kvar av anställd eller tredje man. I de fall egendomsägaren inte på eget initiativ omhändertar egendomen efter konkursutbrottet bör förvaltaren skriftligen underrätta ägaren till egendomen om att den finns för avhämtning i lokalen. Förvaltaren bör även ange inom vilken tid egendomen ska avhämtas. Tiden för avhämtning av egendomen bör sättas så snart som möjligt. Om tidsfristen att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande går ut och det finns separationsegendom kvar i lokalen, bör förvaltaren underrätta hyresvärden om detta. Dessutom torde det vara lämpligt att förvaltaren upplyser hyresvärden om att ägaren skriftligen uppmanats att avhämta egendomen.
- Lokalerna är bemängda med miljöfarligt avfall, som alstrats i konkursgäldenärens rörelse eller av konkursboet vid fortsatt drift. Om miljöfarligt avfall från konkursgäldenärens rörelse förvaras i de hyrda lokalerna, anses ett konkursbo som verksamhetsutövare oavsett om boet driver rörelsen vidare eller inte. Det åligger alltså konkursboet att ta hand om det miljöfarliga avfall som alstrats i konkursgäldenärens rörelse. Kostnader för att ta hand om det miljöfarliga avfallet i en konkurs är massakostnader.

---

¹¹⁴ NJA 2009 s. 41

¹¹⁵ 12 kap 27 § 2 st. JB

6.7.4 Hyra av lös sak och leasing

Den numera vanligaste formen för uthyrning av lösa saker är genom leasing. I de standardavtal som florerar för leasing finns genomgående rätt för leasinggivaren att med omedelbar verkan säga upp avtalet i leasingtagarens konkurs. Analogt bör leasingtagarens konkursbo kunna kräva fullgörelse av avtalet. Om leasingtagaren går i konkurs före besittningstagandet av det leasade, bör leasingtagarens konkursbo ha möjlighet att inträda i avtalet. Om boet inte träder in kan leasinggivaren häva avtalet.

Om uthyraren/leasinggivaren går i konkurs är det tveksamt vad som gäller sakrättsligt. Grundprincipen är att saklegat inte får något sakrättsligt skydd. Likväl har hävdats att ekonomiskt betydelsefulla nyttjanderätter skulle kunna ha sakrättsligt skydd till rätten att få utnyttja det leasade.

I stället för att inträda i leasingavtalet kan förvaltaren komma överens med leasinggivaren om att få korttidshyra leasingobjektet.

6.7.5 Fastighetsaffärer

Huvudregeln är att säljaren i köparens konkurs får häva ett köp av fastighet bara om det finns ett hävningsförbehåll i köpeavtalet. En föreskrift om att köpebrev ska utfärdas anses som ett sådant förbehåll. Utfärdas ett köpebrev utan att förbehållet upprepas i detta, är hävningsrätten förlorad.

I säljarens konkurs har köparen sakrättsligt skydd redan då en formellt riktig köpehandling är upprättad. Detta gäller även om tillträde ännu inte ägt rum, vilket i sin tur betyder att frågor om konkursboets inträdesrätt aldrig blir aktuella.

6.7.6 Försäkringsavtal

I en försäkringstagares konkurs har konkursboet möjlighet att inträda i avtalet. Vanligt är dock att förvaltaren försäkrar konkursbon i samband med att de tillträder uppdraget.

Vid försäkringsbolags konkurs gäller mycket speciella regler som inte behandlas i denna kortfattade översikt.¹¹⁶

Att läsa vidare

NJA 2007 sid. 303 Preskriptionstid för hyresfordringar vid omförhandling av hyrd yta

NJA 2007 sid. 519

HD 2007-10-09, T 3088-05 Hyresgäst har överlåtit lösören till fastighetsägaren men behållit besittningen till egendomen. Fastighetsägaren har ansetts skyddad mot hyresgästens konkursborgenärer redan genom avtalet, eftersom lösörena genom avtalet blivit tillbehör till hans fasta egendom.

Svea Hovrätt 2008-02-08, T 4509-07 och ”Hyresgästen i konkurs” av advokaterna Ulf Skorup och Tomas Underskog i Ny Juridik 4:07. Hyresvärdens rätt till uppsägning när en lokalhyresgäst försätts i konkurs.

SOU 2001:80 Gälldenärens avtal vid insolvensförfaranden

Mikael Möller, Konkurs och kontrakt. Om konkursboets inträde i gälldenärens avtal,

Justus 1988

Insolvensrättsligt forum, 1997, s. 13-56

Torgny Håstad, Sakrätt avseende lös egendom, 1996 (med suppl. 2004)

Knut Rodhe, Obligationsrätt, 1984 (1956)

Östen Undén, Sakrätt i lös egendom, 1995 (1976)

Gösta Walin, Panträtt, 1998

---

¹¹⁶ 11 kap 8 § försäkringsavtalslag (2005:104)

6.8 Immateriella rättigheter

Immateriella rättigheter har vissa särdrag som gör att de bland annat i insolvenssituationer måste hanteras på ett annat sätt än fysiska föremål. Det är vanligt att överlåtelse och upplåtelse endast omfattar delar av en immateriell rättighet. Ett typiskt exempel på detta är licensavtalen. Om omfattningen av överlåtelsen eller upplåtelsen inte på ett tydligt sätt anges i avtalet kan man därför ofta utgå ifrån att det inte är frågan om en fullständig rättighetsövergång.¹¹⁷

Avtal rörande immateriella rättigheter är i princip inte formbundna, men undantag finns. En förvärvare av en immateriell rättighet kan inte få en bättre rätt än vad överlåtaren hade. Det medför bland annat att immateriella rättigheter inte kan förvärfvas i god tro. Detta gäller i princip såväl för fullständiga som för partiella överlåtelse. Ett hävningsförbehåll vid överlåtelse av en immaterialrätt lär som huvudregel stå sig i förvärvarens konkurs. Överlåtaren skulle därmed också ha separationsrätt, om inte konkursboet inträder i avtalet eller ställer säkerhet. Det sagda är emellertid mer tveksamt om hävningsförbehållet är knutet till bristande betalning av royaltykaraktär.

6.8.1 Patenträttigheter

Patenträttigheter kan i princip överlåtas i enlighet med allmänna förmögenhetsrättsliga regler. Anteckning om överlåtelsen kan på begäran göras i patentregistret, men anteckningen har inte någon sakrättslig verkan.¹¹⁸ Sakrättsligt skydd uppnås i stället genom själva avtalet. Det finns inte några möjligheter att göra godtrosförvärv av en patenträtt.¹¹⁹

För att en överlåtelse av ett europeiskt patent (EPO-patent) ska bli giltigt krävs skriftlig form samt att överlåtelsehandlingens undertecknats av bägge parter. Vidare ska både överlåtelse och eventuella licenser antecknas hos Europeiska Patentverket (EPO) för att få giltighet i förhållande till tredje man.

Patenträttigheter kan utmätas och ingå i konkurser.¹²⁰ Det gäller också patenträttigheter som befinner sig på ansökningsstadiet. En uppfinning som har konkretiserats i form av en skriftlig beskrivning eller i form av ritningar kan möjligen utmätas, men i princip är en uppfinning inte utmätningssbar innan patent söks.

Patenträttigheter kan pantsättas. Panträtt uppkommer i ett patent, eller i förkommande fall en patentansökan, genom registreringen av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendom.¹²¹ Det sakrättsliga skyddet mot konkurrerande pantsättningsavtal och gentemot pantsättarens borgenärer inträder redan från ansökningsstillfället om registreringen senare beviljas. Det är upp till pantavaren att själv undersöka om pantsättaren har rätt att förfoga över patentet eller patentansökan.

6.8.2 Upphovsrätter

När det gäller överlåtelse av upphovsrätter är det framförallt två frågor som måste uppmärksammas. Till att börja med det förhållandet att varje upphovsrätt i sig är bärare av ett flertal förfoganderätter, exempelvis spridningsrätten, visningsrätten och rätten till exemplarframställning. Vidare har den ideella rätt som upphovsmannen har till sitt verk betydelse för möjligheterna att överlåta verket. Det är också viktigt att göra skillnad mellan verket och exemplaret i och med att en förvärvares rätt kan omfatta endast exemplaret och inte verket.

---

¹¹⁷ Specialitetsgrundsatsen, se M. Koktvedgaard och M. Levin, Lärobok i Immaterialrätt, 7:e upplagan s. 408

¹¹⁸ 6 kap. 44 § 1 st. patentlag (1967:837)

¹¹⁹ 12 kap. 98 § patentlagen

¹²⁰ 7 kap. 54 § 2 st. patentlagen

¹²¹ 12 kap. patentlagen

Upphovsrättsavtal måste generellt sett tolkas restriktivt. När det gäller överlåtelse av upphovsrätt gör den ovan antydda så kallade specialitetsgrundsatsen sig särskilt gällande. Förfogandeformer som inte uttryckligen har övergått genom avtalet ligger kvar på upphovsmannen.

Även efter en fullständig övergång av upphovsrätten måste man ha i åtanke att upphovsmannen alltjämt har den ideella rätten till verket. Den ideella rätten, som består av namngivelsesrätten och ett förbud mot ändring av verket, kan i princip inte överlåtas. Även om den i viss omfattning kan tillåtas av upphovsmannen.

Den till vilken en upphovsrätt överlåts har inte rätt att vidare överlåta rätten till verket.¹²² Regeln är dock dispositiv vilket innebär att upphovsmannen redan vid överlåtelsen av upphovsrätten kan godkänna en vidareöverlåtelse. En vidareöverlåtelserätt kan även framgå av branschpraxis på området. En upphovsrätt kan också överlåtas vidare genom en överlåtelse av den rörelse i vilken rättigheten ingår.

Upphovsrätten till ett verk kan inte utmätas och inte ingå i en konkurs så länge den innehålls av upphovsmannen.¹²³ Däremot ingår i princip enskilda exemplar av verken i konkursboets egendomsmassa. Exemplar av manuskript och konstverk som inte har blivit utställda, utbudna till salu eller godkända för offentliggörande ingår däremot inte i konkursen.

Rätten till datorprogram övergår, om inte annat har avtalats, från arbetstagaren till arbetsgivaren om programmet har skapats som ett led i arbetstagarens arbetsuppgifter eller efter instruktion från arbetsgivaren.¹²⁴ Dylik programvara kan som huvudregel alltså ianspråkta av konkursförvaltaren. Det bör påpekas att regeln givetvis inte träffar fall där programmet tillkommit i ett uppdragsförhållande.

6.8.3 Varumärken

Varumärken kan i princip överlåtas i enlighet med allmänna regler om övergång av förmögenhetsrättigheter. Överlåtelse utan samband med den rörelse i vilken de används i är fullt möjlig.¹²⁵ Motsatsen gäller exempelvis för firmarättigheter.¹²⁶

Om inte annat avtalats är presumtionen den att om en rörelse överlåts ingår rörelsens varumärken i överlåtelsen.¹²⁷ En ny ägare kan få sin rätt till varumärket antecknat i varumärkesregistret. Detta är dock inte nödvändigt och har endast en legitimationsverkan, inte någon sakrättslig verkan.¹²⁸

För överlåtelser av EG-varumärken krävs skriftlig form samt undertecknande av bägge avtalsparter, annars är överlåtelsen ogiltig. Vidare ska både överlåtelser och eventuella licenser antecknas hos den Europeiska Varumärkesmyndigheten (OHIM) för att få giltighet i förhållande till tredje man.

Ett varukännetecken kan inte utmätas.¹²⁹ Inte heller kan ett inarbetat varumärke pantsättas. Däremot ingår det i innehavarens konkurs.¹³⁰

---

¹²² 3 kap. 28 § upphovsrättslagen (URL)

¹²³ 3 kap. 42 § URL

¹²⁴ 3 kap. 40 a § URL

¹²⁵ 6 kap. 1 § varumärkeslagen (VML)

¹²⁶ 13 § firmalagen

¹²⁷ 6 kap. 1 § 2 st. VML

¹²⁸ 6 kap. 2-3 §§ VML

¹²⁹ Varukännetecken är en samlingsbenämning för alla kännetecken på näringsidkares varor eller tjänster.

¹³⁰ 7 kap. 1 § VML

Rätten till ett registrerat varumärke kan däremot pantsättas. Detsamma gäller en varumärkesansökan. En sakrättsligt giltig pantsättning uppkommer genom att man hos Patent- och registreringsverket (PRV) registrerar ett skriftligt avtal om pantsättning.¹³¹

Det är inte möjligt att göra godtrosförvärv av en panträtt i ett varumärke.¹³²

Att läsa vidare

NJA 1966 s. 241 (förlags konkursbos ev. ansvar för royalty enligt avtal som ingåtts före konkursen)

NJA 2005 s. 510 Massaansvar för försäljningsroyalty?

Mikael Möller, Konkurs och Kontrakt Om konkursboets inträde i gäldenärens avtal, 1988
Insolvensrättsligt forum 1997, s. 13-56

6.9 Egendom utomlands

Som huvudregel ingår all utmätningsbar egendom som tillhörde konkursgäldenären vid konkursbeslutet eller tillfaller honom under konkursen i konkursboet. Det innebär att även egendom som finns utomlands ingår i konkursboet.

Frågor om omhändertagande av tillgångar utomlands är normalt sådana viktigare frågor där förvaltaren ska höra konkurstillsynen. Ett arv kan ha internationell anknytning på olika sätt. När en person avlider kan det finnas tillgångar i olika stater och arvingarna kan vara bosatta i en annan stat. Den avlidne kan även ha bott i en stat där personen inte var medborgare.

För egendom som finns inom Norden gäller regler i konventioner och lagar om konkursers effekt i ett annat nordiskt land.¹³³ För EU finns en gemensam insolvensförordning som gäller i alla medlemsstater utom Danmark.¹³⁴

En svensk konkursförvaltare har viss behörighet att agera i de nordiska länderna och har rätt att få assistans av domstolar och myndigheter där. EU:s insolvensförordning ger en konkursförvaltare samma behörighet att agera inom andra medlemsstaters territorium som i inledningsstaten. I vissa viktiga avseenden måste lagen i det land där egendomen finns respekteras, till exempel när det gäller sakrättskydd, äganderättsförbehåll och återvinning.

Om, och i vilken utsträckning, en svensk konkursförvaltare har behörighet att omhänderta tillgångar i länder utanför EU och Norden får bedömas från fall till fall. Lagen i det land där egendomen finns måste respekteras och konkursförvaltaren måste noga kunna styrka sin behörighet. Det kan finnas konventioner som ger förvaltaren vissa befogenheter. Oavsett i vilket främmande land konkursgäldenären har egendom finns det oftast ett behov av att anlita ombud på plats med kunskap om landets rättsordning. Det svenska utrikesdepartementet kan hjälpa till med kunskap och kontakter.

Ett stort praktiskt problem när man arbetar med internationell insolvensrätt är att hålla sig uppdaterad om innehållet i andra staters rättsordningar. Via en webbplats som Europeiska kommissionen administrerar kan man få en översiktlig information om innehållet i bland annat konkursrätten i samtliga medlemsstater inom EU.¹³⁵ Webbplatsen är så konstruerad att man kan få information både på svenska och på det språk som används i respektive medlemsstat. Genom att läsa på två språk kan man skaffa sig en uppfattning om både vad förfarandet motsvarar i Sverige och vad begreppet heter i respektive stat.

---

¹³¹ 7 kap. 2 § VML

¹³² 7 kap. 7 § VML

¹³³ Lagen (1981:6) om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land (NKL) och Lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land (NVKL)

¹³⁴ Insolvensförordningen (EG nr 1346/2000)

¹³⁵ Europeisk e-juridikportal , <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=sv&action=home>

6.9.1 Konkurstillsynens uppgift när det finns tillgångar utomlands

Konkurstillsynen bör särskilt uppmärksamma om det kommer fram att konkursgäldenären har tillgångar utomlands. Överväganden när det gäller omhändertagande av tillgångar utomlands är normalt sådana viktiga frågor som förvaltaren ska höra konkurstillsynen om.

En särskild fråga är konkurstillsynens behörighet och möjlighet att närvara vid omhändertagande av egendom utomlands. Mellqvist uttalar i sin kommentar till insolvensförordningen att ”den tillsyn som [konkurstillsynen] ska utöva är enligt [KonkL] inte föremål för några geografiska begränsningar. Det är konkursförvaltningen i dess helhet som tillsynen avser. Om konkursförfarandet enligt artikel 16 får verkningar i hela Europa och förvaltaren enligt artikel 18 har en behörighet som svarar däremot utvidgas tillsynsansvaret i motsvarande mån. Insolvensförordningen i sig saknar dock helt bestämmelser om tillsyn av insolvensförföranden”.

Eftersom insolvensförordningen hänvisar till nationell rätt i inledandestaten är det KonkL som ska tillämpas på konkurser som beslutats i Sverige. Diskussionen om konkurstillsynens närvaro vid omhändertagande utomlands har närmast rört frågan i vad mån det kan anses vara myndighetsutövning. Råd, upplysningar och annan faktisk verksamhet som inte innebär tvång mot enskild faller utanför begreppet myndighetsutövning. Sådan verksamhet borde konkurstillsynen utan hinder kunna utföra utomlands.

Inträffar ett insolvensförfarande i ett annat EU- eller EES-land, men en arbetstagar har utfört sitt arbete för arbetsgivarens räkning främst i Sverige ska konkurstillsynen besluta i lönegarantiärendet.

6.9.2 EU:s insolvensförordning

Rådets förordning om insolvensförfaranden antogs den 29 maj 2000 och trädde i kraft den 31 maj 2002.¹³⁶ Den har direkt effekt i Sverige.¹³⁷

För att förordningen ska vara tillämplig krävs att gäldenärens huvudsakliga intressen finns inom någon av medlemsstaterna. Förordningen tillämpas på sådana kollektiva insolvensförfaranden där en förvaltare utses och gäldenären helt eller delvis berövas råddigheten över sina tillgångar.¹³⁸ För Sveriges del omfattas konkurs och företagsrekonstruktion.

Förordningen gäller enbart förfaranden som har inletts efter att förordningen trätt i kraft.¹³⁹ Beslutet om att inleda ett insolvensförfarande ska alltså ha meddelats efter ikraftträdandet.

Förordningen gäller inte i Danmark och den gäller inte för kreditinstitut, investmentföretag och försäkringsbolag.¹⁴⁰

6.9.2.1 Förutsättningar för och verkningar av insolvensbeslut

Ett insolvensförfarande som inletts i en medlemsstat har verkan i alla andra medlemsstater. Ett huvudinsolvensförfarande inleds genom beslut av domstol i den

---

¹³⁶ EG nr 1346/2000. EU:s insolvensförordning har reviderats och ny förordning (EU) 2015/848 trädde i kraft 2015-06-26. Den reviderade förordningen ska i huvudsak börja tillämpas den 26 juni 2017. Se även SOU 2016:17 EU:s reviderade insolvensförordning m.m.

¹³⁷ Mikael Mellqvist, EU:s insolvensförordning m.m.: En kommentar

¹³⁸ Artikel 1.1

¹³⁹ Artikel 43

¹⁴⁰ Artikel 1.2

medlemsstat där gäldenärens huvudsakliga intressen finns.¹⁴¹ För bolag och andra juridiska personer anses sätet som regel vara platsen där de huvudsakliga intressena finns. Vilken av ett lands domstolar som är behörig regleras av nationell rätt.

Gäldenärens huvudsakliga intressen kan bara finnas på en enda plats, vilket för ett företag med verksamhet i flera länder innebär att en sådan anknytning bara kan föreligga till ett land. Ett huvudinsolvensförfarande omfattar samtliga gäldenärens tillgångar inom unionen.

Förordningen ger också möjlighet att inleda territoriellt begränsade insolvensförfaranden i en annan medlemsstat än den där gäldenärens huvudsakliga intressen finns. Om inget huvudinsolvensförfarande inletts kallas det för ett självständigt territoriellt förfarande. Ett sådant förfarande kan inledas antingen om ett huvudinsolvensförfarande inte kan inledas enligt reglerna i det land där gäldenärens huvudsakliga intressen finns eller om begäran görs av en borgenär med hemvist eller säte i landet där driftsstället finns eller avser en fordran som härrör från verksamheten vid det driftsstället.¹⁴² Driftsställe definieras som varje verksamhetsplats där gäldenären, annat än tillfälligt, idkar ekonomisk verksamhet med personella och materiella resurser.¹⁴³

Ett självständigt territoriellt förfarande kan vara något av de alternativ som anmälts av den stat där det ska inledas. I Sverige innebär det att ett självständigt territoriellt förfarande kan avse såväl konkurs som rekonstruktion.

När ett huvudinsolvensförfarande inleds ska ett territoriellt begränsat förfarande därefter vara ett sekundärförfarande. Ett sådant sekundärförfarande kan inledas under förutsättning att det finns en behörig domstol i den andra medlemsstaten. Frågan om gäldenärens insolvens behöver inte prövas om ett huvudinsolvensförfarande redan pågår. Det måste vara ett likvidationsförfarande, men förfarandets verkningar begränsas till sådana tillgångar som gäldenären har i det land där det begränsade förfarandet inleds.

Om inget sekundärförfarande har inletts, har ett beslut om inledande av ett huvudinsolvensförfarande utan ytterligare formaliteter samma verkningar i alla andra medlemsstater som det har i inledningsstaten.

Förvaltaren i ett huvudinsolvensförfarande har samma behörighet inom andra medlemsländers territorium som enligt lagen i inledningsstaten.¹⁴⁴ Den nationella behörigheten ”strålar ut” över Europa. Han eller hon måste emellertid följa rättsordningen i den medlemsstat inom vars territorium hen avser att vidta åtgärder.

En förvaltare i ett territoriellt begränsat förfarande har inte den utstrålade behörigheten. Utanför den stat där förfarandet inletts har denne rätt att vidta åtgärder för att få tillbaka egendom som efter att förfarandet inleddes har överförts till annan medlemsstat. Han eller hon har också rätt att vidta åtgärder avseende återvinning av transaktioner som skett innan förfarandet inletts.¹⁴⁵

En vidimerad kopia av beslutet att utse förvaltare eller annat intyg utfärdat av behörig domstol utgör bevis på att förvaltaren utsetts till förvaltare. Översättning av beslutet eller intyget får begäras. Det krävs ingen legalisering eller liknande formalia.¹⁴⁶ Om inte annat föreskrivs i förordningen ska lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar.¹⁴⁷

---

¹⁴¹ Artikel 3.1

¹⁴² Artikel 3.2, Artikel 3.4 a, b

¹⁴³ Artikel 2 h

¹⁴⁴ Artikel 18.1

¹⁴⁵ Artikel 18.2

¹⁴⁶ Artikel 19

¹⁴⁷ Artikel 4

6.9.2.2 *Egendom i annat land inom EU*

EU:s insolvensförordning ger en konkursförvaltare samma behörighet att agera inom andra medlemsstaters territorium som i inledningsstaten, det vill säga den stat där beslut om konkurs fattades. En vidimerad kopia av beslutet om förordnande till förvaltare eller annat intyg av behörig domstol ska räcka som bevis för hans behörighet. Översättning av beslutet får begäras.

Insolvensförordningen innehåller ett antal bestämmelser som rör förvaltningen, förvaltarens behörighet att agera och hans skyldigheter.

Ett insolvensförfarande som inleds i en medlemsstat ska inte påverka borgenärs eller tredje mans sakrättsliga skydd beträffande egendom som tillhör gäldenären och som vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleddes fanns i en annan medlemsstat.¹⁴⁸ Innebörden av det sakrättsliga skyddet bestäms av *lex rei sitae*, det vill säga lagen som gäller på den plats där saken är belägen.

Har egendom sålts med äganderättsförbehåll ska en säljares återtaganderätt inte påverkas av att ett insolvensförfarande inleds beträffande köparen, om egendomen då förfarandet inleds finns i en annan medlemsstat än inledningsstaten.¹⁴⁹

Förvaltaren har enligt artikel 18.1 rätt att överföra gäldenärens egendom från den medlemsstats territorium där egendomen befinner sig, inom den ram som artiklarna 5 och 7 ger. Förvaltaren måste således känna till vad lagen i det land där egendomen befinner sig säger om uppkomsten av ett sakrättsligt skydd och giltigheten av ett äganderättsförbehåll.

Förvaltaren måste följa rättsordningen i den stat inom vars territorium han eller hon tänker vidta åtgärder, särskilt när det gäller förfarandet för att avyttra tillgångar.¹⁵⁰

När det gäller återvinning av transaktioner som skett i annan medlemsstat kan motparten freda sig med att rättshandlingen inte är angripbar enligt det landets lag.¹⁵¹ Förvaltaren måste alltså ha kännedom om vad andra länders lagar säger om återvinning av transaktioner.

Förvaltaren i ett huvudinsolvensförfarande har rätt att begära att ett sekundärförfarande inleds.¹⁵² Han eller hon kan också begära att ett sekundärförfarande vilandeförklaras.¹⁵³ Om ett självständigt territoriellt förfarande inletts före huvudförfarandet har förvaltaren i huvudförfarandet rätt att begära att det först inledda förfarandet omvandlas till ett likvidationsförfarande.¹⁵⁴

Artikel 31 innehåller bestämmelser om att förvaltarna i huvud- och sekundärförfaranden är skyldiga att samarbeta och lämna varandra upplysningar. Förvaltaren i huvudförfarandet ska kunna lämna förslag om avyttring eller användning av tillgångar som ingår i sekundärförfarandet. Förvaltaren ska anmäla de fordringar som blir anmälda i hennes eller hans eget förfarande till övriga förfaranden om det är till fördel för borgenärerna i det egna förfarandet.¹⁵⁵ Förvaltaren i huvudförfarandet har rätt att föreslå att ett sekundärförfarande avslutas på annat sätt än genom likvidation, om lagen som är tillämplig på sekundärförfarandet tillåter att det avslutas på annat sätt.

---

¹⁴⁸ Artikel 5

¹⁴⁹ Artikel 7

¹⁵⁰ Artikel 18.3

¹⁵¹ Artikel 4 jämförd med artikel 13

¹⁵² Artikel 29

¹⁵³ Artikel 33

¹⁵⁴ Artikel 37

¹⁵⁵ Artikel 32

Överskott som uppkommer i sekundärförfarande ska överföras till förvaltaren i huvudförfarandet.¹⁵⁶

En borgenär som har fått utdelning får delta i utdelning i andra förfaranden endast när borgenärer med samma förmånsrätt har fått motsvarande utdelning i det andra förfarandet. Har en borgenär fått utdelning för sin fordran i ett förfarande ska den utdelningen avräknas vid utdelning i ett annat förfarande.¹⁵⁷

6.9.2.3 Kreditinstitut och försäkringsföretag

Som nämnts ovan gäller insolvensförordningen inte kreditinstitut och försäkringsföretag. Insolvenssituationer hos kreditinstitut och försäkringsbolag regleras istället i två separata direktiv. För försäkringsföretag gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/17/EG av den 19 mars 2001 om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag (försäkringsinsolvensdirektivet). Detta direktiv trädde ikraft den 2 april 2001 och implementerades i medlemsstaterna senast den 20 april 2003. För kreditinstitut gäller Europaparlamentets och rådets direktiv av den 4 april 2001 om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut (bankinsolvensdirektivet). Detta direktiv trädde ikraft den 5 maj 2001 och implementerades i medlemsstaterna senast den 5 maj 2004.

6.9.3 Nordiska konkurser

Till den nordiska konkurskonventionen, i dess senaste lydelse, är Danmark, Finland, Norge och Sverige anslutna. I förhållande till Island gäller fortfarande konventionen i dess ursprungliga lydelse från 1934. Egendom på Grönland eller Färöarna omfattas inte av konventionen. I förhållande till Danmark, Finland och Norge gäller NVKL.¹⁵⁸ I förhållande till Island gäller fortfarande bestämmelserna i lagar från 1934.¹⁵⁹

Grundtanken i den nordiska konventionen är att en konkurs som inträffar i en nordisk stat ska omfatta all gäldenärens egendom i samtliga nordiska stater. Principiellt blir all egendom att behandla enligt lagen i den stat där konkursen inträffar. Konventionen omfattar således enbart domicilkonkurser, det vill säga konkurser där domstolens behörighet grundas på att gäldenären har säte eller hemvist i landet.

Konkurslandets lag ska enligt 1 § 2 st. NKL och 1 § 2 st. NVKL tillämpas beträffande egendom inom Norden när det gäller konkursrättsliga förhållanden, dvs:¹⁶⁰

- gäldenärens rådighet över sin egendom,
- vad som ingår i konkursboet,
- återvinning till konkursboet,
- gäldenärens rättigheter och skyldigheter,
- konkursboets förvaltning,
- borgenärens betalnings- och förmånsrätt samt
- utdelning, ackord samt avslutande av konkurs.

Försäljning av konkursboets egendom ska ske enligt tillgångslandets lag.¹⁶¹ Lagen i respektive tillgångsland ska även bestämma om viss egendom över huvud taget får tas i anspråk av ägarens borgenärer.¹⁶²

¹⁵⁶ Artikel 35

¹⁵⁷ Artikel 20.2

¹⁵⁸ Lagen (1981:6) om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land (NKL) och Lagen (1981:7) om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land (NVKL)

¹⁵⁹ Lag (1934:67) med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge och Lag (1934:68) om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge

¹⁶⁰ om inte annat följer av särskilda bestämmelser i NKL och NVKL

¹⁶¹ 7 § NKL och 8 § NVKL

¹⁶² Beneficiereglerna, 1 § 2 st. NKL och 1 § 2 st. NVKL

Indirekt framgår av konventionen att flertalet civilrättsliga frågor, till exempel om en fordran är preskriberad eller om viss egendom tillhör gäldenären, inte regleras av den. I dessa situationer får i stället tillämpas den rättsordning som följer av respektive lands kollisionsregler i den internationella privaträtten. Ett konkursbos rätt eller plikt att tillträda ett av gäldenären slutet avtal som inte var fullgjort från båda sidor vid tiden för konkursbeslutet regleras inte i NKL eller NVKL.¹⁶³

Lagarna innehåller också ett antal kollisionsregler rörande vissa sakrättsliga frågor. När det gäller återvinning av skepp, skeppsbygge eller luftfartyg ska lagen i det land där egendomen är registrerad tillämpas.¹⁶⁴

Konkursens inverkan på utmätning ska bedömas enligt det lands lag där utmätningsförfarandet påbörjats.¹⁶⁵

Rätten att ta ut fordran ur pantsatt egendom ska följa lagen i det land där egendomen befann sig vid tiden för konkursbeslutet.¹⁶⁶

I en svensk domicilkonkurs, som omfattar egendom i annat nordiskt land, ska rätten utan dröjsmål låta kungöra konkursbeslutet i den för offentliga meddelanden avsedda tidningen i det andra landet.¹⁶⁷ Av uttalanden i förarbetena till den ursprungliga nordiska lagstiftningen framgår att konkursbeslutets internationella verkan inte påverkas av om kungörelseförfarandet av någon anledning inte kommer till stånd.¹⁶⁸

I 8 § NKL finns en bestämmelse som innebär undantag från den i 1 § 2 st. samma lag formulerade principen om att borgenärs förmånsrätt avgörs enligt konkurslandets lag. Särskild förmånsrätt i egendom som vid tiden för konkursbeslutet fanns i ett annat nordiskt land följer det landets lag. Detsamma gäller företrädesordningen mellan flera särskilda förmånsrätter i sådan egendom. Särskild förmånsrätt i fartyg och fartyg under byggnad regleras av bestämmelser i 3:21, 51 och 52 §§ sjölagen (1994:1009). Enligt bestämmelsen har särskild förmånsrätt för angiven egendom företräde framför allmän förmånsrätt.

Bestämmelserna om allmän förmånsrätt finns i 8 § 3 st. NKL. Allmän förmånsrätt för skatt eller avgift som påförts i annat nordiskt land ska bedömas enligt det landets lag. Allmän förmånsrätt gäller dock bara egendom som vid tiden för konkursbeslutet fanns i det landet. Ur sådan egendom får för den allmänna förmånsrätten endast tas en på visst sätt bestämd del. Motsvarande bestämmelser om förmånsrätter finns i 9 § NVKL.

I och med att EU:s insolvensförordning har trätt i kraft gäller insolvensförordningen mellan Sverige och Finland, i stället för den nordiska konkurskonventionen, beträffande de frågor som förordningen omfattar. När det gäller förhållandet till Danmark, Norge och Island anger artikel 44.3 i insolvensförordningen att förordningen inte är tillämplig när dess regler står i konflikt med den nordiska konkurskonventionen.

6.9.3.1 Egendom i annat nordiskt land

När konkursboets egendom finns i ett annat nordiskt land har en svensk konkursförvaltare vissa möjligheter att få assistans av myndigheter och domstolar. En svensk konkursförvaltare får hos domstol i annat nordiskt land begära att egendom som finns i detta land upptecknas, att åtgärd vidtas för egendomens bevarande till dess

---

¹⁶³ NKL 11 § och NVKL 12 §

¹⁶⁴ 3 § NKL respektive 4 § 2 st. NVKL

¹⁶⁵ 5 § NKL respektive 6 § NVKL

¹⁶⁶ 6 § NKL respektive 7 § NVKL

¹⁶⁷ 2 § 1 st. NKL, Cirk 1987:937 om kungörande av konkursbeslut i annat nordiskt land, m.m.

¹⁶⁸ NJA II 1935 s. 14

konkursförvaltningen kan ta hand om den eller att egendom som inte lämpligen kan bevaras säljs.¹⁶⁹

Domstolen i det andra landet utser då en lämplig person som tar hand om gäldenärens egendom i landet till dess den kan övertas av den svenska konkursförvaltningen. Denna person ska även sälja egendom som på grund av dess karaktär inte kan bevaras, exempelvis ett lager av färskvaror. Konkursförvaltare i annat nordiskt land har möjlighet att göra motsvarande framställning hos svensk tingsrätt beträffande egendom i Sverige.

När det gäller förvaltarens allmänna uppdrag innehåller den nordiska konkurskonventionen inga särskilda regler. Konkurslandets regler ska dock tillämpas avseende konkursboets förvaltning.¹⁷⁰ Det innebär att 7 kap. KonkL blir tillämpligt i fråga om förvaltning och tillsyn i en svensk domicilkonkurs, även när det gäller egendom i annat nordiskt land.

Konkursförvaltare eller konkursdomstol i annat nordiskt land har möjlighet att i Sverige begära handräckning.¹⁷¹ Motsvarande regler finns i de andra nordiska ländernas lagstiftningar vad gäller svensk konkursförvaltares möjlighet att begära handräckning.

6.9.4 Konkursförvaltarens behörighet utanför Norden och EU

Konkursförvaltarens allmänna skyldigheter innefattar även en plikt att för borgenärernas räkning föra tillbaka tillgångar från utlandet.¹⁷² Många gånger har dock konkursförvaltarens störst chans att få hem tillgångar som finns i utlandet om konkursgäldenären själv är villig att medverka till att de utländska tillgångarna tillförs konkursboet.¹⁷³

Som allmän utgångspunkt gäller att förvaltarens måste respektera det lands rättsordning inom vars territorium denne avser att vidta åtgärder.

Om och i vilken utsträckning en svensk konkursförvaltare har behörighet att agera för att omhänderta tillgångar utomlands får bedömas från fall till fall. Bedömningen måste göras med utgångspunkt i respektive främmande lands internationella konkursrätt. Framför allt är det de regler som anger vilket lands lag som ska tillämpas i vissa tvister som blir avgörande för bedömningen, det vill säga kollisionsreglerna i den aktuella främmande statens internationella privaträtt.

Om det i konkursboet finns exekutionstitlar på privaträttens område och dessa faller in under verkställighetskonventioner kan förvaltarens naturligtvis begära verkställighet i det främmande landet.

Konkursförvaltarens grundar sin formella behörighet att företräda konkursboet på bestämmelser i KonkL. Det innebär att förvaltarens i en svensk fysisk eller juridisk persons konkurs i många stater kan uppträda som företrädare för det svenska konkursboet när han eller hon handlar på civilrättslig grund vid utredning, kvarstadsansökan eller tvist vid utländsk domstol. Förvaltarens kan även erkännas behörig att skaffa sig rådighet över tillgångar i utlandet och därefter avyttra dem.

På vilka villkor en svensk konkursförvaltare erkänns i dessa situationer varierar mellan olika stater och måste i regel undersökas i varje enskilt fall genom kontakt med till exempel jurist i detta land. Många förvaltare har etablerade utlandskontakter. Utrikesdepartementet (UD) har även en del kontakter med vissa advokater i utlandet.

---

¹⁶⁹ Förordningen 1983:162 om omedelbar skriftväxling med utländska domstolar i vissa konkurser

¹⁷⁰ 1 § 2 st. NKL

¹⁷¹ 2 § 3 st. NVKL och 7 kap. 14 § KonkL

¹⁷² 7 kap. 8 § KonkL

¹⁷³ Se dock rättsfallen NJA 1991 s. 491 och 1956 s. 1

Förvaltaren måste formellt dokumentera sin behörighet genom olika officiella handlingar. Förvaltaren bör kunna styrka sin behörighet att företräda konkursboet genom en översättning från auktoriserad translator av domstolens beslut om konkurs och bevis om förordnandet till konkursförvaltare.

Ibland kan även auktoriserad översättning av bestämmelser i KonkL krävas liksom eventuella redogörelser för konkursboets ställning för att klargöra förvaltarens behörighet. Handlingarna bör ibland bestyrkas av notarius publicus och även i särskilda fall legaliseras av UD och främmande stats beskickning i Sverige. Ibland förekommer även krav på ömsesidighet för ett erkännande av den svenske förvaltaren, det vill säga att Sverige i motsvarande situation erkänner en förvaltare från det aktuella landet.

6.9.5 Domicil- och särkonkurser

Svensk rätt skiljer på domicil- och särkonkurser. En domicilkonkurs är en konkurs där gäldenären vid tidpunkten för konkursansökan har sitt hemvist eller säte i Sverige. Det är hemvistet eller sätet som har bestämt konkursdomstolens domsrätt.¹⁷⁴ En domicilkonkurs anses omfatta alla gäldenärens tillgångar, även egendom i utlandet. I en domicilkonkurs ska förvaltaren alltså också ta hand om tillgångar i andra länder.

En särkonkurs däremot grundar sig på förmögenhetsforum eller avtalsforum. Konkursen har då inletts i Sverige på grund av att gäldenären har egendom här eller har åtagit sig en förpliktelse i Sverige. En särkonkurs är territoriellt begränsad i den meningen att den endast omfattar tillgångar som finns här i riket. I en särkonkurs kan inte konkursförvaltaren agera utomlands för att återföra tillgångar i utlandet till konkursboet, eftersom konkursen definitionsmässigt inte inbegriper utlandstillgångarna i konkursen.

Gäldenären är i princip skyldig att lämna upplysningar även om egendom som finns utomlands. Upplysningsskyldigheten gäller utan undantag och således även om egendomen inte ingår i boet.¹⁷⁵

Däremot anses en gäldenär inte vara skyldig att agera aktivt för att göra egendom som finns utomlands tillgänglig för konkursboet. I rättsfallet NJA 1991 s. 491 hade en konkursgäldenär åtalats för oredlighet mot borgenärer bestående i att hen inte medverkat till att medel som fanns tillgängliga i England ställts till konkursförvaltningens förfogande. HD ogillade åtalet och anförde följande; ”konkurslagstiftningen föreskriver ingen skyldighet för konkursgäldenären att medverka till att hans tillgångar i utlandet ställs till konkursförvaltningens förfogande. Inte heller kan en skyldighet av detta slag, i brist på uttryckligt lagstöd härom, intolkas i straffbestämmelsen om oredlighet mot borgenärer i 11 kap 1 § tredje stycket BrB”.¹⁷⁶

6.9.6 Särskilt om filialer

Det är viktigt att man gör klart för sig huruvida ett gäldenärsbolag är en filial till ett utländskt bolag eller dotterbolag.

Ett dotterbolag är en självständig juridisk person med egna tillgångar och skulder. Är det fråga om ett svenskt dotterbolag ägt av ett utländskt moderbolag är presumptionen att dotterbolagets insolvensförfarande ska handläggas i Sverige och enligt svensk lagstiftning. Om det däremot visas att dotterbolaget har sina huvudsakliga intressen i en annan medlemsstat i EU kan dock ett huvudförfarande inledas endast i den staten.

En filial är däremot ingen självständig juridisk person utan en del av ett bolag som kan vara registrerat i en annan stat. Formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av

---

¹⁷⁴ 10 kap. 1 § RB

¹⁷⁵ 6 kap. 2 § 1 st. andra meningen KonkL

¹⁷⁶ Se också rättsfallet NJA 1956 s. 1

utländska företag och utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare regleras i särskild lag.¹⁷⁷ Bedrivs verksamhet i Sverige ska den bedrivas genom ett avdelningskontor med kontor med självständig förvaltning (filial). För filialen ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den vid filialen bedrivna verksamheten.¹⁷⁸ En sådan föreståndare kan, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, åläggas företrädaransvar.¹⁷⁹ En filial ska ha en egen bokföring som är skild från det utländska företagets bokföring i övrigt.¹⁸⁰ Filialer ska registreras hos Bolagsverket.¹⁸¹

I NJA 1980 s. 164 ansåg HD att en filial till ett utländskt bolag inte utgjorde ett särskilt från bolaget skilt rättssubjekt. HD fann därför att filialen inte kunde försättas i konkurs. Det är omdiskuterat huruvida detta rättsfall fortfarande står sig. Vid Insolvensrättsligt Forum år 2007 ansåg Annina H. Persson att rättsfallet var överspelat. Den motsatta uppfattningen redovisades vid samma tillfälle av Mikael Mellqvist.¹⁸² Svea hovrätt har ansett att 1980 års rättsfall fortfarande är prejudicerande.¹⁸³

Uppfyller filialen kriteriet för fast driftställe enligt Insolvensförordningen ska i vart fall ett territoriellt förfarande kunna inledas i Sverige.

Om inte något sådant förfarande kan inledas men filialen har obetalda skatteskulder, kan bestämmelsen i 18 § lagen om utländska filialer m.m. åberopas. Enligt denna ska en filial avregistreras bland annat när filialen saknat utmättningsbara tillgångar till betalning av en fordran som grundar sig på verksamheten i Sverige. En förutsättning är att fordringen inte heller därefter har betalats. Konkurstillsynen ska verka för att konkursförvaltaren då gör en anmälan om förhållandet till bolagsverket.

I hovrätten för Övre Norrland, Ö 507-12, prövades den 5 november 2013 om en filial till ett irländskt bolag kunde träda i likvidation. Filialen hade avregistrerats efter att konkursansökan lämnats in. Hovrätten ansåg att svensk domstol var behörig att ta upp konkursansökan till prövning med tillämpning av artikel 3.2 eller 3.3 i insolvensförordningen. Bolagets huvudsakliga intressen fanns på Irland, vilket innebar att ett huvudinsolvensförfarande inte kunde inledas i Sverige. I stället blev det fråga om ett sekundärförfarande eller territoriellt begränsat förfarande.

6.9.7 Ärvda tillgångar utomlands

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen) tillämpas som huvudregel på arv efter personer som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015.¹⁸⁴ Arvsförordningen är tillämplig i alla EU-stater utom Danmark, Storbritannien och Irland.¹⁸⁵ Arvsförordningen gäller oavsett om den internationella anknytningen finns till en EU-stat eller till någon annan stat, men hindrar inte att stater alternativt använder arvskonventioner.¹⁸⁶

---

¹⁷⁷ Lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och den därtill hörande förordningen (1992:308)

¹⁷⁸ 2§ tredje stycket lag (1992:160) om utländska filialer m.m.

¹⁷⁹ NJA 1998 s. 44

¹⁸⁰ 11§ Lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

¹⁸¹ 15§ Lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

¹⁸² Insolvensrättsligt Forum 2007, Iusus förlag s. 117 f

¹⁸³ RÅB 15-08

¹⁸⁴ Se lagen (2015:417) om arv i internationella situationer och EUT 2012 L201 och artiklarna 83-84.

¹⁸⁵ Se de inledande skälen (82-83).

¹⁸⁶ Se artiklarna 20 och 75 och 3 kap. 3§ och 6§ lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

Frågor om arv och kvarlåtenskap ska enligt arvsförordningen normalt prövas i den avlidnes hemviststat enligt de regler som gäller där.¹⁸⁷ En person har dock rätt att göra ett lagval genom att i ett testamente välja lagen i den stat där man var medborgare vid tidpunkten för valet eller vid sin död.¹⁸⁸

Att tänka på

Har förvaltaren fått upplysningar om att egendom som tillhör gäldenären finns i utlandet får han eller hon utreda sina möjligheter att agera för att omhänderta tillgången. Förvaltaren måste ta reda på om det aktuella landets rättsordning innehåller särskilda bestämmelser av betydelse för hur omhändertagandet kan ske. Erkänns hans/hennes behörighet? Finns det bestämmelser som ställer särskilda formaliakrav för att förvaltaren ska kunna agera? Ibland krävs det till exempel beslut av domstol eller myndighet. Ofta finns det ett behov av att anlita ombud på plats med kunskap om landets rättsordning.

Förvaltaren bör också försöka bilda sig en uppfattning om värdet på tillgången. Därefter får denne ta ställning till om och i så fall vilka åtgärder som ska vidtas för att utreda, omhänderta och avveckla tillgången i utlandet.

Förvaltningen ska bedrivas ändamålsenligt. De kostnader som läggs ner på att omhänderta och avveckla tillgången måste stå i rimlig proportion till vad egendomen kan förväntas inbringa till boet. Överväganden när det gäller omhändertagande av tillgångar utomlands är normalt sådana viktigare frågor, rörande vilka förvaltaren ska höra konkurstillsynen.

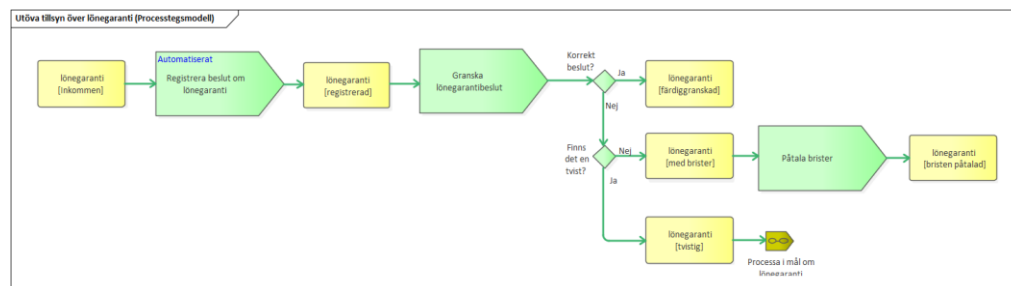
Att läsa vidare

Rapport angående konventionen om insolvensförfaranden, 6500/1/96 REV 1, DRS 8 (CFC), ”Den förklarande rapporten”
 Skatteverkets ”Svensk internationell exekutions- och obeståndsrätt” (1997)
 Skatteverket ”Handledning för borgenärsarbete” utgåva 3 (2012)
 Michael Bogdan, Internationell konkurs- och ackordsrätt (1983)
 Michael Bogdan, Sveriges och EU:s internationella insolvensrätt (1997)
 Michael Bogdan, Svensk internationell konkursrätt, SvJT 1980 s. 321
 Michael Bogdan, Katja of Sweden-målet och svensk internationell konkursrätt, SvJT 1980 s. 710
 Ann-Christine Halén, Centre of Main Interests – A New Concept in European Insolvency Law, Avhandling, Juridiska fakulteten, Lunds Universitet (2002)
 Mikael Mellqvist, EU:s insolvensförordning m.m. En kommentar (2002)
 SOU 2016:17 EU:s reviderade insolvensförordning m.m.

6.10 Personal och lönegaranti i konkurs

En allmän redogörelse för statlig lönegaranti inklusive centrala lagregler och rättsfall finns i avsnitt 6.4 Statlig lönegaranti.

6.10.1 Tillsynens uppdrag – lönegaranti i konkurs

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

¹⁸⁷ Se artiklarna 21.1 och 24.

¹⁸⁸ Se artikel 22.

Tillsynens hantering av lönegarantin kan delas upp i flera delar. Om konkursförvaltaren avser att avslå en begäran om ersättning från lönegarantin, kan det vara skäl för förvaltaren att upplysa tillsynen.¹⁸⁹ Tillsynen bör dock vara försiktig med sina uttalanden eftersom Kronofogden genom tillsynen kanske kommer att vara part i en framtida process mot arbetstagaren. En upplysning om eventuellt avslagsbeslut kan även tjäna syftet att tillsynen känner till varför beslutet dröjer om arbetstagaren kontaktar myndigheten.

Tillsynen ska göra en efterhandsgranskning av lönegarantibesluten, dvs. kontrollera att förvaltaren fattat korrekta bifalls- och avslagsbeslut i enlighet med LgL och FRL. Detta ingår i uppgiften att utöva tillsyn över konkurser och i rekonstruktioner.

Genom den kvalitetssäkring som genomförts av samtliga konkursförvaltares personal och lönegarantihantering har tillsynen en god uppfattning om kvaliteten i besluten från olika konkursförvaltare. Tillsynen kan då inrikta sig på stickprovsgranskning i de delar där förvaltaren tidigare brustit i någon del.

Lönegarantibeslut inges ofta till tillsynen utan att det finns tillräckligt underlag med för att ta ställning till om beslutet är korrekt. Tillsynen har möjlighet att begära in handlingar och vid behov utreda saken vidare.

Av förarbeten framgår att tillsynen särskilt ska se till att:¹⁹⁰

- lönegarantibeslut är skriftligt
- avslagsbeslut är välmotiverat
- beslutet innehåller överklagandehänvisning

Då förvaltarna i hög grad använder programmet Garanti eller blankett från Kronofogdens hemsida är både kravet på skriftligt beslut och överklagandehänvisning som finns förtryckt i dessa beslut uppfyllda. Tillsynen kan då fokusera mer på att avslagsbeslut är välmotiverade. Konkurstillsynen kan överklaga förvaltarens lönegarantibeslut i de fall man misstänker att lönegarantin missbrukas.

En annan uppgift för tillsynen i detta sammanhang är att lämna upplysningar till exempelvis löntagare om vilka regler som gäller för lönegaranti. När tillsynen lämnar sådana upplysningar måste myndigheten vara uppmärksam på att inte lämna bindande besked i frågor där tvister kan uppstå.

6.10.2 Personalfrågor i konkursens inledningskede

Arbetstagarens anställning avbryts inte automatiskt genom konkursen. Konkursbeslutet innebär inte heller att anställningsavtalet övergår på konkursboet. Men i och med att gäldenären försätts i konkurs uppstår en arbetsbristsituation som utgör saklig grund för uppsägning. Förvaltaren har samma skyldighet att MBL-förhandla och varsla som andra arbetsgivare som ska säga upp personal.¹⁹¹ Även arbetstagare som inte omfattas av LAS ska sägas upp. Uppsägning görs nämligen även för att gardera konkursboet mot att konkursgäldenärens anställda kan komma att betraktas som anställda av boet med påföljande massaansvar.

Oavsett om konkursboet övertar anställningsavtalen med konkursgäldenärens anställda, eller om de anställda endast arbetar åt boet p.g.a. arbetskyldighet under uppsägningstiden, betraktas boet som arbetsgivare och sedvanliga arbetsrättsliga regler gäller i huvudsak. Lönegarantiersättning utgår till anställda när arbetsgivaren har gått i konkurs som en ersättning för lön m.m. de går miste om på grund av konkursen.¹⁹² Det är

¹⁸⁹ 7 kap. 9 § KonkL

¹⁹⁰ Prop. 1991/92:139

¹⁹¹ Arbetsgivaren (Här: konkursförvaltaren) är skyldig att varsla om minst fem arbetstagare ska sägas upp. Det inkluderar även arbetstagare som inte har rätt till ersättning från statlig lönegaranti.

¹⁹² Lagrum: 7-13, 15, 31 §§ LAS, 12, 12 a §§ FRL, 7, 8, 9 §§ LgL och 5:18 KonkL

staten som garanterar lön under viss tid före konkursen, uppsägningslön, semesterersättning med mera. Dessutom har de anställda viss förmånsrätt i konkursen. Såväl förmånsrätten som lönegarantiersättningen är beloppsmässigt begränsade och kan endast utgå för begränsad tid.

Om arbetstagaren utför arbete åt konkursboet är arbetstagarens uppsägningslön avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet massagäld. Lönen ska utbetalas av konkursboet trots att konkursboet formellt sett inte är att betrakta som arbetsgivare. Arbetstagaren är skyldig att utföra arbete åt konkursboet om denne får full betalning för sina löneanspråk.

Om den anställde vägrar att utföra arbete åt konkursboet förlorar denne rätten till uppsägningslön.¹⁹³ Om konkursboet inte fullgör sina förpliktelser att utge lön måste arbetstagaren kunna återgå till arbetsbefrielse med lönegaranti under återstående del av uppsägningstiden; arbetstagaren är berättigad till lönegaranti i den mån denne inte arbetar åt boet.

Konkursboet kan anställa personal för begränsad tid. Det vanliga är att förvaltaren anställer vissa nyckelpersoner som tidigare arbetat i konkursbolaget. Parterna träffar då en överenskommelse. När konkursboet inträder i anställningsavtalet med arbetstagaren blir fordringen massagäld, d.v.s. den bekostas med medel från konkursboet. Sådana fordringar omfattas inte av lönegarantin.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl.

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Lunning/Toijer, Anställningsskydd 2010

Åhnberg, LAS-Handboken 2012, 7:e uppl.

6.10.2.1 Skyldighet att förhandla enligt MBL

Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltaren följer de krav som en arbetsgivare har enligt MBL.¹⁹⁴ Normalt sett sker denna granskning i samband med att tillsynen deltar vid omhändertagande av boet. Ibland kan åtgärder från tillsynen initieras genom att det kommer in ett klagomål från t.ex. ett fackförbund. Tillsynen har då möjlighet att begära in handlingar för att granska om förvaltaren följt reglerna i MBL.

Förvaltaren behöver inte regelmässigt sända in förhandlingsprotokoll till konkurstillsynen. Det är normalt sett inte ett prioriterat granskningsområde för tillsynen, utan det förutsätts att förvaltaren visar den omsorg om boet som krävs och har den skicklighet som behövs för att hantera förhandlingsfrågor enligt MBL. Tillsynen kan göra stickprov avseende förvaltarnas handläggning.

Förvaltaren har förhandlingsskyldighet när den fackliga organisationen har intresse av att lämna synpunkter vid avveckling av konkursbolagets verksamhet. Kollektivavtal har fortsatt giltighet i konkursen. De viktigaste bestämmelserna avser fredsplikten, reglerna om kollektivavtalets bindande och tvingande verkan samt tolkningsföreträdesreglerna. Föreningsrättsreglerna har fortsatt tillämpning i konkurs oavsett om det finns kollektivavtal. Även tviste- och skadeståndsreglerna äger fortsatt tillämpning.

När det gäller kollektivavtalsbunden personal har konkursförvaltaren skyldighet att primärförhandla i fråga om beslut som innebär viktiga förändringar av verksamheten.

---

¹⁹³ Ingen lagreglering finns men det följer av arbetsrättsliga principer

¹⁹⁴ 7-9, 11-13, 26-27, 33-35, 38-39, 41-43, 54-69 §§ lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL)

Med viktiga förändringar avses beslut som rör verksamhetens omfattning, utvidgning, omläggning, nedläggning, inskränkning av driften, överlåtelse eller upplåtelse av rörelsen.

När det gäller personal som inte är bunden av kollektivavtal är förvaltarens förhandlingsskyldighet mera begränsad. Förhandling ska hållas med samtliga fackliga organisationer som har medlemmar på arbetsplatsen, dock enbart i frågor om uppsägning på grund av arbetsbrist.

Förvaltaren har inte någon skyldighet att förhandla innan personalen sägs upp. Den omständigheten att verksamheten ska upphöra är inte heller en förhandlingsfråga. Förvaltaren bör tidigt i beslutsprocessen hålla en förhandling av informationskaraktär. När förvaltaren kommit längre i sin utredning bör slutförhandling hållas.

6.10.2.2 Ersättning för lönefordringar i konkurs

Lönegarantins omfattning regleras i 7-9 b §§ LgL. Lönefordringar i konkurs kan ersättas på något eller några av dessa sätt:

- Lönegaranti för fordringar med förmånsrätt (lön, annan ersättning för arbete, semesterlön och semesterersättning och pensioner).¹⁹⁵ Förmånsrätten är tidsmässigt begränsad. Enligt huvudregeln räknas tiden utifrån när en lönefordran intjänats (intjänandeprincipen) medan det i vissa fall är förfalldagen som gäller (förfalloprincipen).
- Lönegaranti för uppsägningslön och lön första månaden efter konkursbeslutet.¹⁹⁶
- Lönegaranti för konkursansökningskostnader och viss del av konkurskostnaden.¹⁹⁷
- Utdelning i konkursen för fordringar avseende bevakade lönefordringar med förmånsrätt i konkursen (max10 prisbasbelopp) och bevakade oprioriterade fordringar i konkursen.¹⁹⁸ Vid utdelning avräknas vad arbetstagaren redan har erhållit från lönegarantin.
- Utdelning genom regressrätt. Genom betalning från lönegarantin har ett borgenärsbyte ägt rum varefter staten är rätt borgenär vid utdelning för lönegarantifordringar.¹⁹⁹

Att läsa vidare

Danhard, Konkursarbetsrätt, 2 uppl. 1998

Danhard, Konkursarbetsrätt, 3 uppl. 2006

Danhard, Konkursarbetsrätt, 4 uppl. 2013

Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

6.10.2.3 Uthyrning av personal som uppbär statlig lönegaranti

Uthyrning av personal kan sägas ha stöd i bestämmelsen i 7 kap. 8 § första stycket konkurslagen – förvaltaren ska vidta alla de åtgärder som kan bedömas vara förmånliga för konkursboet.

Det saknas vidare stadgande som förbjuder ett konkursbo att hyra ut arbetstagare som uppbär statlig lönegaranti. Uthyrning kan ofta sägas vara till gagn för konkursborgenärerna genom att den ökar konkursboets intäkter och även för den enskilde arbetstagaren, som får ”prova på” att arbeta för en annan arbetsgivare, vilket kan öka möjligheterna till en anställning.

---

¹⁹⁵ 12 eller 13 §§ FRL

¹⁹⁶ Maximibeloppet för lönegaranti med förmånsrätt enligt 12 § FRL är tio prisbasbelopp men enligt 7 a § LgL är det begränsat till fyra prisbasbelopp.

¹⁹⁷ 8 § LgL

¹⁹⁸ 12 a § FRL, Prisbasbelopp beräknat enligt 1 kap. 6 § Lag (1962:381) om allmän försäkring

¹⁹⁹ 28 § LgL

Uthyrning av arbetskraft i en konkurs får emellertid anses gå utöver den åsyftade användningen och ändamålet med det statliga lönegarantisystemet – att vara en förmån för arbetstagare i konkurs. Uthyrning av personal innebär dessutom ofta ett ekonomiskt risktagande för konkursboet – både så att boet kan bedömas ha inträtt i anställningsavtalet, med massalöneansvar som följd, men även i form av merarbete för förvaltaren. Uthyrning till ett underpris, som kan innebära ett snedvridande av konkurrensen, bör helt undvikas.

Sammantaget finns det ofta skäl för förvaltaren att iaktta stor försiktighet och en restriktivitet vid ett övervägande om att hyra ut konkursboets personal, under tiden dessa uppbär statlig lönegaranti. Konkurstillsynen bör framförallt vid höranden enligt 7 kap. 10 § konkurslagen uppmärksamma och diskutera frågan ingående med förvaltaren.

6.10.3 Anställning och uppsägning

6.10.3.1 Tillsynens uppdrag

Tillsynen ska granska att förvaltaren vidtagit de åtgärder som krävs i samband med uppsägningen av personalen, bl.a. att uppsägningarna varit korrekta. Förvaltaren ska säga upp arbetstagarna med uppsägningstid enligt LAS eller anställnings/kollektivavtal. Tillsynen ska vidare granska att uppsägningsslönen på ett korrekt sätt fördelats i förmånsberättigad och icke förmånsberättigad del.

6.10.3.2 Vem är arbetstagare?

För att bedöma om en anställd ska anses som arbetstagare görs en helhetsbedömning. Anställningen ska grunda sig på avtal om att den ena parten ska utföra arbete för den andra partens räkning. När det gäller gränsdragningen mellan arbetstagare och uppdragstagare eller egna självständiga företagare görs en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.²⁰⁰

Arbetstagarens anställning avbryts inte automatiskt genom konkursen. Konkursbeslutet innebär inte heller att anställningsavtalet övergår på konkursboet. Men i och med att gäldenären försätts i konkurs uppstår en arbetsbristsituation som utgör saklig grund för uppsägning.

6.10.3.3 Uppsägning och uppsägningstid

Uppsägningen ska vara skriftlig. Detta är emellertid enbart en ordningsföreskrift. Underlåtenhet att iaktta skriftlighet medför inte att uppsägningen blir ogiltig.²⁰¹ Förvaltaren ska lämna uppsägningshandlingen till arbetstagaren personligen. Även arbetstagare som inte omfattas av LAS ska sägas upp.

Uppsägning görs således även för att gardera konkursboet mot att konkursgäldenärens anställda kan komma att betraktas som anställda av boet med påföljande massaansvar. Om uppsägningshandlingen inte överlämnas personligen till arbetstagaren ska den sändas med rekommenderade brev. Av uppsägningshandlingen ska framgå hur lång uppsägningstid arbetstagaren är berättigad till samt om arbetstagaren har företrädesrätt till återanställning eller inte och om anmälan krävs för att företrädesrätten ska kunna göras gällande.

Uppsägningstiden räknas från dagen då arbetstagaren delgavs uppsägningen eller, om hen delgavs genom rekommenderat brev, tio dagar efter att brevet lämnades till posten. Har arbetstagaren semester, anses uppsägningen ha skett tidigast dagen efter den då semestern upphörde.²⁰² Uppsägningstiden enligt LAS beräknas olika om anställningsavtalet är

²⁰⁰ Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särsk. s. 110-126, 197-237

²⁰¹ Lunning-Toijer, Anställningsskydd, 8: uppl. s. 419

²⁰² 10 § LAS, lag (1982:80) om anställningsskydd

ingånget senast den 31 december 1996 eller därefter. För äldre anställningsavtal bestäms uppsägningstiden efter ålder och i de senare ingångna avtalen efter anställningstid.

Om arbetstagaren enligt enskilt anställningsavtal eller kollektivavtal har uppsägningstid som överstiger tiden i LAS så gäller den avtalade uppsägningstiden. Lönegarantin begränsas dock till den uppsägningstid som arbetstagaren skulle ha haft enligt 11 § LAS.²⁰³

Om arbetstagaren enligt avtal har kortare uppsägningstid gäller avtalet. En visstidsanställning innebär att arbetsgivaren och arbetstagaren kommit överens om att anställningen ska upphöra vid en viss tidpunkt. Det finns olika uppfattningar om uppsägningstidens längd för visstidsanställd personal. Somliga hävdar att uppsägningstidens längd regleras av samma regler som för tillsvidareanställd personal, medan andra menar att skälig uppsägningstid ska utgå.²⁰⁴ Malmö tingsrätt har funnit att uppsägningstiden vid visstidsanställning ska beräknas i enlighet med 11 § LAS och den domen har fastställts av hovrätten.²⁰⁵

Provanställda arbetstagare ska inte sägas upp utan de ska underrättas om att anställningen upphör.²⁰⁶

6.10.3.4 Ersättning under uppsägningstid

Arbetstagaren har rätt till samma löneförmåner under uppsägningstiden som tidigare. Efter konkursbeslutet övertar förvaltaren arbetsgivarens roll i förhållande till personalen. Arbetstagare är skyldiga att utföra arbete för konkursboet så länge betalning från lönegarantin utgår. Om konkursboet vill fortsätta att anlita arbetstagaren sedan en månad gått utan att anställa henne eller honom ansvarar konkursboet ändå för arbetstagarens lön så länge boet anlitar henne eller honom.²⁰⁷

Om arbetstagaren inte utfört arbete åt konkursboet omfattas fordringar avseende tiden en månad från konkursbeslutet av både förmånsrätt och lönegaranti. Arbetstagaren har för tiden därefter rätt till ersättning för uppsägningslön.²⁰⁸ Uppsägningslönen avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet saknar förmånsrätt men omfattas av lönegarantin.

Om arbetstagaren utfört arbete åt konkursboet omfattas fordringar avseende tiden en månad från konkursbeslutet av förmånsrätt och lönegaranti. Arbetstagarens fordringar för tiden därefter omfattas varken av förmånsrätt eller av lönegaranti. Fordringarna är massagäld. Konkursförvaltaren måste dock ha accepterat att arbetstagaren fortsätter att arbeta för att konkursboet ska betala. Om konkursboet inte kan betala lönefordringarna kan konkursboet försättas i konkurs.

Att tänka på

Om konkursförvaltaren av någon anledning inte säger upp de anställda i omedelbar anslutning till konkursbeslutet, uppstår en oklar situation. Konkursboet kan träda in som arbetsgivare antingen genom avtal eller genom faktiskt handlande. Det faktiska handlandet kan bestå i att konkursboet – utan någon uttrycklig överenskommelse – fortsätter att ta emot de anställdas arbetsinsats under viss tid. Om uppsägning inte sker och inget avtal ingås, övergår anställningsavtalet så småningom på konkursboet som därmed får massaansvar för lönen. För att undgå att konkursboet ska anses ha inträtt i

---

²⁰³ Prop. 1993/94:208, s. 61

²⁰⁴ NJA 1971 s. 31, 1975 s. 444, RH 1989:80

²⁰⁵ Malmö tingsrätts dom 2003-11-25, T 6418-03, Hovrätten över Skåne och Blekinge 2004-03-17, T 3192-03

²⁰⁶ 6 § LAS

²⁰⁷ 5:18 KonKL

²⁰⁸ 11 § LAS

avtalet genom konkludent handlande måste uppsägning ske inom en till två veckor efter konkursbeslutet.²⁰⁹

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Prop. 2007/08:161 Företagshypotek - en bättre säkerhet för lån till företag

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särskilt s. 110-126, 197-237

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl.

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Lunning/Toijer, Anställningsskydd, 2010

Åhnberg, LAS-handboken, 2012

CHECKLISTA vid granskning av uppsägning från konkursförvaltare

- Är den anställda att anse som arbetstagare eller uppdragstagare?
- Har den anställda rätt till uppsägningstid, dvs. har ej varit provanställd eller uppdragstagare?
- Har arbetstagaren fått rätt uppsägningstid i enlighet med LAS eller avtal?

6.10.4 Beslut om lönegaranti och utbetalning

I avsnitt 6.4 Statlig lönegaranti finns beskrivet vilka lönefordringar som omfattas av statlig lönegaranti.

När arbetstagarens lönegarantianspråk överstiger maximibeloppet kan frågan om i vilken ordningsföljd lönegarantiersättning ska utges bli aktuellt. Det finns olika uppfattning om detta. En uppfattning är att det inte finns någon bestämd turordning för olika fordringar. I LgL anges att särskilda kostnader såsom traktamente och utlägg ska utgå framför annan fordran.²¹⁰ För övrigt saknas det vägledning i lagen om ordningsföljden. Danhard har uttryckt uppfattningen att efter särskilda kostnader ska ersättning utgå för förfallna lönefordringar, intjänade semesterförmåner, ränta på nämnda belopp och slutligen uppsägningslönen.²¹¹

6.10.4.1 Konkurer utan bevakningsförfarande

I konkurer utan bevakningsförfarande ska förvaltaren pröva och meddela bifalls- och avslagsbeslut. Beslutet sänds till arbetstagaren med kopia till konkurstillsynen. Vid bifallsbeslut sänds kopia även till länsstyrelsen som gör skatteavdrag och hanterar utbetalningar. Förvaltaren har endast begränsade möjligheter att ompröva ett lönegarantibeslut.²¹²

6.10.4.2 Konkurer med bevakningsförfarande

I konkurer med bevakningsförfarande ska förvaltaren efter konkursbeslutet sända underrättelse till länsstyrelsen om fordringar som anses vara klara och omfattas av lönegarantin. Länsstyrelsen fattar beslutet om utbetalning.²¹³

---

²⁰⁹ Prop. 1991/92:139, s. 29 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998, s. 68, 72 f., Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 159 ff., Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 104

²¹⁰ 9 § LgL, 3:e st.

²¹¹ Erik Danhard Konkursarbetsrätt 1998, s. 173 f, jfr Erik Danhard Konkursarbetsrätt 2006, s. 337 och 339 f, jfr Erik Danhard Konkursarbetsrätt 2013 sid. 319 och NJA 1977 s. 664

²¹² Erik Danhard har uttryckt uppfattningen att förvaltaren under vissa omständigheter kan ompröva lönegarantibeslut men i regel inte i negativ riktning för lönegarantiborgenären (Erik Danhard Konkursarbetsrätt 2006 sid. 368, Konkursarbetsrätt 1998, s. 173 f. och Konkursarbetsrätt 2013 sid. 346 ff.)

²¹³ Jfr 1991/92:139, s. 41

Betalningsgrundande fordringar, som förvaltaren uppfattar som klara, ska denne bevaka för arbetstagarens räkning genom att sända kopior av underrättelsen till tingsrätten. Även arbetstagaren ska underrättas. Om förvaltaren inte anser att fordringen är klar kan arbetstagaren själv bevaka den.²¹⁴ För bevakning och anmärkningar tillämpas samma regler som för övriga borgenärer samt rörande statens bevakning avseende regressrätt.²¹⁵

6.10.4.3 Avräkning från uppsägningslön

Om arbetstagaren varken arbetar för konkursgäldenären, någon annan eller bedriver egen verksamhet är han eller hon skyldig att anmäla sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen.²¹⁶ Från uppsägningslönen ska avräknas inkomst som arbetstagaren fått från annan anställning, borde ha kunnat förvärva i annan anställning eller haft av egen rörelse. Med samtidig inkomst i annan anställning ska jämsställas aktivitetsstöd som lämnas till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program. EU-domstolens dom C 435/10 van Ardenne innebär att det inte krävs någon anmälan till arbetsförmedlingen för att länsstyrelsen ska utbetala lönegaranti.

6.10.4.4 Omprövning av lönegarantibeslut

En konkursförvaltare som vägrade ompröva ett avslagsbeslut har fått kritik av JO. Arbetstagaren hade missat talefristen i 29 § LgL och begärde i stället omprövning av beslutet. JO ansåg att förvaltaren var skyldig att ompröva beslutet även efter konkursens avslutande om fordringen var känd för förvaltaren under konkursen.²¹⁷

JO:s ställningstagande bör innebära att löneborgenären kan få en ny tidsfrist genom att begära omprövning. Men när 1992 års lönegarantilag infördes uttalade Lagrådet följande beträffande 29 och 30 §§ LgL: ”Avsikten är uppenbarligen att rätten till talan mot beslutet går förlorad, om talan inte väcks inom den föreskrivna tiden. Detta får anses vara tydligt även utan något uttryckligt stadgande härom”.²¹⁸

Att tänka på

Om en arbetstagare kan erhålla lönegaranti för såväl prioriterade som oprioriterade lönefordringar och lönegarantins takbelopp om fyra prisbasbelopp uppnås, torde arbetstagaren kunna välja vilka fordringar som i första hand ska ersättas av lönegarantin.²¹⁹

Det normala är att arbetstagaren vill att lönegarantin ska täcka löneanspråken så långt tillbaka i tiden som möjligt, eftersom arbetstagaren saknar möjlighet att få ersättning för dessa på annat sätt (för uppsägningstid kan arbetstagaren få a-kassa eller ny anställning med lön om den inte ersätts av lönegarantin). Även om detta är den normala tillämpningen kan arbetstagaren ha skäl att göra ett annat val, vilket kan få till följd att arbetstagaren har en prioriterad fordran och Länsstyrelsen en oprioriterad.

CHECKLISTA - Granskning av förvaltares lönegarantibeslut

Aktieägare

Har lönegaranti utgått till någon som äger väsentlig andel och har betydande inflytande? (Aktieägare och styrelseledamöter framgår av bouppteckningen.)

²¹⁴ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, sid. 358 ff., Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 366-367

²¹⁵ RH 1997:107

²¹⁶ 12 § FRL, 2 st.

²¹⁷ JO:s beslut 1995-10-24

²¹⁸ Prop.1991/92:139 s. 68-69

²¹⁹ Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 201, 339, och Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. sid. 319

Beloppen

- Månadslönen eller timlönen anges på lönegarantibeslutet. Genom att göra en uppskattning med utgångspunkt från den angivna lönen går det att göra en beräkning av om lönen och semesterersättningen är korrekt.
- Överstiger fordringen schablonberäkning? Ska fordringen anses som oskälig eller uppenbart oskälig enligt 5 kap. 2 § KonkL?
- Har ersättning beviljats med högst fyra basbelopp?

Tiden

- Har lön medgetts för längre tid tillbaka än som intjänats tre månader före konkursansökan ingavs?
- Om lön har medgetts för tid dessförinnan, omfattas lönen av särskild beräkningsgrund?
- Har reglerna om tidsgränser för ostridiga resp. tvistiga fordringar iakttagits?
- Har semesterersättning medgetts för korrekt tid?

Övrigt

- Har arbetstagaren stått till konkursförvaltarens förfogande?
- Har arbetstagaren varit anmäld till arbetsförmedlingen som arbetssökande (avräkning kan dock i normalfallet inte ske i och med EU-dom van Ardennen).
- Har avräkning gjorts från uppsägningslönen pga. ny anställning eller liknande?

RUTIN - Granskning av lönegarantibeslut i konkurser

1. Ärendet inkommer från konkursförvaltaren och registreras i Kontiki.
2. Stickprovvis granskning av lönegarantibeslut görs med utgångspunkt i kvalitetssäkringen av förvaltarnas personal- och lönegarantihantering. Beslut från förvaltare som fått omdömet "Bra" granskas normalt sett inte. Beslut från förvaltare som fått omdömena "Bra, men kan förbättras" respektive "Måste förbättras" granskas särskilt avseende de brister som iakttagits.
3. Avslagsbeslut där det inte enbart är avslag på grund av att maxbeloppet överskrids granskas särskilt.
4. Vid signal från arbetstagare, fackförening, borgenär eller annan att allt inte står rätt till med yrkade lönegarantikrav granskas detta särskilt.
5. Utvalda ärenden granskas avseende belopp, tidsgränser, semesterersättning etc. Granskning sker utan tillgång till bakomliggande beslutsunderlag men vid behov kan tillsynen begära in dessa handlingar.
6. Om brister upptäcks sker återkoppling till konkursförvaltaren.
7. När det finns misstanke om missbruk av lönegarantiinstitutet väcker tillsynen talan mot arbetstagaren.

6.10.5 Sammanställning av lönefordringar i konkurs

6.10.5.1 Fordringar som omfattas av både förmånsrätt och lönegaranti

- Lön som intjänats senare än tre månader innan konkursansökningen ingavs till tingsrätten.
- Lön som intjänats under tiden mellan konkursansökan och konkursbeslut.
- För lön som beräknats enligt särskild beräkningsgrund gäller förmånsrätt för fordringar som förfallit till betalning senare än tre månader innan konkursansökningen ingavs till tingsrätten.
- Tvistiga fordringar som intjänats tidigare än tre månader före konkursansökan om tvisteförfarandet satts i gång inom fyra månader från det att fordran förföll till betalning och konkursansökan lämnats in till tingsrätten senast två månader efter att tvisten avgjorts slutligt.
- Lönefordringar avseende tiden från konkursbeslutet och inom en månad därefter (oavsett om detta är uppsägningslön eller delvis uppsägningslön).

- Semesterersättning avseende det innevarande och närmast föregående intjänandeåret samt för från året dessförinnan sparade dagar, samt för uppsägningstiden, dock endast första månaden efter konkursutbrottet.
- Pensionsfordringar under högst 12 månader, sex månader före konkursansökan och sex månader därefter.

6.10.5.2 Fordringar som omfattas av lönegaranti men inte av förmånsrätt

- Lönefordringar för tiden senare än en månad efter konkursbeslutet. Om arbetstagaren inte arbetar för konkursboet har han eller hon rätt till lönegaranti för uppsägningslönen i enlighet med 11 § LAS. Detta blir aktuellt i alla de fall då förvaltaren inte driver rörelsen vidare.

6.10.5.3 Fordringar som varken omfattas av förmånsrätt eller lönegaranti

- När arbetstagaren fortsätter att arbeta för konkursboet omfattas fordringar avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet varken av förmånsrätt eller av lönegaranti. Sådana lönefordringar blir massagäld och ska betalas av konkursboet.
- Arbetstagare som själv eller tillsammans med närstående senare än sex månader före konkursansökningen har ägt väsentlig andel i företaget och haft betydande inflytande är undantagna från lönegarantin. Det krävs att arbetstagaren själv ägt del i företaget, det räcker inte att endast vara närstående till en aktieägare.²²⁰ Vad som kan anses som betydande inflytande ska bedömas med utgångspunkt från en mängd omständigheter, såsom ägarförhållandena beträffande övriga andelar samt hur arbetet med företagets ledning organiserats.²²¹ Något entydigt svar på vad som avses med väsentlig andel är svårt att lämna.²²²
- Lönegarantilagen innehåller också en allmän regel mot missbruk av lönegarantin. En lönefordran ersätts inte om det finns grundad anledning att anta att en av förutsättningarna för anställningen eller ett visst anställningsförhållande är att lönen ska bekostas av lönegarantin.²²³ Syftet är att komma åt omotiverade nyanställningar eller omotiverade lönehöjningar alldeles före konkursen.²²⁴ I NJA 2010, s. 434 har det vid en helhetsbedömning inte visats vara fråga om ett missbruk av garantin och arbetstagarens fordran har inte heller bedömts uppenbart överstiga vad som kan anses skäligt. Målet gällde frågan om en arbetstagare som hade avböjt att följa med till en förvärvare vid övergång av verksamhet ägde rätt till lön under den period hon försökte få klarhet i vad som hänt med anställningen. Arbetstagaren hade vid uppsägning en månads uppsägningstid. HD uttalade att arbetstagaren måste ha förstått att hennes arbetskraft inte skulle komma att tas i anspråk av arbetsgivaren. Arbetsgivaren hade meddelat att man inte avsåg att säga upp henne och hänvisade till lönegarantin. Dessa omständigheter talade enligt HD för ett missbruk av lönegarantin. Arbetstagaren hade dock utan dröjsmål vidtagit åtgärder för att bringa klarhet i sin situation. HD fann vid en sammanvägning att det inte rörde

---

²²⁰ Beträffande innebörden av uttrycket nära anförvant, tidigare kallad närstående, se NJA 1997 s. 299.

²²¹ Prop. 1996/97:102, s. 13

²²² I NJA II 1997 s. 76 f. anges 20 %. Enligt äldre förarbeten menades med väsentlig andel en relativt betydande andel, t.ex. en tredjedel (SOU 1969:5 sid. 151, prop. 1970:142 sid. 137). Erik Danhard definierar en väsentlig andel såsom en möjlighet att driva igenom sin vilja på bolagsstämman (Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006 sid. 214 f., Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998, s. 104-106 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 190f)). Den som är majoritetsägare i bolaget anses ha ett betydande inflytande. Det räcker att det funnits en möjlighet att ha ett sådant inflytande, oavsett om detta utnyttjas i praktiken. Se t.ex. NJA 1983 s. 713.

²²³ 9 b § LgL. Beträffande beviskravet, se prop. 1993/94:208, s. 82 f.

²²⁴ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 242 f.

sig om något missbruk av lönegarantin och lönegaranti beviljades för cirka fyra månader.

- Lönefordran får inte uppenbart överstiga vad som kan anses skäligt. För närstående till konkursgäldenären gäller att fordran ska vara skälig och inte äldre än ett år. Ägare, företagsledare och de som genom släktskap eller på annat sätt står ägare eller företagsledare nära, räknas som närstående till konkursgäldenären. Bedömningen av vad som ska anses skäligt görs med utgångspunkt från den nytta som konkursgäldenären haft av det arbete som kravet avser.²²⁵

6.10.6 Om boet anställer

6.10.6.1 Tillsynens uppdrag

Tillsynen ska kontrollera uppdelningen av de anställdas uppsägningslön i förmånsberättigad respektive icke förmånsberättigad del. För personal som arbetar kvar hos konkursboet ska boet betala för ersättningar och skatter från och med en månad efter konkursbeslutet. Uppgifter om rörelsens fortsatta drift och åtgärder med personalen kan hämtas från inledande information, förvaltarberättelsen och tjänsteanteckningar från hörande enligt 7 kap. 9 eller 10 §§ KonkL.

6.10.6.2 Arbetsplikt och arbete för konkursboet

Arbetstagaren är skyldig att utföra arbete åt boet under uppsägningstiden om hen får fullt betalt. Men löntagaren anses inte anställd av boet annat än efter ett uttryckligt avtal med boet genom konkursförvaltaren. Om löntagaren arbetar åt konkursboet efter den första månaden blir boet skyldigt att betala lön och arbetsgivaravgifter.

Om arbetstagaren utför arbete åt konkursboet är arbetstagarens uppsägningslön avseende tiden efter en månad från konkursbeslutet massagäld. Lönen ska betalas av konkursboet trots att konkursboet formellt sett inte är att betrakta som arbetsgivare. Om arbetstagaren vägrar att utföra arbete åt konkursboet förlorar han eller hon rätten till uppsägningslön.²²⁶ Om konkursboet inte fullgör sina förpliktelser att utge lön, måste arbetstagaren kunna återgå till arbetsbefrielse med lönegaranti under återstående del av uppsägningstiden; denne är ju nämligen berättigad till lönegaranti i den mån han eller hon inte arbetar åt boet.

Konkursboet kan anställa personal för begränsad tid. Det vanliga är att förvaltaren anställer vissa nyckelpersoner som tidigare arbetat i konkursbolaget. Anledningen till anställningen brukar vara att dessa personer saknar rätt till lönegaranti. Parterna träffar då en överenskommelse. När konkursboet inträder i anställningsavtalet med arbetstagaren blir fordringen massagäld, dvs. den bekostas med medel från konkursboet, och sådana fordringar omfattas inte av lönegarantin. Konkursboet ska redovisa och betala källskatt och arbetsgivaravgifter på den lön som betalas av konkursboet.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl.

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

6.10.7 Utdelning till löneborgenärer

6.10.7.1 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen har till uppgift att granska att förvaltarnas hantering är lagenlig och i övrigt korrekt. Av den anledningen kan det finnas skäl för tillsynen att kontrollera hur

²²⁵ 5:2 KonkL, samt NJA 2010 s. 434

²²⁶ Detta är inte reglerat i lag men följer av arbetsrättsliga principer.

utdelning till löneborgenärer beräknats. I tillsynens uppdrag ingår inte att angripa felaktigheter i utdelningsförslag utan det är borgenärernas sak att invända mot utdelningsförslaget om de anser att fördelning av utdelningsbara medel är fel²²⁷.

6.10.7.2 Förmånsrätt och lönegaranti

Sedan de nya förmånsrättsreglerna trädde i kraft 2004 har det blivit vanligare med utdelning till arbetstagare för lönefordringar då arbetstagaren fått ersättning från lönegarantin. Detta gäller även sedan den senaste ändringen av förmånsrättsreglerna 2009, vilket till stor del beror på att skattefordringar är oprioriterade sedan 2004. Arbetstagaren kan få utdelning när det finns lönefordringar som inte täckts av lönegarantin²²⁸. Ett exempel är då arbetstagaren har lönefordringar uppgående till mer än takbeloppet om fyra prisbasbelopp.

Utdelning till arbetstagare kan förekomma både som prioriterad utdelning enligt 12 § FRL och oprioriterad utdelning enligt 18 § FRL. I samband med att arbetstagare får utdelning för prioriterade eller oprioriterade lönefordringar uppstår svårigheter vad gäller bl.a. statens regressrätt och beräkning av arbetsgivaravgifter på utdelade lönemedel.²²⁹

6.10.7.3 Lönegarantiregress

Vid beräkning av utdelningen till arbetstagare för lönefordringar måste hänsyn tas till lönegarantihanteringen. När staten har ersatt anställdas lönefordringar genom lönegarantin, inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären.²³⁰

För konkurser från åren 2004 - 2008 innebär det att staten i stället för arbetstagaren får del av den utdelning som kommer ifråga i konkursen intill utbetalt belopp. Det är viktigt att statens lönegarantiregress beräknas för varje arbetstagare för sig.²³¹

Efter 2008 års ändringar träder staten enligt 28 § LgL inte in i arbetstagarens rätt enligt 12 § förmånsrättslagen. Även om lönegarantiersättning har utgått enligt 7 § LgL som en följd av att arbetstagaren ägt förmånsrätt för sina fordringar, är statens återkrav oprioriterat. Detta innebär att statens lönegarantiregress avseende lönefordringar med förmånsrätt enligt 12 § FRL numera alltid är oprioriterad. Statens lönegarantiregress avseende konkursansökningskostnader med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen gäller fortfarande med förmånsrätt.²³²

6.10.7.4 Utdelningsförslaget

När det blir aktuellt med utdelning för lönefordringar bör förvaltaren alltså i utdelningsförslaget uppta varje enskild anställdas lönefordran. Därefter anges hur stor del av föreslagen utdelning per arbetstagare som ska betalas till länsstyrelsen respektive den enskilde arbetstagaren. De sociala avgifterna måste beräknas för utdelning, utöver vad som ersatts från lönegarantin, innan det utdelningsbara utrymmet kan fastställas.

Har staten försteg framför arbetstagare?

I de fall då arbetstagarna har lönefordringar som inte täckts av lönegarantin kan det bli aktuellt med en fördelning av utdelningsbart belopp mellan staten och en arbetstagare. Enligt 28 § LgL har staten ett principiellt försteg till betalning före arbetstagaren. Den slopade förmånsrätten för lönegarantiregressen innebär att en arbetstagare som kan åberopa förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen för sina fordringar har bättre rätt än vad

---

²²⁷ 11 kap. 6 § KonkL

²²⁸ 12 – 14 § FRL

²²⁹ 12 och 18 § FRL samt 28 § LgL

²³⁰ 28 § LgL

²³¹ Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 377 f.

²³² Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. sid. 355

staten har gällande samma arbetstagares fordringar som har reglerats via lönegarantin med stöd av 7 § lönegarantilagen.²³³

Detta försteg kan dock vara skenbart, åtminstone i de fall då arbetstagaren haft möjlighet att välja vilka fordringar som lönegarantin ska ersätta och då har valt att lönegarantin ska ersätta oprioriterade fordringar. Staten kan då inte åberopa något försteg gällande prioriterade fordringar. Utdelning för lönefordringar som har förmånsrätt tillfaller i den beskrivna situationen oavkortat arbetstagaren.

När det gäller fördelningen mellan staten och en arbetstagare gäller enligt 28 § 2 st. LgL att staten har ett principiellt försteg till betalning före arbetstagaren. Motsvarande gäller vid lönegarantireglering av förmånsrättsberättigade fordringar. Om en arbetstagare har lönefordringar förenade med förmånsrätt enligt 12 § FRL som överstiger lönegarantitaket, har arbetstagaren bättre rätt för sina återstående fordringar än vad staten har för lönegarantiregressen.

I de fall det blir utdelning till oprioriterade fordringsägare är rättsläget avseende statens regressrätt oklart. Oklarheterna gäller om en arbetstagares samtliga fordringar, dvs. både oprioriterade fordringar som kan ersättas av lönegarantin och oprioriterade fordringar som inte äger rätt till lönegaranti, ska sammanföras till en kategori, där staten har försteg framför arbetstagare.²³⁴

Vad gäller beräkning av utdelning i konkurs när lönegaranti utgått och arbetstagaren har oprioriterade lönefordringar som inte ersatts av lönegarantin finns ett ställningstagande från Skatteverket.²³⁵ Enligt ställningstagandet ska utdelning för lönegarantiregressen beräknas separat för den del av garantin som har utgått med stöd av 7 § LGL.

Övervägande skäl talar för att varje enskild arbetstagares totala lönefordran ska sammanräknas. Varje arbetstagares totala fordran bör delas upp i två kategorier, en med förmånsrätt och en utan förmånsrätt. Inom ramen för varje sådan kategori synes staten ha försteg till betalning framför arbetstagaren, i den mån lönegaranti har utbetalats.²³⁶

6.11 Fortsatt drift

6.11.1 Definition av begreppet fortsatt drift och syftet med att fortsätta driften

6.11.1.1 Vad menas med fortsatt drift?

Det finns olika uppfattningar om vad som menas med fortsatt drift. Den vanligaste definitionen är att konkursboet fortsätter verksamheten på i det närmaste samma sätt som det levande företaget gjorde. Kunderna ska normalt inte märka någon skillnad gentemot tidigare.

Vad som normalt sett inte betraktas som fortsatt drift är en ren utförsäljning av konkursgäldenärens tillgångar genom att t.ex. hålla en butik öppen under viss tid.

6.11.1.2 Syftet med att fortsätta driften

En fortsatt drift ska vara ändamålsenlig för konkursboet på så sätt att den ska vara till ekonomisk nytta för konkursboet. Den ekonomiska nyttan kan genereras av att den fortsatta driften som sådan ger ett ekonomiskt mervärde, d.v.s. inkomsterna av driften är

---

²³³ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. sid. 356

²³⁴ Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 378 ff.

²³⁵ Skatteverket Dnr: 131 341992-13/111

²³⁶ Danhard Konkursarbetsrätt 2006, sid. 379 ff., och Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. sid. 358

högre än utgifterna. Det räcker dock inte att driften som sådan är lönsam, utan det krävs att nettot är högre än vad en försäljning av tillgångarna på annat sätt skulle ge.

I vissa fall kan det dock vara ändamålsenligt att driva en verksamhet vidare, även om driften som sådan skulle vara olönsam. Detta kan vara fallet om den fortsatta driften medför att det blir en högre köpeskillning för rörelsen än vad det skulle ha blivit om verksamheten lades ner. Skillnaden vad gäller köpeskillningen måste förstas överstiga det negativa driftsresultatet.

6.11.1.3 Konkurstillsynens uppgift vid fortsatt drift

I de fall en förvaltare fortsätter driften i konkursboets regi blir konkursen ofta prioriterad som utökad, vilket innebär att konkurstillsynen är mer aktiv än annars. Ofta inskränks driften i tid till en månad och konkurstillsynen kan överväga att närvara redan i samband med förvaltarens omhändertagande av boet. Därigenom får konkurstillsynen en bättre bild av den verksamhet som konkursgäldenären bedrivit, vilket bland annat gör det lättare att diskutera konkursens förlopp med förvaltaren. Ifall konkursgäldenären har bedrivit en tillståndspliktig verksamhet bör konkurstillsynen sätta sig in i dessa aspekter av konkursen. Detsamma gäller om miljöfrågor väcks under konkurshandlingen.

I samband med den fortsatta driften bör konkurstillsynen vara uppmärksam på att konkursförvaltaren uppfyller de krav som ställs på en rörelseidkare i allmänhet. Det gäller både allmänna skyldigheter som t.ex. skatte- och momsredovisning, men även mer branschspecifika förutsättningar. Konkurstillsynen kan även med fördel ha en diskussion med förvaltaren om rutinerna för hantering och redovisning av dagskassor.

Förvaltaren ska normalt sett höra konkurstillsynen innan ett beslut om fortsatt drift fattas.²³⁷ Konkurstillsynen har även möjligheter att begära in senaste balans- och resultaträkning från förvaltaren tillsammans med en budget/kalkyl för den fortsatta driften. Konkurstillsynen ska bevaka kostnadseffektiviteten i förvaltningen och det är i det sammanhanget viktigt att även ersättning till sakkunnigt biträde och arvode till förvaltaren beaktas.

Konkurstillsynen ska granska budget/kalkyl och vid behov ifrågasätta dessa. Om konkurstillsynen inte tror att den fortsatta driften kommer att ge önskat resultat kan man vid hörandet anföra goda skäl för sin ståndpunkt som förvaltaren har att ta ställning till innan han eller hon fattar sitt beslut.

6.11.2 Inför beslut om fortsatt drift

Det är alltid förvaltaren som beslutar om driften ska fortsättas. Då detta är en sådan viktigare fråga där förvaltaren bör höra konkurstillsynen, berörd borgenärer och gäldenären, ska så ske innan han eller hon fattar sitt beslut.²³⁸

Det huvudsakliga syftet med att fortsätta driften av gäldenärens rörelse i konkursboets regi är i första hand för att möjliggöra en överlåtelse av rörelsen i dess helhet. Detta medför som regel en högre köpeskillning än vad en ren försäljning föremål för föremål kan antas göra. Det finns också situationer där driften måste fortsätta en kortare tid oavsett det ekonomiska utfallet, t.ex. vårdinrättningar, lantbruk med levande djur etc.

Många gånger är det bristande lönsamhet i rörelsen som ligger till grund för obeståndet. Det är inte lämpligt att boet under alltför lång tid konkurrerar på marknaden med en verksamhet som inte belastas med samma rörelsekostnader som andra aktörer har.

---

²³⁷ 7 kap 10 § KonkL

²³⁸ 7 kap 10 § KonkL

Sedan reglerna om lönegaranti förändrats den 1 januari 2004 har utrymmet för fortsatt drift begränsats radikalt.²³⁹ I normalfallet kan man utgå från att fortsatt drift endast kommer att vara aktuellt under högst en månad från konkursutbrottet, eftersom fortsatt arbete åt konkursboet inte ersätts från lönegarantin för längre tid än så.

I konkurser som inträffat innan ändringen i lönegarantilagen har fortsatt drift ofta pågått under längre perioder, ibland ett halvår eller mer.

Gäldenärsföreträdarna har ofta en optimistisk syn på den fortsatta driften. Speciellt torde detta gälla vid entreprenadkonkurser där driften normalt inte går som man förväntat sig.

Vid omhändertagandet av boet är det viktigt att konkursförvaltaren genast skaffar sig så goda kunskaper som möjligt om konkursgäldenären. Inför beslutet att fortsätta eller inte fortsätta driften måste förvaltaren ta del av gäldenärens räkenskapsinformation och inhämta information från ställföreträdare samt i förekommande fall, anställda, extern bokförare m fl.

Entreprenadkonkurser

Även vid entreprenadverksamhet kan en fortsatt drift vara ändamålsenlig trots att driften som sådan är olönsam. Oavslutade entreprenader betingar ofta inget värde, trots att nedlagt arbete kan vara av stor omfattning. En icke slutförd entreprenad riskerar ofta stora skadestånd för konkursgäldenären, som lätt kan överstiga värdet av de fordringar som boet har. Om däremot driften kan fortsätta kan konkursboet härigenom tillgodoföras värdet av de per konkursutbrottet upplupna och ännu ej influtna kundfordringarna.

Om förvaltaren överväger att fortsätta driften i en entreprenadverksamhet bör han eller hon sluta nya avtal med beställarna för att inte ta på sig ansvaret för allt som förekommit före konkursutbrottet. Har konkursgäldenären redan fått betalt för per konkursutbrottet nedlagda arbeten är fortsatt drift i en entreprenadkonkurs inte ändamålsenlig.

Att tänka på

En fortsatt drift får inte fortsätta längre tid än ett år från konkursbeslutet om det inte finns särskilda skäl.²⁴⁰ Det är bara i de allra största konkurserna som det kan förekomma att driften fortsätter längre tid än så. Normalt brukar driften inte pågå längre tid än lönegarantin täcker lönekostnaderna, vilket efter den 1 januari 2004 endast är en månad.

Beslutet att fortsätta verksamheten är en sådan viktigare fråga där förvaltaren är skyldig att höra borgenärer, gäldenären samt konkurstillsynen.²⁴¹ Det är också i normala fall nödvändigt att förvaltaren får gäldenärens samtycke till att driva verksamheten vidare. Anledningen härtill är att verksamheten ofta kräver att gäldenären eller en ställföreträdare bidrar med sitt arbete. Eftersom det inte är ovanligt att bolagsföreträdaren ställt personlig borgen för bolagets skulder, brukar detta inte vara något problem.

Med hänsyn till den stora ekonomiska risk en förvaltare tar genom att fortsätta driften är det viktigt att konkurstillsynen är aktiv och noggrant följer upp den fortsatta driften.

6.11.2.1 Driftkalkyler

I konkurser där konkursförvaltaren driver rörelsen vidare är kalkylen en viktig del av hörandet.²⁴² För att den ska vara till nytta är det viktigt att förvaltaren gör en realistisk bedömning av vilka intäkter som kan flyta in och samtliga kostnader som kan förväntas uppstå. Som bakgrund till kalkylen måste förvaltaren använda konkursgäldenärens senaste balans- och resultatrapporter. När förvaltaren upprättar driftkalkylen är det

---

²³⁹ SFS 2003:544

²⁴⁰ 8 kap. 2 § KonkL (tidigare från edgångssammanträdet)

²⁴¹ 7 kap. 10 § KonkL och prop. 1986/87:90, s. 283 ff.

²⁴² 7 kap. 10 § KonkL

nödvändigt att denne hämtar in uppgifter från bolagsföreträdaren och anställda i ledande befattning. Ofta kan också extern bokförare och revisor ha viktig information att lämna.

En förvaltare får inte driva verksamheten vidare om det inte är ändamålsenligt. Det är därför viktigt att förvaltarens kalkyl över den fortsatta driften används vid hörande med berörda borgenärer, gäldenären samt tillsynen. Konkurstillsynen ska kritiskt granska kalkylen och följa upp utfallet av driften mot kalkylen.

Då de anställda tidigare i normalfallet fick lönegarantiersättning, behövde man enligt äldre regler oftast inte räkna med några lönekostnader för den tid ersättningen utgick. Personalen var skyldig att stå till konkursboets förfogande under den tid lönegaranti utgick.

Om de anställda arbetar åt boet efter konkursbeslutet utgår lönegaranti bara för första månaden.²⁴³ Lön för arbete åt boet därefter blir en massakostnad för boet.

Bolagsföreträdaren har normalt sett inte rätt till ersättning från lönegarantin. Med hänsyn till att bolagsföreträdaren ofta har borgensansvar för konkursbolagets skulder kan denne vara villig att ställa upp utan att få någon ekonomisk ersättning. Alternativet är att konkursförvaltaren anställer företrädaren i boet som får ansvar för lönekostnaderna.

Om förvaltaren inte har någon ställföreträdare att förlita sig till eller då den fortsatta driften omsätter mycket kontanter, t.ex. restaurangverksamhet, blir det ibland nödvändigt att anlita ett sakkunnigt biträde. I kalkylen måste då tas hänsyn till kostnaden för det sakkunniga bitrådets. Därutöver ska förvaltaren alltid ta med beräknat arvode för eget arbete för den fortsatta driften.

En konkurs leder inte sällan till att arbetsmoralen hos de anställda sjunker, vilket i sin tur påverkar produktiviteten. I kalkylen måste hänsyn tas till detta när det gäller förväntade intäkter.

Utvecklingsverksamhet

För att kunna upprätta en driftkalkyl, är det nödvändigt att granska konkursbolagets balans- och resultatrapport för det senaste året. I de fall konkursbolaget drivit någon form av utvecklingsverksamhet är det av största vikt att utreda i vad mån produkterna är färdigutvecklade. Om så inte är fallet, är en fortsatt drift sannolikt inte att tänka på.

Säsongsvariationer

I en kalkyl måste man också ta hänsyn till säsongsmässiga variationer. En verksamhet som till stor del lever på t.ex. skidturister är ofta inte så lönsam att driva under sommaren.

Att tänka på

När konkurstillsynen får in en driftkalkyl för granskning ska tillsynen kritiskt granska de förväntade intäkterna och inte minst ifrågasätta förväntade kostnader. Många gånger har förvaltaren inte tagit med kostnaden för eget arvode, vilket gör att hela kalkylen blir missvisande. Tillsynen bör kräva att förvaltaren uppger beräknat arvode för den egna arbetsinsatsen.

Inom de flesta branscher finns vedertagna nivåer för rimlig avkastning av produkter. En jämförelse med dessa ger en ganska bra bild av realismen i kalkylen. Ett sätt att komma fram till uppgiften är att höra med gäldenären samt att granska bokföringen. Det är inte ovanligt att kalkylen har varit alltför optimistisk. Ofta undervärderas svårigheterna eftersom uppgifterna till stor del bygger på gäldenärens överdrivna optimism och avsaknad av förståelse för hur medarbetarnas lojalitet påverkas av konkursbeslutet.

Speciellt vid entreprenader uppkommer praktiskt taget alltid komplikationer med att driva in fordringar. Bestridanden med motkrav förekommer nästan alltid.

---

²⁴³ Gäller efter den 1 januari 2004 enligt ändring i lönegarantilagen

6.11.3 Tillståndspliktig verksamhet

Konkurstillsynen bör höra med konkursförvaltarna att de ansöker om och får obligatoriska tillstånd när så krävs samt att dessa följs i konkurserna. Det gäller främst i fortsatt drift men kan även aktualiseras vid innehav av viss utrustning.

Konkurstillsynen bör fråga den förvaltare som avser att bedriva någon form av verksamhet inom konkursens ram om det finns några delar som är tillståndspliktiga.

Inom flera verksamhetsområden finns obligatorisk tillstånds- eller anmälningsplikt. Syftena med de olika kraven varierar från område till område. Det kan handla om att skydda liv, hälsa och säkerhet, som för t.ex. sjukvårdspersonal eller elinstallatörer. I några fall kan skälen till reglering vara att stora ekonomiska intressen berörs. Här kan det gälla t.ex. bank- och försäkringsrörelser. Som ett led i Sveriges alkoholpolitik finns krav i form av särskilda regler som gäller för alkoholserving. Konkursförvaltaren måste se till att få tillstånd om han eller hon avser att driva verksamheten vidare.

En omfattande förteckning över alla förekommande tillstånd har upprättats av Rekonstruktör- & Konkursförvaltarkollegiet (REKON) i Sverige.²⁴⁴

Radioaktiva strålningskällor i konkursbon

Konkurstillsynen bör påpeka att förvaltaren ska kontrollera om det finns någon utrustning med radioaktiv strålningskälla i boet. Inom flera verksamhetsområden förekommer utrustningar och apparater som kan innehålla radioaktiva strålkällor. Vanligen handlar det om mät- och analysutrustningar, t.ex. inom industrin.

Exempel på sådana utrustningar är densitetsmätare, nivåmätare, tjockleks- och ytviktmsmätare samt eliminatorer för statisk elektricitet. Bagageröntgenapparatur och röntgenskåp är andra exempel på utrustning med strålkällor. Om det finns tillståndspliktig utrustning ska en konkursförvaltare snarast och senast två månader efter konkursbeslutet anmäla den inträffade konkursen till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Att inneha och använda sådan utrustning är tillståndspliktig verksamhet.²⁴⁵ Strålsäkerhetsmyndigheten för register över utfärdade tillstånd. Det bör kontrolleras både om det finns ett utfärdat tillstånd och om tillstånd saknas eller har löpt ut. Förvaltaren övertar tillståndshavarens rättigheter och skyldigheter enligt ett giltigt tillstånd och har därmed rätt att fortsätta verksamheten till dess att den avvecklats.

Om utrustning ska överlåtas, krävs att den nye innehavaren ansöker och beviljas tillstånd av Strålsäkerhetsmyndigheten före överlåtelsen. Om utrustningen inte ska överlåtas ska den omhändertas på ett tillfredsställande sätt. Det innebär att den ska skickas till en godkänd avfallsanläggning eller sändas åter till en producent som är skyldig att ta hand om avfallet. När det gäller röntgenutrustning är det tillräckligt att den görs obrukbar. Förvaltaren ska därefter lämna en avregistreringsanmälan till Strålsäkerhetsmyndigheten.

Att läsa vidare

Tillståndspliktiga verksamheter, 2012, PM med förteckning publicerat på www.rekon.nu
Strålskyddslagen, SFS 1988:220

Strålskyddsförordningen, SFS 1988:293

Strålsäkerhetsmyndigheten, www.stralsakerhetsmyndigheten.se

²⁴⁴ www.rekon.nu / Publikationer. I förteckningen, som är från 2012, finns omkring 175 verksamheter beskrivna. De flesta av tillstånden är frivilliga och i dessa fall finns ingen skyldighet att inneha dessa för fortsatt drift.

²⁴⁵ Strålskyddslagen (1988:220) med tillhörande förordning och föreskrifter från Statens Strålskyddsinstitut (SSI) och dess efterföljare Strålsäkerhetsmyndigheten från år 2008.

6.11.4 Personalliggare

Sedan 2007 krävs personalliggare när man bedriver verksamhet inom restaurang-, frisör- eller tvätteribranschen. Fr om 1 januari 2016 krävs personalliggare även inom byggbranschen.

Skyldigheten att föra personalliggare omfattar även förvaltare som har konkurser med fortsatt drift inom dessa branscher. Historiska personalliggare kan vara till hjälp vid prövning av rätt till lönegaranti.

Se vidare Skatteverkets föreskrifter om personalliggare respektive Skatteverkets föreskrifter om identifikationsnummer för en byggarbetsplats.²⁴⁶

6.11.5 Överskott vid fortsatt drift

6.11.5.1 Konkurstillsynens uppgift

Konkurstillsynen har inte möjlighet att invända mot förvaltarens utdelningsförslag utan tillsynens uppgift är att lyfta fram centrala rättsfall och belysa problematiken för konkursförvaltare och borgenärer. Borgenärer kan självmant agera för att få en annan fördelning av överskottet alternativt förkovran. Konkurstillsynen kan påpeka rena felaktigheter för förvaltaren och tingsrätten, men det är alltid förvaltaren som beslutar om fördelningen i utdelningsförslaget. Tingsrätten fastställer utdelningsförslaget och de kan även återförvisa det till konkursförvaltaren för justeringar.

6.11.5.2 Principer för fördelning av överskott efter fortsatt drift

De principer som framgår av det så kallade Minitube-målet, frysningsprincipen och principerna för fördelning av förkovran, är nu åter gällande.²⁴⁷ Mellan 2004 och 2008 ingick allt överskott av fortsatt drift i allmänna boet och fördelades på samma sätt som all annan egendom som inte omfattas av särskild förmånsrätt.

Fördelning av överskott efter fortsatt drift kan ställa till problem. Olika principer för denna fördelning tillämpas för tjänsteproduktion respektive tillverkande företag. Mycket förenklat beror skillnaden på om egendom som konkursboet disponerar för driften förädlas på något sätt under konkursen eller om den kan ge boet inkomster utan bearbetning. Detta har betydelse för hur stor utdelning företagshypotekshavare (hypoteksboet) kan få. Denna utdelning påverkar i sin tur utdelningen till borgenärer med allmän förmånsrätt (allmänna boet).

Utgångspunkten för beräkning av fördelning är konkurstidpunkten och hänsyn tas till hur mycket produkterna förädlas.

6.11.5.3 Överskott fortsatt drift, konkurs före 2004 och fr o m 2009

Avsnittet avser konkurser som beslutats på grund av ansökningar som kom in före den 1 januari 2004, sådana konkurser kallas i det följande för äldre konkurser. Ny förmånsrättslag och andra regler för företagsinteckning gällde åren 2004 – 2008, se nästa stycke. Dagens förmånsrättslag samt nya regler för företagshypotek är i stora delar en återgång till vad som gällde innan 2004 och gäller för konkurser på grund av ansökningar fr o m den 1 januari 2009.²⁴⁸

De principer som beskrivs har betydelse i konkurser före 2004 och fr.o.m. 2009 där konkursförvaltaren drivit rörelsen vidare. Frågan om hur överskottet vid fortsatt ska fördelas mellan olika borgenärer har varit föremål för en hel del diskussioner.

²⁴⁶ Skatteverkets föreskrift SKVFS 2006:22, ersätts 2016-01-01 av SKVFS 2015:6

²⁴⁷ NJA 1982 s. 900

²⁴⁸ SOU 2007:71

Fördelningen beror dels på vad för slags verksamhet som bedrivits, dels på vissa andra omständigheter som exempelvis om det förekommit nyinköp av varor. Vid beräkningen av hur överskottet ska fördelas får man skilja på fördelning av överskott och fördelning av förkovran. Det kan påpekas att detta inte är några officiella beteckningar. De är i stället benämningar utifrån ett praktiskt synsätt.

Överskottets fördelning får ses som en dispositiv fråga. Förvaltaren kan således, innan den fortsatta driften påbörjades eller efter det att driften avslutats, höra särskilt berörda borgenärer. I de fall dessa kommit överens om en viss fördelning gäller denna, oavsett om fördelningen skulle strida mot de eventuella principer som fastslagits genom rättsfall och doktrin m.m.²⁴⁹

Att tänka på

Konkurstillsynen ska vara borgenärsneutral och inte ta ställning för eller emot någon borgenär utan i stället betrakta samtliga borgenärer på ett opartiskt sätt. Trots detta bör tillsynen reagera om förvaltaren gjort en fördelning som uppenbart strider mot de principer som gäller. Konkurstillsynen bör även fästa tingsrättens uppmärksamhet på förhållandet.

Att läsa vidare

SOU 2007:71, En starkare företagsinteckning

NJA 1982 s. 900

NJA 1991 s. 755

NJA 1993 s. 120

Göta Hovrätts beslut 1985-07-08, Ö 732/84

Göta Hovrätts beslut 1986-01-20, Ö 278/85

Inger Kalmeborn, Förädling av företagsintecknad egendom vid fortsättande av rörelse i konkurs, examensarbete vid Stockholms universitet, Vt. 1988

Torgny Håstad och Göran Lambertz, Förbättring av företagsintecknad egendom under konkurs, artikel i SvJT den 26 februari 1985

Utlåtande av professor Lars Östman till Riksskatteverket den 18 maj 1987

Anna Moberg, En kritisk granskning av försäljningsvärdemetoden och riktlinjer för en ny lagstiftning, skriftligt arbete i civilrätt vid Uppsala universitet, ht 1986

6.11.5.4 Fördelning av överskott, konkurser före 2004 och fr o m 2009

Avsnittet avser konkurser som beslutats på grund av ansökningar som kom in före den 1 januari 2004. De principer som redogörelsen handlar om har betydelse i konkurser där konkursförvaltaren drivit rörelsen vidare. Det beräkningssätt som kallas ”fördelning av överskott” ska användas om fortsatt drift består av tjänsteproduktion eller då sålda varor inte genomgått någon bearbetning. I sådana fall ska eventuell fördelning ske mellan hypoteksboet och allmänna boet utifrån tillgångarna vid konkursutbrottet.

I de fall varor som fanns vid konkursutbrottet har sålts ska hela överskottet tillgodoföras hypoteksboet. Från influtna medel ska avdrag göras för samtliga kostnader som hänför sig till försäljningen av varorna.

Då det gäller försäljning av varor inköpta efter konkursutbrottet ska hela överskottet tillgodoföras allmänna boet. Från influten köpeskilling ska avdrag göras för inköp av varorna samt övriga kostnader hänförliga till försäljningen av varorna.

---

²⁴⁹ Ett av de viktigaste rättsfallen när det gäller förkovran är det s k Minitube-målet, NJA 1982 s. 900

Det är ofta förekommande vid fortsatt drift att både varor som fanns vid konkursutbrottet och nyinköpta varor säljs. I dessa fall måste försäljningssumman fördelas med utgångspunkt från de varor som fanns vid konkursutbrottet respektive nyinköpta varor.

Att ha olika kassor för de varor som säljs är knappast genomförbart. I stället får fördelningen ske utifrån en jämförelse av värdet på varorna i lagret och nyinköpta varor. Intäkterna och kostnaderna för de varor som fanns vid konkursutbrottet ska tillgodoföras respektive belastas hypoteksboet, medan intäkterna och kostnaderna som hänförs till nyinköpta varor ska tillgodoföras respektive belastas allmänna boet. Vid denna jämförelse bör normalt inte bouppteckningsvärdet användas för de varor som fanns i lagret. I stället bör man utgå från inköpspriset och bara frångå det när varor blivit inkuranta. De kostnader som den fortsatta driften förorsakat ska fördelas på de olika varorna. Ofta bör hela kostnaden för varuinköp belasta allmänna boet.

I de fall driften består i att utföra löpande tjänster (t.ex. åkeriverksamhet, frisörsalong m.m.) ska allmänna boet tillgodoföras överskottet av driften.

Det kan diskuteras huruvida hypoteksboet bör tillgodoföras viss kompensation för förslitning av inventarier. Detta skulle möjligen kunna tänkas t.ex. vid åkerirörelser där lastbilarna kan genomgå viss förslitning. Utgångspunkten bör dock vara att kompensation endast ska utgå då det kan bevisas att egendomen fått lägre värde.²⁵⁰

Entreprenadverksamhet

Entreprenadverksamhet är en typ av tjänsteverksamhet. En stor skillnad är dock att tjänsterna vid entreprenadverksamhet tar lång tid att utföra. Om en förvaltare vid fortsatt drift skulle utföra helt nya uppdrag ska hela överskottet tillgodoföras allmänna boet. Detta torde dock sällan förekomma med hänsyn till de stora riskerna en entreprenad för med sig i ansvarshänseende.

Det vanliga är i stället att förvaltaren slutför en vid konkursutbrottet pågående entreprenad. Som framgår tidigare kan detta vara lämpligt även om det fortsatta arbetet som sådant skulle vara förlustbringande. Detta beror på att det kan vara svårt att få betalt för nedlagt arbete i de fall en entreprenad inte slutförs.

Vid entreprenadverksamhet ska hypoteksboet tillgodoföras värdet av den delen av entreprenaden som var utförd vid konkursutbrottet. Allmänna boet ska tillgodoföras värdet av den delen av entreprenaden som konkursboet utfört. Samtliga kostnader för att slutföra entreprenaden ska belasta allmänna boet. Att bedöma hur stor del av entreprenaden som var utförd vid konkursutbrottet är inte alltid enkelt. I sådana fall bör byggnadssakkunnig anlitas för värderingen.

Om konkursgäldenären redan fått betalt för allt, eller nästan allt, utfört arbete per konkursdagen är det oftast inte lämpligt att fortsätta entreprenaden. Entreprenadarbeten för ju med sig långtgående garantiansvar. Ett konkursbo torde nästan aldrig kunna påta sig ett sådant garantiansvar. I många fall kan det därför vara bättre att överlåta en pågående entreprenad än att slutföra den. En överlåtelse av en entreprenad omfattas av företagshypotek.

Kreatursskötsel

Kreatursskötsel, t.ex. mjölkning av kor, omfattas i sin helhet av företagshypotek. Även om kon ”omvandlar” foder till mjölk, så räknas detta såsom en biologisk process och utgör därför avkastning av egendom. Då kreatur ingår i sådan egendom som omfattas av företagshypotek ska således hypoteksinnehavarna ha hela överskottet av driften.²⁵¹

Fördelning av förkovran – Minitube-målet

---

²⁵⁰ NJA 1993 s.120

²⁵¹ Hovrätten för Nedre Norrland, beslut 1987-10-09, Ö 412/86

Fördelning av förkovran används vid sådan typ av verksamhet där varor genomgått någon form av bearbetning. På grund av denna bearbetning förädlas råvaror och halvfabrikat till färdiga varor. Förkovransberäkning kan således bli tillämplig i de fall en förvaltare drivit en verksamhet vidare. Även vid restaurangverksamhet sker förkovransberäkning – matråvaror förädlas ju till maträtter.

NJA 1982 s. 900 (det s.k. Minitube-målet) klagjorde att konkursutbrottet är den tidpunkt som är avgörande för bedömningen av vilken egendom som omfattas av företagshypotek. Vid försäljningen tillgodoförs hypoteksinnehavaren det värde som den intecknade egendomen hade vid konkursutbrottet (den s.k. frysningsprincipen). Värdet ska motsvara förhållandet mellan kostnader nedlagda före konkursutbrottet och de totala kostnaderna. Genom beräkningen blir det allmänna boet kompenserat för den förkovran som uppkommit genom insatser finansierade av boet och inte minst lönegarantin.

I och med att driften fortsätts tar det längre tid att få in medel från försäljning av tillgångar som omfattas av företagshypotek. Vidare förslits tillgångarna medan de används i den fortsatta driften. Dessutom används tillgångar, exempelvis lokaler, som kan vara pantsatta. I konkursen S-Blommor ställdes frågan huruvida särskild kompensation skulle erhållas för detta. HD påpekade i Minitube-målet att särskild kompensation borde tillgodoräknas för räntor och förslitning av egendom. HD slog dock fast att någon särskild kompensation inte skulle erhållas för dessa kostnader. Hypoteksboet skulle endast erhålla vad som framkommer av förkovransberäkningen.²⁵²

Försäljningsvärdemetoden – Lambertz formel

Beräkningen utgår från försäljningsvärdet och formeln har kommit att kallas försäljningsvärdemetoden. Beräkningssättet grundar sig på en formel i en artikel av Göran Lambertz.²⁵³

Matematiskt uppställd är formeln:

$$\frac{K 1 * Fv}{(K 1 + K 2)}$$

- K 1 avser kostnader nedlagda före konkursutbrottet (råvaror och halvfabrikat som fanns vid konkursutbrottet och som använts vid den fortsatta driften).
- Fv avser försäljningen under den fortsatta driften.
- K 2 avses kostnader nedlagda efter konkursutbrottet. Bland dessa kostnader kan nämnas: nyinköpta råvaror, förbrukningsvaror, energikostnader, konsultkostnader, administrativa kostnader för driften, lönegarantiersättning utbetald till personal till den del de arbetat under driften samt massalöner. K 2 omfattar praktiskt taget samtliga kostnader som nedlagts efter konkursutbrottet och som hänför sig till den fortsatta driften. Ett undantag utgör förvaltarens arvode.

Det resultat som framkommer vid beräkningen av formeln utgör den andel som ska tillkomma företagshypoteksinnehavarna. Då denna summa dras från det totala överskottet av driften, får man den andel som ska tillgodoföras allmänna boet. Därefter ska avdrag göras för förvaltararvodet. Förvaltararvodet bör fördelas mellan hypoteksboet och allmänna boet efter samma proportion som överskottet av den fortsatta driften fördelas mellan de båda bona.²⁵⁴

Det kan påpekas att vid beräkningen av det totala överskottet ska från försäljningsintäkten dras samtliga de massakostnader som belastat driften. Massakostnaderna ingår ju i K 2.

---

²⁵² NJA 1993 s. 120

²⁵³ Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1981 s. 221 ff.

²⁵⁴ NJA 1991 s. 755

Däremot ska avdrag inte göras för lönegarantiersättningen, eftersom ju detta inte är någon utgift för konkursboet. Det är dock i företagsekonomiskt hänseende en kostnad för den fortsatta driften varför lönegarantiersättningen i likhet med massakostnaderna ska ingå i K 2.

Försäljningsvärdemetoden kan stundtals ge ett ”konstigt” resultat. Exempelvis kan metoden ge till resultat, att hypoteksboet ska ha en andel som överstiger det totala överskottet. Självfallet kan man ju inte dela ut mer än det totala överskottet och medel får inte heller tas från andra inkomster för att ”kompensera” hypoteksboet.

Rörelseresultatmetoden

Då försäljningsvärdemetoden inte sällan kan ge ett lågt utfall till allmänna boet finns det även en formel som kallas rörelseresultatmetoden. Skillnaden gentemot försäljningsvärdemetoden är att massakostnaderna i stället för att ingå i K 2 dras ifrån försäljningsintäkten. I nämnaren kvarstår då enbart lönegarantiersättningen. Då massakostnaderna dras ifrån försäljningen får man i täljaren överskottet av den fortsatta driften.

Resultatet av driften fördelas i förhållande till kostnader före konkursutbrottet och lönegarantimedel för den fortsatta driften. Resultatet av beräkningen blir då hypoteksboets andel av överskottet. Eftersom man här gör beräkningen utifrån överskottet (resultatet) av driften kan inte sådana orimligheter uppkomma som att hypoteksboets andel av överskottet ska överstiga det totala överskottet av driften. I Göta Hovrätts avgörande 1985-07-08, Ö 732/84, Stockaryds Stolfabrik, invände staten mot utdelningsförslaget. Staten förordade att utdelningen skulle beräknas enligt rörelseresultatmetoden i stället för försäljningsvärdemetoden, som förvaltaren använt i utdelningsförslaget. Staten vann i tingsrätten, men hypoteksborgenären överklagade till hovrätten och vann framgång. Hovrätten angav dock ingen motivering till varför försäljningsvärdemetoden skulle användas.

Frågan huruvida förkovransberäkning ska användas vid utförsäljning av varor väcktes genom att staten invände mot ett utdelningsförslag.²⁵⁵ Staten ansåg att man borde få andel av överskottet eftersom lönegarantiersättning utbetalats och varorna pga. den fortsatta driften kunde säljas till högre priser än vid en vanlig utförsäljning. Genom rättsfallet slog hovrätten fast att förkovransberäkningen inte är tillämplig vid utförsäljning. Som framgått ovan är förkovransberäkningen inte heller tillämplig vid kreatursskötsel.

6.11.5.5 Fördelning av överskott, konkurs 2004 - 2008

Den 1 januari 2004 trädde omfattande ändringar i FRL i kraft. Även nya regler om företagsinteckning infördes den 1 januari 2004.²⁵⁶ Dessa regler gäller för konkurser som grundas på ansökan t o m 31 december 2008. Bortsett från vissa frågetecken rörande övergångsbestämmelserna löste de nya reglerna fördelningsproblematiken.

Problem med att fördela överskottet av fortsatt drift gäller inte för konkurser från dessa år. Överskottet av den fortsatta driften fördelas på samma sätt som all annan egendom som inte omfattas av särskild förmånsrätt. Samtidigt byttes företagshypoteket ut mot företagsinteckning. Enligt de nya reglerna blev företagsinteckning en allmän förmånsrätt.²⁵⁷ För konkurser där ansökan inkom före 1 januari 2004 gäller dock äldre regler.

I konkurser där konkursansökan inkom under år 2004 och det finns ett gällande företagshypotek tillämpas FRL i den äldre lydelsen. Från och med 1 januari 2005 upphör alla företagshypotek att gälla och omvandlas till företagsinteckningar.

²⁵⁵ Göta Hovrätts beslut 1986-01-20, Ö 278/85, Pälsländ AB

²⁵⁶ Se p. 4 i övergångsbestämmelserna till lag 2003:528 om företagsinteckning och SFS 2003:535 med övergångsbestämmelser till FRL.

²⁵⁷ 11 § FRL

Övergångsbestämmelserna till ändringarna i FRL vållade diskussion om hur man skulle tolka rättsläget när konkursansökan inlämnas under det s.k. övergångsåret, den 1 januari till och med den 31 december 2004.²⁵⁸ Frågan fick sin lösning genom NJA 2006 s. 275 där HD fann att övergångsbestämmelserna skulle tillämpas så, att när en konkurs hade inletts år 2004 skulle äldre bestämmelser tillämpas avseende såväl underlaget för säkerheten som förmånsrätten till betalning, oavsett när konkursen avslutades.

I konkurser beslutade under 2004 kan det finnas såväl företagshypotek som företagsinteckningar. Beräkningen av överskott respektive förkovran görs då på samma sätt som tidigare. Enda skillnaden är att företagsinteckningen då erhåller 55 % av den andel som ska tillgodoföras allmänna boet.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Konsekvenser av de nya förmånsrättsreglerna, Skatteverkets Rapport 2004:2

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006

Håstad, Supplement 2004 till Sakrätt avseende lös egendom

Hans Elliot, Ny förmånsrätt – ett problem i övergångsåldern, Tidskriften

Advokaten 2/2004

Savin, Konkursboets massaansvar för hyra och lön, s. 20-21,

Tidskriften Advokaten 3/2004

6.11.6 Specifika förhållanden i olika branscher

Här följer en genomgång av problem och åtgärder som konkurstillsynen och förvaltaren typiskt sett kan behöva hantera vid konkurser i olika branscher. Det som anges nedan är inte någon fullständig uppräkningslista av vare sig branscher eller möjliga problem i konkurser, utan bara en redovisning av sådant som kan dyka upp i vanliga konkurser och i några speciella sådana.

Konkurstillsynen ska som vanligt bevaka kostnadseffektiviteten i förvaltningen, t ex om förvaltaren behöver anlita sakkunnigt biträde för att hantera driften.

Förvaltaren bör vara särskilt observant på att det kan dölja sig miljöfrågor i samband med utförsäljningen eller driften.

6.11.6.1 Detaljhandel

När en detaljhandel har gått i konkurs finns oftast två valmöjligheter, antingen att hålla en butik öppen och sälja över disk till exempel med successiva rabatter eller att stänga omedelbart och överlåta rörelsen som sådan i sin helhet. Väljs det första alternativet blir det, efter det att utförsäljningen avslutats, oftast en paketförsäljning av det varulager som finns kvar.

Vid en utförsäljning över disk måste förvaltaren ta ställning till frågan om inköp måste göras och om överenskommelse kan träffas med hyresvärderna om nyttjande av lokalerna.²⁵⁹ Även frågan om förvaltaren ska använda sig av sakkunniga biträden, till exempel i form av auktionsfirmor, blir aktuell.

Konkurstillsynen ska se till att förvaltaren anlägger ett affärsmässigt synsätt på avvecklingen och inte följer en på förhand given avvecklingsmodell, som kanske är mindre ändamålsenlig i det konkreta fallet.

I konkurser där försäljning sker över disk är redovisningen och hanteringen av dagskassor komplicerad. Verifikationsmaterialet blir ofta omfattande med kassaremsor som kan vara

²⁵⁸ SFS 2003:535

²⁵⁹ NJA 1999 s. 617

uppdelade på kontantbetalningar och kontokortsbetalningar. Det kan också finnas olika typer av kassor att redovisa, såsom kassor för Svenska Spel, Bingolotto med flera. Hur hanteringen av dagskassorna läggs upp är mycket viktigt. Det gäller för förvaltaren att utarbeta rutiner så att de influtna medlen säkras genom successiva inbetalningar. För konkurstillsynen är det viktigt att tänka på detta vid hörande.²⁶⁰

Om förvaltaren beslutar att omedelbart avsluta verksamheten kan han eller hon ändå välja att sälja ut tillgångarna på exempelvis auktion eller via anbud. Förvaltaren kan också välja att sälja hela rörelsen med lager, inventarier och hyreskontrakt i ett sammanhang. Vid en överlåtelse av rörelsen i dess helhet är det viktigt att förvaltaren har samtycke från hyresvärderna.

CHECKLISTA - Detaljhandelsföretag

- Håller man öppet i någon butik vid konkursutbrottet?
- Varulagrets beskaffenhet?
- Planerar förvaltaren en utförsäljning över disk eller försäljning av rörelsen som en helhet?
- Har inventering av lagret skett?
- Kontakt med hyresvärderna?
- Finns varor eller inventarier (t.ex. frysar eller kylar med freon) som klassas som miljöfarliga?
- Har anmälan om miljöfarlig verksamhet enligt MB i så fall skett?
- Ska försäljning ske över disk genom öppethållande?
- Kräver utförsäljningen kompletterande inköp?
- Kan man utnyttja lokalerna vid sådan utförsäljning?
- Finns personal för utförsäljningen?
- Vilka risker finns vid butiksförsäljning?
- På vilket sätt säkras dagskassorna?
- Sker försäljningen av rörelsen som en enhet utan öppethållande av butik?
- Sker annonsering?
- Anlitas auktionsfirma?

6.11.6.2 Restauranger

Restaurangkonkurser är ganska vanliga och mycket ofta fortsätter förvaltaren rörelsen i då den kan tillföra boet medel men den främsta anledningen är ofta att förvaltaren fortsätter driften för att underlätta försäljning av rörelsen.

Det är inte ovanligt att det förekommer ekonomiska oegentligheter i restaurangkonkurser. Personalförhållandena är ofta oklara och svarta löner kan förekomma. Konkurstillsynen bör därför ställa sig kritisk till att förvaltaren funderar på att fortsätta driften och om han eller hon gör det bör denna inte pågå under någon längre tid.

Det är viktigt att förvaltaren har bra rutiner för redovisning av dagskassor med mera. Ett problem för förvaltaren kan också vara att hyresvärderna ofta har ett krav på att lokalerna ska utrymmas omgående. Om förvaltaren vill fortsätta driften är det många överväganden som ska göras först.

Fortsatt drift kräver exempelvis ofta:

- utskänkningstillstånd för konkursboet
- ålägganden med mera från hälsovårdsmyndigheter och andra som måste åtgärdas omedelbart
- förvaltaren måste kontrollera om restaurangen blivit besiktigad och godkänd som livsmedelslokal av miljö- och hälsoskyddsnämnden
- Vatten & Avloppsverket ska ha godkänt befintlig fettavskiljare

---

²⁶⁰ 7 kap 9 – 10 §§ KonkL

- sotare eller räddningstjänst kan ha haft synpunkter på ventilationen
- miljöförvaltningens livsmedelsinspektörer kan efter inspektion ha utfärdat vitesförelägganden att åtgärda olika brister
- inventarier, köksmaskiner och övrig utrustning kan vara leasade, vilket innebär att boet måste ingå nya avtal beträffande denna egendom
- en överlåtelse av alkoholhaltiga drycker förutsätter att köparen har tillstånd

Om det blir fortsatt drift i boet, krävs ofta en omfattande arbetsinsats från förvaltarens sida. Det är därför särskilt viktigt att det finns en realistisk kalkyl som stäms av efter hand under den tid driften pågår. Fortlöpande inköp av färskvaror måste göras. Att ha tillgång till serveringspersonal, kock med mera samt kanske vaktpersonal på kvällstid är nödvändigt. Partiella avtal måste tecknas med hyresvärd och leverantörer. Ofta uppdrar förvaltaren den fortsatta driften åt en konsult. Det gäller då för konkurstillsynen att se till att förvaltaren inte släpper alltför mycket av sin kontroll över konkursen till denne.

Vid en överlåtelse av rörelsen krävs att hyresvärden godkänner köparens hyresavtal. Detta begränsar i praktiken kretsen av tänkbara spekulanter. Hyresvärden har således ett stort inflytande vid avvecklingen. Hyresnämnden kan dock pröva och lämna tillstånd till en överlåtelse av hyresrätten.²⁶¹ Arbetet med lönegarantin i en restaurangkonkurs är tidskrävande. Personalomsättningen är ofta hög i restaurangbranschen och anställningsavtalen kan vara bristfälliga och oklara. Ofta är många timanställda. Som nämnts ovan förekommer svarta löner i stor utsträckning.

CHECKLISTA - Restauranger

- Om fortsatt drift övervägs, vad talar trots allt för detta?
- Hur söker förvaltaren spekulanter till rörelsen/tillgångarna?
- Vilka lönegarantifrågor finns?
- Finns misstankar om ekonomiska oegentligheter i verksamheten?

CHECKLISTA - Vid fortsatt drift restaurang:

- Vem leder driften av rörelsen?
- Vilka instruktioner lämnas av förvaltaren?
- Vilka kontroller görs?
- Hur redovisas dagskassorna och hur stäms de av?
- Vilken personal engageras?
- Öppettider?
- Hyresvärdens inställning?
- Finns det förelägganden eller synpunkter från miljöförvaltningen m.fl.?
- Finns relevanta tillstånd (t.ex. utskänkningstillstånd)?

6.11.6.3 IT-konsulter och andra kunskapsföretag

Det vi kan kalla kunskapsföretag är ofta företag som arbetar med konsulttjänster inom IT-området. När en sådan verksamhet går i konkurs är det extra viktigt att förvaltaren omgående skaffar sig tillgång till företagets systemdokumentation, det vill säga allt om företagets IT-miljö. Dokumentation ska innehålla en förteckning över den hård- och mjukvara/programvara som används och vilka licenser som finns. Vidare ska uppgift finnas om hur datorerna är sammankopplade i nätverk med arbetsstationer, servrar, brandväggar och så vidare och om vilka behörigheter som utfärdats. Lösenord för såväl de enskilda arbetsstationerna som för administratören ska finnas.

För att kunna återskapa information som gått förlorad eller raderats behöver förvaltaren också uppgift om backup-systemet. Förvaltaren bör oftast stänga av servrarna och ta hand om dem. Eventuellt kan man i stället avbryta möjligheterna att ringa in till dem.

---

²⁶¹ 12 kap 36 § JB

Källkoderna för den egenutvecklade programvaran måste också omhändertas. Bärbara datorer måste genast säkras.

De ekonomiska värdena i ett kunskapsföretag representeras av:

- personalens know-how,
- kundfordringarna,
- licensavtalen,
- egenutvecklade programvaror,
- pågående arbeten,
- support/underhållsavtal, samt
- marknadsandel.

Inom kunskapsföretag måste förvaltaren snabbare än vanligt ta beslut om fortsatt drift eller överlåtelse, bland annat på grund av att personalen ofta har relativt höga löner och kan försvinna snabbt. Ska han eller hon rädda värdet av nedlagt arbete i pågående projekt och få in utestående fordringar kan fortsatt drift vara ett alternativ. Nya avtal måste då tecknas med kunderna. Förvaltaren måste således skyndsamt få till stånd en överlåtelse av verksamheten. I annat fall försvinner kanske inte bara personalen utan även kunderna.

Inför en överlåtelse måste licensavtalen för programvaran undersökas för att avgöra om de är överlåtbara. För egenutvecklade program undersöks källkodsavtalen. Domännamnet kontrolleras via NIC-SE.se för att se vem som är innehavare och om avgiften är betald. Material som ska återlämnas till kunderna tas om hand (så kallad ASP, application service provider). Vid överlåtelse måste immateriella rättigheter beaktas.

En överlåtelse är beroende av att personal och kunder i huvudsak stannar kvar. Eftersom överlåtelsen måste ske snabbt kan anbudsförfarande inte alltid genomföras. Förvaltaren har heller inte vare sig tid eller möjlighet att tillgodose de krav på upplysningar som spekulanter normalt ställer efter ett anbudsförfarande. Han eller hon får söka köpare på närmare håll än på den öppna marknaden. Inte sällan blir personer som är närstående till konkursgäldenären de mest intressanta

En överlåtelse av rörelsen förutsätter nästan alltid att spekulanterna kan ta del av pågående kundavtal. Dessa är ofta omgärdade med absolut sekretess av affärsmässiga skäl. Eftersom spekulanterna – av skäl som angetts ovan – ofta är närstående eller också utomstående som förhandlat om köp av konkursbolaget redan före konkursen, blir sekretessen oftast inget problem.

CHECKLISTA - Kunskapsföretag

- Har förvaltaren tillgång till systemdokumentation och backup-system?
- Har konkursförvaltaren de immaterialrättsliga problemen klara för sig?
- Vilka åtgärder har vidtagits för att säkerställa hård- och mjukvara?
- Vilka överväganden gör förvaltaren inför beslut om fortsatt drift?
- Finns tänkbara spekulanter till rörelsen alternativt till tillgångarna styckevis?
- Går det att få en uppfattning om bolagets marknadsandel?
- Vilket anbudsförfarande är ändamålsenligt?
- Vilka lönegarantifrågor är aktuella?
- Har man dokumenterat forskning och utveckling?
- Är personalens kompetens kartlagd?
- Har kundavtal gått igenom?

6.11.6.4 Fastighetsbolag och konkurser innehållande kommersiella fastigheter

I konkurser där gäldenärens huvudsakliga verksamhetsinriktning har varit fastighetsförvaltning ägs ofta fastigheterna genom aktie- eller kommanditbolag. I denna typ av konkurser måste konkurstillsynen vara uppmärksam på frågor om olika

förmånsrätters omfattning beträffande olika slags egendom. Som exempel kan nämnas konkurrensen mellan å ena sidan borgenärer med fastighetspant och å andra sidan borgenärer med allmän förmånsrätt samt sådana med säkerhet i företagshypotek. Den typ av egendom som konkurrensen gäller kan vara hyresintäkter före och efter konkursutbrottet, räntebidrag och liknande intäkter.

Ofta aktualiseras fastighetsrätten även i ett vidare perspektiv. Detsamma gäller också beträffande miljöfrågorna. Inte så sällan blir frågor om abandonering aktuella med anledning av olika belastningar ur miljösynpunkt. En fastighet kan rent av ha ett negativt värde på grund av att dess mark är förorenad.

Ibland aktualiseras frågan huruvida vissa utgifter i konkursen ska ses som ersättning till sakkunnigt biträde, det vill säga som en konkurskostnad eller som massagäld. Om konkursförvaltaren engagerat personer för att biträda i den ekonomiska och tekniska förvaltningen är det av betydelse att konkurstillsynen också övervakar att förvaltningen är ändamålsenlig och kostnadseffektiv.

Granskningen av slutredovisningen kan kompliceras av att konkursboets redovisning beträffande olika fastigheter varit samordnad. Detta kan bero på att så varit fallet från tiden före konkursen, vilket inte alls är ovanligt när det rör sig om fastighetskoncerner som försätts i konkurs. Problem beträffande redovisningen kan också bero på att vissa fastighetsbolag i en koncern gått i konkurs medan andra fastighetsbolag i samma koncern inte är i konkurs. Svårigheter kan uppstå om konkursförvaltaren har hand om skötseln av en fastighet som ägs av ett levande bolag, vilket är dotterbolag till konkursbolaget.

CHECKLISTA - Fastighetsbolag

Allmänna frågor

- Om det rör sig om en fastighetskoncern där merparten av bolagen har gått i konkurs: Hur hanterar förvaltaren fastighet/-er som ligger i bolag som (ännu) inte är försatt i konkurs? (Om ett sådant levande bolag senare försätts i konkurs är det ytterst tveksamt om den som förvaltar koncernen i övrigt kan förordnas till förvaltare, i synnerhet om vederbörande hanterat fastigheten i det bolag som senare försätts i konkurs).
- Vilken typ av fastighet rör det sig om (bostäder, affärslokaler etc.)?
- Uthyrningsgrad?
- Fastighetens allmänna skick?
- Miljöfrågor, ev. anmälan enligt MB och 7 kap16 a § KonkL?

Ekonomisk förvaltning

(gäller även fastigheter som ligger i koncernbolag som inte är försatt i konkurs men där konkursförvaltaren förvaltar fastigheten).

- Vem har skött den ekonomiska förvaltningen före konkursen?
- Utförs redovisningen efter konkursen av personal inom förvaltarens organisation eller hanteras den av extern sakkunnig?
- Om förvaltaren inte lagt ut redovisningen på extern sakkunnig, anlitas personal hos konkursgäldenären för dessa uppgifter?
- Om redovisningen hanteras utanför förvaltarens organisation, hur sker avrapporteringen till förvaltaren?
- Hur är redovisningen upplagd? Per bolag eller per fastighet?
- Hur fördelas kostnaderna för den ekonomiska förvaltningen på de olika bolagen/fastigheterna (inklusive de eventuella fastigheter som ägs av bolag som ännu inte försatts i konkurs)?
- Har hörande skett med panthavare i fastigheterna angående den ekonomiska förvaltningens uppläggning och fördelning av konkurskostnader?
- Hur hanteras avkastningen i form av hyresintäkter i redovisningen och i förmånsrättshänseende? Föreligger någon skillnad om fastigheten säljs exekutivt eller underhand?

- Hur hanteras hyresintäkter som avser hyra förfallen till betalning vid konkurstidpunkten men belöpande på tid efter konkursutbrottet?
- Vem har hand om hyresaviseringar, kravrutiner och hyresförhandlingar?
- Vem upprättar i förekommande fall årsbokslut?
- Hur hanteras deklARATIONER beträffande fastighetsbolag som inte är försatta i konkurs?

Teknisk förvaltning

(gäller även fastigheter som ligger i koncernbolag som inte är försatt i konkurs men där konkursförvaltaren förvaltar fastigheten)

- Vem har skött den tekniska förvaltningen före konkursen?
- Vem har hand om den tekniska förvaltningen under konkursen? (Personal på konkursförvaltarbyrån? Hos konkursbolaget? Hos extern sakkunnig?)
- Finns det attest- och befogenhetsinstruktioner beträffande utgifterna?
- Vem attesterar fakturor?
- Vem beslutar om reparationer och underhåll?
- Hur fördelas kostnaderna för den tekniska förvaltningen på de olika bolagen/fastigheterna, inklusive de eventuella fastigheter som ägs av bolag som ännu inte försatts i konkurs?
- Har hörande skett med panthavare i fastigheterna angående den tekniska förvaltningens upplägg och fördelning av kostnaderna?

6.11.6.5 Resebolag

Resebranschen som helhet har de senaste åren haft stora problem. Detta har fört med sig ett ökat antal konkurser bland resebolag. Branschen har dessutom fått en utökad konkurrens genom lågprisflygbolag som tagit allt större marknadsandelar. En konkursförvaltare kan fortlöpande få ut information till drabbade resenärer genom att använda sig av resebolagets och förvaltarbyråns hemsidor på internet. På så sätt kan förvaltningen besparas en mängd telefonsamtal och brev.

Bokning av flygbiljetter sker ofta via internet och betalning sker i förskott genom debitering av resenärens bank- eller kreditkort. Sådan försäljning visade sig till exempel utgöra en väsentlig inkomstkälla för flygbolaget Goodjets verksamhet. Per konkursdagen fanns det fler än 10 000 resenärer som sammanlagt hade fordringar om cirka 34 miljoner kronor i Goodjets konkursbo för outnyttjade flygbiljetter.

Resebolag som säljer flygbiljetter är agenter för flygbolagen. Alla resebolag som godkänts av IATA (International Air Transport Association) har undertecknat det så kallade IATA-avtalet. Av det följer att de medel som resebolag uppbär vid försäljning av flygbiljetter är medel som uppbärs för IATA:s räkning med redovisningsskyldighet och resebolaget måste iaktta särskilda bestämmelser för redovisningsmedel.²⁶² Betalningarna för flygbolagen och IATA:s sköts av BSP.²⁶³ BSP tar emot betalningarna från resebolaget och redovisar inbetalda medel till flygbolagen. Redovisningsmedel kan också finnas i enlighet med andra agentavtal som resebolaget träffat, till exempel med tågbolag och bussbolag.

En vanlig iakttagelse i resebolagskonkurser är att verksamheten har finansierats genom att resebolaget tagit in anspråk medel från försäljning av IATA-flygbiljetter. Medlen från försäljningen har inte hållits avskilda utan researrangören har utnyttjat dem som likviditet för löpande betalningar. Likaså har det visat sig att omsättningsuppgiften i ett bolag som förmedlar IATA-biljetter kan vara missvisande om medel från försäljning av sådana biljetter felaktigt redovisats som researrangörens intäkter. Resebolagets intäkt utgörs av den provision bolaget får från respektive flygbolag.

---

²⁶² Lagen (1944:181) om redovisningsmedel

²⁶³ BSP står för Billing and Settlement Plan

Förvaltarens arbetsinsats för att ta hand om drabbade resenärer blir ofta tidskrävande. Detta gäller i synnerhet beträffande dem som bokade resor och betalat i förskott, men där biljetter för resan ännu inte hunnit bli utfärdade. Finns det biljetter tillgängliga på resebolaget torde dessa kunna lämnas ut till dem som betalat. Stora problem uppkommer däremot för förvaltningen om bolaget för senare avresedagar saknar biljetter trots att resenärerna betalat dessa i förskott. För de resenärer som betalat sina biljetter efter konkursutbrottet bör förutsättningar finnas för en återbetalning. Merparten av de bokade resenärer som betalat i förskott har ofta inte den möjligheten. Däremot kan det finnas en möjlighet för de resenärer som bokade sina biljetter via internet och betalat med bank- eller kreditkort att få ut ersättning för köpet trots konkursen. Enligt konsumentkreditlagen får man framställa samma invändning mot kreditgivaren som mot säljaren när det gäller kreditköp.

Konkursförvaltaren i Goodjet hänvisade de svenska resenärerna att kontakta sina bank- eller kreditkortsförbindelser och framställa krav på återbetalning. Förvaltaren såg till att bokningsbekräftelser och betalningsunderlag togs fram från flygbolagets databas för resenärernas räkning. En majoritet av resenärerna har därefter erhållit ersättning från sina bank- eller kreditkortsföretag.

Resebolag har normalt ställt resegarantier hos Kammarkollegiet. Om ett bolag går i konkurs kan resenären få ersättning ur resegarantin för den skada som drabbat resenären.

För privatpersoner gäller resegarantin bara de resenärer som köpt en så kallad paketresa med transport och inkvartering. Har resebolaget enbart sålt plats i flygstolar är det inte ett sådant researrangemang som omfattas av resegarantin.

Allmänna reklamationsnämnden (ARN) prövar inte tvister då företaget har gått i konkurs.

Att läsa vidare

NJA 1999 s. 812 (återvinning av redovisningsmedel)

CHECKLISTA - Resebolag

- Vilka agentavtal, t.ex. IATA-avtalet, har resebolaget träffat?
- Har redovisningsmedel hållits avskilda?
- Vilken arbetsinsats kommer att krävas för att informera drabbade resenärer?
- Har resenärer betalat i förskott med bank- eller kreditkort?

6.11.6.6 Jordbruk

I en jordbrukskonkurs uppkommer ofta speciella frågor och en förvaltare som endast har begränsad erfarenhet av denna typ av konkurser kan få stora svårigheter. Det är därför viktigt att en förvaltare med dokumenterad erfarenhet från avveckling av jordbruk utses för uppdraget.

Jordbruksverksamheten kan bestå av djurhållning, odling av grödor och skogshantering. Marken eller del av den kan vara arrenderad. Många av de svårare frågor förvaltaren ställs inför har samband med djurhållningen. Under avvecklingsperioden måste ansvaret för djurens dagliga tillsyn och skötsel lösas. Det ska köpas in foder och eventuella sjukdomar ska kontrolleras. Länsveterinären ska kanske kontaktas. Förvaltaren kan också ha anledning att ha en dialog med kommunens hälsoskyddsinspektör. Det kan till exempel finnas ålägganden från miljö- och hälsoskyddsnämnden att åtgärda olika brister.

Det kan vidare finnas mjölkkvoter som kan säljas. Beträffande en eventuell djurbesättning måste förvaltaren över huvud taget överväga om hen ska fortsätta med uppfödningen eller om hen ska leverera djuren till slakt. I dag styrs många frågor i jordbruket av EU:s bestämmelser kring olika bidrag. Det finns ett omfattande regelsystem för att erhålla dessa bidrag och stöd. Det är Jordbruksverket som administrerar bidragen centralt. På verkets webbsida finns kortfattade uppgifter om bidragen och förutsättningarna för att

erhålla dem.²⁶⁴ Konkurstillsynen har anledning att åtminstone översiktligt sätta sig in i regelsystemet och göra sig bekant med begreppen på området.

Förvaltaren kan via Jordbruksverket eller länsstyrelsernas lantbruksenheter få uppgift om sökta och erhållna bidrag. Ibland har gäldenären uppdragit åt en LRF-konsult eller en redovisningsbyrå att hantera av detta, vilket underlättar för förvaltningen. Även förvaltaren kan ha anledning att anlita sakkunnigt biträde för frågor om bidragen. Till bidragen är ofta kopplade åtaganden som måste uppfyllas innan dessa betalas ut. En del av dessa åtaganden kanske förvaltaren kan hantera, till exempel anmälningar, märkningar och olika registeruppgifter när det gäller en djurbesättning. Andra åtaganden som förvaltaren eller en köpare inte kan uppfylla bör förvaltaren inte inträda i. Det kan medföra en återbetalningsskyldighet men även innebära att en överlåtelse kan ske utan åtaganden för köparen. Har konkursgäldenären bidragsrätter eller mjölkkvoter kan de överlåtas för sig.

Många anställda vid jordbruk är säsongarbetare. Mycket utländsk arbetskraft anlitas under skördeperioden. Anställningsvillkoren kan ofta vara oklara och lönegarantihanteringen kan vara komplicerad.

Att läsa vidare

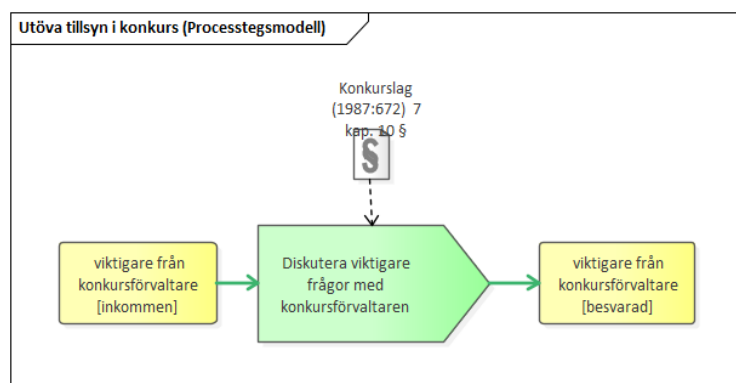
NJA 2001 s. 46

www.jordbruksverket.se

CHECKLISTA - Jordbruk

- Om djurbesättning finns, hur löses den dagliga tillsynen och skötseln?
- Finns det anledning att kontakta kommunens hälsoskyddsinspektör eller läsveterinären?
- Gäller fortsatt uppfödning eller slakt?
- Om odling av grödor och skogshantering finns, vilken verksamhet kan boet upprätthålla under avvecklingstiden?
- Vilka bidrag har sökts och erhållits, vilka åtaganden har gjorts av gäldenären och vilka åtaganden kan boet eller en köpare fullgöra?
- Vilka miljöfrågor ska tas om hand?
- Vilka specifika lönegarantifrågor finns?

7 Hörande enligt 7 kap. 10 § KonkL

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

7.1 Konkurstillsynens uppdrag i samband med hörandet

Konkurstillsynen ska alltid besvara förvaltarens hörande så snabbt som möjligt. I praktiken kan detta vara ett problem. Ofta har förvaltaren begränsad tid för att fatta ett viktigt beslut i en svårbedömd eller komplex fråga. Det innebär att om hörandet ska bli

²⁶⁴ www.jordbruksverket.se

meningsfullt måste konkurstillsyn få tid att sätta sig in i problematiken, diskutera med kolleger, eventuellt göra en begränsad rättsutredning och till slut ta ställning i sak.

Konkurstillsynen ska informera förvaltaren om risker med en viss åtgärd, Tillsynen ska också på andra sätt stödja förvaltaren inför dennes beslut i en enskild fråga, t ex genom att hänvisa till rättsfall inom området.

I komplicerade frågor eller frågor som är materiellt omfattande bör förvaltaren uppmanas att förbereda hörandet genom att översända en PM i saken till myndigheten. Om konkurstillsynen inte kan svara direkt ska tillsynen meddela förvaltaren när tillsynen kan återkomma till förvaltaren med svar.

Konkurstillsynen ska inte acceptera att förvaltaren inskränker sig till att lägga fram sitt problem och därefter överlåter åt tillsynen att lösa detta problem. Det normala bör vara att förvaltaren redovisar sin syn på frågan och de alternativa handlingsätt han eller hon ser som möjliga. Av förvaltarens självständiga roll följer att konkurstillsynen inte kan lämna några bindande besked till förvaltaren. Konkurstillsynen får aldrig agera på ett sätt som kan uppfattas som att myndigheten i praktiken är medförvaltare i konkursen.

Det är ofta lämpligt att konkurstillsynen är närvarande vid sammankomster som förvaltaren anordnar eller deltar i. Härigenom får konkurstillsynen på ett enkelt sätt viktig information om konkursen och förvaltaren kan i samband med mötet snabbt och enkelt fullgöra sin hörandeskyldighet enligt 7 kap. 10 § KonkL.

Tillsynen behöver inte dela förvaltarens uppfattning om vilken handläggningsåtgärd denne ska vidta. Tillsynen kan svara att den inte har något att invända mot förvaltarens förslag, alternativt att det finns invändningar och redogöra för dessa. Förvaltarens hörande och tillsynens svar ska dokumenteras i tillsynsärendet.

7.1.1 Hur hantera förvaltare som inte fullgör sin skyldighet att höra konkurstillsynen?

Konkurstillsynen bör göra förvaltare, som inte fullgör sin skyldighet att höra myndigheten, uppmärksamma på att detta leder till att tillsynens förtroende för förvaltaren skadas. Konsekvensen av att konkurstillsynen inte har förtroende för en förvaltare kan vara att denne inte bedöms bli aktuell för nya förordnanden.

Det har tidigare varit en allmän uppfattning att tillsynen rekommenderar ett lägre arvode än vad förvaltaren begärt som en sanktion mot underlåtenheten att höra konkurstillsynen inför ett beslut i en viktigare fråga.²⁶⁵ Ett väsentligt åsidosättande av skyldigheten att höra konkurstillsynen kan innebära att det aktuella arbetsmomentet och den aktuella frågan inte blir tillräckligt belyst eller inte utförs med tillräckligt omsorg. Mot den bakgrunden kan arvodet, i den del det rör den specifika åtgärden, eventuellt bli lägre än normalt.

En försumlighet som består i en underlåtenhet att utföra en viss åtgärd, i det här fallet att höra konkurstillsynen, föranleder sällan någon direkt kostnad, vilket gör att ett rekommenderat arvode som är lägre än vad förvaltaren begärt i praktiken blir omöjligt. I de fall underlåtenheten kan visas innebära en lägre intäkt eller en faktisk merkostnad finns det en möjlighet att rekommendera ett lägre arvode till motsvarande belopp alternativt klandra slutredovisningen.

En nedsättning av arvodet som går utöver detta kan klassificeras som en sanktion och kan därför innebära ett brott mot EKMR.²⁶⁶ Utrymmet för att angripa en förvaltarens underlåtenhet att höra konkurstillsynen i en viktigare fråga genom att rekommendera ett lägre arvode än vad förvaltaren begärt är därför mycket begränsat. Istället bör förvaltaren

²⁶⁵ Se bland annat NJA 2003 s. 99

²⁶⁶ NJA 2014 s. 798. EKMR står för Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

uppmärksammas på att underlåtenheten att höra konkurstillsynen kan leda till att tillsynen tappar förtroendet för förvaltaren vilket i förlängningen kan leda till att konkurstillsynen rekommenderar rätten att förvaltaren inte ska utses som förvaltare i några fler konkurser.

7.2 Förvaltarens hörande

En konkursförvaltare är i princip helt självständig i sitt arbete. Varken en enskild borgenär, hela borgenärskollektivet eller konkurstillsynen har någon beslutanderätt i en konkurs. Förvaltaren har däremot en skyldighet att i viktigare frågor höra konkurstillsynen, särskilt berörda borgenärer och i vissa fall gäldenären, enligt 7 kap. 10 § KonkL.

Vad som är viktigare frågor och vilka som är särskilt berörda borgenärer varierar. Frågor som rör stora värden anses allmänt sett viktiga, liksom situationer då förvaltaren överväger åtgärder som kan förorsaka boet stora kostnader. De borgenärer vars rätt till utdelning berörs av en åtgärd anses särskilt berörda av åtgärden. Till exempel anses panthavare alltid vara särskilt berörda av åtgärder som rör panten.

Ibland kan oprioriterade borgenärer vara särskilt berörda. De oprioriterade borgenärerna är ofta många, vilket kan innebära kommunikationssvårigheter för förvaltaren. Detta innebär dock inte att ett hörande med konkurstillsynen kan ersätta hörande med borgenärerna i en sådan situation.

Generellt sett är det konkursförvaltaren som självständigt ansvarar för förvaltningen av konkursboet. Det är förvaltaren som fattar de löpande besluten och som ensam tar ansvaret för dessa. Förvaltarens skyldighet att höra konkurstillsynen, och i vissa fall borgenärerna och gäldenären, är inte en inskränkning av principen om konkursförvaltarens självständighet. Detta betonades särskilt vid införandet av skyldigheten.²⁶⁷

Skyldigheten att höra konkurstillsynen innebär, generellt sett, inte att myndigheten ska lämna något formellt godkännande av åtgärden som förvaltaren avser att vidta. I princip har inte heller borgenärerna något sådant avgörande inflytande på förvaltningen. Det finns emellertid undantag från huvudregeln. Som exempel kan nämnas försäljning av lös egendom som borgenär har panträtt eller särskild förmånsrätt till, där förvaltaren inte får sälja egendomen, annat än på auktion, om inte borgenären eller konkurstillsynen medger det.²⁶⁸

Skyldigheten att höra konkurstillsynen har motiverats bland annat med att tillsynen inte kan fungera utan ett fortlöpande samråd samt att hörande med såväl borgenärer som konkurstillsynen kan vara ett stöd för förvaltaren.²⁶⁹

För att konkurstillsynen i ett så tidigt skede som möjligt ska få en allmän uppfattning om konkursens omfattning och om det finns frågor som det kan finnas anledning för myndigheten att följa upp, ska konkurstillsynen senast inom 14 dagar från konkursutbrottet få en inledande information av förvaltaren.²⁷⁰

Viktigare frågor av den här typen behandlas ofta av konkursförvaltaren i konkursbouppteckningar, förvaltarberättelser och halvårsberättelser. Även om dessa handlingar i och för sig skickas in till konkurstillsynen så räcker inte den kommunikationen för att kravet i 7 kap. 10 § KonkL ska anses vara uppfyllt. Förvaltarens skyldighet att inhämta konkurstillsynens synpunkter ställer högre krav på kommunikation

²⁶⁷ prop. 1978/79:105, s. 163 ff. och prop. 1986/87:90, s. 109 ff.

²⁶⁸ 8 kap. 7 § 2 st. KonkL

²⁶⁹ prop. 1986/87:90, s. 109 ff.

²⁷⁰ Ej lagstöd men väl inarbetad rutin sedan 1990-talet

än så. Inte heller konkursborgenärernas möjlighet att invända mot utdelningsförslaget eller klandra slutredovisningen i den aktuella konkursen medför sådan befrielse.²⁷¹

7.3 Särskilt berörd borgenär

Förvaltaren ska höra särskilt berörda borgenärer. Med särskilt berörd borgenär avses en borgenär vars ställning påverkas av den aktuella frågan. Det kan tänkas att en åtgärd särskilt berör vissa borgenärer men inte andra. Det vanliga kan vara att en viss grupp borgenärer genomgående kan tänkas vara särskilt berörda. Till denna kategori hör främst de som kan komma i fråga för utdelning av något värde. Det vill säga huvudsakligen borgenärer med förmånsrätt.

Avser frågan egendom som omfattas av företagshypotek ska förvaltaren i första hand höra företagshypoteksinnehavarna, medan i stället pantbrevsinnehavarna ska höras om frågan gäller avvecklingssättet och köpeskillingen för en belånad fastighet. Gäller frågan egendom som inte omfattas av någon förmånsrätt alls ska förvaltaren i princip höra de oprioriterade borgenärerna.

Frågan om vilka borgenärer som kan anses vara särskilt berörda är inte alltid helt klar.²⁷² Det är emellertid viktigt att man beaktar syftet med höranderegeln som det kommer till uttryck i förarbetena till lagstiftningen. Lagregeln tillkom för att en borgenär skulle kunna påverka förvaltningen i den mån borgenärens utdelning sattes på spel i någon nämnvärd omfattning. Om förvaltarens åtgärd inte har någon sådan nämnvärd effekt kan hörandeplikten falla bort.

Det framgår tydligt att även oprioriterade borgenärer kan vara särskilt berörda. Var gränserna går är svårt att säga. Frågan måste ställas i förhållande till storleken på total utdelning, borgenärernas utdelningsandelar och åtgärdens inverkan på dessa faktorer. Något tusental kronor kan vara viktiga för en privatperson men betydelselösa för ett företag som anmält/bevakat fordringar om hundratusentals kronor. Utgångspunkten är att de oprioriterade borgenärerna ska uppfatta det som meningsfullt eller att det ska innebära ett mervärde för dem att de blir kontaktade av förvaltaren. Det ska inte upplevas som ett meningslöst resursslöseri eller som att förvaltaren hör borgenärerna bara för ordningens skull.

En borgenär som har panträtt i fastighet som säkerhet för sin fordran blir således inte i egenskap av innehavare av ett pantbrev särskilt berörd borgenär i en fråga som endast berör boets allmänna borgenärer, till exempel en återvinning av en betalning. Om den intecknade egendomen emellertid inte räcker till för att borgenären ska få full utdelning för sin fordran blir den överskjutande delen av fordringen att betrakta som oprioriterad. Borgenären blir då särskilt berörd även avseende egendom som inte omfattas av någon förmånsrätt.

Av det sagda följer att även den borgenär som kan bli ekonomiskt berörd av en viss åtgärd blir att betrakta som särskilt berörd, till exempel om det råder osäkerhet om pantsatt egendom kommer att lämna överskott. Bedömningen kan mycket väl bli olika vid olika tidpunkter. Vid konkursens inledning kan det vara så att förvaltaren anser det uppenbart att bara panthavare, innehavare av företagshypotekinteckning, och löneborgenärer kan påräkna utdelning, men i ett senare skede har förhållandena ändrats så att det framstår som sannolikt att även oprioriterade borgenärer kan få en betydande utdelning. Vid denna senare tidpunkt måste alltså de oprioriterade borgenärerna betraktas som särskilt berörda och ska höras när en viktigare förvaltningsfråga uppkommer.

Förutom förvaltarens allmänna skyldighet att höra särskilt berörd borgenär finns det ytterligare anledningar att föra en diskussion med panthavare, t ex när det gäller lös egendom som omfattas av särskild förmånsrätt. Lös egendom, i vilken en borgenär har

²⁷¹ NJA 2003 s. 99

²⁷² Frågan har bland annat behandlats i NJA 2001 sid. 99.

panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt, ska normalt sett säljas på auktion.²⁷³ Försäljning på annat sätt kräver som regel borgenärens samtycke. Om borgenären motsätter sig försäljningen men förvaltaren vidhåller sin uppfattning måste konkurstillsynens medgivande inhämtas.²⁷⁴

I de något större konkurserna är det vanligt att förvaltaren redan i ett inledande skede kontaktar en särskilt berörd borgenär, ofta en bank, som innehar företagshypotek till säkerhet för sin fordran, och diskuterar den fortsatta handläggningen av konkurserna.

Även om det är förvaltaren som på eget ansvar ska fatta beslut i alla frågor som rör handläggningen av konkurserna tillmäts borgenärens synpunkter stor tyngd. Det är ju den egendom ur vilken borgenären ska få betalt som står i centrum för förvaltarens hörande av borgenären. Därtill kommer att det är smidigare att sälja boets egendom efter medgivande från särskilt berörd borgenär.

7.4 Viktigare frågor

Som exempel på viktigare frågor nämns i förarbetena fortsatt drift av gäldenärens rörelse, försäljning av värdefull egendom och inledande av rättegång för konkursboets räkning.²⁷⁵ Vid bedömningen av vad som är en viktigare fråga ska man bland annat ta hänsyn till värdet av eller kostnader för den planerade dispositionen, både sett för sig och i förhållande till boets tillgångar.

Vad som ska anses vara en viktigare fråga och konsekvensen av att inte inhämta konkurstillsynens synpunkter har behandlats i ett antal rättsfall. I ett rättsfall har en konkursförvaltare beslutat färdigställa en byggnad på konkursboets fastighet och tagit upp ett lån för ändamålet utan att först samråda med den bank som hade fordran med bästa rätt i fastigheten. Sedan byggnaden färdigställts försåldes fastigheten på exekutiv auktion. Banken fick emellertid inte full betalning för sin fordran, vilket ledde till att konkursförvaltaren ålades att betala skadestånd.²⁷⁶

I ett annat fall har HD funnit det uppenbart att dispositionen över 655 000 kronor (arvode åt en rekonstruktör) i ett konkursbo med tillgångar uppgående till ca 1,5 miljoner kronor är en viktigare fråga, i vart fall om någon tvekan kan råda om vilken åtgärd som bör vidtas. Förvaltaren hade inte hört konkurstillsynen innan uppdraget accepterades, vilket resulterade i att förvaltaren inte tillerkändes arvode i yrkad omfattning.²⁷⁷

Även om förvaltaren gör bedömningen att det bara finns ett handlingsalternativ måste förvaltaren ändå höra konkurstillsynen. Att det är en viktigare fråga förts alltså inte av avsaknaden av handlingsalternativ. Detsamma behöver dock inte gälla avseende skyldigheten att höra borgenärerna.

7.4.1 Fortsatt drift

Konkurstillsynen ska alltid begära in både en likviditetsbudget och en kalkyl inför förvaltarens beslut om konkursgäldenärens rörelse ska drivas vidare i boets regi eller inte. Detta gäller inte minst om förvaltaren bedömer att den fortsatta driften i sig inte kommer att ge något överskott till boet, men att en fortsatt rörelsedrift är en förutsättning för att rörelsen ska kunna överlåtas på ett sätt som är förmånligt för boet. Konkurstillsynens utgångspunkt bör vara att en fortsatt drift ska vara lönsam i sig.

---

²⁷³ 8 kap. 7 § första stycket KonkL

²⁷⁴ 8 kap. 7 § andra stycket KonkL

²⁷⁵ prop. 1986/87:90 s. 113 och s. 264

²⁷⁶ NJA 2001 s. 99

²⁷⁷ NJA 2003 s. 99

Konkurstillsynen bör vara särskilt uppmärksam på ”högriskprojekt” med svåra avvägningar, som till exempel byggnadsentreprenader. Risken att boet inte får in utestående fordringar får vägas mot risken med att fortsätta entreprenaden.

I branscher, där kunderna tvingas byta leverantör på grund av konkursen och inte kan förväntas återvända till en förvärvare av rörelsen sedan driften legat nere en tid, kan övervägande skäl tala för att rörelsen bör fortsätta trots att den i sig inte beräknas ge något överskott.

Andra branscher är mindre känsliga. Erfarenheten visar exempelvis att en restauranggäst mycket väl kan återkomma även om restaurangen har haft stängt under en period.

Konkurstillsynen bör vid hörandet ha tillgång till såväl förvaltarens likviditetsbudget som hans eller hennes kalkyl för den fortsatta driften och ha möjlighet att kommentera dessa. I enklare fall kan det räcka att uppgifterna lämnas per telefon.

7.4.2 Försäljning av värdefull egendom med mera

Konkurstillsynen bör vid hörandet informera sig om vilka åtgärder som förvaltaren redan vidtagit och vilka åtgärder han eller hon planerar. Alternativet med offentlig auktion bör alltid diskuteras. Inför annonsering kan den bedömda marknaden och bland annat valet av tidning eller lämplig facktidskrift, liksom en rundskrivelse till kända konkurrenter till konkursgäldenären med flera diskuteras.

En inte helt ovanlig situation är att en borgensman, ofta en ställföreträdare för ett bolag, på grund av sitt borgensåtagande lämnar ett anbud på boets egendom som vida överstiger det näst bästa anbudet. Det har förekommit att förvaltaren i en sådan situation känt sig tveksam till att överlåta egendomen till borgensmannen eftersom denne då får ett för högt ingångsvärde i förhållande till vad egendomen bedöms vara värd och kan utnyttja detta skattemässigt. Förvaltaren bör i den beskrivna situationen hålla sig till konkurslagens reglering och acceptera anbudet under förutsättning att anbudet är finansierat och boet säkert får betalt.

En annan situation som kan inträffa är följande. Förvaltaren har inte lyckas driva in boets fordringar, men får ett anbud som går ut på att fordringarna överlåts mot att boet får viss del av vad som därefter inflyter. Förvaltaren tror sig veta att indrivningen kommer att ske med tvivelaktiga metoder och vägrar därför att överlåta fordringarna. Även om huvudregeln är att förvaltaren ska verka för att så mycket medel som möjligt kommer in i boet kan det finnas skäl för konkurstillsynen att vara lyhörd för etiska överväganden av sådan karaktär.

7.4.3 Väckande av återvinningstalan eller annan talan angående belopp som inte är obetydligt eller mer värdefull egendom

Vid hörandet bör förvaltarens syn på det processuella läget och motpartens bedömda betalningsförmåga diskuteras. Vilken eller vilka undersökningar om motpartens betalningsförmåga har förvaltaren gjort? Det är rimligt att förvaltaren i vart fall har inhämtat upplysningar från Kronofogden och kreditupplysningsföretag. Ibland kan det vara av värde att särskilt diskutera hur en eventuell process ska läggas upp. Andra frågor kan vara om förvaltaren tänker begära kvarstad eller inte. Även frågan om konkursgäldenären har en rättsskyddsförsäkring som boet kan utnyttja bör vägas in vid bedömningen om boet ska väcka talan eller inte.

7.4.4 Överta talan vid domstol

Här får samma överväganden som inför väckande av återvinningstalan göras. Dessutom måste förvaltaren beakta att boet, vid inträde i en process som anhängiggjorts vid domstol redan före konkursbeslutet, riskerar att få betala alla rättegångskostnader. Alltså både

sådana som uppkommer efter inträdet och de som uppstått innan inträdet och alltså innan konkursen.

7.4.5 Anlita sakkunnigt biträde

En vanlig fråga är att förvaltaren önskar anlita en extern revisor för granskning av gäldenärens bokföring. Detta förutsätts dessutom vara en lämplig ordning i förarbetena.²⁷⁸ Det bör dock i allmänhet begäras av en konkursförvaltare att han eller hon själv eller någon i dennes kontorsorganisation utför de enklare granskningar som behövs. Först om det material som behöver gås igenom är mer omfattande eller kräver speciell revisorskompetens kan det vara lämpligt att anlita ett sakkunnigt biträde för uppgiften.

Ett annat exempel är att förvaltaren önskar anlita ett biträde för att utföra boets talan i en rättegång. Med hänsyn tagen till de krav som ställs på en konkursförvaltare bör denne normalt själv kunna företräda boet vid en domstolsprocess. Om boet inträder i en redan pågående process eller om gäldenären redan anlitat ett ombud kan det emellertid ibland vara lämpligt att låta konkursgäldenärens ombud fortsätta sitt arbete. På så vis undviker man det dubbelarbete som ett byte skulle innebära, även om förvaltaren ändå får sätta sig in i processmaterialet så pass mycket att han eller hon kan avgöra om boet ska inträda i processen eller inte.

Vid överväganden om det är ändamålsenligt att anlita sakkunnigt biträde är kostnadsaspekten viktig. Vid den slutliga bedömningen av förvaltarens arvode ska även den hjälp som förvaltaren har haft av den anlitate sakkunnige och kostnaderna för denne vägas in.²⁷⁹

7.4.6 Överlåtelse till närstående utan föregående offentligt anbudsanförande

I vissa fall kan det komma på fråga att sälja viss egendom till konkursgäldenären eller någon närstående till konkursgäldenären.²⁸⁰ En sådan försäljning ska föregås av ett offentligt anbudsförfarande, om särskilda skäl inte gör det obehövt.²⁸¹

Att egendomens värde uppenbart understiger kostnaderna för ett offentligt anbudsförfarande kan vara ett sådant särskilt skäl som gör att förvaltaren kan avstå från det offentliga anbudsförfarandet. Ett annat exempel är att det föreligger krav på skyndsamhet med hänsyn till egendomens karaktär, såsom livsmedel med kort hållbarhet.

7.4.7 Motstridiga borgenärsintressen

Ett exempel på en fråga som berör motstridiga borgenärsintressen kan vara följande situation. Förvaltaren överväger att inleda en återvinningsprocess. Boets tillgångar utgörs, för enkelhetens skull, bara av egendom som omfattas av företagshypotek. Om boet vinner processen kommer det som återvunnits att tillfalla boets allmänna borgenärer. Om förvaltaren förlorar processen kommer boet att få betala motpartens rättegångskostnader som massagäld, i det här exemplet alltså med tillgångar som omfattas av företagshypotek.

Det finns således en intressekonflikt mellan de av boets borgenärer som har företagshypotek till säkerhet för sin fordran och de borgenärer vars fordringar är oprioriterade. Vad som primärt är avgörande för om en konkursförvaltare bör inleda en talan om återvinning är om anspråket kan anses utgöra en reell tillgång i konkursen. Vid den bedömningen måste beaktas såväl de rättsliga möjligheterna att vinna framgång med

---

²⁷⁸ prop. 1978/79:105 s. 163

²⁷⁹ 14 kap. 6 § andra stycket KonkL

²⁸⁰ 4 kap. 3 § KonkL

²⁸¹ 8 kap. 7 § 1 st. KonkL

återvinningstalan som de faktiska utsikterna, att vid bifall till talan, få ut något av återvinningssvaranden.²⁸²

Även relationen mellan det belopp som talan avser och de kostnader som boet riskerar om talan inte vinner bifall måste beaktas. En återvinningstalan syftar till att konkursboet ska tillföras tillgångar som enligt konkurslagens regler rätteligen tillkommer boet. Att återvinningsbara rättshandlingar återgår måste generellt sett, oberoende av hur tillgångarna slutligen kan komma att fördelas, anses omfatta borgenärernas gemensamma rätt och bästa.²⁸³

Konkurstillsynen bör således verka för att förvaltaren hela tiden tar till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa.²⁸⁴ Förvaltaren ska alltså verka för att konkursförvaltningen leder till bästa möjliga resultat för hela boet.

7.4.8 Fördjupad brottsefterforskning

En av förvaltarens viktigare uppgifter är att efterforska brott i konkurs och överväga om det kan finnas skäl för åklagare att föra talan om näringsförbud.²⁸⁵ Om förvaltaren börjar ana att det begåtts mer kvalificerade brott än bokföringsbrott kan det ofta finnas skäl att göra fördjupade efterforskande insatser.

Lagstiftaren har särskilt förutsatt att detta kan medföra att hanteringen fördyras. Konkurstillsynen bör allmänt verka för att förvaltarens brottsefterforskande insatser får en ändamålsenlig inriktning. Särskilt i de fall förvaltaren överväger fördjupade insatser bör konkurstillsynen höras och diskussion föras om lämpligt upplägg av arbetet enligt de överenskommelser som träffats inom RUBICON.

7.4.9 Omfattning av förvaltarens skyldighet att förteckna konkursgäldenärens räkenskapsinformation

Förvaltaren ska ta hand om konkursgäldenärens räkenskapsinformation och annat material som rör boet och förteckna dessa i bouppteckningen, i den utsträckning det behövs. Det är viktigt att denna bestämmelse tillämpas på ett ändamålsenligt sätt så att arbetsuppgiften inte blir onödigt betungande för förvaltaren, men att förteckningen inte heller blir för knapphändig och därmed inte kan fylla sin funktion. Lagstiftaren har gett uttryck för att begränsningen av förteckningens omfattning är en fråga som faller inom hörandebestämmelsen i 7 kap. 10 § KonkL.²⁸⁶ Lagstiftaren har dessutom förutsatt att konkurstillsynen och förvaltarkåren kan träffa mer generella överenskommelser om förteckningsskyldighetens omfattning.²⁸⁷

Överenskommelser av den typen finns också på det flesta håll. Till exempel har förteckningsskyldigheten begränsats till att avse det räkenskapsår som pågår när konkursen beslutats samt de två närmast föregående räkenskapsåren. Oavsett överenskommelsen kan det emellertid finnas situationer då det finns skäl att förteckna även äldre material. Det kan därför bli aktuellt för förvaltaren att särskilt kontakta konkurstillsynen trots dessa överenskommelser. Det gäller inte minst när det material som ska förtecknas är mycket omfattande.

7.5 När ska förvaltaren höra gäldenären?

Förvaltaren ska i viktigare frågor även höra gäldenären om det lämpligen kan ske. Lagrummet gör ingen skillnad på om gäldenären är en fysisk eller en juridisk person. Om

---

²⁸² NJA 1990 s. 656

²⁸³ NJA 1999 s. 131

²⁸⁴ 7 kap. 8 § KonkL

²⁸⁵ 7 kap. 16 § KonkL

²⁸⁶ Prop. 1994/94:189 sid. 31

²⁸⁷ PM *Räkenskapsinformation i konkurs* av 2014-11-06 finns publicerat på Utsökt och på www.kronofogden.se

det finns flera behöriga ställföreträdare för en juridisk person och dessa ställföreträdare är oense bör detta inte medföra några svårigheter i sak. Ett hörande innebär ju att förvaltaren ska lyssna på framförda synpunkter, värdera dem och därefter fatta ett självständigt beslut med utgångspunkten att hans eller hennes agerande ska leda till vad som bedöms vara bäst för alla borgenärens gemensamma bästa.

Här kan även nämnas att förvaltaren normalt ska höra gäldenären om denna själv vill föra en tvist innan förvaltaren godtar ett förlikningsbud angående en osäker eller tvistig tillgång.²⁸⁸

7.6 Borgenärernas rättigheter, underlåtet hörande med mera

Det är förvaltaren som bedömer i vad mån han eller hon är skyldig att höra borgenärer. Hörandeplikten ska inte fullgöras in absurdum. Hörande kan i vissa fall underlåtas även då formell skyldighet kan tyckas föreligga, men då en kontakt inte fyller någon egentlig funktion. Om det, exempelvis, bara finns en tänkbar lösning på en fråga kan det saknas skäl för förvaltaren att höra berörd borgenär. I en sådan situation kan borgenären inte anses särskilt berörd av den planerade åtgärden, eftersom det inte finns något annat handlingsalternativ.

Om en förvaltare inte anser att han eller hon bör följa borgenärens rekommendationer bör förvaltaren underrätta borgenären om sitt beslut.²⁸⁹

Ett annat exempel är när en borgenär kommer att få utdelning och den aktuella åtgärden inte nämnvärt kommer att förändra storleken av utdelningen. Vid bedömningen om hörande ska ske eller inte, bör förvaltaren också väga in att en kontakt kan ge viktig information, som annars inte skulle ha kommit fram.

Att förvaltaren vidtar en förvaltningsåtgärd utan att iaktta hörandeplikten påverkar inte giltigheten av den företagna rättshandlingen. Däremot riskerar han eller hon ersättningsansvar om borgenären visar sig ha lidit skada genom underlåtenheten.

Att tänka på

Det är inte ovanligt att förvaltaren hör konkurstillsynen i de fall särskilt berörda borgenärer utgörs av ett större antal oprioriterade borgenärer där ingen borgenär genom storleken på sin fordran intar en särställning. Man bör då hålla i minnet att konkurstillsynen inte representerar någon borgenär. Ett hörande med konkurstillsynen kan således inte ersätta ett hörande med särskilt berörda borgenärer.

Förvaltaren ska inte lämna över problemet till konkurstillsynen utan bör presentera olika alternativ till lösning samt informera om vilket alternativ som övervägs. Konkurstillsynen kan be att få återkomma inom kort för att få möjlighet att föra en diskussion med kollegor eller företa en rättsutredning.

Även förvaltaren kan ha nytta av ett hörande med konkurstillsynen. Han eller hon kan utnyttja konkurstillsynens erfarenhet i sitt arbete och ta intryck av de skäl som myndigheten för fram till stöd för sin uppfattning angående en konkret angelägenhet.

Det är inte konkurstillsynens uppgift att ”godkänna” några avtal. Då konkurstillsynen hörs bör myndigheten informera sig om de överväganden förvaltaren har gjort, vilka handlingsalternativ som förvaltaren anser finns och vilket alternativ han eller hon anser vara det mest lämpliga. Av förvaltarens självständiga roll följer att konkurstillsynen inte kan lämna för förvaltaren bindande besked.

---

²⁸⁸ 3 kap. 10 § KonkL

²⁸⁹ prop. 1978/79:105, s. 274

Var uppmärksam på att förvaltaren har hört med de borgenärer som verkligen är särskilt berörda eller kan bli särskilt berörda av den aktuella frågan.²⁹⁰

Att läsa vidare

Prop. 1978/79:105, s. 273 f.

Prop. 1986/87:90, s. 264

SOU 1977:29 Konkursförvaltning, s. 105 ff., 164 f.

NJA 1990 s. 656

NJA 1999 s. 131

NJA 2001 s. 99

NJA 2003 s. 99

NJA 2005 s. 443

RH 2010:4

KonkL kommentar, s. 579 ff.

Tidskriften Advokaten 1988, s. 45-47 (Eugène Palmér: Om hörandet av TSM)

Insolvensrättsligt Forum 22-23 januari 1997, Iustus Förlag, s. 157 f.

Insolvensrättsligt Forum 28-29 januari 1999, Iustus Förlag, s. 76-94

Tidskriften Advokaten 8/2001, s. 24-25 (Jisborg: Om anlitanande av sakkunnigt biträde)

Tidskriften Advokaten, 1/2004, s. 24 (Edström, Man måste kunna lita på

konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik)

8 Bouppteckning och räkenskaper

8.1 Bouppteckning och bekräftelse av bouppteckning

Bouppteckningen är ett viktigt dokument i konkursen och den ligger även till grund för många tillsynsåtgärder. Med bouppteckningen som underlag kan konkurstillsynen bland annat följa förvaltarens hantering av de likvida medlen per konkursutbrottet, avvecklingen av boets egendom och indrivningen av kundfordringar. Mot den bakgrunden kan konkurstillsynen också begära att förvaltaren kompletterar bouppteckningen om något ter sig oklart.

Det finns flera syften med konkursbouppteckningen. Ett av de viktigaste är att den tjänar som underlag för bekräftelsen som gäldenären lämnar inför konkursförvaltaren. Genom bekräftelsen intygar gäldenären på heder och samvete att det inte, så vitt han eller hon vet, finns några andra tillgångar eller skulder i konkursen än de som anges i bouppteckningen. Ett annat syfte med bouppteckningen är att fordringsägarna får en uppfattning om det kan finnas någon möjlighet till utdelning i konkursen.

Bouppteckningen ska ges in till tingsrätten och konkurstillsynen så snart som möjligt men allra senast en vecka före bouppteckningssammanträdet eller, i förekommande fall, edgångssammanträdet.

8.1.1 Bouppteckningens upprättande och innehåll

Förvaltare ska upprätta en bouppteckning i varje konkurs.²⁹¹ I bouppteckningen anger förvaltaren vilka tillgångar och skulder som fanns i konkursboet per konkursdagen. Det är förvaltaren som är ansvarig för innehållet i bouppteckningen. Detta innebär att förvaltaren måste reda ut vilka poster som ska vara med. Gäldenären å sin sida är skyldig att lämna förvaltaren de upplysningar som behövs för att kunna upprätta bouppteckningen. Det hör till gäldenärens allmänna upplysningsplikt.²⁹²

Först och främst ska bouppteckningen innehålla boets tillgångar till noggrant uppskattade värden. Sammanställningen görs ofta per förmånsrätt. Vidare ska boets skulder tas upp

²⁹⁰ Se Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 157 f.

²⁹¹ 7 kap. 13 § första stycket KonkL

²⁹² 6 kap. 2 § första stycket KonkL

och borgenärernas namn och adresser²⁹³ anges. Bouppteckningen ska dessutom innehålla en bedömning av om utdelning kan förväntas i konkursen.²⁹⁴

Det ska vidare framgå av bouppteckningen om det finns egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.²⁹⁵ Om gäldenären har uppgett att sådan egendom saknas ska den uppgiften också vara med.

Bouppteckningen ska innehålla en förteckning över boets räkenskapsinformation och annat material som rör boet och som förvaltaren har tagit hand om.²⁹⁶ För det fall gäldenären upplyst att sådana handlingar saknas eller finns någon annanstans ska detta anges. Genom att dessa uppgifter finns med i bouppteckningen omfattas de också av bekräftelsen vid bouppteckningssammanträdet. Bekräftelsen omfattar dock endast förteckningen över räkenskapsinformationen och inte förteckningen över övriga handlingar, d.v.s. annat material som kan ha omhändertagits av förvaltaren.

Det förekommer ofta att förvaltaren i bouppteckningen förtecknar egendom som omfattas av separationsrätt även om det inte finns något övervärde i egendomen. Trots att egendomen således inte ingår i boet kan det vara bra att den förtecknas. Borgenärerna kan ha iakttagit egendom såsom dyrbara bilar eller maskiner och fått uppfattningen att egendomen tillhör gäldenären. Genom att egendomen tas upp i bouppteckningen får borgenärerna reda på hur det förhåller sig.

Anspråk på grund av eventuell återvinning till konkursboet ska inte tas med i bouppteckningen. Återvinning innebär att egendom som gäldenären skänkt bort eller sålt till underpris eller liknande, som alltså i och för sig är giltiga rättshandlingar, kan återföras till konkursboet. Det är bara borgenär eller konkursförvaltare som kan väcka talan om återvinning. Ett återvinningsanspråk kan därför inte anses utgöra en fordran för gäldenären.²⁹⁷

Trots möjlighet till tvångsåtgärder händer det att förvaltaren inte får kontakt med gäldenären. Det kan bero på att gäldenären finns på okänd ort eller håller sig undan och inte kan nås via e-post eller telefon. I dessa fall får förvaltaren upprätta en så kallad nödbouppteckning. En sådan bouppteckning bygger helt på det underlag som förvaltaren lyckats få fram genom egna efterforskningar. Kraven på det materiella innehållet kan därför inte ställas så högt.

8.1.1.1 *Brutto- eller nettoredovisning*

Samtliga boets tillgångar bör tas upp i sin helhet utan avräkning för exempelvis handpanträtt eller kvittning. Det är förhållandena vid konkursutbrottet som ska redovisas och vid det tillfället har inga kvittningar eller annat gjorts gällande. Däremot kan förvaltaren göra en anteckning om att kvittning är aktuell.

Om banken har kvittningsrätt bör förvaltaren dokumentera kvittningen genom en bruttoredovisning i konkursboets redovisning som förskottsbetalning eller kvittning till banken. Det underlättar för förvaltaren vid upprättande av utdelningsförslag om det blir aktuellt. Det underlättar också konkurstillsynens granskning av kommande slutredovisning. I större konkurser kan det vara fråga om betydande belopp på inlåningskonton som banken kvittar mot gäldenärens låneskulder.

---

²⁹³ e-postadress är tillräckligt

²⁹⁴ 7 kap. 13 § andra stycket KonKL

²⁹⁵ Gäller vid svensk särkonkurs.

²⁹⁶ 7 kap. 13 § tredje stycket KonKL

²⁹⁷ Se vidare NJA 1989 s. 736

8.1.1.2 Gälldenärens skyldigheter och förvaltarens maktmedel

Om en gälldenär vägrar att ge förvaltaren upplysningar som denne har rätt att begära till bouppteckningen, kan det bli fråga om tvångsåtgärder i form av hämtning eller häktning. Förvaltaren kan begära hämtning av gälldenären till sitt kontor. Gälldenären kan även åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till konkurstillsynen. Detta kan bli aktuellt när det finns skäl att befara att gälldenären kommer åsidosätta ett förbud att resa utomlands. Beslut meddelas då av domstol på begäran av förvaltaren eller konkurstillsynen.

CHECKLISTA - Bouppteckning

Exempel på frågor konkurstillsynen bör kontrollera gällande bouppteckningen är:

- Finns det upptaget någon skuld enligt 5 § 1 st. 1 FRL när det saknas inventarier och lager? I så fall varför?
- Finns det bara egendom som omfattas av separationsrätt?
- Står lokalen tom och är det så att upptagen skuld avser hyresskuld från ett hyresförhållande som har upphört?
- Finns det löneskulder och personalen har sagts upp av förvaltaren utan att någon hyresskuld har tagits upp? Var har personalen befunnit sig under arbetstid?
- Vad har hänt med aktiekapitalet om gälldenärsbolaget inte (aldrig) har drivit någon verksamhet och skulderna endast avser avgifter till Bolagsverket?
- Hur har inventeringen gått till? Har gälldenären eller dennes personal deltagit?
- Hur har förvaltaren hanterat värderingen av tillgångarna?

8.1.2 Värdering

I konkurslagen anges att de tillgångar som ska förtecknas i konkursbouppteckningen ska tas upp till ”noggrant uppskattade värden”. Förvaltaren ska vara omsorgsfull vid sin värdering. För att värdera egendom av speciellt slag anlitar förvaltarna ofta sakkunniga värderingsmän.

Det är viktigt att hålla i minnet att det inte är de värden som anges i bouppteckningen som gälldenären bekräftar, alternativt avlägger ed på, utan endast att de upptagna tillgångarna och skulderna existerar.

För konkurstillsynen är det väsentligt att värderingen i bouppteckningen är omsorgsfullt gjord och att kundfordringar och leverantörsskulder är korrekt angivna. Det påverkar både den löpande tillsynen och granskningen av sluthandlingarna. En tydlig redovisning gör det även lättare för konkurstillsynen att förstå vilka medel i boet som härrör från vilken egendom.

Det kan finnas skäl för konkurstillsynen att begära kompletterande upplysningar, antingen direkt efter genomgång av en ingiven bouppteckning, eller i samband med bouppteckningssammanträdet, alternativt edgångssammanträdet.

8.1.2.1 Tillgångar

Allmänt gäller att förvaltaren ska vara omsorgsfull vid angivande av tillgångarnas värde. En för hög värdering kan väcka överdrivna förhoppningar hos borgenärerna. Om förvaltaren istället värderar egendomen för lågt kan det framstå som att förvaltaren uppnår ett bättre resultat genom att få in mer pengar till boet än vad egendomen värderats till i bouppteckningen. Å andra sidan kan presumtiva spekulanter vara ovilliga att betala mer för egendomen än vad den värderats till i bouppteckningen. Dessutom blir gälldenären ofta missnöjd om bouppteckningsvärdena framstår som för låga och kan bli obenägen att bekräfta eller avlägga ed på en sådan bouppteckning.

De värden som förvaltaren anger på inventarier kan variera beroende på om gälldenären är juridisk eller fysisk person och vilken verksamhet som bedrivits. För näringsidkare används vanligen de bokförda värdena som utgångspunkt. Det är förhållandena på konkursdagen som avgör innehållet i bouppteckningen.

För fysiska personer i konkurs som är enskilda näringsidkare räcker det inte att tillgångar och skulder hänförliga till näringsverksamheten tas med. Alla gäldenärens tillgångar och skulder, även de som han eller hon ser som ”privata”, ingår i en sådan konkurs.

Inköpspriset är en vanlig utgångspunkt för värderingen när det gäller lagertillgångar. Beroende på typen av vara görs därefter avdrag för inkurans. Det tänkta försäljningssättet kan också påverka vilket värde som ska sättas. Om förvaltaren tänker sig att sälja ut varorna över disk kan det många gånger ge ett bättre resultat än om varorna måste säljas i parti.

Förvaltare anlitar ofta någon sakkunnig för att värdera egendom i boet. Detta förekommer till exempel ofta när det gäller fastigheter. Några förvaltare tar i stället upp fastigheter till deras taxeringsvärden. Motivet för det senare kan vara att man inte vill avslöja det tänkta försäljningspriset. Det finns också egendom som är speciell och därför motiverar att anlita en särskild värderingsman för värderingen. Hit hör konst, antikviteter, ädelstenar men också exempelvis vissa maskiner och fordon.

Börsnoterade aktier brukar tas upp till kursen på konkursdagen. Onoterade aktier är mer svårvärderade. Vanligast är att de tas upp till det nominella beloppet med reservation för det exakta värdet.

Något som är svårt att värdera är tillgångar i form av immateriella rättigheter såsom exempelvis patent och nyttjanderätter. Mot den bakgrunden är det vanligt att sådana tillgångar värderas till 0 kronor i bouppteckningen.

Om förvaltaren redan sålt egendomen när bouppteckningen upprättas anges värdet till det erhållna priset.

Det kan vara svårt att veta hur säkra kundfordringar och övriga fordringar är och därför blir de svåra att värdera i bouppteckningen. De bör i vart fall anges på ett tydligt och lätt identifierbart sätt med uppgift om namn och adress till gäldenärerna och med angivande av deras nominella belopp. Om förvaltaren anger sina skäl för en bedömning att en fordran är osäker underlättar det för samtliga intressenter i konkursen.

8.1.2.2 Skulder

Det mest korrekta sättet att redovisa skulder förenade med särskild förmånsrätt är att redovisa den del som täcks av borgenärens säkerhet som prioriterad och resterande del av skulden som oprioriterad skuld. Löner ska tas upp separat för varje löneborgenär under 12 § FRL och med oprioriterad del överförd till skulder utan förmånsrätt. Även eventuella ansvarsförbindelser tas upp inom linjen.

Revisorers förmånsrätt gäller bara för fordringar som avser fullgörande av revision enligt lag – en fordran på ersättning för allmän ekonomisk rådgivning från bolagets revisor har däremot inte förmånsrätt. Förmånsrätten för revisorer gäller endast för den del av ersättningen som avser arbete som har utförts de senaste sex månaderna innan konkursansökningen kom in till tingsrätten.²⁹⁸ Fakturor från revisorer och bokföringsbyråer bör alltså granskas noga av förvaltaren för att avgöra om hela eller endast en del omfattas av förmånsrätt.

8.2 Räkenskapsinformation

I den utsträckning det behövs ska en bouppteckning innehålla en förteckning över räkenskapsinformation och annat material som rör konkursboet. I princip ska all befintlig räkenskapsinformation förtecknas, men det förekommer att förvaltarna och

---

²⁹⁸ 10 a § FRL

konkurstillsynen kommer överens om att begränsa uppgiften till viss tid, exempelvis de tre senaste räkenskapsåren.

Det måste anges var räkenskapsinformation och annat material förvaras även om det rent fysiskt finns någon annanstans än hos förvaltaren, exempelvis hos revisor, Skatteverket eller annan.

Det bör observeras att bekräftelsen, alternativt edstemat, endast omfattar räkenskapsinformationen och inte annat material. Förarbetena till de ändringar i konkurslagen då skyldigheten att förteckna räkenskapsmaterial infördes anger definitionen för räkenskapsmaterial.²⁹⁹ Termen har i samband med lagändring den 1 juli 2021 ändrats från räkenskapsmaterial till räkenskapsinformation.

8.2.1 Konkurstillsynens uppgift avseende räkenskapsinformationen

Om förvaltaren i bouppteckningen anger att räkenskapsinformationen inte lämnats eller inte kunnat omhändertas kan det vara lämpligt att konkurstillsynen begär kompletterande upplysningar från förvaltaren.

Det förekommer att förvaltaren avvaktat att gäldenären ska överlämna materialet, men att detta inte hunnit ske i tid för att uppgifterna ska komma med i bouppteckningen. Förvaltaren bör då påminnas om att vara aktiv och i förekommande fall begära handräckning.³⁰⁰

8.3 Egendom utomlands

Om det finns anledning ska bouppteckningen innehålla uppgift om egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.³⁰¹ Har gäldenären uppgivit att sådan egendom saknas ska även detta anges.

Det är att märka att i en svensk domicilkonkurs ingår all gäldenärens egendom även om den finns utomlands. Det saknar betydelse att det kanske inte går att omhänderta och avveckla egendomen, den ska ändå förtecknas.

EU:s insolvensförordning öppnar möjligheter som inte har funnits tidigare i detta hänseende.³⁰² Det är därför viktigt att förvaltaren tar reda på om gäldenären äger eller förfogar över egendom i någon annan medlemsstat som omfattas av förordningen eller något av de nordiska länderna.³⁰³

8.4 Bekräftelse av bouppteckning

Huvudregeln för konkurser med konkursbeslut från och med den 1 juli 2021 är att gäldenären eller annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren.

8.4.1 Utgångspunkter för bouppteckningssammanträdet

Gäldenären ska - på heder och samvete - skriftligen bekräfta att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation är riktiga. Bekräftelsen omfattar även tillägg till och ändringar i bouppteckningen.

Bekräftelsen måste göras vid ett bouppteckningssammanträde inför förvaltaren. Den föreskrivna formen för bekräftelsen ger förvaltaren möjlighet att erinra gäldenären om

²⁹⁹ prop. 1994/95:189, vilken hänvisar till bokföringslagen (1976:125)

³⁰⁰ 7 kap. 14 § KonkL

³⁰¹ 7 kap. 13 § 2 st. KonkL

³⁰² Europeiska insolvensförordningen (EG) nr 1346/2000

³⁰³ Nordiska konkurskonventionen, 1933

dennes sanningsplikt och om konsekvenserna av att lämna oriktiga eller ofullständiga uppgifter. Det är förvaltaren som ska säkerställa att rätt person bekräftar bouppteckningen och att bekräftelsen lämnas under förhållanden som borgar för ett riktigt resultat.³⁰⁴ Förvaltaren ska också tillse att gäldenären har möjlighet att göra erforderliga tillägg till och ändringar i bouppteckningen. Om gäldenären (eller annan) gör ändringar eller tillägg av betydelse ska förvaltaren underrätta bland annat konkurstillsynen om dessa.³⁰⁵

Bouppteckningen speglar förvaltarens uppfattning om vad som ingår i boet. Gäldenären kan ha en annan uppfattning och det gäller inte minst när det förekommer sakrättsliga frågor. Det är viktigt att gäldenären får klart för sig att bekräftelsen omfattar existerande tillgångar, men inte de värderingar som ligger till grund för bouppteckningen.

Gäldenären ska inte endast bekräfta bouppteckningens uppgifter om tillgångar och skulder utan även bouppteckningens uppgifter om räkenskapsinformation. Däremot ska bekräftelsen inte omfatta övriga handlingar som rör konkursboet.

Bouppteckningsbekräftelsen får inte användas i konkursutredande syfte.³⁰⁶ Frågor som inte kan hänföras till bouppteckningen ska därför inte ställas. Framförallt är det viktigt att den som ska bekräfta bouppteckningen inte får uppfattningen att sammanträdet är att likställa med ett förhör och att bekräftelsen omfattar allt som har sagts.

Förvaltaren måste vara närvarande vid sammanträdet.³⁰⁷ Förvaltaren kan således inte sätta någon annan i sitt ställe utan ska själv vara närvarande under hela bouppteckningssammanträdet. Kravet på personlig närvaro hänger samman med att bouppteckningssammanträdet utgör myndighetsutövning och inte kan delegeras. Förvaltaren kan dock ta hjälp av annan för att få till stånd en bekräftelse, t.ex. när gäldenären deltar på distans.

Det är förvaltaren som avgör tidpunkten för sammanträdet. En bekräftelse ska dock lämnas så snart som möjligt och senast två månader efter konkursbeslutet. En senare tidpunkt kan undantagsvis vara motiverad framförallt utifrån konkursboets omfattning och beskaffenhet men också om det inte går att få tag på gäldenären. Förvaltarens arbetsbelastning är inte ett skäl för att sammanträdet hålls efter tvåmånadersfristen.

Det finns inte någon begränsning i hur snart efter konkursbeslutet som ett sammanträde får hållas. Det måste dock upprättas en bouppteckning som ska ges in till rätten och konkurstillsynen senast en vecka före sammanträdet. Vidare måste berörda aktörer kallas och, framförallt gäldenären, ges skäligt rådrum att inställa sig.

8.4.2 Kallelse till bouppteckningssammanträde

Till bouppteckningssammanträdet ska förvaltaren kalla gäldenären, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall sökande borgenär.³⁰⁸ Kallelsen ska innehålla uppgift om tiden och platsen för sammanträdet. Gäldenärens kallelse ska även innehålla en erinran om dels skyldighet att bekräfta bouppteckningen vid sammanträdet, dels reseförbudet i konkurslagen som gäller fram tills dess att gäldenären bekräftat bouppteckningen.³⁰⁹

Det finns inte någon kortaste tid inom vilken kallelse till sammanträdet kan göras men i förarbetena poängteras att berörda måste få skälig tid på sig att förbereda sig inför sammanträdet.³¹⁰ Kallelse kan ske på det sätt som är lämpligast i det enskilda fallet.

³⁰⁴ Prop. 2020/21:148 s. 55

³⁰⁵ 23 § konkursförordningen

³⁰⁶ NJA 2018 s. 1151

³⁰⁷ Prop. 2020/21:148 s. 53, s. 58 och s. 96

³⁰⁸ 6 kap. 2 b § andra stycket KonkL.

³⁰⁹ 22 § konkursförordningen och 6 kap. 6 § KonkL.

³¹⁰ Prop. 2020/21:148 s. 58

Kallelsen ska inte förenas med vite och det är inte heller nödvändigt att kallelsen delges. Den möjligheten finns dock, till exempel vid tredska hos den som ska kallas.

8.4.3 Bouppteckningssammanträdet ställs in eller sätts ut till ny tid

Om gäldenären har laga förfall till ett planerat bouppteckningssammanträde bör förvaltaren kalla gäldenären till ett nytt sammanträde. Det första sammanträdet ska då som utgångspunkt ställas in. De som har kallats till sammanträdet bör få ett meddelande om att det är inställt. För konkurstillsynen är det viktigt att få besked om det inställda sammanträdet så snart som möjligt. I annat fall riskerar förvaltaren att få en påminnelse från konkurstillsynen om att ge in bouppteckning med utgångspunkt i datumet för det inställda sammanträdet.

Ibland kan det bli aktuellt att flytta tiden till en ny tid med kort varsel. Undantagsvis kan det godtas att sammanträdet flyttas till en anslutande tidpunkt under förutsättning att alla som kallats informeras om ändringen och ges en rimlig möjlighet att närvara vid sammanträdet.

8.4.4 Platsen för bouppteckningssammanträdet

Även om det ofta är naturligt att sammanträdet hålls på konkursförvaltarens kontor är det inget som hindrar att sammanträdet hålls på annan plats, t.ex. där gäldenären finns. Hur deltagandet sker i det enskilda fallet bestäms av förvaltaren. Det bör till exempel inte vara uteslutet att gäldenären deltar genom medel för distanskommunikation.³¹¹ Det är då framförallt ett deltagande på videokonferens som är aktuellt.³¹² En förutsättning för att gäldenären ska kunna delta på videokonferens är att bekräftelsen kan överföras till förvaltaren på ett tillförlitligt sätt.³¹³ Det krävs att förvaltaren använder en underskriftstjänst som uppfyller kraven för avancerad elektronisk underskrift.³¹⁴ Vidare ska förvaltaren göra en bedömning i varje enskilt fall om det är lämpligt att gäldenären deltar på distans. Dels behöver såväl gäldenären som förvaltaren ha de tekniska förutsättningarna för att genomföra ett sådant sammanträde och dels ska det även i övrigt vara lämpligt. Om det inte bedöms vara lämpligt med distansmöte bör förvaltaren hålla ett fysiskt möte. Om bekräftelseförfarande hos förvaltaren inte alls skulle vara lämpligt kan förvaltaren begära edgång inför tingsrätten.

Bekräftelse av bouppteckning, eller i förekommande fall avläggande av ed, är en förutsättning för att en konkurs ska kunna avskrivas. Avskrivning kan dock ske även om bouppteckningen inte kan bekräftas/beedigas av gäldenären eller annan inom skälig tid och det saknas anledning att anta att det genom bekräftelsen/beedigandet skulle visa sig att det finns tillgångar till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig.³¹⁵

8.4.5 Annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen

Det händer ibland beträffande juridiska personer att alla ställföreträdare har avgått före konkursen och att det därför inte finns någon som obligatoriskt är skyldig att bekräfta bouppteckningen. I detta och andra fall finns möjlighet att avkräva exempelvis avgångna företrädare en fakultativ bouppteckningsbekräftelse. De som kan tvingas att lämna sådan bekräftelse är således andra personer än gäldenären eller gäldenärens ställföreträdare.³¹⁶

³¹¹ Prop. 2020/21:148 s. 58

³¹² Det kan även accepteras att en för förvaltaren känd advokat i egenskap av likvidator bekräftar bouppteckningen per telefon. En förutsättning är då att bekräftelsen sker genom en avancerad elektronisk underskrift.

³¹³ Prop. 2020/21:148 s. 98

³¹⁴ Jämför artikel 26 i EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering av betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG.

³¹⁵ 10 kap. 2 § KonkL och 6 kap. 5 b § KonkL

³¹⁶ 6 kap. 5 § andra stycket KonkL

Bekräftelsen kan avse bouppteckningen i dess helhet eller någon uppgift i den. Det krävs att bekräftelsen kan antas vara av betydelse för utredningen. Särskilt beträffande den som nyligen avgått som styrelseledamot kan det ofta förutsättas att bekräftelsen är av betydelse. Att märka är att det här inte krävs att ställföreträdaren avgått inom viss tid före konkursen.³¹⁷

Skyldighet att bekräfta bouppteckningen kan också bli aktuell för anställda hos gäldenären liksom för en revisor. Bekräftelse av make eller annan närstående kan också vara av intresse.³¹⁸

Det är förvaltaren som bestämmer om någon annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen. Detta hindrar inte att någon annan berörd intressent, t.ex. en borgenär eller konkurstillsynen, hos förvaltaren begär att en sådan bekräftelse lämnas. Förvaltaren ska därvid göra en prövning av om bekräftelsen kan antas ha betydelse för utredningen. Om förvaltaren skulle anse att en bekräftelse inte skulle ha någon betydelse för utredningen och avslår begäran kan förvaltarens beslut, som bör dokumenteras, hänskjutas³¹⁹ till tingsrätten för överprövning.³²⁰ Om tingsrätten bifaller begäran om att någon annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen ska det ske vid ett bouppteckningssammanträde inför förvaltaren. Lämpligen kan det ske vid det sammanträde där även gäldenären bekräftar bouppteckningen.³²¹

Om förvaltaren anser att någon annan än gäldenären ska lämna en bekräftelse fattas i regel inte något beslut i frågan. Ett positivt ställningstagande av förvaltaren i en sådan fråga kan alltså inte hänskjutas till rätten. Istället kallar förvaltaren den personen till bouppteckningssammanträde för att lämna bekräftelse.³²²

8.4.6 Sammanträdets deltagare

Det är förvaltaren som kallar till bouppteckningssammanträdet. Vem som ska kallas till sammanträdet framgår av 6 kap. 2 b § andra stycket respektive 6 kap. 5 § första stycket KonkL.

Om förvaltaren bedömer att det kan antas vara av betydelse för utredningen att någon annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen ska förvaltaren kalla denne till ett bouppteckningssammanträde. I dessa fall bör förvaltaren redan i kallelsen ange skälen för sin bedömning, det vill säga varför det kan vara av betydelse för utredningen att den kallade bekräftar bouppteckningen i konkursen.³²³

När flera personer ska bekräfta bouppteckningen är det av effektivitetsskäl att föredra om detta kan ske samtidigt oavsett om båda/alla personerna ska bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde inför förvaltaren eller avlägga ed i tingsrätten. En fråga som kan uppkomma är om förvaltaren bör begära edgång i tingsrätten med samtliga som ska intyga bouppteckningens riktighet i konkursen även om bekräftelse vid ett sammanträde inför förvaltaren är möjligt med någon av dessa. Lagstiftaren har tagit ställning i frågan och anger att förvaltaren normalt sett inte ska avstå från att hålla bouppteckningssammanträde med en person även om någon eller några andra ska intyga bouppteckningens riktighet vid ett edgångssammanträde i tingsrätten. Detsamma får normalt sett anses gälla om bara en av två kallade inställer sig till ett bouppteckningssammanträde. Således bör, om inte förvaltaren har starka skäl att avstå

---

³¹⁷ NJA 1991 s. 123

³¹⁸ NJA 2006 N 86

³¹⁹ Jämför t.ex. 11 kap. 17 § KonkL konstruktionen hänskjutande för överprövning

³²⁰ 6 kap. 5 § fjärde stycket KonkL

³²¹ Prop. 2020/21:148 s. 102

³²² Prop. 2020/21:148 s. 102

³²³ Prop. 2020/21:148 s. 102

från det, bekräftelse ske med den som inställer sig även om någon annan person lämnar bekräftelse eller avlägger ed vid senare tillfälle.³²⁴

Borgenärer som inte ska kallas till sammanträdet kan anmäla sitt intresse för att delta till förvaltaren. De bör normalt sett ges möjlighet att delta vid sammanträdet, men det är upp till förvaltaren att avgöra om en sådan närvaro är lämplig och möjlig. Det är alltså inte fråga om ett offentligt sammanträde hos förvaltaren. Förvaltaren förutsätts kunna samråda med andra aktörer i annan form än vid bouppteckningssammanträdet.

8.4.7 Om undertecknandet och elektronisk underskrift

Bouppteckningens uppgifter bekräftas genom egenhändigt eller digitalt undertecknande. Bestämmelsen om undertecknandet av konkursansökan har gjorts tillämplig även på bekräftelsen av bouppteckningsuppgifterna.³²⁵ Det innebär att undertecknande kan ske med en avancerad elektronisk underskrift.

Undertecknande med BankID innebär en avancerad elektronisk underskrift.³²⁶ Underskriften kan ske på själva bouppteckningshandlingens eller på annat sätt, så länge det är tydligt vilka uppgifter som bekräftas.

Lagstiftaren har uttryckt att en förutsättning för att gäldenären ska kunna delta på bouppteckningssammanträdet på distans är att bekräftelsen kan överföras till förvaltaren på ett tillförlitligt sätt.³²⁷ Det sagda tyder på att undertecknandet vid sådana sammanträden måste ske med en avancerad elektronisk underskrift. Det kan därför inte anses förenligt med bestämmelserna att den som deltar på ett bouppteckningssammanträde via videokonferens undertecknar bouppteckningen i pappersform och skickar den till förvaltaren via post. Till saken hör också att det med underskriften följer ett straffrättsligt ansvar. Även det faktum att förfarandet var domstolslett fram till den 1 juli 2021 talar för att det finns anledning att tolka de nya bestämmelserna förhållandevis strikt.

Det finns inte några möjligheter att bekräfta bouppteckningen genom ombud.

8.4.8 Tvångsmedel mot uppgiftslämnare

En gäldenär som vägrar lämna upplysningar om konkursboet, inte inställer sig till boupptecknings- eller edgångssammanträde, vägrar att bekräfta eller beediga bouppteckningen eller överträder ett reseförbud enligt 6 kap. 6 § KonkL kan hämtas eller häktas. Detsamma gäller om det finns skäl att befara att gäldenären inte kommer att fullgöra dessa skyldigheter alternativt överträda ett reseförbud enligt nämnt lagrum. Annan än gäldenären kan, om denne undandrar sig att fullgöra vad som ålagts honom eller henne enligt 6 kap. 5 § KonkL, också drabbas av tvångsåtgärder.³²⁸ Kraven är högre för att använda tvångsåtgärder mot annan än gäldenären.

Tingsrätten ska pröva frågor om hämtning och häktning på begäran av förvaltaren eller konkurstillsynen. Den mot vilken åtgärden riktar sig ska, liksom förvaltaren och konkurstillsynen, normalt ges tillfälle att yttra sig.³²⁹ Konkurstillsynen har således talerätt då det gäller tvångsåtgärder. Domstolen får hålla förhandling för att besluta om tvångsåtgärder.

För att det ska finnas fog för tvångsåtgärder gentemot gäldenären måste man vara förvissad om att han eller hon känner till konkursbeslutet. I fall då gäldenären kallats till

³²⁴ Prop. 2020/21:148 s. 102

³²⁵ 2 kap. andra stycket och 6 kap. 2 a § tredje stycket KonkL

³²⁶ BankID är en e-legitimation som används för att styrka en persons identitet på Internet. BankID är Sveriges i särklass största e-legitimation och utfärdas av 12 banker i samarbete.

³²⁷ Prop. 2020/21:148 s. 98

³²⁸ 6 kap. 9 § KonkL

³²⁹ 6 kap. 10 § KonkL

konkursförhandlingen genom kungörelsedelgivning och inte blivit delgiven kallelse till boupptecknings- eller edgångssammanträdet är det inte säkert att han eller hon ens känner till konkursbeslutet. Om det inte finns någon annan omständighet som tyder på att gäldenären ändå känner till beslutet, kan det inte anses att det är fråga om tredska.

Även om det står klart att gäldenären känner till konkursbeslutet och är delgiven kallelse till boupptecknings- eller edgångssammanträde, kan det saknas fog för tvångsåtgärder. En viss försiktighet måste iakttas, eftersom gäldenären kan ha läst fel på kallelsen, tappat bort den, blivit sjuk, fått den under semestern eller glömt den. Slarv kan inte utan vidare utgöra skäl för tvångsåtgärder. Om gäldenären däremot uteblir även vid nästa sammanträde trots att han eller hon är delgiven kan saken komma i ett annat läge.

Liknande resonemang kan föras beträffande annan än gäldenären. Viktigt att komma ihåg är dock att annan än gäldenären inte har en obligatorisk skyldighet att bekräfta bouppteckningen eller att avlägga ed. Skyldighet för annan att bekräfta bouppteckningen alternativt avlägga ed uppstår först när förvaltaren alternativt rätten bestämt att sådan skyldighet föreligger.

Vad avser kallelse till edgångssammanträde gäller samma regler för annan som ålagts edgångsskyldighet som för gäldenären. En skillnad är dock att när tingsrätten kallar en sådan person till edgångssammanträdet så görs det med upplysningen att saken kan prövas även om denne inte inställer sig. Detta innebär alltså att om vederbörande åläggs edgångsskyldighet och därefter kallas till edgångssammanträde men inte inställer sig trots att delgivning skett, anses denne inte nödvändigtvis ha visat tredska eftersom denne endast uteblivit en gång när närvaro varit obligatorisk.

Valet av tvångsåtgärd beror alltid på omständigheterna i det enskilda fallet men rätten inleder vanligtvis med hämtning. Häktning kan endast ske om det föreligger synnerliga skäl för det. Har gäldenären överträtt ett reseförbud ska han eller hon emellertid häktas om det inte är uppenbart att det är onödigt.

8.4.9 Förvaltarens underrättelse om utdelningsprognos

Efter bouppteckningssammanträdet ska förvaltaren underrätta varje känd borgenär om utdelning i konkursen kan påräknas eller inte³³⁰. Det är viktigt att förvaltaren har en tydlig utformning av dessa underrättelser så att borgenärerna förstår dess innebörd.

CHECKLISTA - Tvångsåtgärder

Vanliga frågor:

- Vilka åtgärder har förvaltaren vidtagit för att få tag i den som ska bekräfta bouppteckning eller avlägga ed?
- Vilken information finns om när den sökte senast påträffats?
- Finns det fler möjliga sätt att få tag i den sökte som undandrar sig?
- Har den sökte verkligen kännedom om konkursen? Kom ihåg att det är högt ställda krav; kungörelsedelgivning räcker inte.
- Är den sökte känd hos polisen?
- Är den sökte känd från andra konkurser som konkurstillsynen eller förvaltaren har kännedom om? Om så är fallet, hur fick den förvaltaren kontakt med personen?
- Är den sökte verksam i andra bolag?

---

³³⁰ 31 § konkursförordningen

8.4.10 Möjlighet till edgång

Om konkursförvaltaren begär det ska gäldenären avlägga bouppteckningsed inför tingsrätten istället för att bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde hos förvaltaren.³³¹

Skulle en gäldenär visa tredska och utebli från bouppteckningssammanträde kan förvaltaren använda sig av tvångsmedel, t.ex. hämtning, för att få gäldenären att inställa sig till bouppteckningssammanträdet. Denna åtgärd är dock inte alltid tillräcklig för att få gäldenären att inställa sig och därför har förvaltaren möjlighet att begära att gäldenären avlägger ed inför tingsrätten. Edgång vid tillfällen då gäldenären inte kan nås eller vägrar medverka är framför allt avsedd för tredska gäldenärer. I specialmotiveringen anges att förvaltaren ansvarar för att driva förfarandet framåt och i det får anses ligga att förvaltaren måste göra någon form av prognos utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet.³³² Kan förvaltaren förvänta sig att nå gäldenären och få denne till ett bouppteckningssammanträde inom överskådlig tid eller framstår det som mer eller mindre utsiktslöst att få kontakt eller att få gäldenären att inställa sig? I det senare fallet är kanske en begäran om edgång den bästa lösningen. Förvaltaren anses ha bäst möjlighet att bedöma behovet av edgång inför rätten och behöver således inte uttryckligen åberopa något skäl för sin begäran om edgång. Förvaltaren kan dock med fördel diskutera frågan med konkurstillsynen. Rätten ska inte pröva en begäran om edgång från förvaltaren utan besluta i enlighet med begäran.

Det går inte att uttömmande ange när edgång i tingsrätten kan ersätta bekräftelse hos förvaltaren, men följande exempel ges i förarbetena.³³³

- Gäldenären kan inte nås eller vägrar att medverka
- Det finns en misstanke om att gäldenären kan komma att lämna oriktiga uppgifter eller förvaltaren misstänker att det förekommit oegentligheter i tiden före konkursen
- Gäldenären befinner sig på långt avstånd från förvaltaren
- Säkerhets- eller ordningsskäl
- Det finns ett särskilt intresse av offentlighet i konkursen

Vid en situation som den tredje punkten ovan bör förvaltaren i första hand överväga möjligheten att gäldenären deltar vid bouppteckningssammanträde på distans.

Att gäldenären inte vill eller kan delta på distans är inte i sig skäl att begära edgång.

Observera att det endast är förvaltaren som kan begära edgång inför tingsrätten. Om konkurstillsynen eller borgenär (eller gäldenären själv) anser att edgång bör ske, kan ett sådant önskemål framföras till förvaltaren.

Förvaltaren behöver inte informera konkurstillsynen om att edgång begärts, eftersom tingsrätten kommer att kalla konkurstillsynen till edgångssammanträdet.

Edgång inför rätten bör hållas så snart som möjligt. Tingsrätten kallar till edgång. Vilka som ska kallas framgår av 6 kap. 3 § andra stycket KonKL.

Edgång inför tingsrätten kan komma ifråga även för annan än gäldenären. Det är då tingsrätten som prövar om det kan vara av betydelse för boutredningen och, om så bedöms vara fallet, kallar berörda aktörer till edgångssammanträde.³³⁴

³³¹ 6 kap. 3 § KonKL

³³² Prop. 2020/2021:148 s. 98

³³³ Prop. 2020/21:148 s. 61 och s. 99

³³⁴ 6 kap. 5 § andra stycket KonKL

Rätten har möjlighet att besluta att gäldenären eller annan än gäldenären ska avlägga ed vid en annan domstol.³³⁵ Oftast är det den som ska avlägga ed som begär att få avlägga ed vid annan tingsrätt. Rätten kan dock besluta om detta även utan en sådan framställning.

8.4.11 Rätten att tiga

Den som ska bekräfta bouppteckningens uppgifter kan vägra att göra det om denne på så sätt skulle avslöja att han eller hon begått brott och uppgifterna skulle kunna användas som bevis i en kommande rättegång.³³⁶

En fråga som diskuterats är om konkursförvaltaren är skyldig att upplysa en konkursgäldenär om hans eller hennes rätt att tiga i samband med att han eller hon fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt 6 kap. 2 § KonkL. För en sådan skyldighet kan tala att gäldenären är uppgiftsskyldig vid äventyr av häktning, vilket ju är en mycket ingripande sanktion. Någon generell skyldighet för förvaltaren att upplysa torde emellertid inte anses föreligga utan frågan får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

8.4.12 Ersättning för inställelse

Konkursförvaltaren kan besluta om ersättning till gäldenären, en ställföreträdare för en gäldenär som är juridisk person eller någon annan som ska inställa sig någon annanstans än vid rätten. Rätten till ersättning till gäldenären ska behovsprövas medan andra än gäldenären är berättigade till skälig ersättning. Även förskott på ersättningen kan beviljas. Förskott får beslutas endast om och i den utsträckning det är nödvändigt för att få till stånd en planerad inställelse. Förvaltarens beslut om ersättning (och förskott) gäller omedelbart om inte något annat förordnas.

I fråga om förskott och ersättningens storlek bör förvaltaren kunna hämta ledning i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen m.m.

Om förvaltaren vägrar ersättning eller förskott på ersättning med begärt belopp får frågan hänskjutas till rätten för prövning av den som framställt begäran. Ett positivt beslut av förvaltaren i frågan kan däremot inte hänskjutas till rättens prövning.

Ersättningen (även förskott) utgör en konkurskostnad.³³⁷ Om det saknas medel i boet får förvaltaren göra utlägg för boets räkning.

Om det är fråga om inställelse inför rätten är det rätten som beslutar om ersättning.

8.4.13 Handlingsoffentlighet hos förvaltaren

Offentlighetsprincipen är tillämplig på den del av förvaltarens verksamhet som rör bekräftelse av bouppteckningen – oavsett om det är gäldenärens eller någon annans bekräftelse av bouppteckningen. Bakgrunden till detta är att förvaltaren i den här delen anses ha ansvar för att besluta i frågor som är ingripande för enskilda och det därför är det motiverat att ställa krav på insyn i förvaltarens verksamhet.³³⁸

Bestämmelser om registrering och diarieföring är tillämpliga på förvaltarnas verksamhet.³³⁹ Förvaltarnas beslut i dessa frågor kan överklagas till kammarrätt.

---

³³⁵ 6 kap. 5 a § KonkL

³³⁶ Prop. 2004/05:69 s. 54, NJA 2001 s. 563 och NJA 2005 s. 407

³³⁷ 14 kap. 1 § första stycket 7 KonkL

³³⁸ 2 kap. 4 § OSL, jämte den däri angivna bilagan.

³³⁹ se 4 - 6 kap. OSL

9 Realisering av boets tillgångar

9.1 Kundfordringar

Konkurstillsynen har en viktig uppgift i att bevaka kostnadseffektiviteten i Konkursförvaltningen. Förvaltarens åtgärder ska alltid vara ekonomiskt försvarbara i förhållande till vad som kan förväntas flyta in.

9.1.1 Konkurstillsynens uppgift avseende kundfordringar

Det är generellt sett en viktig uppgift för tillsynen att kontrollera att förvaltaren har en väl fungerande kontorsorganisation. Denna ska ha resurser för kravhantering och för indrivning av fordringar i konkurserna. I kvalitetssäkring av förvaltarens ekonomiska redovisning ingår att granska hur denne driver in kundfordringar.

Kundfordringar kan bli föremål för rättslig prövning. Om en förvaltare avser att inleda/inte inleda en process, inträda i/inte inträda i en pågående rättegång eller träffa en förlikning avseende en inte obetydlig fordran är detta normalt sett en sådan viktigare fråga då förvaltaren ska höra tillsynen.³⁴⁰

För att kunna följa upp hur förvaltaren har skött indrivning av kundfordringarna och stämma av vilka fordringar som har flutit in bör tillsynen se till att kundreskontra eller motsvarande finns bifogad till bouppteckningen och att det av förvaltarens redovisning så tydligt som möjligt framgår vilka fordringar som har flutit in.

Åtgärder och bedömningar beträffande större fordringar liksom mer omfattande indrivningsåtgärder bör förvaltaren redogöra för särskilt i arbetsredogörelsen. Har kundfordringarna varit pantsatta och panthavaren själv har realiserat sin pant bör resultatet framgå av förvaltarens redovisning.

9.1.2 Indrivning av fordringar

Förvaltaren bör i första hand själv försöka driva in konkursboets kundfordringar. Det ger för det mesta ett bättre resultat än vid en försäljning av kundfordringarna. Den senare möjligheten står dock främst till buds om indrivning inte är möjlig inom rimlig tid. I vissa undantagsfall kan det vara ändamålsenligt att någon annan än förvaltaren sköter indrivningen av fordringarna, t.ex. ett inkassoföretag.

Vilket arbete som ska läggas ner och hur långt förvaltaren ska gå i sina indrivningsåtgärder får bedömas från fall till fall. Fordringens storlek och hur säker den bedöms vara, motpartens betalningsförmåga och de invändningar mot kravet som görs får anses vara de viktigaste faktorerna att ta hänsyn till.

Inledningsvis måste förvaltaren utreda vilka fordringar som finns. Detta kan göras med utgångspunkt i kundreskontralistor eller andra sammanställningar över utestående fordringar som konkursgäldenärerna har. Sedan behöver underlag för fordringarna som t.ex. fakturor eller andra handlingar införskaffas.

Därefter kan förvaltaren bedöma värdet på kundfordringarna och ställa krav på betalning. För att kunna bedöma invändningar som görs gällande mot kravet behöver förvaltaren ofta hjälp av gäldenären/ställföreträdaren för konkursbolaget och ibland av dess anställda.

Förvaltaren bör inför indrivningsförsöken ha klart för sig hur säker fordringen är och om sekundogäldenären (d.v.s. den som är skyldig konkursgäldenären pengar) har förmåga att betala.

Förvaltarens indrivningsåtgärder när det gäller kundfordringar kan vara att:

---

³⁴⁰ 7 kap. 10 § KonkL

- skicka kravbrev
- ha kontakter med sekundogäldenärer
- väcka talan mot sekundogäldenärer
- påkalla skiljeförfarande
- ha förhandlingar och
- träffa förlikningar beträffande kraven

9.1.3 Pantsatta fordringar

Konkursbolagets kundfordringar är ofta pantsatta enligt ett s.k. factoringavtal. Förvaltaren måste i dessa fall kontakta panthavaren och komma överens om denne ska fortsätta att realisera sin pant eller om indrivning ska göras av konkursboet.³⁴¹ Väljer panthavaren att fortsätta realisering av panten ska förvaltaren kräva redovisning från panthavaren när panten är realiserad. Om det finns ett överskott efter att panthavaren fått full betalning för sin fordran samt täckning för sina eventuella kostnader för pantrealisationen ska detta redovisas till konkursboet.

9.1.4 Motkrav från konkursbolagets borgenärer

Konkursbolagets borgenärer kan uppge att de har kvittningsgilla motfordringar vilka kan göras gällande som grund för bestridande av krav.³⁴²

9.1.5 Avbetalningsplaner

Borgenärer kan också erbjuda sig att reglera sin fordran enligt en avbetalningsplan. Frågan om förvaltaren ska acceptera en avbetalningsplan inom ramen för en förlikning kan komma upp. Det ska i första hand bedömas utifrån motpartens betalningsförmåga, men även hur säkert förvaltaren bedömer att det är att pengar kommer in och om detta totalt sett ger ett bättre ekonomiskt utfall i konkursen.

Nackdelen kan vara att det drar ut på tiden med konkursens avslutande. Generellt kan sägas att förvaltaren bör vara försiktig med att acceptera avbetalningsplaner. Om avbetalningsplanen avser ett större belopp kan den förenas med någon typ av säkerhet, t.ex. bankgaranti eller borgen.

9.1.6 Tvistiga fordringar och pågående rättegång

Det kan redan vid konkursutbrottet stå klart att en fordran är tvistig. Den kan också redan vara aktuell i pågående mål vid domstol. Förvaltaren får då ta del av det material som finns angående fordringen och göra en bedömning av om vilka åtgärder han eller hon ska vidta.

Pågår rättegång mellan gäldenären och någon annan kan boet överta gäldenärens talan och träda in i processen.³⁴³ Med detta följer även ansvar för upplupna rättegångskostnader. Domstolen ska underrätta konkursboet om rättegången och förvaltaren ska ge domstolen besked huruvida boet avser att träda in i processen eller inte. För att kunna göra sin bedömning får förvaltaren ta del av processmaterialet.

Om förvaltarens uppfattning är att denne bör anta ett förlikningsbud angående en osäker eller tvistig tillgång, har gäldenären själv möjlighet att i stället föra talan i saken om hen ställer säkerhet för vad som bjuds genom förlikningen.³⁴⁴ Gäldenären är därefter skyldig att redovisa resultatet till boet.

---

³⁴¹ Jämför 8 kap. 10 § KonkL

³⁴² 5 kap. 15-17 §§ KonkL

³⁴³ 3 kap. 9 § KonkL

³⁴⁴ 3 kap. 10 § KonkL

9.1.7 Ska konkursboet väcka talan?

En problematik av etiskt slag som kan uppkomma är om förvaltaren hotar med stämning vid utebliven betalning, men egentligen inte har för avsikt att väcka talan. Ett sådant agerande från förvaltarens sida bör konkurstillsynen normalt inte stödja, dock beroende på situationen och hur det sker.

En klar upplysning av förvaltaren att t.ex. en stämningsansökan kan komma att inlämnas, om inte tredje man svarar på anspråk från boet, är i regel helt i sin ordning.

Att tänka på

Om förvaltaren överväger att väcka talan mot konkursbolagets borgenär bör följande frågor vara besvarade:

- Har motparten betalningsförmåga?
- Hur stor chans har konkursboet till framgång i processen? Vilka är riskerna?

Om fordringar ska överlåtas bör det uppmärksammas vem som är köpare och att uppköp inte sker i missbrukssyfte:

- Är köparen en professionell uppköpare?
- Sker försäljningen till någon som är närstående till konkursgäldenären?
- Kan det misstänkas att den förvärvade fordringen kommer att användas i trakasseringsyfte?

Att läsa vidare

Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s. 408 ff.

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 671
Lindskog, Stefan, Kvittning, 2 uppl. 1993

9.2 Överlåtelse av egendom

9.2.1 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska verka för bästa möjliga utfall för borgenärerna. Tillsynen ska dels se till att förvaltaren iakttar de bestämmelser som finns om hur och till vem överlåtelse kan ske och dels att överlåtelsen ger ett positivt resultat, en nettointäkt, till konkursboet.

Konkurstillsynen kan genom sin erfarenhet från andra konkurser och inte minst från andra förvaltare stimulera den aktuella förvaltaren till att vara kreativ när denne i den enskilda konkursen väljer mellan olika sätt att sälja boets egendom.

Konkurstillsynen, precis som särskilt berörda borgenärer, ska höras av förvaltaren vid t ex försäljning som rör stora värden eller när förvaltaren överväger att sälja egendom av mindre värde till närstående.³⁴⁵ Konkurstillsynen ska även höras om förvaltaren överväger att abandonera viss egendom.

9.2.2 Allmänt om överlåtelse av boets tillgångar

Försäljningen av konkursboets tillgångar ska ske utan dröjsmål.³⁴⁶ Förvaltaren ska därför normalt planera för och påbörja boets avveckling direkt efter konkursbeslutet. Han eller hon kan i vissa fall vänta med att sälja viss egendom om boet på så sätt kan få in mer pengar.

Undantag från kravet på skyndsam försäljning finns i följande fall:

- När gäldenärens rörelse drivs vidare.³⁴⁷

---

³⁴⁵ 7 kap. 10 § KonKL

³⁴⁶ 8 kap. 1 § KonKL

³⁴⁷ 8 kap. 2 § KonKL

- När gäldenären har överklagat konkursbeslutet.³⁴⁸
- När gäldenären har gett in ett ackordsförslag.³⁴⁹
- När en förmånsberättigad borgenär med en klar fordran har begärt försäljning.³⁵⁰
- När exekutiv auktion har hållits på fast egendom utan att någon försäljning har kommit till stånd eller det finns anledning att anta att en sådan auktion inte kommer att leda till försäljning.³⁵¹
- Vid försäljning av registrerat skepp, luftfartyg o.d. i samma situation som den närmast ovanstående.³⁵²
- Utestående fordringar ska i första hand drivas in av boet och får säljas först om indrivning inte kan ske inom rimlig tid.³⁵³
- När gäldenären har ansökt om nedläggning av konkursen.³⁵⁴

Även om en snabb avveckling av konkursen bör eftersträvas är det inte självklart att en ensidig inriktning på ett snabbt och billigt förfarande alltid medför det bästa resultatet för borgenärerna och övriga intressenter i konkursen. Det kan t.ex. i vissa fall vara motiverat att fördröja avvecklingen något i avvaktan på lämpligt försäljningstillfälle.³⁵⁵

Förvaltaren bör kunna vänta med försäljningen en kortare tid om han eller hon kan få förmånligare villkor. Däremot finns det knappast något utrymme för riskfyllda eller spekulativa överväganden från förvaltarens sida.

Det handlingsutrymme förvaltaren har när det gäller att agera affärsmässigt är inte alltid så stort. Förvaltarna brukar ofta framhålla att förhandlingsläget är besvärligt i konkurssituationen. Konkurssituationen skiljer sig från andra affärsmässiga situationer främst på så sätt att utgångspunkten är att boet ska avvecklas. I en normal affärssituation är utgångspunkten oftast att man ska bygga en affärsrelation med köparen.

Det kan ibland vara så att regelsystemet och de grundläggande principerna i lagstiftningen kolliderar med konkursförvaltarens affärsmässiga agerande. Problemet är inte ovanligt även i andra verksamheter; ett byråkratiskt och formellt korrekt agerande är inte alltid till fördel för en snabb och affärsmässig handläggning.

Det är givetvis viktigt att förvaltaren tillämpar affärsmässighet i de avvecklingsåtgärder han eller hon vidtar i konkursen för att uppnå bästa möjliga resultat för borgenärerna. Det får dock inte innebära att förvaltaren tummar på lagstiftningen och dess intentioner. En omdömesgill förvaltare finner ofta smidiga sätt att lösa en sådan konflikt.

Antingen man beskriver kärnfrågorna och problemen i en konkurs som ekonomiska eller juridiska måste de lösas, dels inom den generella ram som KonkL anger, dels inom den snävare ram som fastlagda konkursrättsliga principer, förvaltaretik m.m. ställer upp.³⁵⁶

En intressant fråga är i vilken utsträckning förvaltaren kan ta kalkylerade risker i konkursen. Det bör understrykas att riskerna ska vara kalkylerade, dvs. förvaltaren ska vara medveten om vilken risk det innebär att vidta en viss åtgärd. Många gånger kan det vara lämpligt att såväl konkurstillsynen som borgenärerna är informerade om riskerna i ett visst agerande.

Ett inte alltför ovanligt scenario är att den särskilt berörde borgenären är drivande i fråga om vilka risker förvaltaren ska utsätta boet för. Utgångspunkten från konkurstillsynens

---

³⁴⁸ 8 kap. 3 § KonkL

³⁴⁹ 8 kap. 4 § KonkL

³⁵⁰ 8 kap. 5 § KonkL, bestämmelsen är ett undantag till 8 kap. 3 - 4 §§ KonkL

³⁵¹ 8 kap. 6 § 2 st. KonkL

³⁵² 8 kap. 8 § 2 st. KonkL

³⁵³ 8 kap. 14 § KonkL

³⁵⁴ 12 kap. 1 § 3 st. KonkL

³⁵⁵ Prop. 1978/79:105, s. 189

³⁵⁶ God förvaltarsed, www.rekon.nu

sida i hörandet bör då vara att man i konkurssammanhang inte accepterar ett sådant risktagande som man kan tillåta sig i vanlig affärsverksamhet. Förvaltaren måste dock ändå förbehållas ett stort handlingsutrymme.

Det bör än en gång poängteras att förvaltaren är personligen ansvarig för alla beslut han eller hon fattar inom ramen för förvaltningen.

Frågan om förvaltaren i vissa situationer kan ha en straffsanktionerad skyldighet att undersöka en köpares solvens i samband med försäljning har prövats av Göteborgs tingsrätt.³⁵⁷ I det aktuella målet har egendom sålts till överpris.

Att tänka på

Förvaltaren bör inte sälja egendom som inte kan antas ge något överskott till boet, dvs. intäkten måste antas överstiga kostnaden för försäljningen. Boet måste friskriva sig från ansvar på olika sätt och måste därför godta att köparen kräver någon form av konkursrabatt.

Konkurstillsynen bör verka för bästa möjliga utfall för borgenärerna. Som ett led i denna strävan ska tillsynen vara särskilt observant på om förvaltaren visar prov på kreativitet i förvaltningen. Sker försäljning alltid enligt alltför invanda rutiner kan det ibland ifrågasättas om förvaltaren verkligen är kreativ. Invanda rutiner kan givetvis ibland vara det bästa sättet att sälja egendomen, men inte alltid.

Egendom som är belastad med panträtt eller annan särskild förmånsrätt kan förvaltaren sälja på annat sätt än på auktion. Förutsättningarna är att förvaltaren bedömer att ett annat försäljningssätt sannolikt ger ett högre pris på egendomen och särskilt berörda borgenärer eller konkurstillsynen inte motsätter sig det.³⁵⁸ Men det alternativet är omständligare, bland annat eftersom den medför en hel del skriftväxling.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 281 ff.

Prop. 1994/95:189, s. 40 f. (om överlåtelse till närstående)

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 39 ff.

Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s. 367 ff.

Tidskriften Advokaten, januari 2004, s. 24, Edström, Man måste kunna lita på konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik

9.2.3 Överlåtelse av lös egendom

När det gäller lös egendom ska förvaltaren avgöra på vilket sätt försäljning ska ske (t.ex. auktion eller under hand).³⁵⁹ Det alternativ som är mest fördelaktigt för boet ska alltid väljas.

Det är lämpligt att förvaltaren låter utföra en värdering av egendomen förutsatt att detta är ekonomiskt försvarbart med utgångspunkt i bedömningen att försäljningen, med hänsyn tagen till arvudet för arbetet och övriga kostnader, kommer att tillföra boet ett netto. Om det inte finns pengar i boet riskerar förvaltaren att inte kunna få betalt för värderingskostnaden då denna är en massakostnad.

Vid underhandsförsäljning är det vanligt att annonsera ut egendomen i dags- eller fackpress. Ett alternativ kan vara att genomföra ett riktat anbudsförfarande till andra aktörer i samma bransch. Det är ofta mindre kostsamt och tar mindre tid i anspråk än ett annonseringsförfarande. Ett sådant riktat anbudsförfarande innebär att man når åtminstone en del av marknaden. Ibland kan ”marknaden” vara så begränsad att den

³⁵⁷ Göteborgs tingsrätts dom 2018-06-21 i mål nr B 8793-16 och Konkursförvaltarens undersökningsplikt vid försäljning av egendom till överpris, Juridisk Tidskrift 2018-2019

³⁵⁸ 8 kap. 7 § 2 st. KonKL

³⁵⁹ 8 kap. 7 § KonKL

utgörs av ett begränsat antal aktörer, ofta i samma bransch. I vissa fall kan branschen vara så liten att samtliga aktörer i branschen kan anses ha fått kännedom om konkursen.

Vid underhandsförsäljning av lös egendom kan förvaltaren anta ett lägre bud än det högsta, om den lokala sysselsättningssituationen främjas genom det.³⁶⁰

Notera att det finns särskilda bestämmelser vid försäljning av vissa finansiella instrument, av luftfartyg, annat fartyg och gods i fartyg samt vissa värdepapper.³⁶¹

Egendom som är såld till konkursgäldenären med återtaganderätt kan förvaltaren inte sälja utan att respektera förbehållet.

9.2.3.1 *Pantsatt egendom*

Har en borgenär särskild förmånsrätt i egendomen som ska säljas gäller vissa särskilda regler för att skydda den prioriterade borgenärens intressen. Om borgenären är beroende av försäljningen krävs som huvudregel dennes samtycke till en underhandsförsäljning.³⁶² Kravet på samtycke kan dock ersättas av en bedömning av förvaltaren - att en försäljning under hand sannolikt leder till att ett högre pris uppnås och att konkurstillsynen medger försäljningen.³⁶³

För det fall medgivande från konkurstillsynen krävs, bör myndigheten kontrollera vilken värdering som inhämtats och vilka åtgärder förvaltaren har vidtagit för att nå bästa försäljningspris.³⁶⁴ Naturligtvis ska konkurstillsynen även ta hänsyn till de skäl som en gäldenär eller borgenär har fört fram emot en försäljning under hand.

9.2.3.2 *Överlåtelse av lös egendom till gäldenären eller denne närstående*

Vad gäller försäljning till gäldenären eller denne närstående personer är förvaltarens handlingsmöjligheter i viss mån begränsade. Huvudregeln är att förvaltaren inte får sälja egendom till gäldenären eller någon till denna närstående, fysisk eller juridisk person, utan att försäljningen har föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande. Det finns inte någon legaldefinition av begreppet ”offentligt anbudsförfarande”. I begreppet ”offentlig” i detta sammanhang får anses ligga att det ska vara fråga om en etablerad marknadsplats. En förvaltarbyrås hemsida uppfyller normalt sett inte det kravet då det troligen är alldeles för få potentiella kunder som letar där. Möjligen kan också typen av egendom som avyttras inverka på bedömningen av om en marknadsplats, hemsida eller liknande, kan anses vara etablerad.

Regeln ska motverka misstankar om att allt inte har gått rätt till vid försäljningen. Gäldenären eller någon denne närstående ska inte kunna köpa tillbaka egendom till underpris. Regeln gäller även om det bud som lämnats av en närstående framstår som klart förmånligt och den särskilt berörde borgenären tillstyrker att det antas.

Förvaltaren får sälja egendom till gäldenären utan ett offentligt anbudsförfarande om särskilda skäl gör ett sådant obehövligt.

Om förvaltaren vill sälja egendom till närstående utan ett offentligt anbudsförfarande bör förvaltaren normalt sett höra konkurstillsynen och då ange de särskilda skäl för att inte

---

³⁶⁰ Prop. 1986/87:90 s 282 f.

³⁶¹ 8 kap. 7 § och 10 § 2 st KonkL

³⁶² 8 kap. 7 § 2 st KonkL och 10 § 1 st KonkL

³⁶³ Prop. 1976:17 s. 175

³⁶⁴ 8 kap. 7 § 2 st. KonkL

genomföra ett offentligt anbudsförfarande som förvaltaren anser föreligger i det enskilda fallet.

Exempel på särskilda skäl kan vara:

- Skyndsamhet med hänsyn till egendomens karaktär eller andra skäl som gör att det inte finns tid att invänta ett offentligt anbudsförfarande.

Det kan vara fråga om livsmedel med kort hållbarhet eller egendom som hastigt faller i värde eller kräver en alltför kostsam vård. Det kan också vara fråga om att konkursboet behöver lämna verksamhetslokalen i närtid.

- Egendomen har ett lågt marknadsvärde

Om värdet på det som ska säljas, t.ex. gamla verktyg eller använda inventarier i en lokal, är så lågt att det förväntade försäljningsnettot inte kommer att överstiga förväntade kostnader för ett offentligt anbudsförfarande, kan det vara skäl att frånga huvudregeln. Vid beräkningen av försäljningsnettot bör även förvaltarens arvode för arbetet med försäljningen beaktas.

Observera att det inte går att sätta någon absolut beloppsgräns (t.ex. motsvarande taxan) för när det alltid föreligger särskilda skäl att underlåta offentligt anbudsförfarande, även om försäljningsnettot skulle räcka till ett offentligt anbudsförfarande. Det måste göras en bedömning i det enskilda fallet.

Det är viktigt att ha i åtanke att det pris en närstående erbjuder för egendom i konkursboet saknar betydelse för bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för att sälja till en närstående utan föregående offentligt anbudsförfarande. Det ska således inte göras en bedömning av vad som är mest lönsamt för konkursboet.

Det förhållande att berörd borgenär - den som i första hand påverkas av utfallet av en försäljning - tillstyrker en försäljning till en närstående är inte heller särskilda skäl för att avstå från ett offentligt anbudsförfarande.

Något som alltid talar emot en försäljning till närstående, oavsett om det med hänsyn till egendomens låga värde föreligger särskilda skäl att underlåta offentligt anbudsförfarande, är om denne kan misstänkas agera brottsligt eller oegentligt på annat sätt till följd av försäljningen. Även dennes redan begångna brottslighet före försäljningen kan medföra att det är olämpligt med en sådan försäljning.

Att tänka på

Den borgenär som innehar lös egendom som handpant får under vissa förutsättningar själv sälja panten. Borgenären får dock inte sälja egendomen om förvaltaren anmäler att han vill lösa den.³⁶⁵

Konkurstillsynen ska övervaka att förvaltaren följer de regler som gäller samtidigt som förvaltningen syftar till ett så bra utfall för borgenärerna som möjligt.

CHECKLISTA - Överlåtelse av egendom, allmänt

- Accepterar förvaltaren en tilltänkt köpare som framstår som klar redan från konkursutbrottet eller hittar förvaltaren alternativ?
- Vilka alternativa sätt för överlåtelse har förvaltaren övervägt?

---

³⁶⁵ 8 kap. 10 § KonkL

- Utnyttjar förvaltaren endast etablerade kontakter eller är förvaltaren öppen för andra lösningar?
- Anlitar förvaltaren alltid samma sakkunniga biträde vid försäljningar?
- Har alternativ övervägts?
- Var det ur kostnadssynpunkt ändamålsenligt att sälja på det sätt förvaltaren gjorde?
- Blev det ett reellt överskott till fordringsägarna?

9.2.4 Överlåtelse av fast egendom

När det gäller fast egendom kan förvaltaren avgöra om försäljning ska ske på auktion eller under hand.³⁶⁶ Han eller hon har också rätt att begära att egendomen säljs på exekutiv auktion. Förvaltaren ska alltid välja det alternativ som är mest fördelaktig för boet.

Fast egendom kan i praktiken inte säljas under hand utan att pantbrevsinnehavarna lämnar sitt samtycke och avstår från sin panträtt i fastigheten till den del denna inte täcks av köpeskillingen. Den delen av panträkten som inte täcks av köpeskillingen utsläcks nämligen inte vid en av förvaltaren genomförd underhandsförsäljning, utan endast efter en exekutiv auktion. Detta innebär att en pantbrevsinnehavare skulle ha kvar sin panträtt i fastigheten till den del den inte blivit täckt även efter överlåtelsen, vilket vanligen inte accepteras av en köpare.

En handpanthavare behöver inte lämna sin pant ifrån sig om hen inte får fullt betalt för den fordran som panten gäller.

En förvaltare får inte sälja fast egendom till gäldenären eller någon honom närstående utan att försäljningen har föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande. Regeln härom syftar till att förhindra missbruk. I förarbetena betonas särskilt att regeln ska motverka misstankar om att allt inte har gått rätt till. Förbudet gäller även om det bud som lämnats av en närstående framstår som klart förmånligt och den särskilt berörde borgenären tillstyrker att det antas.

Förvaltaren kan sälja till en närstående utan offentligt anbudsförfarande om det finns särskilda skäl för det. Ett särskilt skäl kan vara att förvaltaren bedömer att det saknas någon egentlig marknad för fastigheten. Ett annat är att fastigheten inte har något större värde i förhållande till konkursboets omfattning eller att en försäljning brådskar av något skäl.

Förvaltaren kan efter en exekutiv försäljning konstatera att det finns ytterligare hyresavkastning från fastigheten som måste fördelas. Så länge Kronofogdens ärende med fastighetsförsäljningen pågår fördelas sådan avkastning av Kronofogden och i annat fall av konkursförvaltaren.

När en förvaltare säljer fast egendom under hand tillämpas bestämmelserna i 6 kap. 3 § JB om tillägg m.m. på pantbrevets belopp analogiskt.³⁶⁷

Att tänka på

Borgenärer med pantsäkerhet i kommersiella fastigheter brukar oftast se till att betinga sig ett stort inflytande över avvecklingen av sina objekt. Det är inte ovanligt att de gör upp om försäljningen helt vid sidan av förvaltaren. Denne ställs därefter inför fullbordat faktum.

Konkurstillsynen bör vara observant på hur mycket förvaltaren egentligen har arbetat med försäljningen inför kommande arvodesprövning. Tillsynen bör kontrollera om

---

³⁶⁶ 8 kap. 6 § KonKL

³⁶⁷ NJA 1991 s. 383

försäljningen resulterar i återföring av mervärdesskatt, vilket blir följden när fastighetsägaren har gjort avdrag för ingående mervärdesskatt.³⁶⁸

Att läsa vidare

Hovrätten över Skåne och Blekinge, 1995-02-02, Ö-1896/93: Då förvaltaren sålt fastigheten under hand ska den del av pantborgenärens fordran som inte blivit täckt av köpeskillingen behandlas som en oprioriterad fordran i konkursen.

CHECKLISTA - Överlåtelse av fast egendom

- Vilken avyttringsform avser förvaltaren att använda och vad är skälet?
- Kan försäljning till närstående aktualiseras?
- Har hörande skett med särskilt berörd borgenär och vad är borgenärens uppfattning?
- Om boet avser att sälja egendomen via mäklare, vilka mäklare har kontaktats och har boet förhandlat om provisionens storlek?
- Vem har gjort värderingen och när? Finns det anledning att inhämta fler värderingar?
- Finns befintliga miljöbelastningar och hur hanteras de?
- Om försäljningsförfarandet pågår, hur många anbud har inkommit, vilka insatser har gjorts från boets sida för att höja buden och kommer boet att uppställa särskilda villkor vid avtalsskrivningen?

9.2.5 Exekutiv försäljning under konkurs

Egendom kan säljas exekutivt under konkurs om egendomen var utmätt innan konkursbeslutet. Utmätning som har skett före konkurs kan under vissa förutsättningar återgå till konkursboet. Konkursförvaltaren kan i vissa fall välja att låta det exekutiva förfarandet fortgå eller sälja egendomen själv. Lös egendom kan säljas exekutivt under konkurs endast om den var utmätt innan konkursbeslutet.

Förvaltaren kan välja att sälja konkursboets fasta egendom själv eller anlita Kronofogden. Förvaltarens beslut ska leda till ett så bra nettoresultat som möjligt för borgenärerna. När förvaltaren överväger försäljningsmetod och sina eventuella möjligheter att få en utmätning att gå åter för att själv sälja utmätt egendom, måste de ekonomiska konsekvenserna för boet noga övervägas. Kostnader för försäljning av fast egendom, som inte kan tas ur egendomens avkastning, köpeskillning eller ur boet, betalas av staten.³⁶⁹ Inför exekutiv försäljning är förvaltaren skyldig att redovisa avkastning av egendomen och anmäla kostnader som lagts ned på den till Kronofogden.

Förvaltaren bör höra konkurstillsynen angående lämplig försäljningsmetod och i frågor om ett pågående utmätning- och försäljningsförfarande hos Kronofogden ska avbrytas. Utsökningsbalkens bestämmelser om exekutiv försäljning gäller i tillämpliga delar även när egendom ska säljas exekutivt under konkurs.³⁷⁰

Borgenär som har lös egendom med handpanträtt kan själv ordna med försäljning av lös egendom på auktion eller, beträffande finansiella instrument, på särskilt angivet sätt.³⁷¹ Förvaltaren har dock rätt att först lösa ut handpanthavaren. Retentionsrätt i lös egendom jämställs med handpanträtt.³⁷²

---

³⁶⁸ Skatteverkets Handledning för mervärdesskatt 2004, avsnitt 41.

³⁶⁹ 14 kap. 2 § 2 st. KonKL

³⁷⁰ 8 kap. 1 § 3 st. UB

³⁷¹ 8 kap. 10 § KonKL

³⁷² 1 kap. 5 § 2 st. KonKL

9.2.5.1 När utmätning skett före konkursen – återgång

Egendom som ingår i ett konkursbo kan komma att säljas exekutivt antingen genom att egendomen redan var utmätt vid tidpunkten för konkursbeslutet eller genom att förvaltaren begär att boets egendom säljs exekutivt med stöd av 8 kap. 6 § KonkL, avseende fastighet och 8 kap. 8 § KonkL, avseende fartyg med mera.³⁷³

Om utmätning har skett innan ett beslut om konkurs meddelas ska verkställigheten som huvudregel fortgå under pågående konkurs.³⁷⁴ Om utmätningssökanden inte hade panträtt i egendomen och om den förmånsrätt som denne har vunnit genom utmätningen går åter ska de medel sökanden hade rätt till enligt UB i stället redovisas till förvaltaren.³⁷⁵

Om det behövs för att borgenärernas rätt ska kunna tas till vara eller om det finns andra synnerliga skäl kan verkställigheten på begäran av förvaltaren skjutas upp.³⁷⁶ Även en borgenär som berörs kan begära uppskov med verkställigheten. Konkursboet får då svara för de kostnader som uppstått om en auktion redan har blivit utsatt.

I fall då utmätningssökanden inte hade panträtt gäller följande. Om den förmånsrätt som uppstått genom utmätningen kan gå åter på begäran av förvaltaren kan han eller hon välja att låta det exekutiva förfarandet fortgå och avvakta Kronofogdens redovisning till henne eller honom eller begära att även utmätningen ska gå åter så att han eller hon kan sälja egendomen själv i stället.³⁷⁷

Att tänka på

Det är inte självklart att förvaltaren bör begära att en utmätning ska gå åter bara för att så kan ske. Det vanligaste är att förvaltaren bedömer att utfallet blir bättre om denne själv säljer den utmätta egendomen än om den säljs exekutivt och att han eller hon därför begär att även utmätningen ska gå åter, om det är möjligt. Konkurstillsynen bör vid ett hörande diskutera vad förvaltaren grundar sin bedömning på.

Förvaltaren ska bara begära att utmätningen går åter i sådana fall då en av henne eller honom själv genomförd försäljning verkligen kan beräknas ge ett bättre nettoresultat för borgenärerna. Konkurstillsynen bör vara observant på om en utmätning före konkursbeslutet har ägt rum till förmån för någon närstående till gäldenären då det har betydelse för möjligheten att få utmätningen att gå åter.

En förmånsrätt som uppstått genom utmätning går åter om den ägt rum senare än tre månader före fristdagen. Vid utmätning till förmån för närstående är fristen dock två år, men återgång förutsätter då också att gäldenären var eller genom åtgärden blev insolvent.³⁷⁸ Konkurstillsynen bör verka för att förvaltaren i de fall utmätningen har skett mellan tre månader och två år före fristdagen gör en rimlig undersökning om utmätningens borgenären är närstående till gäldenären eller inte. Ett minimikrav bör vara att förvaltaren frågar gäldenären. Även Kronofogden kan ha en upplysning att lämna utöver vad som framgår av utmätningens protokoll.

9.2.5.2 Exekutiv försäljning av fast egendom

En förvaltare kan själv sälja fast egendom som ingår i konkursboet. Förvaltaren kan också begära att den säljs exekutivt av Kronofogden.³⁷⁹ Har en exekutiv auktion blivit utlyst på

---

³⁷³ 3 kap. 8 § KonkL

³⁷⁴ 3 kap. 8 § KonkL

³⁷⁵ 4 kap. 13 § KonkL

³⁷⁶ 3 kap. 8 § 2 st. KonkL

³⁷⁷ 4 kap. 13 § KonkL respektive 3 kap. 8 § 2 st. KonkL

³⁷⁸ 4 kap. 13 § KonkL

³⁷⁹ 8 kap. 6 § 1 st. KonkL

boets fasta egendom, ska förvaltaren enligt 8 kap. 6 § 3 st. KonkL före bevakningssammanträdet avlämna den behållning som har uppkommit av egendomen under konkursen.

Behållning som inte avlämnas före bevakningssammanträdet ska, om egendomen säljs, avlämnas före tillträdesdagen och i annat fall innan utdelning sker i konkursen. Vid försäljning under hand genom Kronofogden ska behållningen avlämnas före tillträdesdagen. Syftet med att förvaltaren ska överlämna behållningen är att Kronofogden ska fördela behållningen mellan rättsägarna tillsammans med köpeskillingen.³⁸⁰

Har förvaltaren begärt att fast egendom ska säljas exekutivt ska förvaltaren också senast vid bevakningssammanträdet anmäla arvode, andra kostnader och sådana fordringar som kan göras gällande i konkursen och som bör beaktas vid försäljning av egendomen.³⁸¹

När förvaltaren gör en anmälan på en borgenärs vägnar, ska han eller hon skriftligen underrätta denne om det. Arvode och kostnader anmäls reservationsvis.³⁸²

Har en exekutiv auktion hållits på fast egendom som hör till boet utan att försäljning har kommit till stånd, behöver förvaltaren inte vidta ytterligare åtgärder för egendomens försäljning³⁸³.

Om det finns anledning anta att en exekutiv auktion inte kommer att leda till försäljning behöver inte heller förvaltaren vidta någon försäljningsåtgärd. Det förutsätter dock att samtycke har lämnats av de borgenärer som har särskild förmånsrätt i egendomen. Skulle en borgenär under den angivna förutsättningen vägra att lämna sitt samtycke till att fastigheten förblir osåld, men boets övriga tillgångar inte räcker till att betala ens kostnaderna för det exekutiva förfarandet, bör förvaltaren kunna underlåta att anmäla fastigheten till exekutiv försäljning. Förvaltaren är inte skyldig att tillskjuta egna medel. Därtill kommer risken för att fastigheten inte blir såld.

Om det i boet endast ingår en andel av en fastighet och samäganderättslagen är tillämplig kan ett bättre ekonomiskt utfall av den exekutiva försäljningen förväntas om förvaltaren begär indragning av den andel som inte tillhör boet.³⁸⁴ Då kan förvaltaren begära att hela fastigheten ska säljas i stället för endast den i boet ingående andelen.

Att tänka på

Konkursförvaltaren har samma ansvar för en fastighet under det exekutiva försäljningsförfarandet som annars under konkursen. Skulle förvaltaren välja att inledningsvis själv försöka sälja boets fasta egendom under hand bör konkurstillsynen vid ett hörande ta upp frågan om vilken handläggningstid som gäller hos Kronofogden.

Eventuellt kan det vara tidsbesparande att ansöka om exekutiv försäljning samtidigt som förvaltaren vidtar egna försäljningsförsök. Här får såväl tids- som kostnadsaspekten vägas in, bland annat värderings- och annonskostnaderna hos Kronofogden.

Det kan efter den exekutiva försäljningen av en fastighet visa sig att summan av det av förvaltaren anmälda arvodet och andra kostnader inte räcker till full täckning av det fastställda arvodet och kostnaderna. Konkurstillsynen bör då inte utan starka skäl acceptera att bristen täcks med boets övriga tillgångar, vilka i annat fall kommer övriga borgenärer till godo. Har förvaltaren genom missbedömning eller liknande anledning inte anmält ett tillräckligt högt belopp bör den saken inte gå ut över staten eller de boets borgenärer som inte hade panträtt i den exekutivt försålda egendomen.³⁸⁵

³⁸⁰ NJA II 1921 s. 504

³⁸¹ 8 kap. 6 § 4 st. KonkL

³⁸² Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 39

³⁸³ 8 kap. 6 § 2 st. KonkL

³⁸⁴ 8 kap. 8 § UB

³⁸⁵ Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 39.

Exekutiv försäljning av fartyg, luftfartyg och gods däri är förhållandevis komplicerat och sällan förekommande. Konkurstillsynen bör se till att tillräcklig kunskap finns för att besvara och övervaka frågor kring detta. Inte sällan kan man med fördel vända sig till kollegor inom Kronofogdens försäljningsverksamhet för att få vägledning.

Att läsa vidare

NJA 1999 s. 358

Sjörättsgruppen Libras i Göteborg kompendium Fartygsexekution

9.3 Överlåtelse av rörelse

9.3.1 Konkurstillsynens uppgift vid rörelseöverlåtelse

Överlåtelsen är en sådan viktigare fråga som förvaltaren måste höra konkurstillsynen om. Konkurstillsynen ska verka för att förvaltarna hör konkurstillsynen innan beslut tas. Myndigheten ska vid hörandet fokusera på det ekonomiska utfallet men också se till att den långsiktiga sysselsättningen beaktas. Slutligen ska konkurstillsynen vara uppmärksam på vilket inflytande förvaltaren ger särskilt berörda borgenärer och om han eller hon självständigt viktat konkurrerande intressen.

9.3.2 Rörelseöverlåtelse eller utförsäljning styckevis?

En överlåtelse av konkursgäldenärens hela rörelse är ofta mer förmånligt för boet än att boets egendom säljs styckevis. Konkursförvaltaren är i viss utsträckning skyldig att ta hänsyn till sysselsättningskäl vid avveckling av boet. Men sådana hänsyn får inte medföra att borgenärerna får märkbart sämre utdelning.

Vid en överlåtelse av en rörelse måste förvaltaren friskriva konkursboet från ansvar på ett sätt som inte förekommer i vanliga rörelseöverlåtelser. Om rörelsen överlåts kort tid före konkursen kan förvaltaren träda in i överlåtelseavtalet, vilket kan få konsekvenser för bland annat anställdas förfallna krav, köparens möjligheter till kvittning med mera.

9.3.3 Rörelseöverlåtelsen

Förvaltaren kan välja mellan att överlåta hela rörelsen intakt, eller att sälja tillgångarna i rörelsen var för sig. En försäljning av hela rörelsen är vanligtvis till fördel för såväl borgenärer som de anställda. Om förvaltaren har flera potentiella köpare kan förvaltaren ta viss hänsyn till att sysselsättningen främjas långsiktigt.³⁸⁶ Det innebär att förvaltaren kan välja att sälja rörelsen till en köpare som vill driva rörelsen vidare även om den köparen inte lägger det högsta budet. Skillnaden i buden får däremot inte vara så stor att borgenärernas möjlighet till utdelning försämras nämnvärt.

Förvaltaren bör alltid friskriva boet från ansvar för eventuella fel i det som överlåts. För att förebygga att dessa friskrivningar påverkar priset alltför negativt bör förvaltaren vara köparen behjälpligt med att låta denne undersöka rörelsen. Det kan bland annat ske genom att köparen får ta del av rörelsens räkenskapsinformation.

9.3.3.1 Planerade överlåtelser

Det förekommer att ett färdigt överlåtelseavtal presenteras för förvaltaren direkt i anslutning till konkursutbrottet. För att avtalet ska vara giltigt krävs att förvaltaren ger sitt godkännande till avtalet. Frågan uppkommer då om överlåtelsen ska anses ha skett i samband med konkursen.

Om boet godkänner avtalet, inträder sannolikt boet i avtalet som överlåtare. Överlåtelsen får då anses ha skett i samband med konkursen. En följd av detta är att rörelsen inte kan

---

³⁸⁶ 7 kap. 8 § KonkL

överlåtas till närstående utan anbudsförfarande. Däremot befrias förvärvaren från betalningsansvaret för överlåtarens förpliktelser mot de anställda för tiden före tillträdesdagen.³⁸⁷ Förvaltaren ska se till att köpeskillingen betalas in till boet och delas ut enligt FRL.

Om köparen i och med överlåtelsen blir fordringsägare i konkursen har denne möjlighet att använda sin konkursfordran till kvittning mot en fordran som konkursgäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades.³⁸⁸ Båda fordringarna ska alltså föreligga vid konkursutbrottet.³⁸⁹ Konkursboets val att godkänna och därmed inträda i överlåtelseavtalet kan medföra att kvittningsrätten består avseende köpeskillingen. Frågan har emellertid inte prövats i domstol.

Att tänka på

Konkurstillsynen bör vara observant på att offentliggörandet av uppgifter som tillsynen får del av i ett pågående anbudsförfarande avsevärt kan försvåra för förvaltaren att få största möjliga utdelning. Enskilda ekonomiska intressen bör beaktas vid sekretessprövning om någon begär ut allmän handling under pågående anbudsförfarande eller överlåtelse, se vidare avsnittet om sekretessprövning.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 281 ff. och bilagedelen s. 197

SOU 1992:113, Lag om företagsrekonstruktion, s. 307 ff.

NJA 1996 s. 624 som behandlar frågor rörande nackdelsrekvisitet, kostnaderna för konkursen och partiell återvinning

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 577 ff.

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 42 f.

Savin, Peter, Övergång av verksamhet, artikel i Tidskriften Advokaten 2/95

Edström, Man måste kunna lita på konkursförvaltare – Rapport från Pariskonferens om etik, Tidskriften Advokaten, januari 2004, s. 24

CHECKLISTA - Överlåtelse av rörelse

- Vem är köparen (närstående, gäldenär, någon inom branschen)?
- Vilket är förvaltarens underlag för försäljning (annonser, anbud)?
- Vilka värderingar finns och när är de gjorda?
- Vad gäller om övertagande av anställda?
- Har fackliga förhandlingar hållits?
- Finns underlag för kommande fördelning?
- Vilka är villkoren för överlåtelsen?
- Anlitas mäklare? Provision?
- Har hörande skett i övrigt? På vilket sätt har förvaltaren beaktat sådana samråd?

9.4 Abandonering

Syftet med att överge, eller abandonera, egendom är att befria boet från ansvar för egendom som har ett försumbart eller negativt värde. Abandonering av egendom sker främst i medellösa konkursbon och i bon med begränsade tillgångar. Det kan även förekomma att rika konkursbon abandonerar egendom.

9.4.1 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska bevaka att förvaltaren är medveten om möjligheten att abandonera egendom i en konkurs. Det är viktigt att förvaltaren tidigt tar ställning till eventuell abandonering. När förvaltaren ställs inför beslutet att eventuellt abandonera egendom bör

---

³⁸⁷ 6 b § LAS

³⁸⁸ 5 kap. 15 § 1 st. KonkL

³⁸⁹ NJA 1996 s. 368

han eller hon höra konkurstillsynen. Konkurstillsynen ska kunna vara ett bollplank för förvaltaren i den här typen av frågor.

Det är angeläget att förvaltaren inte lägger ner tid och kostnader på att hantera egendom som inte kommer att generera något värde till boet och i vissa fall till och med kommer att vara direkta kostnader för boet. Konkurstillsynen bör bevaka att förvaltarens hantering är medveten och målinriktad. Förvaltaren bör kontinuerligt pröva förutsättningarna för att överge egendom som denne räknar med inte kommer att tillföra boet några medel eller om tillgångarna kan delas ut till borgenärer.

9.4.2 Vad är abandonering

Att en förvaltare abandonerar egendom innebär att konkursboet inte längre gör anspråk på egendomen.³⁹⁰ Egendomen ingår inte längre i konkursboet. Abandoneringen innebär att boet befrias från eventuella kostnader som kan uppkomma på grund av innehav av egendomen. Abandoneringen medför vidare att den som har något intresse av egendomen inte längre kan vända sig till förvaltaren.

Abandoneringen innebär dock inte att konkursgäldenären skiljs från egendomen eller ansvar för eventuella kostnader förknippade med egendomen. När en egendom abandoneras blir det ofta upp till konkursgäldenären, eller den som har pant i egendomen, att avgöra på vilket sätt egendomen ska vårdas eller säljas.

Att överge egendom i konkurs kan ske på två sätt. Antingen under förvaltningen av konkursen, genom att förvaltaren tydligt förklarar att egendomen abandoneras eller också i samband med att konkursen avslutas. I det senare fallet sker abandoneringen genom att förvaltaren lämnar egendomen ohanterad när konkursen avslutas.

9.4.2.1 Lag, rättsfall och doktrin

Konkursboets rätt att abandonera egendom förklaras mycket begränsat i lagtexten. Huvudregeln är att konkursgäldenärens samlade egendom tas i anspråk vid konkursen och att all egendom som tillhörde konkursgäldenären vid konkursbeslutet tillfaller boet. Det samma gäller för egendom som tillfaller konkursgäldenären efter konkursbeslutet eller som kan tillföras konkursgäldenären genom ett återvinningsförfarande. Detta innebär dock inte att förvaltaren kan välja att avstå från viss egendom.

Konkursboet kan däremot välja att inte inträda i rättsprocess som inletts av gäldenären eller av någon annan mot gäldenären innan konkursbeslutet. Detta kan anses vara en form av abandonering.³⁹¹ Likaså kan förvaltaren välja att, under vissa omständigheter, inte försöka sälja egendom.³⁹² Effekten av att förvaltaren inte realiserar viss egendom är att egendomen kvarstår när konkursen avslutas och då, om inte förr, återgår till gäldenären. Det förekommer också ett flertal rättsfall där HD låtit förstå att abandonering kan vara möjlig.

Rättsfall om abandonering

I NJA 1996 s. 46 ansåg HD att en förvaltares beslut att inte träda in i en pågående process var att jämställa med en processhandling. Resonemanget innebar att förvaltaren kunde återta en tidigare förklaring om att boet inte skulle överta gäldenärens talan i en rättegång och istället träda in i processen. En processhandling, som beslutet att träda in eller inte ansågs vara i det här fallet, kan ändras och återtas i den instans som handlingen företagits.

---

³⁹⁰ Innebörden av begreppet abandonering och effekten av abandonering på flera olika rättsliga situationer förklaras utförligt i referaten från Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 58-99. Den här framställningen kommer, jämförelsevis, endast ytligt förklara begreppet.

³⁹¹ 3 kap. 9 § KonKL

³⁹² 8 kap. 6 § 2 st. KonKL

Förvaltaren hade alltså inte kunna ändra sin inställning om processen gått vidare till en högre instans i det här fallet. Torgny Håstad har framfört viss kritik mot resonemanget.³⁹³

I NJA 2004 s 777 avgjordes frågan om en konkursförvaltare haft rätt att avstå (abandonera) egendom till förmån för konkursgäldenären och om konkursförvaltaren i så fall kunnat återta beslutet. HD fann att konkursförvaltaren fick anses ha rätt att återkalla sitt beslut att abandonera egendomen.

I NJA 2013 s. 830 ansåg HD att ett konkursbos beslut att inte överta gäldenärens talan också omfattar de anspråk som framställdes i processen. Tvisten gällde i det fallet om ett avskedande var korrekt eller inte och ansågs omfatta även gäldenärens anspråk på utbliven lön och semesterersättning.

I NJA 2013 s. 304 fann HD att ett konkursbo som trätt in i en process och övertagit gäldenärens talan därefter inte kan återta sin förklaring och återlämna processen till gäldenären. Efter att konkursboet trätt in i en process är det konkursboet som för processen. Ett återtagande i det fallet innebär inte att processen återlämnas till gäldenären utan att talan återkallas. Domstolen ska vid sådana tillfällen avskrivna målet.

I NJA 2006 s 662 hade en förvaltare, som valt att inte träda in i gäldenärens verksamhet, ändå ordnat med transport och destruktion av miljöfarligt material i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Förvaltaren stod för kostnaderna förknippat med detta och yrkade på ersättning för sina utlägg som konkurskostnader. HD fann att kostnaderna för omhändertagandet av miljöfarlig egendom är massakostnader som skulle belastas boet, vilket innebär att förvaltaren ansvar för omhändertagande av miljöfarligt avfall inte sträcker sig längre än boets möjligheter att stå för kostnaderna. HD menar även att det straffrättsliga ansvaret som åligger en verksamhetsutövare enligt miljöbalken att hantera miljöfarligt material på ett korrekt sätt inte omfattar en förvaltare som valt att inte träda in i gäldenärens verksamhet. Förvaltaren måste därför på ett tidigt stadium avgöra om konkursboet ska träda in i verksamheten eller inte.

Att det finns en juridisk möjlighet för ett konkursbo att abandonera egendom är inte helt uppenbar. Torgny Håstad har påpekat att abandonering i princip måste anses möjlig.³⁹⁴ Advokaten Lars Söderqvist har konstaterat att konkursförvaltare regelbundet tvingas underlåta att hantera viss egendom och att detta är ett helt nödvändigt inslag i konkurshanteringen.³⁹⁵

Vid en strikt tillämpning av regelverket kring företrädesordningen kan förvaltaren tvingas lämna egendom osåld eller avstå från att hantera viss egendom, exempelvis genom att avstå från att vidta indrivningsåtgärder.

9.4.3 Hur och när ska en abandonering genomföras?

Hur och när egendom kan abandoneras är inte heller helt klart. Det förefaller vara en fråga om tillämpning av civilrättsliga regler. Torgny Håstad menar att det räcker med en ren viljeförklaring från förvaltaren för att en abandonering ska komma tillstånd. Han menar dessutom att viljeförklaringen kan ske under förvaltningen av konkursboet. Abandoneringen behöver alltså inte ske i samband med att konkursen avslutas.³⁹⁶

Abandoneringen bör kunna ske genom att förvaltaren avger en tydlig viljeförklaring, exempelvis "Jag abandonerar denna egendom, vilket innebär att egendomen inte längre ingår i konkursboet". Abandoneringen bör också kunna ske genom konkludent handlande.

³⁹³ Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 82 f.

³⁹⁴ Sakrätt i lös egendom 1996 med supplement 2004

³⁹⁵ Insolvensrättsligt Forum 1997, s. 94 f.

³⁹⁶ Insolvensrättsligt Forum 1997 s. 62

Tillsynen bör emellertid verka för att abandoneringen är så tydlig som möjligt samt att förvaltaren, i de fall det är möjligt, redogör för skälen till abandoneringen. I synnerhet i de fall förvaltaren önskar minska belastningen på boet genom en abandonering.

Efter abandoneringen ska gäldenären och eventuell panthavare kunna lita på beskedet och företa de åtgärder med egendomen som de finner förenliga med sina intressen. Exempelvis försäkra egendomen eller vidta förbättringsåtgärder, som att laga ett tak på ett fritidshus eller liknande.

När förvaltaren ser att viss egendom riskerar att ha ett negativt värde eller kräver vård av en karaktär som förvaltaren inte själv kan åstadkomma måste förvaltaren noggrant överväga vad han eller hon ska göra. Om det inte finns någon panthavare eller särskilt berörd borgenär som är beredd att ställa upp med garantier för den massagäld som kan uppkomma måste förvaltaren överväga abandonering. Det kan bli aktuellt i ett mycket tidigt stadium av konkursen.

Även om innehavet av egendomen inte riskerar att medföra massagäld för boet kan det finnas skäl till abandonering på ett tidigt stadium. Om det är fråga om en konkurs som förvaltaren inte räknar med kommer att kunna avslutas förrän om flera år kan man visserligen säga att förvaltaren inte har något att förlora på att vänta med abandonering.

Förhållandena kan ändra sig och det kanske visar sig att egendomen kan överlåtas i ett senare skede. Om egendomen ligger kvar i boet så riskerar däremot förvaltaren att behöva ha kontakter med olika intressenter, någon kanske vill erbjuda ett symboliskt belopp för att förvärva egendomen eller kanske en kommun vill städa upp ett område. Så länge en tillgång, exempelvis en fastighet, ingår i boet är förvaltaren ansvarig för den och måste således ta sig an alla frågor som hänger samman med den.

Om egendom har abandonerats kan förvaltaren kort hänvisa till gäldenären eller en eventuell panthavare i egendomen. Förvaltaren håller därmed nere sitt eget arvode.

I sammanhanget bör det påpekas att konkursförvaltaren har en skyldighet att omhänderta fast egendom och försöka förebygga herrelösa fastigheter. I anledning av detta har förvaltaren rätt att få ersättning för kostnader som han eller hon får i samband med en försäljning av fast egendom även om boet inte kan täcka kostnaderna. Kostnaderna för försäljningen täcks då av staten.³⁹⁷

Att tänka på

Överväganden angående abandonering skiljer sig naturligtvis åtskilligt åt mellan om det är fråga om fast egendom, ett skepp, en fordringsstock, ett processföremål eller om det är fråga om lösöre, t ex en övergiven skördetröska ute på en åker.

Att läsa vidare

NJA 1946 s. 25 (verkan av att fast egendom lämnats osåld i samband med konkursens avslutande)

NJA 1984 s.602 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1988 s. 332 (återförd moms massagäld; pant okränkbar)

NJA 1991 C 153 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1996 s. 46 (återkallelse av abandoneringsförklaring)

NJA 1997 s. 503 (abandonering – se HD:s domskäl)

NJA 1999 s.777 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1998 C 74 (abandoneringsproblematiken)

NJA 1999 s. 131 (konkursbos taleskyldighet)

Högsta domstolens beslut 2004-06-16, Ö 3232-03 (abandonering av processföremål);

Kammarrättens i Stockholms dom 1998-07-03, mål nr 5175-5177-1997 (abandonering ej möjlig)

---

³⁹⁷ 14 kap. 2 § 2 st. KonKL

NJA 2004 s 777 (fråga om en konkursförvaltare haft rätt att avstå (abandonera) egendom till förmån för konkursgäldenären och om konkursförvaltaren i så fall kunnat återta beslutet.

NJA 2006 s 662 (kostnader förknippade med omhändertagande av miljöfarligt avfall ej ersättningsgilla)

NJA 2005 N 22 (fråga om återkallelse av förklaring om inträde i rättegång)

NJA 2013 s 304 (ett konkursbo kan inte återta sin förklaring att boet övertar konkursgäldenärens talan. Ett konkursbos meddelande att det återtar sin förklaring har ansetts utgöra en återkallelse av talan.)

NJA 2013 s 830 (ett konkursbos beslut enligt 3 kap 9 § första stycket konkurslagen att inte överta gäldenärens talan om fastställelse av ett avskedande var ogiltigt har ansetts omfatta även gäldenärens anspråk på utebliven lön och semesterersättning)

Svea hovrätts dom, Mark- och miljööverdomstolen, 2015-05-05, mål nr 8398-14 (fråga om försök att avsäga sig rådigheten över avfall, offentligrättsliga förpliktelser och kommunens tillsynsavgift före och efter konkursutbrottet)

Prop. 1986/87:90, bilagedelen s. 203 f. (om egendom som blir över efter avskrivning enligt 10:4 KL)

Ds 2003:64, Herrelösa fastigheter samt ansvar för konkurskostnader

Insolvensrättsligt Forum 1997 Iustus Förlag s. 58-99

Torgny Håstad, Sakrätt i lös egendom, 6:e upplagan 1996 Norstedts förlag s. 427 f. - med supplement 2004 s. 38

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 594

Bert Lehrberg, I aktiebolagens skymningsland, 1990, Iustus förlag

SvJT 1929 s. 353, Olivecrona, Om innebörden av ett aktiebolags upplösning

Tidskriften Advokaten 1994 s. 253 f. Om bestämmelsen i 35 § Konkursförordningen; jfr prop. 1986/87:90, bilagedelen s. 204 f.

Tidskriften Advokaten 5/1996 s. 12 f, Melin, Finns upplösta bolag? – Om efter konkurs upplösta aktiebolags rättsliga ställning samt hur en vid konkursens avslutande osåld fastighet bör hanteras

Brand news 9/1993 s. 18 Varumärket efter konkurs – Hindrande märken saknar ägare.

10 Miljörättsliga frågor

I många konkurser måste konkursförvaltaren ta ställning till miljörelaterade frågor. Det kan handla om att konkursgäldenären bedrivit en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet, att fastigheten är förorenad av den tidigare verksamheten eller att det har kvarlämnats farligt avfall vid konkursutbrottet.

De miljörättsliga och konkursrättsliga systemen är inte samordnade och har delvis motstående intressen, varför det kan uppstå otydligheter och tillämpningssvårigheter när de möts. Det är därför särskilt viktigt att förvaltaren har en god samverkan, inte bara med konkurstillsynen utan även med miljötillsynsmyndigheten.

Miljörätten har genom MB:s regler försetts med högt ställda mål för det allmännas bästa och till skydd för miljön. I konkurssituationen blir frågan vem som ska bära ansvaret för dessa mål.

10.1 Konkurstillsynens uppgift vid miljöfrågor i konkurser

Konkurstillsynen ska försäkra sig om att förvaltaren generellt har den insikt i miljörättsliga frågor som krävs för den enskilda konkursen.

Konkurstillsynen måste tidigt få information från konkursförvaltaren om eventuella miljöfrågor i konkursen. Konkurstillsynen måste också förvissa sig om att förvaltaren tar de nödvändiga kontakterna med berörda myndigheter.

Konkurstillsynen kan, med fördel, själv ta kontakt med miljötillsynsmyndigheten för att efterhöra myndighetens inställning till en uppkommen situation. Vid stora konkurser där det kan bli fråga om omfattande saneringsåtgärder kan en sådan kontakt vara särskilt angelägen eller till och med nödvändig.

10.2 Miljörättsliga principer

Begreppet ”hållbar utveckling” eller ”sustainable development” presenterades i den så kallade Brundtland-rapporten.³⁹⁸ I korthet innebär principen att användningen av jordens resurser måste ske med hänsyn till kommande generationers behov. Av 1 kap. 1 § MB framgår att syftet med balken är att ”främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö”.

Det är en grundläggande princip att det är den som är ansvarig för en miljöskadlig verksamhet som ska betala för förebyggande åtgärder och eventuell sanering. Det är alltså verksamhetsutövaren som är ansvarig för att dels förebygga de skadliga verkningar som verksamheten kan ge upphov till och dels avhjälpa de skador eller olägenheter som verksamheten leder till. Principen om att förorenaren ska betala kommer till uttryck i två bestämmelser i MB.³⁹⁹

Alla som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder och vara så försiktig som situationen kräver för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.⁴⁰⁰ Det förutsätts också att verksamhetsutövaren använder bästa möjliga teknik för att åstadkomma detta.

Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som lett till en skada eller olägenhet för miljön är ansvarig för att skadan eller olägenheten avhjälps, i den omfattning det kan anses skäligt.⁴⁰¹

10.3 De fyra huvudfallen

Utifrån praxis kan konkursboets ansvar delas in i fyra huvudfall:

- Förvaring av miljöfarliga ämnen som inte lett till någon föroreningsskada efter konkursutbrottet, förvaringsfall.
- Förvaring av miljöfarliga ämnen där förvaringen orsakat en föroreningsskada efter konkursutbrottet, skadefall.
- Fall där konkursförvaltaren väljer att driva gäldenärens verksamhet vidare och därigenom orsakar eller bidrar till en föroreningsskada.
- Fall som rör konkursboets ansvar för tillståndsrelaterade efterbehandlingsåtgärder och där förvaltaren valt att driva gäldenärens verksamhet vidare.

Den praxis som rör konkursboets miljörättsliga ansvar, såväl reparativt som preventivt har växt fram succesivt. Först genom ett antal vägledande beslut från koncessionsnämnden för miljöskydd under 90-talet och därefter i miljödomstolarna efter införandet av MB. Avgörandena från koncessionsnämnden baseras på miljölagen, som företrädde MB.

Miljölagens definition av miljöfarlig verksamhet överensstämmer till stor del med definitionen i 9 kap. 1 § MB, därtill framgår det av förarbetena till MB att den praxis som koncessionsnämnden utvecklat i fråga om innebörden av begreppet miljöfarlig

---

³⁹⁸ Rapporten, som utarbetades av FN:s Världskommission för miljö och utveckling under ordförandeskap av Norges tidigare statsminister, Gro Harlem Brundtland, heter egentligen ”Our Common Future”

³⁹⁹ 2 kap. 3 § och 2 kap. 8 § MB

⁴⁰⁰ 2 kap. 3 § MB

⁴⁰¹ 2 kap. 8 § MB och 10 kap. MB

verksamhet även fortsättningsvis ska ge vägledning på området.⁴⁰² Koncessionsnämndens avgöranden är alltså även nu i högsta grad aktuella.

10.3.1 Förvaringsfall

Utvecklingen kan sägas ha tagit sin början i och med koncessionsnämndens beslut i det så kallade Friherremålet, där ett konkursbo förelades att frakta bort miljöfarligt avfall som förvarades i en byggnad på konkursgäldenärens fastighet.⁴⁰³ Det aktuella avfallet hade dittills inte orsakat någon skada på fastigheten. Konkursboet invände mot föreläggandet och hävdade att boet inte kunde göras ansvarigt för dispositioner som gäldenären vidtagit innan konkursutbrottet. I avgörandet menade Koncessionsnämnden att konkursboet fick anses bedriva miljöfarlig verksamhet genom att förvara avfallet och att konkursboet därför var ansvarig för att avfallet fraktades bort.

Rättsutvecklingen fortsatte året därpå med det så kallade Saltsyramålet⁴⁰⁴, där konkursboet återigen ansågs vara ansvarigt för bortforslandet av saltsyra som fanns i konkursboets lager. Däremot ansågs konkursboet inte vara ansvarigt för föroreningar som den tidigare verksamheten orsakat innan konkursutbrottet. I och med att boet inte hade utövat någon verksamhet som haft betydelse för dessa föroreningar kunde de inte heller åläggas någon skyldighet att vidta åtgärder med anledning av skadorna. Konkursboet hade alltså inte något reparativt ansvar.

Både Friherremålet och Saltsyramålet är exempel på konkursboets preventiva ansvar i förvaringsfall där förvaringen inte lett till någon miljöskada eller olägenhet efter konkursbeslutet.

10.3.2 Skadefall

Det är viktigt att göra skillnad på de fall där förvaringen av miljöfarliga ämnen inte har föranlett en föroreningsskada, förvaringsfallen, och de fall där förvaringen faktiskt orsakat föroreningar på mark eller vatten, skadefallen. Typexemplet på ett skadefall är att exempelvis ett kärl eller en cistern springer läck och innehållet sprids och kontaminerar underliggande mark. Skillnaden mellan förvaringsfallen och skadefallen är alltså att förvaringsfallet består av en situation där material eller avfall som kan orsaka skador på miljö förvaras på något sätt medan materialet eller avfallet i skadefallen faktiskt orsakar en förorening.

I förvaringsfallet anses den som förvarar de skadliga ämnena utöva miljöfarlig verksamhet.⁴⁰⁵ Verksamhetsutövaren är då skyldig att vidta de preventiva åtgärder som kan krävas utifrån de allmänna hänsynsreglerna.⁴⁰⁶ I synnerhet gäller detta kraven på nödvändiga försiktighetsmått.⁴⁰⁷

I samma ögonblick som förvaringen orsakar en föroreningsskada, exempelvis på grund av att uppställda tunnor springer läck till följd av rostangrepp, utvecklas det som var ett förvaringsfall till ett skadefall. Den som förvarar de läckande tunnorna blir då att anse som verksamhetsutövare och påförs således även ett reparativt ansvar.⁴⁰⁸ Det reparativa ansvaret förtar dock inte det preventiva ansvaret. Verksamhetsutövaren behöver även fortsättningsvis vidta de preventiva åtgärder som krävs för att begränsa skadan.

---

⁴⁰² Prop. 1997/98:45, del I, s. 327

⁴⁰³ Koncessionsnämndens avgörande KN B 128/91

⁴⁰⁴ Koncessionsnämndens avgörande KN B 250/92

⁴⁰⁵ 9 kap. 1 § MB

⁴⁰⁶ 2 kap. MB

⁴⁰⁷ 2 kap. 3 § MB

⁴⁰⁸ 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § MB

Om förvaringen leder till att det uppstår en skada och skadan är hänförlig till tiden efter det att boet hade rådighet över de skadliga ämnena har boet alltså även ett reparativt ansvar.

I ett avgörande från 2002 förklarade Miljööverdomstolen att konkursboet, ifråga om en lastbil som läckt diesel, ansågs vara verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB och därmed också hade ett reparativt ansvar för den uppkomna skadan. Avgörande för Miljööverdomstolens beslut var att konkursboet hade haft rådighet över lastbilen och att konkursboet inte kunde visa att utsläppet som orsakat markföroreningarna inte till någon del skett efter konkursbeslutet.⁴⁰⁹

10.3.3 Fortsatt verksamhet

Detsamma gäller om konkursförvaltaren väljer att aktivt driva gäldenärens verksamhet vidare. Om den fortsatta verksamheten inte orsakar eller försvårar en förorening så är boet inte ansvarig för efterbehandling, även om verksamheten i och för sig är miljöfarlig och tidigare har orsakat föroreningar.⁴¹⁰

I en situation där boet emellertid bedrivit verksamhet som gett upphov till eller försvårat en förorening blir den centrala frågan att avgöra omfattningen av ansvaret för föroreningen. När ansvarets omfattning bestäms ska det bland annat beaktas i vilken omfattning verksamhetsutövaren har bidragit till föroreningen.⁴¹¹ Med hänsyn till att ett konkursförfarande oftast är förhållandevis kort, kan den ytterligare förorening som fortsatt drift ger upphov till vara försumbar i förhållande till föroreningens totala omfattning.

Å andra sidan är själva syftet med reglerna i 10 kap. MB att förorenade områden ska saneras utan att det allmänna belastas. I ett avgörande från 2003 förklarade Miljööverdomstolen att det var skäligt att ett bolag bekostade en utredning kring en förorenings omfattning trots att bolaget nyligen tagit över verksamheten och endast i försumbar omfattning bidragit till föroreningen.⁴¹² Det är helt enkelt inte klart hur långt konkursboets ansvar sträcker sig i dessa fall.

10.3.4 Tillståndsrelaterad verksamhet

I vissa fall krävs det ett särskilt tillstånd för att bedriva en viss verksamhet. Tillstånden är oftast förenade med villkor på att verksamhetsutövaren ska vidta vissa åtgärder. Villkoren kan vara både preventiva och reparativa. Villkoren kan exempelvis innebära att området där verksamheten bedrivits ska återställas efter avslut.

I ett avgörande från 1993 fann koncessionsnämnden att konkursboet var ansvarig för den efterbehandling som framgick av konkursgäldenärens tillstånd.⁴¹³ Konkursgäldenären hade fått tillstånd att deponera industriavfall på en fastighet. Tillståndet innebar även en skyldighet för bolaget att efter avslutad deponiverksamhet avjämna och övertäcka området. Bolaget sålde emellertid fastigheten utan att vidta dessa åtgärder.

När bolaget senare gick i konkurs förelades konkursboet att fullgöra efterbehandlingen. I och med att avfallet låg kvar ansågs deponin alltså vara pågående. Att bolaget sålt fastigheten där deponin fanns påverkade inte bedömningen i och med att ansvaret för deponin inte överlätits i samband med försäljningen. Koncessionsnämnden menade därför att det var fråga om en pågående miljöfarlig verksamhet. Det förefaller som att tillståndet i sig innebar att konkursboet ansågs ha rådighet över deponin. Konkursboet var därför skyldigt att efterkomma villkoren i tillståndet.

⁴⁰⁹ Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2002:16

⁴¹⁰ Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2008:14

⁴¹¹ 10 kap. 4 § MB

⁴¹² Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2003:127

⁴¹³ Koncessionsnämndens avgörande KN B 159/93

I ett annat avgörande från 2005 fann Miljööverdomstolen att konkursboet inte var skyldigt att efterkomma den villkorade efterbehandlingen.⁴¹⁴ I det fallet hade konkursgäldenären bedrivit verkstadsindustri, ytbehandling och pulverlackering på en fastighet. Tillståndet var villkorat med att bolaget skulle omhänderta eventuella kemikalier och farligt avfall samt företa undersökning av marken på fastigheten och ansvara för eventuell efterbehandling. Bolaget avslutade verksamheten på fastigheten och flyttade verksamheten till en annan fastighet. Kort efter flytten gick bolaget i konkurs.

Miljööverdomstolen hänvisade till 2002 års avgörande, med lastbilen som läckte diesel, där det var avgörande att föreningen fortsatt efter konkursbeslutet. I det här fallet hade föreningen som förknippades med den tillståndspliktiga verksamheten inte förvärrats efter konkursen. Konkursboet hade inte heller valt att driva den tillståndspliktiga verksamheten vidare. Därför ansågs konkursboet inte vara skyldigt att genomföra den villkorade efterbehandlingen.

Mot bakgrund av dessa avgöranden förefaller det därför vara avgörande om den tillståndspliktiga verksamheten kan anses pågå vid konkursutbrottet eller inte.

10.4 Begränsningar i ansvar

Konkursboets ansvar för att vidta preventiva och reparativa åtgärder begränsas dock av boets tillgångar. I ett fall från 2006 har HD klargjort att kostnaderna för dessa åtgärder utgör massakostnader för konkursboet.⁴¹⁵ Skyldigheten för förvaltaren att omhänderta miljöfarligt avfall kan därför inte sträckas längre än vad boets egna medel förmår att bekosta, i vart fall i de situationer då förvaltaren väljer att inte driva verksamheten vidare.

10.5 Förvaltarens anmälningsskyldighet och straffansvar

När det gäller miljöfarliga verksamheter har förvaltaren en anmälningsskyldighet till miljötillsynsmyndigheterna.⁴¹⁶ Sådana myndigheter är antingen miljö- och hälsoskyddsnämnden i kommunerna eller länsstyrelserna. Vid miljöfarliga verksamheter gäller, lite förenklat, att verksamheter som är tillståndspliktiga hör till länsstyrelsens område medan verksamheter som är anmälningsskyldiga hör till miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna utövar även tillsyn över hälsoskyddet och övriga verksamheter och åtgärder med miljöpåverkan.

Konkursförvaltaren har en skyldighet att göra en anmälan till miljötillsynsmyndigheten om han eller hon misstänker att gäldenären har lämnat kvar kemiska produkter, biotekniska organismer eller farligt avfall som behöver omhändertas. Förvaltaren har också en anmälningsskyldighet avseende misstanke om mark- eller vattenföroreningar.⁴¹⁷

Om den miljöfarliga verksamheten omfattas av tillståndsplikt och verksamheten drivs vidare efter konkursbeslutet är förvaltaren skyldig att upprätta en miljörapport.⁴¹⁸ Miljörapportens innehåll framgår av Naturvårdsverkets föreskrifter om miljörapport.⁴¹⁹

Att läsa vidare

Svea hovrätts dom, Mark- och miljööverdomstolen, 2015-05-05, mål nr 8398-14 (fråga om försök att avsäga sig rådigheten över avfall, offentligrättsliga förpliktelser och kommunens tillsynsavgift före och efter konkursutbrottet)

NJA 2003 s. 599

NJA 2006 s. 662

⁴¹⁴ Miljööverdomstolens avgörande MÖD 2005:29

⁴¹⁵ NJA 2006 s. 662

⁴¹⁶ 7 kap. 16 a § KonkL

⁴¹⁷ 7 kap. 16 a § KonkL och 26 kap. MB.

⁴¹⁸ 26 kap. 20 § MB

⁴¹⁹ NFS 2006:9

MÖD 2002:16
MÖD 2003:14
MÖD 2005:29
MÖD 2008:14
MÖD 2015:19
KN B 128/91
KN B 250/92
KN B 159/93
Prop. 1997/98:45, del 1 – 3 (MB)
Prop. 2006/07:95
Reparation pågår, om sanering av förorenad miljö, en informationsbroschyr från Naturvårdsverket
Efterbehandlingsansvar – En vägledning om MBs regler och rättslig praxis, Naturvårdsverkets rapport 6501, juni 2012

CHECKLISTA – Konkursboets miljörettsliga ansvar

Konkurstillsynen måste se till att förvaltaren upplyser tillsynen om förekomsten av miljöfarligt avfall med mera i ett konkursbo. När så sker är det lämpligt att tillsynen informerar sig om frågorna nedan:

- Vilken verksamhet har konkursgäldenären bedrivit och vilka delar av denna genererade miljöfarliga produkter?
- Vilka tillstånd finns för verksamheten, vilka villkor är förknippade med tillståndet och hur länge gäller detta? Är verksamheten i stället anmälningspliktig? Finns några förbud eller förelägganden meddelade mot konkursgäldenären som behöver beaktas i konkursen?
- Vilka produkter, avfall eller andra omständigheter som rör miljön i konkursboet har förvaltaren själv iakttagit?
- Finns det några strålningskällor i mätinstrument eller dylikt i boet?
- Finns det behov av brådskannde/akuta åtgärder?
- Vilka kontakter har förvaltaren haft med miljötillsynsmyndigheten?
- När gjordes anmälan enligt 7 kap. 16 a § KonkL?
- Hur är boets ekonomiska ställning?
- Har förvaltaren några förslag till åtgärder med en ungefärlig kostnadsberäkning?
- Finns det några övriga speciella frågor att ta ställning till?
- Kommer miljörapport att upprättas och lämnas in till miljötillsynsmyndigheten?

Konkurstillsynen måste också överväga om det finns anledning för tillsynen att på eget initiativ kontakta miljötillsynsmyndigheten.

11 Förvaltarberättelse och brottsefterforskning

Syftet med förvaltarberättelsen är allmänt sett att ge intressenterna i konkursen information om gäldenärens handlande före konkursen i olika avseenden.⁴²⁰ Informationen kan också vara av betydelse för förvaltarens eller borgenärernas fortsatta agerande. Förvaltarberättelsen kan även utgöra underlag för en eventuell brottsutredning.

I detta avsnitt ges ett förslag till hur förvaltarberättelsen kan ställas upp. För varje punkt anges vad punkten bör innehålla.

Berättelsens utseende och innehåll kan självfallet variera, men det är lämpligt att förvaltaren tidigt i berättelsen redovisar sin uppfattning om bokföringen, eftersom den är utgångspunkt för resonemanget under övriga punkter.

---

⁴²⁰ 7 kap. 15 § KonkL

11.1 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska verka för att det är en hög kvalitativ nivå på förvaltarberättelserna och att berättelserna ger svar på de frågor som borgenärerna och andra intressenter kan tänkas ha. Konkurstillsynen ska kontrollera att förvaltaren utrett gäldenärens historia så att läsaren får en helhetsbild av relevanta uppgifter om konkursen. Vidare ska konkurstillsynen verka för att enbart uppgifter som är relevanta för konkursen tas upp i förvaltarberättelsen.

Konkurstillsynen bör kontrollera om det lämnats uppgifter vid boupptecknings-/edgångssammanträdet som i betydande grad påverkar tillgångs- och skuldsidan. Konkurstillsynen bör även vara medveten om att gäldenären har ett intresse av att boets brist och utdelning anges så positivt som möjligt i bouppteckning och förvaltarberättelse eftersom dokumenten kan ligga till grund för borgenärens kommande agerande.

11.2 Inledande uppgifter

Förvaltarberättelsen brukar innehålla följande uppgifter:

- Konkursgäldenär,
- styrelse/likvidator (och eventuellt tidigare styrelse),
- fristdag,
- konkursbeslut,
- konkurssökande,
- förvaltare,
- aktiekapital,
- aktieägare,
- revisor och
- räkenskapsinformation (i bouppteckningen upptagen förteckning plus de tillägg som eventuellt gjorts vid boupptecknings-/edgångssammanträdet).

11.3 En översikt över tillgångar och skulder av olika slag

För att ge läsaren en uppfattning om vilka fordringar som har förmånsrätt och i vilken egendom det finns särskild förmånsrätt ska en uppgift om tillgångar och skulder tas med i berättelsen.

Förvaltarna tar oftast in bouppteckningens uppgifter om tillgångar och skulder. Detta kan emellertid ge läsaren en felaktig bild av bristen i boet och av kommande utdelning. Det är därför viktigt att vara tydlig med att ange om tillgångarnas faktiska värden väsentligt skiljer sig från de värden som anges i bouppteckningen.

Exempelvis är det i mer omfattande konkurser inte ovanligt att större tillgångar sålts före bouppteckningssammanträdet. På tillgångssidan bör då köpeskillingen anges i stället för det uppskattade värdet enligt bouppteckningen. Detsamma gäller fastigheter där taxeringsvärdet i de allra flesta fall anges i bouppteckningen, medan försäljningspriset ofta är mycket högre. Samma sak gäller väsentliga förändringar beträffande skulderna.

Vid bouppteckningssammanträdet kan det framkomma indikationer på att belopp i bouppteckningen inte ger en korrekt bild av bristen i boet. Dessa varningsklockor ska leda till ytterligare utredning och framgå av förvaltarberättelsen.

Även om det inte är särskilt föreskrivet i lagtexten, bör här ges en biografi över gäldenären. Biografien bör bland annat innehålla:

- en beskrivning av verksamheten
- eventuell tidigare verksamhet

- tidigare styrelse⁴²¹
- antal protokollförda styrelsesammanträden under det senaste året
- eventuella aktieöverlåtelser
- eventuella rekonstruktionsförsök och ackord

Innehållet i den allmänna beskrivningen ska givetvis anpassas efter konkursens omfattning.

11.4 Bokföring

Den här punkten omfattar bara de konkursgäldenärer som är eller under det senaste året före konkursansökan varit bokföringsskyldiga.

Både fysiska och juridiska personer kan vara bokföringsskyldiga. Avgörande är i huvudsak om de driver näringsverksamhet eller inte. Vissa juridiska personer är bokföringsskyldiga oavsett om de bedriver verksamhet eller inte. Det förekommer också andra situationer då en fysisk eller juridisk person kan vara bokföringsskyldig även om de inte bedriver näringsverksamhet. I bokföringslagen (1999:1078) används ordet företag för att beteckna alla som är bokföringsskyldiga enligt lagen.

Det händer att förvaltaren omhändertar bokföring som sträcker sig längre tillbaks än två år. Förvaltaren måste då ta ställning till i vilken omfattning räkenskapsinformationen ska granskas. Det är bara om granskningen tillför något eller har betydelse för konkursutredningen som förvaltaren är berättigad till ersättning för arbetet med att granska redovisningen.

Förvaltaren är alltså skyldig att i varje enskild konkurs göra en avvägning av i vilken utsträckning bokföringen är nödvändig att granska och avgränsa sitt arbete därefter. Förvaltaren bör ange hur han eller hon avgränsat granskningen samt skälen för avgränsningen i förvaltarberättelsen. Förvaltaren ska också berätta om han eller hon har granskat samtliga verifikationer eller om granskningen skett genom stickprov.

Om det förekommer brister i bokföringen ska förvaltaren redovisa dessa samt ange om rörelsens förlopp, resultat eller ställning ändå i huvudsak kan bedömas. Även många små fel eller brister kan tillsammans innebära att rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning inte kan bedömas i huvudsak. Om så är fallet är förvaltaren som regel skyldig att underrätta åklagare om brottsmisstanke.⁴²² I en eventuell straffprocess kan förvaltaren komma att bli kallad som vittne. Förvaltaren har inte rätt till ersättning ur konkursboet för tidsspillan i samband med detta.⁴²³

Om det finns luckor i verifikationsmaterialet ska det framgå. Detsamma gäller om det finns tidsperioder för vilka verifikat saknas.⁴²⁴ Det kan även finnas felaktigheter som inte påverkar rörelsens förlopp, resultat eller ställning. Hit hör bland annat felkonteringar, förutsatt att dessa inte medför ekonomiska konsekvenser.

Förvaltaren ska vidare ange om årsredovisning eller årsbokslut har upprättats i tid. Revisionsplikten för mindre aktiebolag slopades 1 november 2010. I medelstora och större aktiebolag ska årsredovisningen lämnas till revisorerna senast sex veckor före den ordinarie bolagsstämman där årsredovisningen ska behandlas. Det innebär att årsredovisningen ska vara klar i aktiebolag senast fyra och en halv månad efter räkenskapsårets utgång.

---

⁴²¹ Även styrelseledamöter som avgått senare än ett år före konkursansökan kan omfattas av tvångsmedlen i 6 kap. 6 - 9 §§ KonkL.

⁴²² Konkursgäldenären kan ha gjort sig skyldig till bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § BrB.

⁴²³ NJA 1992 s. 548

⁴²⁴ Möjlighet till senareläggning bokföringen, se BFNAR 2013:2 och BFNAR 2015:1

I en ekonomisk förening ska årsredovisningen lämnas till revisorerna senast en månad före ordinarie föreningsstämma. Det betyder att årsredovisningen ska vara klar senast fem månader efter räkenskapsårets utgång.

Årsbokslutet däremot ska färdigställas så snart det kan ske och senast sex månader (fyra månader i stiftelser) efter räkenskapsårets utgång.

Till förvaltarberättelsen ska den senaste balansräkningen bifogas. Normalt brukar både den senaste årsredovisningen samt den senast upprättade balans- och resultatrapporten bifogas berättelsen.

Att tänka på

Ger förvaltarens bedömningar anledning till frågor eller till och med ifrågasättanden från konkurstillsynens sida, ska konkurstillsynen begära förtydliganden eller kompletteringar.⁴²⁵ Konkurstillsynen bör alltid kontrollera att förvaltarens bedömning av huvudsaksrekvisitet svarar mot hans agerande enligt 7 kap. 16 och 17 §§ KonkL, det vill säga om förvaltaren underrättat åklagare om misstanke om brott. Myndigheten bör vidare vara särskilt observant på hur förvaltaren gjort sin bedömning vid gäldenärsförslag.

Konkurstillsynen bör också verka för att förvaltaren har nödvändiga program för inläsning av SIE4-filer.

Att läsa vidare

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2013:2 Bokföring (Räkenskapsinformation och dess arkivering)

Bokföringsnämndens allmänna råd, BFNAR 2015:1 Ändring i bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2013:2) om bokföring

11.5 Orsakerna till och tidpunkten för obestånd

Med obestånd avses en varaktig betalningsoförmåga. Orsakerna till gäldenärens obestånd och tidpunkten för obeståndet är inte alltid uppenbara utan kan vara en mycket komplex fråga. Till stöd för förvaltarens bedömning ligger normalt gäldenärens bokföring. Ur bokföringen kan förvaltaren hämta uppgifter om kassalikviditet, resultatutveckling, omsättning med mera. Men även uppgifter som återfinns utanför bokföringen är nödvändiga, till exempel:

- kontoutdrag från bank
- utdrag från skattekontot och uppgifter om latent skatteskulder
- revisorsutlåtanden
- uppgifter om förfallna leverantörsskulder och restföring
- muntliga utsagor från gäldenären och en eller flera borgenärer
- styrelseprotokoll och andra bolagshandlingar

Obeståndsbedömningen består normalt av en sammanvägning av ovanstående uppgifter. Det är alltså ofta fråga om ett flertal orsaker till obeståndet, även om det naturligtvis förekommer att enstaka händelser utlöst en obeståndssituation. Insolvenstidpunkten bestäms också vanligtvis inom ett intervall om en till ett par månader.

Gäldenärens insolvens är utgångspunkten för frågan om utredning av flertalet av brotten mot borgenärer i 11 kap. BrB. Störst betydelse har obeståndet dock ifråga om återvinning enligt 4 kap. KonkL. Eftersom borgenärerna har subsidiär talerätt avseende återvinningsanspråk är det av avgörande betydelse för dem att förvaltaren redovisar sina ställningstaganden i en väl underbyggd analys.

Om tiden för obestånd inte kan utredas utan vidlyftigt arbete och om det kan antas att den saknar betydelse ur återvinnings- eller brottsynpunkt, bör förvaltaren visserligen kunna

---

⁴²⁵ 7 kap. 9 § KonkL

avstå från att lämna uppgiften.⁴²⁶ Det bör dock krävas att förvaltaren i sin berättelse motiverat varför denne avstått från att ange obeståndstidpunkten.

För utredning av obeståndsorsak och obeståndstidpunkt, liksom för de följande punkterna nedan, anlitas ofta ett sakkunnigt biträde.⁴²⁷ I större konkurser är denne normalt en auktoriserad revisor. I mindre och mellanstora konkurser är det dock mer kostnadseffektivt att anlita en specialiserad redovisningskonsult.

Uppdraget till den sakkunnige bör specificeras noga och det är i många fall lämpligt med en beloppsgräns. Inför mer omfattande utredningar är det lämpligt att uppdraget lämnas skriftligen och att konkurstillsynen får en kopia av uppdraget för kännedom. Oavsett om uppdraget lämnas muntligen eller skriftligen är det önskvärt att förvaltaren åtminstone har en kortfattad dokumentation om hur det lämnats.

Uppdraget innebär vanligtvis att revisorn/redovisningskonsulten ska uttala sig om redovisningens skick, om obeståndsorsak och obeståndstidpunkt, återvinningsfrågor, tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning samt olovliga utbetalningar. Uppdraget redovisas oftast i en skriftlig rapport till förvaltaren, som ibland biläggs som bilaga till förvaltarberättelsen. Det är dock inte lämpligt om rapporten pekar på att det kan ha förekommit ekonomisk brottslighet i bolaget.

Förvaltaren ska inte meddela gäldenären, borgenärerna eller granskningsmän om att en underrättelse om brottsmisstanke har lämnats till åklagare förrän i samband med slutredovisningen.⁴²⁸ Det bör därför inte framgå av en bilaga till förvaltarberättelsen att sådana misstankar kan finnas.

Det är förvaltarens uppfattning som ska återges i förvaltarberättelsen, vare sig han eller hon delar de bedömningar som återges i rapport från revisor/redovisningskonsult eller inte. Om förvaltaren väljer att i förvaltarberättelsen ta med stycken från rapporten där han eller hon har en avvikande uppfattning ska detta motiveras.

Den skriftliga rapport som det sakkunniga biträdet lämnar till förvaltaren kan inte bli föremål för edition i en rättsprocess.⁴²⁹

Att tänka på

Om det saknas motivering till varför förvaltaren avstått från att ange obeståndstidpunkten ska konkurstillsynen se till att berättelsen kompletteras med en förklaring.⁴³⁰

Konkurstillsynen bör inte acceptera att förvaltaren i sin berättelse bara anger att utredningen styrker gäldenärens uppfattning om obeståndstidpunkt. Förvaltaren ska redovisa sin egen uppfattning om obeståndstidpunkten och hur han eller hon kommit fram till den. Detta har betydelse för de externa intressenterna som själva måste kunna bilda sig en uppfattning om ifall förvaltaren gjort en riktig bedömning.

Konkurstillsynen bör vid hörande angående anlitan av sakkunnigt biträde kräva att uppdraget till den sakkunnige noggrant specificeras samtidigt som ett kostnadstak anges. Om det inte är möjligt att ange ett kostnadstak, bör avstämning ske under utredningens gång. Vid dessa avstämmingar bör eventuell fortsatt granskning, slutsatser och uppkomna kostnader tas upp till behandling och avstämning. Om sammanträden för avstämning sker bör konkurstillsynen vara representerad. Om konkurstillsynen inte närvarar bör myndigheten i vart fall vara informerad om mötet och få information i efterhand.

---

⁴²⁶ prop. 1986/87:90, s. 271

⁴²⁷ 7 kap. 11 § KonkL

⁴²⁸ 7 kap. 9 § st. 2, prop. 2001/02:191

⁴²⁹ NJA 2011 s. 241

⁴³⁰ 7 kap. 9 § KonkL, HÄNV 3.2.2

Obeståndstidpunkten är viktig i olika sammanhang men beräknas inte alltid till samma tidpunkt. Det är inte säkert att tidpunkten obestånd när det gäller återvinning är densamma som obeståndstidpunkten i ett brottmål. Var observant på att förvaltaren skiljer mellan insufficiens och insolvens. Ofta föreligger de visserligen samtidigt, men detta är dock långt ifrån alltid fallet. Generellt kan sägas att i större företag inträffar ofta obeståndet före insufficiensen.

11.6 Återvinning

I 4 kap. konkurslagen finns regler som gör det möjligt för konkursförvaltaren att få till stånd en återgång av vissa i och för sig giltiga rättshandlingar som företagits inom en viss tid före dagen då konkursansökan inkom till tingsrätten (fristdagen).

Återvinningsreglerna är både preventiva och reparativa. Bara det faktum att återvinningsmöjligheten existerar innebär färre illojala transaktioner i praktiken. Det är i första hand förvaltarens uppgifter att angripa de rättshandlingar som trots allt vidtas i strid med återvinningsreglerna.

Utgångspunkten för förvaltarens granskning är gäldenärens bokföring och de dispositioner som framgår av denna. Detta är dock inte tillräckligt. Ofta är bokföringen bristfällig eller saknas. I sådant fall bör granskningen också innefatta alternativa underlag, såsom kontoutdrag från bank, betalningskvittenser, överlåtelsehandlingar, protokoll, brev, e-post eller andra handlingar. Muntliga utsagor kan också vara betydelsefulla, även om bevisvärdet i dessa är begränsat. Förvaltaren behöver anpassa sin granskning till omständigheterna i den aktuella konkursen.

Förvaltaren ska alltid granska de betalningar som skett senare än tre månader före fristdagen liksom underlaget för betalningen.⁴³¹ Är det fråga om mycket stora konkurser kan denna granskning inskränka sig till betalningar av en viss storlek. Det är lämpligt att det framgår hur beloppsgränsen fastställs, företrädesvis genom att det dokumenteras i förvaltarberättelsen.

På samma sätt kan förvaltaren gå till väga om det rör sig om ett stort antal transaktioner. Har granskningen skett stickprovvis på grund av mängden transaktioner bör också detta anges. En stickprovsgranskning bör alltid innefatta att förvaltaren särskilt granskar om en betalningsmottagare förekommit särskilt ofta.

Förvaltaren bör vid behov gå längre tillbaka i tiden i sin granskning, än de tre månader som sägs ovan. Utgångspunkten bör vara samma granskningstema som satts upp ifråga om bokföring. I vilket fall bör större betalningstransaktioner granskas, åtminstone inom det senaste året före konkursdagen.

Värt att uppmärksamma i återvinningsutredningen:

- Granskningen av betalningar till närstående ska alltid sträcka sig längre tillbaka i tiden än tre månader.⁴³² Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt avräkningskonton när det gäller närstående fysiska personer men också närstående juridiska personer. Detsamma gäller stora löneutbetalningar som gjorts senare än sex månader före fristdagen, framför allt till närstående.⁴³³
- Transaktioner som förekommit mellan närstående bolag eller bolag i koncernförhållanden kort före konkursutbrottet bör granskas särskilt. Det kan till exempel vara fråga om att gäldenären köpt egendom kontant från ett närstående bolag. Värdet av den inköpta egendomen bör då undersökas, likaså gäldenärens behov av egendomen.

⁴³¹ Granskningen är nödvändig för att kunna avgöra om transaktionen kan bli föremål för återvinning enligt 4 kap. 10 § 1 st. KonKL.

⁴³² Vem som anses vara närstående i det här sammanhanget regleras i 4 kap. 3 § KonKL.

⁴³³ 4 kap. 8 § KonKL.

- När det gäller fysiska personers konkurser finns det anledning att undersöka eventuella gåvotransaktioner, bodelningar och arvsavståenden.⁴³⁴
- När det gäller en likvidators arvode är återvinningsmöjligheterna begränsade.⁴³⁵
- Förvaltaren ska ägna stor uppmärksamhet åt olika slag av överlåtelser som skett före konkursen.
- Även kvittningar och utmätningar kan bli föremål för återvinning respektive återgång och ska undersökas.⁴³⁶

Finner förvaltaren transaktioner och dispositioner som kan tänkas bli föremål för återvinning, ska dessa anges i berättelsen. Det åligger förvaltaren att även redovisa de transaktioner som han eller hon granskat särskilt, men där denne slutligt bestämt sig för att inte föra återvinningstalan. I sådana fall ska förvaltaren motivera varför talan inte är aktuell. Anledningen härtill är att borgenärerna har subsidiär talerätt beträffande återvinningsbara transaktioner.⁴³⁷ För att en borgenär ska kunna bedöma om denne vill utöva den rätten måste hen få kännedom om vilka transaktioner förvaltaren ifrågasatt liksom en redovisning över varför förvaltaren avstått från återvinningstalan.

Har en gäldenär vidtagit dispositioner efter konkursutbrottet, i strid med 3 kap. 1 § KonkL, är utgångspunkten att de är ogiltiga. De kan då naturligtvis återkrävas. I sådant fall är det dock inte fråga om återvinning utan om en ren ogiltighetsgrund.⁴³⁸ Det görs visserligen undantag från nämnda ogiltighetsregel för godtroende motparter.⁴³⁹ Även undantagna dispositioner kan dock återkrävas, om konkursboet yrkar det utan oskäligt uppehåll.

Att tänka på

Konkurstillsynen bör vara aktiv i denna del och kontakta förvaltaren om myndigheten är tveksam beträffande något som beskrivits. För konkurstillsynens del bör särskild uppmärksamhet fästas på transaktioner i förhållande till den eller de som föreslog den förvaltare som utsetts i konkursen.

Förvaltarberättelsen bör ge en bra bild av vilka transaktioner som skulle kunna bli föremål för återvinning, även om förvaltaren kommit fram till att det varken är lämpligt eller möjligt att väcka talan om återvinning.

Återvinningsproblematiken är komplex. Det första förvaltaren måste göra är emellertid att ta ställning till motpartens betalningsförmåga för det fall konkursboet skulle komma att vinna en förhandling. Många gånger stannar därför frågan vid ett konstaterande av att det ändå inte finns någon möjlighet för en tänkt motpart att göra rätt för sig.

11.7 Tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning

När det finns skäl att anta att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet (insufficiens) ska styrelsen upprätta en kontrollbalansräkning.⁴⁴⁰ Det gäller även när det vid verkställighet enligt 4 kap. UB visar sig att bolaget saknar utmättningsbara tillgångar. Förvaltaren ska ange om skyldighet för styrelsen att upprätta en kontrollbalansräkning varit aktuell samt när skyldigheten inträdde.

Det förekommer att andra termer används för att beskriva tidpunkten för skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning. Emellanåt används termer som befarad kritisk kapitalbrist eller kontrollbalansplikt för att beskriva detta. Om styrelsen i ett aktiebolag försummar att upprätta en kontrollbalansräkning, eller gör det för sent, kan styrelsen få personligt

⁴³⁴ 4 kap. 6 & 7 §§ KonkL

⁴³⁵ RH 2007:73

⁴³⁶ 4 kap. 10 § 2 st. respektive 4 kap. 13 § KonkL.

⁴³⁷ 4 kap. 19 § 2 st. KonkL

⁴³⁸ jfr justitierådet Gertrud Lennanders tillägg i NJA 2000 s. 685

⁴³⁹ 3 kap. 2 § 1 st. KonkL

⁴⁴⁰ 25 kap. 13 – 16 §§ ABL, Aktiebolagslag (2005:551)

betalningsansvar för de skulder som uppkommer efter det att man varit skyldig att upprätta kontrollbalansräkningen.

Förvaltaren ska dock inte inskränka sig till tidsangivelser. Förvaltaren ska också redovisa hur denne kommit fram till sin slutsats om relevant tidpunkt. Han eller hon bör alltså inte uttala sig om att personligt betalningsansvar inträtt för styrelseledamöterna.

Förvaltaren har inte någon skyldighet att närmare utreda i vilken mån personlig betalningsskyldighet för ställföreträdare kan komma ifråga. Detta är en fråga för borgenärerna att utreda och det sammanhänger med att konkursboet saknar talerätt enligt 25 kap. ABL. Att boet saknar talerätt beror på att den ursprungliga fordran avser en enskild borgenärs anspråk mot konkursgäldenären. Konkursförvaltaren är bara saklegitimerad ifråga om konkursgäldenärens fordringar mot andra rättssubjekt. Den enskilde borgenären får alltså själv föra sin talan gentemot styrelsen.

Bedömningen av frågan om förvaltaren ska lämna uppgift i förvaltarberättelsen om tidpunkt för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning får relateras till sannolikheten för att det personliga betalningsansvaret kommer att göras gällande av en borgenär och till kostnaderna för en sådan undersökning.⁴⁴¹

Frågan om någon borgenär kan komma att göra gällande personligt betalningsansvar är i många fall svår att bedöma. Därför ska förvaltaren normalt redovisa sin uppfattning om den ungefärliga obeståndstidpunkten om det kan ske utan alltför betydande arbete. Vid bedömning av tidpunkten för skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning bör förvaltaren också vara uppmärksam på om det kan ha funnits fog att skriva ned poster i balansräkningen, exempelvis upparbetade kostnader, värdepappersinnehav och fordringar. Avstår förvaltaren från att utreda tidpunkten för skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning ska han eller hon motivera sitt ställningstagande.

11.8 Olovliga utbetalningar

Det huvudsakliga syftet i ett aktiebolag är i regel att skapa vinster åt aktieägarna. Detta innebär dock inte att aktieägarna och styrelsen fritt kan disponera över bolagets förmögenhet. Bolagets borgenärer har ett befogat intresse av att bolaget har täckning för sina skulder. Detta intresse tillgodoses främst av de så kallade kapitalskyddsreglerna i ABL. I huvudsak avses skyddet mot värdeöverföringar och otillåtna lån.⁴⁴²

Ur ett konkursperspektiv avses med värdeöverföringar från aktiebolag huvudsakligen vinstutdelningar och så kallade förtäckta utdelningar. Medan en vinstutdelning är en öppet redovisad åtgärd är en förtäckt utdelning en disposition som framstår som en vanlig affärsmässig rättshandling, alltså exempelvis ett köp, eller motsvarande, men som helt eller delvis har betalningsfria inslag.

Begreppet förtäckt utdelning innefattar alla tänkbara former av värdeöverföringar från bolaget och omfattar allt från överföring av sakvärden till betalningsfria tjänster. Några typfall är:

- försäljning till underpris,
- penninglån till någon som saknar återbetalningsförmåga,
- tredjemanspant,
- borgen, samt
- koncernbidrag.

Bedömningen av om en förtäckt utdelning ägt rum eller inte ska göras utifrån marknadsvärdet av de prestationer som utbyts. De bokföringsmässiga effekterna av en

---

⁴⁴¹ prop.1986/87:90, s. 272

⁴⁴² 17 och 21 kap. ABL, bestämmelser om värdeöverföringar och dess lovlighet finns även i 10 kap. lagen om ekonomiska föreningar.

transaktion saknar betydelse i detta avseende. Är exempelvis en aktiepost som bolaget äger värderad till 500 000 kr, men säljs för det bokförda värdet 250 000 kr, har det skett en värdeöverföring om 250 000 kr. Om köparen dessutom betalar med en revers, men helt saknar betalningsförmåga, är värdet av köparens prestation 0 kr. I sådant fall uppgår värdeöverföringen till 500 000 kr.

En öppen vinstutdelning ska följa reglerna i 18 kap. ABL. Men såväl korrekt beslutade vinstutdelningar som förtäckta sådana, kan vara otillåtna enligt borgenärsskyddsreglerna.⁴⁴³ Om det har klarlagts att en värdeöverföring ägt rum aktualiseras borgenärsskyddsreglerna. Det krävs dock alltid att den aktuella dispositionen utgör en värdeöverföring. I annat fall är inte borgenärsskyddsreglerna tillämpliga.

Det får inte ske någon värdeöverföring om det efter överföringen saknas täckning för bolagets bundna egna kapital (beloppsspärren).⁴⁴⁴ Bedömningen ska göras mot bakgrund av den senast fastställda balansräkningen, som återfinns i den senaste årsredovisningen, inte mot en eventuell kontrollbalansräkning eller balansrapport.

Finns det överhuvudtaget inte någon fastställd balansräkning saknas det utrymme för värdeöverföringar. Till skillnad från prövningen om en transaktion utgör en värdeöverföring eller inte görs prövningen i detta avseende utifrån bokförda värden.

Även om det finns täckning för en vinstutdelning enligt beloppsspärren får värdeöverföringen ändå inte ske om den inte kan anses som försvarlig med hänsyn till:

- de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet; och
- bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § 2 st. ger borgenärerna ett utökat skydd mot vinstutdelningar som det i och för sig finns utrymme för enligt bokföringen, men som är olämpliga på grund av företagens verkliga ekonomiska ställning. Det kan exempelvis vara fallet om ett bolag sedan den senaste årsredovisningen fastställdes ådragits stora förluster samt är eller riskerar att hamna på obestånd eller få betalningssvårigheter.

11.8.1 Beviskrav och bevisbörda

Det åligger förvaltaren att utreda om dispositioner skett i strid med dessa förbud och det är förvaltaren som har bevisbördan.⁴⁴⁵ Om förvaltaren finner att en otillåten värdeöverföring har skett kan förvaltaren kräva att mottagaren ska återbetala vad denne har fått.⁴⁴⁶

När det gäller öppna vinstutdelningar måste förvaltaren visa att mottagaren insåg eller borde ha insett att värdeöverföringen var olovlig. Beträffande förtäckta vinstutdelningar är beviskraven lägre. I sådana fall är det tillräckligt att förvaltaren styrker att mottagaren insåg eller borde ha insett att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget. Vidare är mottagaren skyldig att betala ränta från dagen för värdeöverföringen.

En stor fördel med återbäringskrav enligt 17 kap ABL, jämfört med återvinningskrav enligt konkurslagen, är att de personer som medverkat till beslutet om värdeöverföringen blir medansvariga i den utsträckning mottagaren inte kan återbetala vad denne fått (bristtäckningsansvar).⁴⁴⁷ För styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare krävs uppsåt eller oaktsamhet. För aktieägare och

---

⁴⁴³ 17 kap. 3 § ABL

⁴⁴⁴ 17 kap. 1 § ABL

⁴⁴⁵ 7 kap. 15 § 1 st. 2 p. KonKL

⁴⁴⁶ 17 kap. 6 § ABL

⁴⁴⁷ 17 kap. 7 § ABL

andra krävs uppsåt eller grov oaktsamhet.⁴⁴⁸ Ifråga om preskription gäller, till skillnad från återvinningskrav, allmänna preskriptionsregler.⁴⁴⁹

Att tänka på

Reglerna i 17 kap ABL är ofta alternativ till återvinningsreglerna i KonkL. Det är inte ovanligt att båda grunderna är tillämpliga samtidigt. I sådant fall kan reglerna i ABL vara att föredra. Detta på grund av de generösare preskriptions- och ränteregler samt att boet i andra hand kan rikta kravet mot de som ansvarat för beslutet.

11.9 Låneförbudet

Det är direkt förbjudet för ett aktiebolag att lämna penninglån till aktieägare och andra personer eller bolag som är närstående till aktiebolaget.⁴⁵⁰ Dessa personer brukar kallas för den förbjudna kretsen. Det finns dock vissa undantag från förbudet, t ex kommunlån, koncernlån och lån betingade av affärsmässiga skäl, alltså kommersiella lån, och lån till mindre aktieägare.⁴⁵¹ Att ställa säkerhet för penninglån likställs i sammanhanget med penninglån.⁴⁵² Otillåtna lån av de här slagen ska återbetalas av mottagaren.

Bolagets revisor är skyldig att notera i revisionsberättelsen, som fogas till årsredovisningen, om låneförbudet har överträtts.⁴⁵³ Det finns därför anledning för förvaltaren att noggrant gå igenom revisionsberättelsen. Avskaffandet av revisionsplikten har dock medfört att många mindre företag inte har någon revisor idag. Förvaltaren får i stället fånga upp detta genom granskning av utbetalningar till närstående.

Överträdelse av låneförbudet är straffsanktionerad.⁴⁵⁴ Däremot blir själva avtalet inte ogiltigt.⁴⁵⁵ Lån som lämnats i strid mot låneförbudsbestämmelsen ska, till den del lånet inte återbetalas, utgöra skattepliktig intäkt för låntagaren och beskattas som inkomst av tjänst.⁴⁵⁶ Skatteverket kan emellertid lämna dispens från låneförbudet.⁴⁵⁷

Det åligger förvaltaren att utreda om dispositioner skett i strid med låneförbudet.⁴⁵⁸ Om förvaltaren påträffar otillåtna lån kan förvaltaren kräva att mottagaren återbetalar lånen. Bevisbördan för att otillåtna lån har skett ligger på konkursförvaltaren.

11.10 Skadestånd

Om en VD eller styrelseledamot vållar ett aktiebolag skada, antingen genom agerande eller genom underlåtenhet kan denne vara skadeståndsskyldig gentemot bolaget. Detta gäller både om personen handlat med uppsåt eller om denne varit oaktsam. Skadeståndsskyldigheten omfattar även stiftare, revisorer och aktieägare.⁴⁵⁹

I sammanhanget bör anmärkas att innebörden av att en person beviljats ansvarsfrihet är att förvaltningen av verksamheten har godkänts och att bolaget avstår från att väcka skadeståndstalan.

Men även om ansvarsfrihet beviljats kan en skadeståndstalan väckas om beslutet att inte föra skadeståndstalan grundats på felaktiga och ofullständiga uppgifter i årsredovisningen

---

⁴⁴⁸ jfr NJA 1997 s. 418

⁴⁴⁹ se dock NJA 2011 s. 755

⁴⁵⁰ 21 kap. 1 § ABL

⁴⁵¹ 21 kap. 2 § ABL

⁴⁵² 21 kap. 3 § ABL

⁴⁵³ 29 § revisionslagen (1999:1079)

⁴⁵⁴ 30 kap. 1 § 4 p. ABL

⁴⁵⁵ NJA 1976 s. 618 och NJA 1992 s. 717

⁴⁵⁶ 10 kap. 3 § 3 p. inkomstskattelagen (1999:1229)

⁴⁵⁷ 21 kap. 8 och 9 §§ ABL

⁴⁵⁸ 7 kap. 15 § 1 st. 3 p. KonkL

⁴⁵⁹ 29 kap. ABL

eller revisionsberättelsen. Har ansvarsfrihet inte beviljats, innebär det att frågan om eventuellt skadeståndsansvar står öppen.

Det finns särskilda preskriptionsregler för en skadeståndstalan.⁴⁶⁰ Konkursbo har talerätt och under vissa förutsättningar rätt till viss preskriptionsförlängning.⁴⁶¹ Motsvarande regler om skadestånd finns även avseende ekonomiska föreningar och handelsbolag eller kommanditbolag.⁴⁶²

Förvaltaren ska utreda om någon part kan anses vara skadeståndsskyldig gentemot gäldenären och därefter ta ställning till om ett skadeståndskrav ska drivas av boet.⁴⁶³ Bevisbördan i en sådan process ligger på konkursförvaltaren.

Att läsa vidare

Prop. 1975:6 s. 131 ff.

Prop. 1978/79:105 s. 279 f.

Prop. 1986/87:90 s. 270 ff.

Prop. 1998/99:130 s. 247 ff.

Prop. 2004/05:85 s. 747 ff., s. 802 ff. och s. 872 ff.

NJA 1951 s. 6

NJA 1966 s. 47

NJA 1976 s. 618

NJA 1978 s. 194

NJA 1980 s. 311

NJA 1988 s. 149

NJA 1989 s. 185

NJA 1989 s. 736

NJA 1990 s. 343

NJA 1990 s. 562

NJA 1990 s. 649

NJA 1995 s. 418

NJA 1995 s. 688

NJA 1996 s. 282

NJA 1996 s. 333

NJA 1997 s. 115

NJA 1997 s. 240

NJA 1997 s. 408

NJA 1997 s. 418

NJA 1998 s. 728

NJA 1998 s. 759

NJA 1999 s. 131

NJA 1999 s. 426

NJA 1999 s. 812

NJA 2000 s. 685

NJA 2001 s. 474

NJA 2002 s. 441

NJA 2003 s. 37

NJA 2007 s. 413

NJA 2007 s. 599

NJA 2008 s. 1208

NJA 2010 s. 154

NJA 2010 s. 617

NJA 2010 s. 709

NJA 2011 s. 755

---

⁴⁶⁰ 29 kap. 10-13 §§ ABL

⁴⁶¹ 29 kap. 14 § ABL

⁴⁶² 13 kap. lagen om ekonomiska föreningar, 14, 15 och 42 §§ lagen om handelsbolag och enkla bolag

⁴⁶³ 7 kap. 15 § 1 st. 3 p. KonKL

RH 1994:23

RH 1995:81

RH 2004:46

RH 2006:9

RH 2007:73

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2013-03-15 i mål nr T 4805-11

Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, En kommentar, NGB, gula pärmar s. 7:31 ff.

R Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt, 2011

S Andersson, S Johansson, R Skog, Aktiebolagslagen 1-32 kap – En kommentar, Del I-III, 2012

Stefan Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008

J Andersson, Kapitalskyddet i aktiebolag, 2010

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 121 ff.

Gertrud Lennander, Hans Renman, Återvinning enligt 4 kap. konkurslagen – en process- och insolvensrättslig manual, 2013

Gösta Walin, Materiell konkursrätt, 1987

Welamson/Mellqvist, Konkurs – och annan insolvensrätt, 2013

Ulf Gometz, Begreppet obestånd i praktisk belysning, Rubicon 1994

Insolvensproblematiken i brottmål, EBM november 2000

CHECKLISTA - Förvaltarberättelsen

Förvaltarberättelsen ska omfatta:

- Formella uppgifter
- En översikt över tillgångar och skulder av olika slag
- En allmän beskrivning av verksamheten
- Bokföringens skick
- Orsakerna till obeståndet och tidpunkt för obeståndet
- Vilken utredning som gjorts avseende återvinningsbara transaktioner
- Tidpunkt för kontrollbalansräkning
- Vilken utredning som gjorts avseende olovliga utbetalningar
- Vilken utredning som gjorts av låneförbudet (när det gäller bolag och ekonomiska föreningar)
- Vilken utredning som gjorts om skadestånd
- Senaste årsredovisning (om sådan finns) bifogas
- Senaste balansräkningen (om gäldenären varit bokföringsskyldig) bifogas

11.11 Anstånd med förvaltarberättelsen

Förvaltarberättelse ska avlämnas snarast och senast inom sex månader från konkursbeslutet. Ett skäl för detta är att fristen för att väcka talan om återvinning är ett år från konkursbeslutet. För att få längre tid än sex månader på sig måste förvaltaren kunna peka på någon särskild omständighet som medför att berättelsen inte kan färdigställas i tid.

I särskilt stora konkurser, där själva boets omfattning gör det omöjligt att hålla den fristen, bör förvaltaren inledningsvis koncentrera sin utredning till återvinningsfrågor och avge en delberättelse i ämnet.

Det är tingsrätten som beviljar anstånd med avlämnandet av berättelsen. Anstånd som överstiger elva månader från fristdagen beviljas endast undantagsvis. Konkurstillsynen bör eftersträva att tingsrätten hör tillsynen åtminstone när förvaltaren vill ha ett redan beviljat anstånd förlängt.

Det huvudsakliga skälet till sexmånadersgränsen är talefristen i 4 kap. 20 § KonkL. Det är viktigt för borgenärerna, som har en subsidiär talerätt, att så snart som möjligt få kännedom om transaktioner som kan ifrågasättas. Om förvaltaren avstår från att föra en återvinningstalan kan borgenären själv föra en sådan process.

Utgångspunkten för hur lång anståndstid som kan beviljas måste självfallet vara att berättelsen kommer in i så god tid att man inte missar fristen för återvinningstalan. Detsamma gäller beträffande borgenärernas möjligheter att utnyttja sin subsidiära talerätt. Härmed menas inte bara att borgenärer får kännedom om en återvinningssituation som förvaltaren avstått från, utan också att de får tid att sätta sig in i saken. I annat fall blir den subsidiära talerätten en illusion.

Någon gräns för antalet anstånd uppställs inte heller. Talefristen gör att det måste ställas krav på att förvaltaren anför verkligt bärande skäl för att begära flera anstånd. Även vid sådana tillfällen kan det vara nödvändigt med en delrapport av samma skäl som angivits ovan. Det finns ingen tidsgräns för hur långt anstånd som kan beviljas.⁴⁶⁴

Förvaltaren kan påkalla återvinning också genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot konkursboet.⁴⁶⁵ Denna möjlighet står inte öppen för borgenärerna. De kan endast påkalla återvinning genom att väcka talan vid allmän domstol. Detta understryker hur betydelsefullt det är för borgenärerna att tidsfristen verkligen hålls.

11.11.1 Konkurstillsynens uppgift vid anståndsbegäran

Det finns inte någon skyldighet för tingsrätten att höra konkurstillsynen innan tingsrätten fattar beslut om anstånd. Oavsett om tingsrätten hör konkurstillsynen innan beslut eller inte bör konkurstillsynen granska grunden för förvaltarens begäran om anstånd.

En vanlig orsak till att förvaltaren begär anstånd är att han eller hon inte fått kontakt med gäldenären eller att förvaltaren inte erhållit bokföringen i tid. Det finns då anledning för konkurstillsynen att kontrollera att förvaltaren har varit tillräckligt aktiv i sina försök att få kontakt med gäldenären. Kontrollen ska även omfatta att förvaltaren, när det är aktuellt, använt sig av de möjligheter som står till buds för att ta omhand räkenskapsinformationen.⁴⁶⁶

En annan orsak till anståndsbegäran kan vara att en anlita revisor eller redovisningskonsult inte hunnit bli klar med sin utredning i tid. Då finns också anledning för konkurstillsynen att kontrollera att förvaltaren dels satt en tidsgräns för utredningsuppdraget, dels hållit sig underrättad om hur arbetet fortskridit.

Har förvaltaren begärt anstånd på grund av hög arbetsbörda, kan det vara ett skäl för konkurstillsynen att kontakta förvaltaren och diskutera om denne bör avstå från förvaltarförordnanden under en tid för att kunna slutföra de uppdrag han eller hon har.

Att tänka på

Även om tingsrätten meddelar anstånd, vilket de i praktiken gör utan någon ingående materiell prövning, kan en förvaltarberättelse vara att anse som försenad. Vid slutgranskningen bör konkurstillsynen göra en självständig bedömning av grunden för det begärda anståndet. Exempelvis är det inte ovanligt att förvaltare beviljas anstånd mot bakgrund av mellankommande semestrar.

11.12 Brottssefterforskning

Konkurstillsynen ska aktivt verka för att förvaltaren i konkursen vidtar åtgärder för att efterforska vissa brottsliga handlingar samt förfaranden som kan leda till näringsförbud.⁴⁶⁷ Att förvaltaren ska upprätta och expediera en brottsunderrättelse och en redogörelse

⁴⁶⁴ prop.1986/87:90, s. 272

⁴⁶⁵ 4 kap. 19 § 2 p. och 3 p. KonkL

⁴⁶⁶ 7 kap. 14 § KonkL

⁴⁶⁷ Se Prop. 1986/87:90, s. 113 f.

enligt 7 kap. 17 § KonkL följer direkt av lag.⁴⁶⁸ Det framgår alltså av konkurslagen att brottsefterforskning ska göras i samband med konkursutredningen. Konkurslagen utgör både ett minimikrav och en begränsning för vilka brottsefterforskande åtgärder som konkursförvaltaren ska göra.⁴⁶⁹

Någon närmare specifikation över vilka brottsefterforskande åtgärder som ska vidtas framgår inte av lagtexten. Av specialmotiveringen till 7 kap. 17 § KonkL framgår att det kan vara förhör med gäldenären och andra personer. Det kan också vara fråga om efterforskningar i räkenskapsinformation och dylikt.⁴⁷⁰ Andra exempel på handlingar som kan visa vilka dispositioner som gäldenären har gjort är avtal, skuldebrev, pantbrev, gåvobrev, kontoutdrag, bankallegat och kassaregister. Utöver vad som framgår av konkurslagen gäller principen att förvaltarens medverkan i samband med beivrandet av brott endast utgör ersättningsgill konkurskostnad i den utsträckning den är till nytta för själva konkursförfarandet.⁴⁷¹

I normala fall innebär bestämmelserna om brottsefterforskning inte några tolkningsproblem när det gäller vilka åtgärder som ska vidtas. Utgångspunkten blir gäldenärens bokföring och det vanligaste anmälda brottsmisstanken är bokföringsbrott. Inom ramen för arbetet med återvinningskrav, värdeöverföringar och redovisningskrav förekommer det också att förvaltaren uppdagar grövre brottslighet, såsom oredlighet mot borgenärer eller trolöshetsbrott. I undantagsfall kan det, vid mer komplicerad brottslighet, vara nödvändigt att förvaltaren går längre i sin brottsefterforskning för att fullgöra sin skyldighet. Förvaltaren bör höra konkurstillsynen i konkurser där detta kan bli aktuellt.

I likvidationsbolag är huvudregeln att det är likvidatorn som har det straffrättsliga ansvaret för att upprätthålla bokföringsskyldigheten. Likvidatorn kan dock värja sig mot detta genom att snabbt försätta bolaget i konkurs. Om det, vid en konkurs, visar sig att likvidatorn inte har upprätthållit bokföringen ska likvidatorn behandlas på samma sätt som en styrelseledamot eller VD, i och med att de träffas av samma ansvar.

Brottslighetens art och komplexitet kan variera från konkurs till konkurs. Förekomsten av grov organiserad brottslighet kan ställa högre krav på förvaltarens brottsefterforskande åtgärder, även om det måste understrykas att förvaltaren inte ska ägna sig åt någon fullständig brottsutredning.⁴⁷²

Likaså kan omfattningen av det brottsefterforskande arbete som uppdraget får anses ha krävt variera i förhållande till omfattningen av konkursen, vilken kontakt som kunnat etableras med gäldenären, borgenärerna och andra personer med insyn i gäldenärens verksamhet, vad som framkommit vid nämnda kontakter samt omfattningen av bokföringen och övriga relevanta handlingar som finns tillgängliga för granskning.

Enligt 7 kap. 16 § KonkL ska förvaltaren omedelbart underrätta allmän åklagare om gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken. Av underrättelsen ska grunden för misstanken anges. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten. Anmälningsskyldigheten gäller även om det kan misstänkas att gäldenären eller någon företrädare kan komma ifråga för näringsförbud. Enligt 7 kap. 17 § KonkL ska förvaltaren i samband med att konkursen avslutas redogöra för de brottsefterforskande åtgärder som har gjorts i konkursen.

---

⁴⁶⁸ Se 7 kap. 16 och 17 §§ samt 14 kap. 4 § andra stycket konkurslagen.

⁴⁶⁹ Enligt NJA 1992 s. 548 har konkursförvaltaren bara rätt till ersättning för brottsefterforskning när den antingen följer av konkurslagen eller gynnar konkursförfarandet.

⁴⁷⁰ Se prop. 1986/87:90 s. 275

⁴⁷¹ NJA 1992 s. 548

⁴⁷² Se prop. 1978/79:105 s. 178

Det inte är motiverat att hålla en konkurs öppen av det enda skälet att åklagare och skattemyndigheter bedriver fortsatta utredningar.⁴⁷³

11.12.1 Underrättelse om brottsmisstanke m.m.

En viktig del i arbetet med att hålla konkurskostnaderna nere är att verka för att underrättelser om brottsmisstanke håller en hög kvalitet. Om underrättelsen innehåller den information som åklagaren behöver är inte förvaltaren tvungen att senare lägga tid på kompletteringar.

Förutom uppgifter om vem som är misstänkt, vilket brott det är fråga om, grund för misstankarna med mera är det viktigt att delge åklagaren information som har betydelse i bevishänseende. Utöver nödvändig dokumentation bör underrättelsen exempelvis innehålla uppgifter om vad den misstänkte har uppgett angående omständigheterna bakom den misstänkta brottsligheten. Mall för underrättelse om misstanke om brott enligt 7 kap. 16 § KonkL från konkursförvaltare finns publicerad på Ekobrottsmyndighetens hemsida.

11.12.2 RUBICON

RUBICON står för rutiner brottsutredningar i konkurs. Sedan tidigt 1990-tal har RUBICON fungerat som en plattform för samverkan i bekämpningen av den konkursrelaterade brottsligheten.⁴⁷⁴ I en avsiktsförklaring från 2014 bestämdes hur den fortsatta samverkan skulle bedrivas.

Under 2021 togs en reviderad Avsiktsförklaring fram. Samtidigt utvidgades samarbetet till att omfatta sex aktörer – Ekobrottsmyndigheten, Kronofogden, REKON, Ackordscentralen, Skatteverket och Bolagsverket. Utöver de deltagande parterna kan andra - både myndigheter och privata aktörer - bjudas in för att delta i arbetet i enskilda frågor.

Grundtanken är att en uttalad samverkan mellan myndigheter och privaträttsliga aktörer verksamma inom konkurs och rekonstruktion skapar goda förutsättningar för att på ett effektivt sätt förebygga och upptäcka ekonomisk brottslighet på ett tidigt stadium. Utbyte av information och erfarenheter, kunskapsöverföring samt ett aktivt samarbete i enskilda frågor ger en samlad brottsförebyggande effekt som är större än vad de enskilda aktörerna kan uppnå var för sig.

RUBICON-samverkan ska röra frågor med koppling till konkursrelaterad brottslighet, liksom frågor med anknytning till brott i företagsrekonstruktion. Samverkan ska även omfatta åtgärder som syftar till att förhindra och motverka missbruk och fusk riktat mot det statliga lönegarantisystemet.

Samverkan ska avse både brottsförebyggande och brottsbekämpande frågor, med utgångspunkt i varje deltagande parts uppdrag. I samverkan ska ingå återkommande erfarenhetsutbyten som kan vara riksgemensamma eller regionala, i form av seminarier, eller på annat sätt. I samverkan bör även ingå att gemensamt verka för ett mer ändamålsenligt regelverk på området (rättsutveckling).

Samverkan ska däremot inte omfatta handläggningen av enskilda ärenden.

Representanter för de deltagande parterna bildar tillsammans en styrgrupp som planerar och leder arbetet inom RUBICON. Efter varje verksamhetsår ska en rapport tas fram vari årets aktiviteter och resultatet av dessa redovisas. Årsrapporten kan även innefatta relevant statistik på området.

---

⁴⁷³ NJA 1998 s. 10

⁴⁷⁴ Mer information, rapporter och blanketter finns på www.ekobrottsmyndigheten.se.

Under 2022 bedrevs ett samverkansprojekt inom ramen för RUBICON som syftade till att ta fram en lönegarantihandledning. Handledningen ska fungera som ett stöd inför beslut om lönegaranti för förvaltare och rekonstruktörer när de identifierar omständigheter som kan vara tecken på försök till missbruk av den statliga lönegarantin (s.k. varningssignaler). Lönegarantihandledningen ska även bidra till en högre grad av enhetlighet i utredningarna inför beslut om lönegaranti och bidra till att utredningarna håller en tillräckligt god kvalitet. Målet är att det ska fattas fler korrekta lönegarantibeslut, så att färre felaktiga utbetalningar görs.

Lönegarantihandledningen beslutades av RUBICON:s styrgrupp den 30 september 2022 och distribuerades under hösten 2022 till förvaltare och rekonstruktörer genom REKON och Ackordscentralens försorg.

Att tänka på

För att kunna fullgöra sin skyldighet när det gäller tillsyn av förvaltarens arbete med att efterforska och ge in underrättelse om brottsmisstankar måste konkurstillsynen få information om förvaltarens brottsefterforskande åtgärder och de underrättelser som gjorts i enskilda konkurser. Ett grundläggande led i denna verksamhet är att säkerställa att myndigheten alltid får kopior av underrättelserna från förvaltaren.

En enkel åtgärd är också att kontrollera att förvaltarens bedömning gällande brottsmisstankarna är rimlig t.ex. i förhållande till den ingivna förteckningen över gäldenärens bokföring. Saknas det enligt förteckningen material för vissa perioder kan det vara en indikation på bokföringsbrott.

Det finns också anledning att vara uppmärksam på vilka brottsefterforskande åtgärder som gjorts om en förvaltare erhållit en konkurs på förslag.

Om förvaltaren har för avsikt att vidta mer omfattande brottsefterforskande åtgärder är utgångspunkten att förvaltaren först hör konkurstillsynen i frågan. För en underrättelse om brottsmisstanke, oavsett vilket brott den rör och oavsett vem som är misstänkt, gäller normalt sekretess hos konkurstillsynsverksamheten.⁴⁷⁵

Att läsa vidare

Prop. 1978/79:105, s. 177-179, 191, 280

Prop. 1986/87:90 s. 273-274

Prop. 2004/05:69 – Bokföringsbrott och andra brott mot borgenärer

Prop. 2012/13:61 – Försenad årsredovisning och bokföringsbrott samt några revisorsfrågor

NJA 2004 s. 618

NJA 2007 s. 451

NJA 2018 s. 77 – De försenade årsredovisningarna

RH 2008:24

RH 2009:54

RH 2013:11

C Andersson, A-L Dahlqvist, S Elofsson, Bokföringsbrott och bokföringslagen, 2011

M Karlsson-Tuula, Ekonomisk brottslighet vid företagsrekonstruktion och konkurs, 2011

Rubicon 2011

12 Rättsprocesser

12.1 Boet inleder rättegång

Att väcka återvinningstalan eller annan talan är normalt en sådan viktigare åtgärd som gör att förvaltaren är skyldig att höra konkurstillsynen.⁴⁷⁶ När förvaltaren hör konkurstillsynen i frågan ska tillsynen lämna sina synpunkter på om talan bör väckas eller

⁴⁷⁵ 34 kap. 8 § OSL

⁴⁷⁶ 7 kap. 10 § KonkL

inte. Myndigheten ska inte lämna sitt godkännande till att förvaltaren inleder process utan snarare föra en diskussion inom ramen för hörandet.

Den kanske viktigaste frågan är om boet i slutändan kommer att tillföras några medel eller inte i anledning av processen. Motpartens betalningsförmåga bör vara en av de första frågorna konkurstillsynen tar upp vid hörandet. Konkurstillsynen måste också göra en bedömning av möjligheterna till framgång med en process materiellt sett. Myndigheten bör fokusera på att lyfta fram tänkbara alternativ och vilka andra möjligheter som står till buds.

Vid bedömningen av om en process kan leda till ett mervärde för en borgenärskategori bör tillsynen huvudsakligen fokusera på vilken utdelning processen kan generera.

Konkurstillsynen bör också ta upp frågan om riskerna för att processen leder till ökade konkurskostnader, framförallt i form av förvaltarens eget arvode för utförandet av processen. Ett ökat kostnadsansvar kan bli följden av att konkursboet förlorar processen, liksom om motparten inte har förmåga att betala rättegångskostnader som boet tillerkänns. Det kan drabba borgenärskollektivet, i form av mindre utdelning alternativt staten – i en avskrivningskonkurs.

12.1.1 Allmänt om rättegång i konkurs

Det är förvaltaren som bestämmer om boet ska väcka talan. Avgörande för bedömningen är om anspråket kan anses utgöra en reell tillgång i konkursen, jfr NJA 1999 s. 131.

Faktorer att beakta vid denna prövning är bland annat:

- motpartens betalningsförmåga,
- kravets storlek i relation till det arbete som vidare åtgärder bedöms medföra,
- möjligheten till framgång i en process rent materiellt,
- om talan kan ge ett ekonomiskt mervärde till borgenärerna och
- boets ekonomiska ställning

Förvaltaren kan vid utredningen i en konkurs upptäcka att det har förekommit återvinningsbara transaktioner eller att det på andra grunder finns anledning för konkursboet att rikta talan mot någon. Det kan exempelvis gälla en talan om bättre rätt till egendom som förvaltaren anser ska ingå i boet eller ett krav på återbetalning av uttag som har skett från konkursgäldenärens konto. Förvaltaren måste då bestämma sig för om krav ska framställas och ytterligare åtgärder vidtas.

Det viktigaste är att förvaltaren i ett tidigt skede försöker utreda hur motpartens betalningsförmåga ser ut. Förvaltaren ska också göra klart för sig vilken eller vilka borgenärer som är särskilt berörda så att det är klarlagt i vems intresse processen ska föras. Förvaltaren måste också höra både borgenären i fråga och konkurstillsynen.⁴⁷⁷ I bon med begränsade tillgångar ska företrädesordningen beaktas. Om konkursboet har begränsade medel kan det finnas anledning för förvaltaren att begära garantier från särskilt berörda borgenärer för boets massavgifter för processen. Det kan vara fråga om avgift för stämningsansökan och ersättning till egna vittnen.⁴⁷⁸

Att ett återvinningsanspråk kan anses utgöra en reell tillgång i konkursen ska vara avgörande för om konkursförvaltaren inleder en talan om återvinning. Vid den bedömningen måste förvaltaren ta hänsyn till de rättsliga möjligheterna att vinna framgång med talan, men också motpartens möjligheter att därefter faktiskt lämna tillbaka egendomen. Om motparten är insolvent finns det med andra ord inga skäl att vare sig göra en närmare utredning eller inleda en talan om återvinning.⁴⁷⁹ Av betydelse är självfallet också relationen mellan det belopp som talan avser och de kostnader som boet riskerar om

⁴⁷⁷ 7 kap. 10 § KonkL

⁴⁷⁸ NJA 1999 s. 131

⁴⁷⁹ NJA 1990 s. 656

talans inte vinner bifall.⁴⁸⁰ Det synsätt som HD ger uttryck för i rättsfallet bör vara generellt tillämpligt oavsett om saken rör bättre rätt till viss egendom eller rena fordringsanspråk.

Inledningsvis framställer förvaltaren normalt sitt krav och anger grunderna för detta. Motparten anger grunderna för sin inställning till kravet. Motpartens inställning till kravet och hur bevisläget ser ut, det vill säga vilken utredning förvaltaren kan få fram till stöd för kravet, får beaktas när möjligheterna till framgång i processen bedöms.

Förvaltaren kan begära att domstolen beslutar om kvarstad om det finns risk för att motparten skaffar undan egendom, avviker eller på annat sätt undandrar sig att betala sin skuld. Kvarstaden kan omfatta så mycket av motpartens egendom att fordringen kan antas bli täckt vid en utmätning.⁴⁸¹

En förutsättning för att kvarstad ska kunna beviljas är att sökanden ställer säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten.⁴⁸² Konkursboet måste alltså kunna ställa säkerhet som ska bestå av pant eller borgen. Saknar konkursboet tillgångar för att kunna göra det kan förvaltaren efterhöra om särskilt berörd borgenär kan ställa upp med säkerhet. Domstolen kan befria boet från skyldigheten att ställa säkerhet om tillgångar saknas och boet kan visa synnerliga skäl för sin ansökan.

Den ställda säkerheten ska täcka helt andra anspråk än sådana som följer av att boet eventuellt förlorar målet. Säkerheten kan komma att täcka både sakskador, immateriella skador och skador av mer ideellt slag, det vill säga men och lidande samt troligen också sådant som utebliven handelsvinst. Även om det finns medel i boet måste förvaltaren i många fall begära att särskilt berörd borgenär ställer nödvändiga garantier i de situationer som nyss behandlats. Om boet vill ställa garantier finns det mot bakgrund av betalningsordningen en risk att svaranden invänder att boet inte kommer att ha täckning för säkerheten och kräver att denna avvisas som värdelös.

12.1.1.1 *Frågor om ställande av säkerhet för motpartens rättegångskostnader*

Förvaltaren är skyldig att ta tillvara samtliga borgenärs rätt. I detta uppdrag, som är ovillkorligt, ingår att hävda boets anspråk även inför domstol. Om processen går boet emot uppkommer skyldighet att betala motpartens rättegångskostnader. Sådana rättegångskostnader blir massagäld och om boet saknar egna medel kan det inte betala en sådan gäld. Följden av att ett konkursbo inte kan betala sina massakostnader kan bli att det försätts i konkurs.

Förvaltarens egna kostnader i samband med process är, typiskt sett, konkurskostnader⁴⁸³ och täcks därmed av den särskilda konkurskostnadsgarantin.⁴⁸⁴ Kostnader för stämningsansökan, vittnen och andra processkostnader är däremot massakostnader. Om boet är helt tomt eller riskerar att komma på obestånd vid förlust i processen kan förvaltaren begära garantier för massakostnaderna från särskilt berörd borgenär.

Förvaltaren behöver däremot normalt sett inte förse sig med säkerhet för en *motparts* krav på ersättning för rättegångskostnader om boet skulle förlora målet.⁴⁸⁵

Ibland kan det vara svårt för förvaltaren, när denna överväger att väcka talan, att överblicka vilka borgenärer som kommer att bli berörda av utfallet av processen. Följaktligen kan det därför vara svårt att avgöra vem som borde ställa säkerhet.

⁴⁸⁰ NJA 1999 s. 131

⁴⁸¹ 15 kap. 1 § RB

⁴⁸² 15 kap. 6 § RB

⁴⁸³ 14 kap. 1 § KonkL

⁴⁸⁴ 14 kap. 2 § KonkL

⁴⁸⁵ NJA 1999 s 131

Att omsorgen om en motpart normalt sett inte kan sträckas så långt att denne vid vinst i en rättegång mot ett konkursbo alltid skulle vara garanterad ersättning för sina rättegångskostnader genom ett garantiåtagande bekräftades av Högsta domstolen i NJA 2006 s. 420. En förvaltare som hade väckt en talan om s.k. bristtäckning enligt aktiebolagslagen ansågs inte ansvarig (genom skadestånd) att ersätta den vinnande motpartens rättegångskostnader.

Av det nyssnämnda avgörandet kan man emellertid utläsa att en garanti för motpartens rättegångskostnader under vissa omständigheter skulle kunna vara en förutsättning för att det ska anses vara försvarligt för en förvaltare att väcka talan. Enligt HD kan förutom utsikterna att vinna framgång med talan även beaktas om det endast finns en eller ett fåtal borgenärer i konkursen och denne eller dessa utan vidare har förmåga att ställa garanti.

Av Skatteverkets ställningstagande [Ställande av säkerhet i samband med konkurs](#) framgår att Skatteverkets inställning är att verket, som huvudregel, inte ska ställa säkerhet för motparts rättegångskostnader när konkursbo vill väcka talan. I vissa fall kan det finnas skäl att gå ifrån huvudregeln. Bland annat nämns pilotfall och även fall där Skatteverket är ensam eller helt dominerande konkursborgenär, varvid det skulle kunna anses stötande att konkursförvaltaren driver en process för statens räkning om motparten inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader om boets talan ogillas.⁴⁸⁶

12.1.1.2 Borgenärs rätt att föra talan för boet

Om förvaltaren inte inleder en återvinningsprocess eller förlikas i frågan, får istället en borgenär inleda en sådan talan.⁴⁸⁷ Borgenären kan då föra talan för boet och eventuell vinst från processen tillfaller boet.

En borgenär som för talan svarar själv för de egna rättegångskostnaderna och för motpartens rättegångskostnader om hen förlorar processen. Hen har dock rätt att få ersättning för de egna rättegångskostnaderna av boet i den mån de täcks av vad som har kommit boet tillgodo genom rättegången.

När förvaltaren inte vill väcka återvinningstalan och inte heller har ingått förlikning bör han eller hon meddela borgenärerna detta skriftligen på sådant sätt att det kan användas som bevis om behörighet att föra talan.

I NJA 2005 s. 443 utdömdes skadeståndsansvar mot en förvaltare eftersom hon inte hade vare sig hört den särskilt berörda borgenären eller väckt talan om återvinning.

12.1.1.3 Konkursgäldenärs talan kan övertas av boet

Konkursboet har rätt att överta en konkursgäldenärs talan, om rättegången rör egendom som hör till konkursboet.⁴⁸⁸ Domstolen, eller i förekommande fall Kronofogden (mål om betalningsföreläggande eller handräckning), ska lämna konkursboet meddelande om en pågående rättegång. I praktiken får boet ett föreläggande från rätten eller från Kronofogden om att meddela huruvida det vill överta gäldenärens talan.

Om boet förklarar sig överta gäldenärens talan är en sådan förklaring bindande.⁴⁸⁹ En förklaring att boet inte övertar talan är däremot inte bindande och boet kan i ett senare skede meddela sitt inträde, under förutsättning att den ändrade inställningen meddelas rätten i samma instans.⁴⁹⁰ Om boet inte övertar gäldenärens talan är det inte heller

⁴⁸⁶ Skatteverkets ställningstagande Ställande av säkerhet i konkurs (dnr 131 597964-12/111)

⁴⁸⁷ 4 kap. 19 § andra stycket KonkL

⁴⁸⁸ 3 kap. 9 § första stycket KonkL

⁴⁸⁹ NJA 2013 s. 304

⁴⁹⁰ NJA 1996 s. 46

berättigat eventuella intäkter från processen. Konkursboet ska i sådant fall anses ha abandonerat sitt anspråk.⁴⁹¹

Att tänka på

Enligt Vägledande regler om god advokatsed 5.2.1 får advokat inte vidta otillbörliga åtgärder mot en motpart för att främja klients intressen. Exempelvis får en advokat inte, utan att först ha försökt lösa tvisten i godo, i normalfallet vidta rättsliga åtgärder. Uttagen kreditupplysning kan anses som något som skapar oro hos motparten. Förvaltaren kan i stället uppmanas att i ett tidigt skede alltid kontrollera motpartens betalningsförmåga genom de allmänna register som finns hos Kronofogden, Skatteverket m.fl. myndigheter.

Att läsa vidare

NJA 1989 s. 383

NJA 1990 s. 656

NJA 1996 s. 46

NJA 1999 s. 131

NJA 1999 s. 358

NJA 2005 s. 443

NJA 2006 s. 420

NJA 2013 s. 304

NJA 2013 s. 830

Gertrud Lennander, Återvinning i konkurs, 2:a uppl. 1994

Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, En kommentar, NGB gula pärmar s. 3:31 ff.

Lars Heuman, Specialprocess – Utsökning och konkurs, 2014

Gösta Walin, Materiell konkursrätt

CHECKLISTA - Boet inleder rättegång

Frågor till förvaltaren vid hörande av konkurstillsynen i fråga om inledande av rättegång:

- Har förvaltaren undersökt motpartens betalningsförmåga och hur ser den ut?
- Vilka yrkanden och grunder har förvaltaren för sin talan?
- Vilken är motpartens inställning?
- Vilket underlag/bevisning har förvaltaren till stöd för sin talan?
- Hur ser boets ekonomiska ställning ut?
- Har särskilt berörd borgenär hörts i frågan om väckande av talan och vilken inställning har borgenären?
- Kan en talan antas tillföra boet och borgenärerna något faktiskt mervärde?

13 Halvårsberättelser

13.1 Konkurstillsynens uppdrag

Konkurstillsynen ska se till att konkursavvecklingen bedrivs med skyndsamhet och har även ansvar för att kontrollera förvaltarens medelshantering.

För att kunna bedöma om avveckling skett med sådan skyndsamhet som är avsedd är innehållet i halvårsberättelserna av stor betydelse.⁴⁹² Det är därför viktigt att vara uppmärksam på halvårsberättelser som innehåller alltför knapphändiga uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits och vad som återstår att göra i konkursen. När behov uppkommer bör konkurstillsynen inhämta upplysningar från förvaltaren samt påpeka bristen. Det är också viktigt att kontrollera uppgifterna i tidigare halvårsberättelser, så att inte tidpunkten för avslut bara skjuts framåt i tiden utan någon godtagbar anledning.

Halvårsberättelserna är även viktiga för konkurstillsynens kontroll av förvaltarens medelshantering. Av konkurslagen följer att pengar som flyter in under förvaltningen som

---

⁴⁹¹ NJA 2013 s. 830

⁴⁹² 7 kap. 8 § KonkL

huvudregel ska insättas på räntebärande konto.⁴⁹³ Om förvaltaren hanterar likvida medel är det väsentligt att konkurstillsynen kontrollerar dels att kontoutdrag för hela perioden bifogas, dels att, när ränteläget möjliggör detta, ränta erhålls, samt att inga oegentligheter förekommit. Kontrollen bör vidare även omfatta att förskottsbetalning sker i de konkurser där så är möjligt.

13.2 Upprättande och ingivande av halvårsberättelser

För att tillsynen, borgenärerna och övriga intresserade ska kunna följa förvaltarens arbete är denne skyldig att fortlöpande lämna information om boet och dess förvaltning. Informationen lämnas huvudsakligen i form av halvårsberättelser.⁴⁹⁴

Om en konkurs inte är avslutad vid utgången av den sjätte kalendermånaden efter konkursbeslutet ska förvaltaren ge in en halvårsberättelse till tillsynsmyndigheten. Den första halvårsberättelsen ska alltså avse perioden från konkursbeslutet och den månaden ut samt de sex närmast följande månaderna. Berättelsen ska ges in inom en månad efter periodens slut. Kopia på halvårsberättelsen ska skickas till tingsrätten.

Halvårsberättelsen ska innehålla uppgifter om vidtagna åtgärder samt de åtgärder som återstår att vidta för att avsluta konkursen. Den ska även innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under perioden (verifikationslista) eller en kronologisk och systematisk sammanställning (huvudbok) av boets affärshändelser.⁴⁹⁵ Det ska alltså finnas uppgifter utvisande boets ekonomiska ställning vid periodens slut och vilka affärshändelser som inträffat under perioden. Har under någon del av perioden pengar varit insatta på kreditinstitut ska kontoutdrag bifogas sammanställningen. Kontoutdraget ska avse hela redovisningsperioden, d.v.s. det ska vara sammanhängande. Kontoutdraget behöver inte vara bestyrkt.

Förvaltaren ska därefter lämna in en berättelse för varje sexmånadersperiod till dess att konkursen är avslutad. Även följande berättelser ska ges in inom en månad från periodens slut. Dessa ska, utöver uppgift om vidtagna och återstående åtgärder, även innehålla upplysningar om orsakerna till att konkursen inte avslutats och en bedömning av när konkursen kan avslutas. Det ligger i sakens natur att en bedömning är en uppskattning och att förvaltaren längre fram i handläggningen kan komma att behöva revidera denna uppskattning både såvitt avser tidpunkten för beräknat avslut och återstående åtgärder som ska vidtas.⁴⁹⁶

I förarbetena understryks att konkursförvaltarens arbete ska fokusera på att avveckla konkursboet och att orimligt mycket tid inte ska ägnas åt att författa berättelser. Samtidigt ska berättelserna inte vara ofullständiga eller bristfälliga. Förvaltaren ska lämna en redovisning som innehåller den information som krävs för att läsaren ska kunna göra sig en bild av förvaltningen och när konkursen kan komma att avslutas.⁴⁹⁷

Eventuella uppgifter om förändringar i utdelningsprognos, vilken ska vara angiven i bouppteckningen, bör anges i halvårsberättelsen.⁴⁹⁸ Har förvaltaren fortsatt driften längre än ett år efter konkursdagen bör även skälen för detta redovisas.⁴⁹⁹

⁴⁹³ 7 kap. 18 § KonkL

⁴⁹⁴ 7 kap. 20 § KonkL

⁴⁹⁵ Jfr. 5:1 BFL

⁴⁹⁶ Prop. 2020/21:148 s. 84

⁴⁹⁷ Prop. 2020/21:148 s. 84

⁴⁹⁸ Prop. 2020/21:148 s. 109

⁴⁹⁹ 8 kap. 2 § KonkL

Skyldigheten att ge in halvårsberättelse upphör först när konkursen är avslutad.⁵⁰⁰ Förvaltaren ska alltså upprätta halvårsberättelser även efter det att slutredovisningen har lämnats in.

En medförvaltare har samma skyldigheter som huvudförvaltaren att avge halvårsberättelser. Även tidpunkterna beräknas på samma sätt. Det finns ingen möjlighet för förvaltaren att få anstånd med avgivande av halvårsberättelsen.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90 s. 276 ff.

Prop. 2020/21:148 s. 82 ff.

CHECKLISTA - Halvårsberättelse

Första halvårsberättelsen:

- Har förvaltaren beskrivit vidtagna och återstående åtgärder på ett tillräckligt tydligt sätt?
- Finns kontoutdrag bifogat?
- Avser kontoutdraget hela tidsperioden?
- Har förvaltaren utan laga grund lyft medel under perioden?
- Har slutredovisning lämnats in?
- Har förvaltaren lyft förskottsarvode innan domstolens beslut?
- Har förvaltaren lyft slutarvode utan lagakraftvunnet beslut från domstolen?

Observera att den del som är mervärdesskatt får lyftas tidigare då denna ska betalas in till Skatteverket.

Andra och följande berättelser:

- Kontrollera innehåll enligt ovan samt enligt nedan
- Har förvaltaren lämnat upplysningar om orsakerna till att konkursen inte avslutats?
- Har förvaltaren gjort en bedömning av när konkursen kan avslutas?
- Har förvaltaren vidtagit tillräckliga åtgärder för att avslutet av konkursen inte ska fördröjas i onödan?
- Jämför uppgift om avslut med tidigare halvårsberättelse.
- Är kontoutdraget sammanhängande med kontoutdraget till föregående halvårsberättelse?
- Lägg in uppgift om bedömt slut i Kontiki.

14 Boets redovisning

14.1 Bokföring i konkurs

Konkursboets redovisning är viktig så att konkurstillsynen och andra intressenter kan se vad som hänt under konkursens gång. Den måste på ett enkelt sätt visa intäkter och kostnader för försäljning av tillgångarna och eventuell fortsatt drift och hur de fördelar sig på olika förmånsrätter.

14.2 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen bör verka för att förvaltarna utnyttjar dagens moderna bokföringsprogram. Varje konkurs läggs upp som ett nytt företag och har en kontoplan som är anpassad till konkurssituationen.

---

⁵⁰⁰ En utdelningskonkurs anses avslutad när tingsrätten fastställt utdelning, jfr 11 kap. 18 § KonkL. En avskrivningskonkurs anses avslutad när avskrivningsbeslutet vunnit laga kraft, jfr. prop. 1986/87:90 s. 345.

Redovisningen ska kunna läsas och förstås, inte bara av konkurstillsynen och tingsrätten, utan också av gäldenären och de borgenärer som har fordringsanspråk i konkursen. Förvaltaren ska löpande bokföra in- och utbetalningar i konkursboet. Detta är den i konkurslagen stipulerade miniminivån för förvaltarens redovisningsskyldighet i enklare konkurser.⁵⁰¹ I konkurser av normal och större omfattning kräver god redovisningssed att bokföringen blir mer överskådlig. Det innebär till exempel att fördelning på olika förmånsrätter löpande görs på egna kostnadsställen.

Redovisning i konkurs ska inte vara mer komplicerad och kostnadskrävande än vad som är motiverat av de speciella krav som konkurssituationen för med sig. Databaserade bokföringsprogram ger möjlighet att enkelt ta ut verifikationslistor och huvudböcker med därtill hörande resultat- och balansrapporter samt förvaltningsredogörelse där intäkter och kostnader grupperas per förmånsrätt.

Konkurstillsynen genomför kvalitetssäkring av förvaltarens ekonomiska redovisning enligt ett fastställt granskningsprogram. Kvaliteten på bokföringen avspeglar mycket väl kompetensen hos konkursförvaltarens kontorsorganisation. Ju högre kompetens och intresse för utveckling förvaltarbyrån har, desto större förtroende kan konkurstillsynen ha för den redovisning som lämnas och i stället inrikta sin tillsyn på andra frågor i konkursen.

En konkursförvaltare måste bokföra alla in- och utbetalningar, även om gäldenären inte varit bokföringsskyldig. Dessutom ska förvaltaren beakta vad god redovisningssed kräver. Kontantmetoden får användas i boets bokföring ”om det endast förekommer ett mindre antal fakturor eller andra handlingar”. Betalningsströmmarna ska registreras på de olika förmånsrättslagen. Bokföringen ska också ge en översikt över konkursens gång och ställning samt utgöra underlag för förvaltarens redovisningar, samt eventuellt utdelningsförslag och förvaltningsredogörelse.

Om konkurstillsynen anser att redovisningen inte ger tillräcklig information om konkursens gång och ställning, kan komplettering alltid begäras.⁵⁰²

14.3 Lagreglering och Bokföringsnämndens uttalande

Bokföringsnämnden, BFN, har gjort ett uttalande där man bland annat betonar att bokföringen ska utgöra underlag för kontroll av att tillgångarna inte förstörs eller skingras, som ett förtydligande av 7 kap 19 § KonkL. BFN har även gjort uttalanden om exempelvis hantering av kassaregister och myntautomater. BFN betonar särskilt vikten av att förvaltarens bokföring vid fortsatt drift ska vara upplagd så att man utifrån denna kan bedöma om konkursboets drift bör fortsättas eller avslutas. För att möjliggöra detta räcker inte den ovan nämnda kontantmetoden. Även obetalda in- och utgående fakturor ska tillföras räkenskaperna åtminstone vid varje tillfälle som förvaltaren lämnar redovisning till konkurstillsynen.

Konkursboets redovisning måste vara anpassad till den förmånsrätt som är aktuell för den enskilda konkursen. I förekommande fall ska redovisningen utgöra underlag för fördelningen av förkovran under fortsatt drift om denna till någon del baseras på råvaror och produkter i arbete vid konkursutbrottet.

I samband med slutredovisning av konkursen bör även tillkommande poster bokföras, det gäller t ex förvaltarens arvode inklusive fordran på mervärdesskatt och tillkommande ränta.

Förvaltaren är skyldig att bevara konkursboets räkenskapsinformation under minst sju år från utgången av det kalenderår då konkursen avslutas.

---

⁵⁰¹ 7 kap. 19 § KonkL

⁵⁰² 7 kap. 27 § KonkL

Att läsa vidare

BFN U 87:10 Bokföring i konkurs, (finns även på www.bfn.se)

REKON Rekommendation angående bokföring i konkurs 2007-05-29, samt på www.rekon.nu

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen En kommentar Del II, Norstedts gula bibliotek

14.4 Skattskyldighet

Konkurstillsynen ska granska att förvaltaren handlägger konkursen på ett ändamålsenligt och lagenligt sätt. I granskningen ingår bland annat att se till att förvaltaren redovisar och betalar konkursboets skatter.

Reglerna för konkursbons skattskyldighet skiljer sig åt beroende på vilka skatter det gäller. Dessa regler framgår under olika avsnitt nedan. Förutom vad gäller mervärdesskatt behandlar denna redogörelse enbart de speciella regler som gäller för konkursbon. I vissa delar görs kopplingar till regler för konkursgäldenären.

14.4.1 Inkomst- och förmögenhetsskatt

Skattskyldigheten för konkursbon finns inte reglerad i skatteförfattningarna. I ett avgörande undanröjde Regeringsrätten konkursboets skattskyldighet för annan fastighet, kapital samt reavinst.⁵⁰³ Utifrån detta kan man dra slutsatsen att ett konkursbo aldrig är skattskyldigt för inkomst- och förmögenhetsskatt.

Regeringsrätten uttalade sig inte om konkursgäldenärens skattskyldighet, varför rättsläget här delvis är oklart. I senare rättsfall har dock konkursgäldenären bedömts skattskyldig för olika inkomster. Detta berör inte konkurstillsynens arbete och diskuteras inte vidare här. Ibland kan konkursförvaltaren dock agera för att få konkursgäldenärens restförda inkomstskatt undanröjd eller sänkt i syfte att tillföra konkursboet medel, vilka kan delas ut till andra borgenärer.

Konkurstillsynen ska granska att förvaltningen bedrivs i enlighet med gällande lag. Om konkurstillsynen upptäcker fel som leder till för hög eller för låg skatt, bör i första hand förvaltaren informeras om detta och inte Skatteverket. Om rättning leder till att förvaltaren även rättar deklarationen blir det en självrättelse, eventuellt skattetillägg ska inte belasta konkursboet.

Att läsa vidare

Skatteverkets handledningar och författningssamlingar

Bo Svensson, Svensk skattetidning 1984 s. 420 ff. och 673 ff.

Bo Svensson, Tidskriften Advokaten 1991 s. 79 f.

14.4.2 Arbetsgivaravgifter och källskatt

Om konkursgäldenärens verksamhet drivs vidare och konkursboet betalar löner, ska boet betala arbetsgivaravgifter och avdragen källskatt för utbetalda löner. Ett konkursbo skiljer sig i detta hänseende inte från andra arbetsgivare.

Lönegaranti betalas av länsstyrelse som även redovisar och betalar källskatter och arbetsgivaravgifter, dessa transaktioner ska inte bokföras i konkursboet. I äldre konkurser kan det förekomma att konkursboet förskotterat lönegaranti och då regleras detta via ersättning på motsvarande belopp från länsstyrelse, boet ska dock inte redovisa eller betala skatter för dessa förskott utan det görs av länsstyrelse.

---

⁵⁰³ RÅ 1955 ref. 21

14.4.3 Avgiftsskyldighet för arbetsgivaravgifter på utdelning till arbetstagare för lönefordringar

Konkursboet är skyldigt att göra avdrag för källskatt på utdelning av lönefordringar.⁵⁰⁴ Av praxis framgår även att konkursboet är skyldigt att betala arbetsgivaravgifter på utdelning till arbetstagare för lönefordringar.⁵⁰⁵ Arbetsgivaravgifterna som utgår på utdelningen till arbetstagare utgör massakostnader och ska räknas av från utdelningsbart belopp.

Räkneexempel

Beräkningen av utdelningen går enklast till så att man:

- 1) först räknar ut hur stort belopp som finns tillgängligt för utdelning inklusive arbetsgivaravgifter
- 2) sedan lägger man till arbetsgivaravgifterna på lönefordringarna inför beräkningen av utdelningen (lönefordran $\cdot$ (1+ arbetsgivaravgiftssats))
- 3) därefter beräknas utdelningen exklusive arbetsgivaravgifterna (utdelning inklusive arbetsgivaravgifter/(1+arbetsgivaravgiftssats))
- 4) skillnaden mellan dessa tal är arbetsgivaravgifterna som bokförs som en massakostnad i konkursboets redovisning

Nedanstående exempel åskådliggör hur beräkningen går till vid utdelning till oprioriterade lönefordringar.

Antagande:

Utdelningsbart belopp inkl. arbetsgivaravgifter	30 000 kronor
Oprioriterad lönefordran till A utöver lönegarantin	10 000 kronor
Oprioriterad lönefordran till B utöver lönegarantin	20 000 kronor
Övriga oprioriterade fordringar	70 000 kronor
Arbetsgivaravgifter	31,42 %

Se beräkningar i tabell nedan där lönefordran är uppräknad med sociala avgifter för borgenär A och B i kolumn 2.

Borgenär/beräkning	Fordran inkl. arb.giv.avg.	Utdeln. inkl. arb.giv.avg.	Utdeln exkl. arb.giv.avg.	Arbetsgiv.-avgift	Utdelning procent
Lönefordran A > lönegaranti	13 142	3 603	2 742	861	27,42 %
Lönefordran B > lönegaranti	26 284	7 206	5 483	1 723	27,42 %
Övriga oprioriterade fordringar	70 000	19 191	19 191	---	27,42 %
Summa	109 429	30 000	27 416	2 584	27,42 %

I exemplet ovan blir således massakostnaden för arbetsgivaravgifter 2 584 kronor och utdelningen till oprioriterade fordringsägare 27 416 kronor.

Statens försteg framför arbetstagare när det gäller rätt till utdelning

Statens eventuella försteg framför arbetstagare vad gäller rätt till utdelning har inte beaktats då Skatteverket har förklarat att de är beredda att avstå detta försteg. Den högre arbetsgivaravgift som då blir aktuell påverkar utdelning till övriga borgenärer negativt varför vissa förvaltare är tveksamma till detta.

Vid beaktande av statens försteg, blir beräkningen ovan något mer komplicerad eftersom arbetsgivaravgifter endast ska beräknas på utdelningen till arbetstagare och inte på den

⁵⁰⁴ RÅ 1958 ref. 58

⁵⁰⁵ RÅ 2000 ref. 29

utdelning som länsstyrelsen har företrädesrätt till. Det är med andra ord bara en viss del av utdelningen för lönefordringarna som arbetsgivaravgifterna ska beräknas på.

Beräkningen sker enligt samma principer som ovan, men för att komma fram till hur stor del av lönefordringen som ska omfattas av statens regressrätt respektive hur stor del som ska utdelas till arbetstägaren och därmed belöpa med arbetsgivaravgifter, kan man behöva göra om beräkningen ett antal gånger. Denna typ av beräkning (iterativ beräkning) kan lättast göras med hjälp av Excel eller liknande kalkylprogram.

Att läsa vidare

RÅ 1958 ref. 58

NJA 1998 s. 834

RÅ 2000 ref. 29

Skatteverkets författningssamling om skattebetalning

14.4.4 Punktskatter

Om konkursgäldenärens verksamhet var punktskattepliktig ska konkursboet registrera sig som skattskyldigt till punktskatt om boet driver verksamheten vidare. Konkursboet ska då redovisa punktskatt för de affärstransaktioner som konkursboet utför. För transaktioner uppkomna före konkursutbrottet är det konkursgäldenären som är skattskyldig. I samband med att konkursgäldenären försätts i konkurs, inträder redovisningsskyldighet för samtliga affärshändelser för vilka skattskyldighet inträtt före konkursutbrottet.

Om konkursgäldenären haft godkännande som upplagshavare (alkoholskatt, tobaksskatt och energiskatter), varumottagare (alkoholskatt, tobaksskatt och energiskatter) eller lagerhållare (tobaksskatt och energiskatter) övergår detta godkännande automatiskt till konkursboet vid konkursbeslutet. Konkursboet ska följa samma regler som konkursgäldenären med undantag av att konkursboet inte blir skattskyldigt för varor som ägs av annan, så kallat separationsgods.

Att läsa vidare

Skatteverkets Handledning för punktskatter (årsvis)

RÅ 1973 ref. 58 (konkursboet blir skattskyldigt när skattskyldighet inträder efter konkursbeslutet)

14.4.5 Mervärdesskatt

Syftet med detta avsnitt är att beskriva de regler som gäller för mervärdesskatt (moms) i konkurser och konkurstillsynens uppgifter i sammanhanget.

Moms delas upp i ingående och utgående moms. Ingående moms är den moms som ett företag betalar när det köper in olika varor och tjänster. Utgående moms är den moms som företaget lägger på priset i samband med att det säljer varor och tjänster.

Ett företag som är skattskyldigt till moms ska betala in den utgående momsen för försäljningar och kan göra avdrag för den ingående momsen på inköp. Den ingående momsen dras således av från den utgående momsen och företaget betalar endast in mellanskillnaden till staten. I de fall den ingående momsen är större än den utgående momsen, till exempel för att det har förekommit mer inköp än försäljningar, får företaget mellanskillnaden utbetald från Skatteverket.

Bestämmelserna om moms finns i ML.⁵⁰⁶ Varor och tjänster är normalt momspliktiga. Vissa undantag gäller enligt ML, för till exempel handel med fastigheter, aktier och andelar samt sjukvård och närliggande tjänster.⁵⁰⁷ Skattesatsen är 25 procent om inget

---

⁵⁰⁶ Mervärdesskattelagen 1994:200 (ML)

⁵⁰⁷ 3 kap. 1 § och 4-6 §§ ML

annat anges.⁵⁰⁸ Det finns två lägre skattesatser, 12 procent för bl.a. livsmedel och hotellövernattningar och 6 procent för exempelvis taxi-, tåg- och flygresor samt böcker, tidningar och kartor mm.

14.4.6 Skattskyldighet och registrering i konkursbo

Den som bedriver yrkesmässig verksamhet, som medför skattskyldighet enligt ML, ska vara momsregistrerad hos Skatteverket. Vissa utgifter som ett konkursbo har är inte momsbelagda alls. Som exempel kan nämnas försäkringskostnader, räntekostnader, kostnader för kontoutdrag från bank, ansökningsavgifter till domstol samt tillsynsavgift, kungörelsekostnad och kallelseavgift.

För konkursbon gäller att om konkursgäldenären har varit eller borde ha varit momsregistrerad, ska också konkursboet vara momsregistrerat. Konkursboet ska i sådana fall momsregistreras även om boet inte kommer att ha några momspliktiga inkomster, eftersom det helt eller delvis kan få tillbaka ingående moms på förvaltarens arvode och andra kostnader.

14.4.7 Konkursboets respektive konkursgäldenärens skattskyldighet

Konkursgäldenären är skattskyldig för transaktioner uppkomna före konkursbeslutet. Konkursboet är skattskyldigt för samtliga transaktioner uppkomna efter konkursbeslutet. Detta innebär att konkursboet ska redovisa utgående moms på försäljning av inventarier och lager samt på försäljningar under den fortsatta driften.

Konkursgäldenären är däremot skattskyldig för all försäljning som skett före konkursbeslutet. Inte ens när det är förvaltaren som skickar fakturan är konkursboet skattskyldigt när det får betalt för kundfordringar som avser försäljning av varor som levererats före konkursbeslutet.

För tjänster gäller dock i normalfallet att tjänsten ska vara avslutad innan moms ska redovisas. Det är alltså konkursboet som ska fakturera och redovisa hela momsen för reparationen, om en bilverkstad försätts i konkurs dagen efter en påbörjad reparation som slutförs av boet. För tjänster som tar längre tid kan andra regler vara tillämpliga, se nedan om byggtreprenader.

14.4.8 Rörelseöverlåtelse

Konkursförvaltarens överlåtelse av hela rörelsen eller en rörelsegren är under vissa förutsättningar undantagen från momsplikt. Det ska vara fråga om en verksamhet eller en verksamhetsdel som kan bedrivas självständigt. Verksamheten ska drivas vidare efter överlåtelsen och köparen ska ha avdragsrätt för ingående moms.

Det är viktigt att det tydligt framgår av avtalet när en överlåtelse omfattar hela rörelsen eller en hel rörelsegren. Avtalet bör innehålla en reservation för att Skatteverket kan komma att ha en annan uppfattning och som en följd av detta påföra moms. Det bör även finnas en klausul om att moms ska läggas på den avtalade köpeskillingen för det fall Skatteverket anser att moms ska betalas.

14.4.9 Blandad verksamhet

Ett företag kan bedriva såväl momspliktig som momsfri verksamhet. Ett vanligt exempel på blandad verksamhet är fastighetsbolag, där viss uthyrning är momspliktig och annan uthyrning momsfri. Momspliktig uthyrning kan efter ansökan från hyresvärden förekomma avseende kommersiella lokaler om hyresgästen bedriver momspliktig verksamhet. Skattefri uthyrning kan således förekomma även om uthyrning sker till momspliktiga hyresgäster. Avgörande för avdragsrätten är alltså

---

⁵⁰⁸ 7 kap. 1 § ML

fastighetsbolagets eventuella skattskyldighet, inte hyresgästernas. Bostäder är alltid momsfria.

Ett annat exempel är när en fysisk person bedriver momspliktig rörelse i form av en enskild firma; rörelsens transaktioner faller under momsreglerna men inte personens privatekonomi. Vid konkurs i en sådan verksamhet måste förvaltaren dela upp konkursboets transaktioner utifrån om de är hänförliga till den momspliktiga delen eller inte. Konkursboet har rätt till avdrag med hela transaktionens momsbelopp för sådana kostnader som i sin helhet hänför sig till den momspliktiga verksamheten. Konkursboet har däremot ingen avdragsrätt för den moms som hänför sig till den momsfria verksamheten (eller till den fysiska personen som sådan).

När en kostnad hänför sig till både den momspliktiga och den icke momspliktiga delen får förvaltaren göra en bedömning av hur stor del av kostnaden som hänför sig till respektive del och därefter dela upp kostnaden.

Förvaltarens arvode för omhändertagande och utredning av boet och för upprättande av obligatoriska handlingar i konkursen hänför sig normalt till både den momspliktiga och den inte momspliktiga verksamheten. För fall av blandade verksamheter gäller att när ett enskilt inköp till mer än 95 procent hänför sig till den momspliktiga verksamheten behöver någon uppdelning inte göras.⁵⁰⁹

14.4.10 Pantsatt egendom

Skattskyldigheten för moms vid försäljning av pantsatt egendom gäller alltid för pantsättaren även om panthavaren skulle sälja egendomen. Som en följd av detta blir konkursboet skattskyldigt när pantsatt egendom säljs efter konkursbeslutet. Den utgående momsen blir en massaskuld som dock inte får belasta utdelningen till panthavarna.

Panthavarna ska således ha full utdelning innan medel får tas från köpeskillingen för den pantsatta egendomen. Däremot kan konkursboet ta medel hänförliga till egendom som inte är pantsatt för att betala den utgående momsen. Det finns således en risk att konkursboet kan hamna på obestånd om köpeskillingen inte täcker mer än panthavarnas fordringar och det inte heller finns någon annan egendom för att betala utgående moms.

14.4.11 Byggentreprenader

För bygg- och anläggningstjänster gäller speciella regler. Byggentreprenader är tjänster som utförs under en lång tid och konkursboet är skattskyldigt enbart för arbeten som utförts efter konkursbeslutet. I de fall förvaltaren fakturerar för hela entreprenader måste momsen delas upp med utgångspunkt i hur stor del av arbetena som är utförda före respektive efter konkursbeslutet. Ibland måste förvaltaren anlita ett byggnadsakkunnigt biträde för en sådan utredning, som kan bli mycket komplicerad.

Konkursgäldenären ska i samband med konkursbeslutet ha deklarerat utgående moms på tidigare erhållna förskott (à conto) i den mån moms inte har ingått i förskottsfakturorna. Från och med den 1 januari 2008 ska dock förskottsfakturorna alltid innehålla moms. Konkursgäldenären ska vidare redovisa moms på icke fakturerade arbeten utförda före konkursbeslutet. I och med konkursbeslutet inträder nämligen redovisningsskyldighet för skattepliktiga transaktioner som inte har redovisats tidigare. Denna utgående moms blir en bevakningsgill fordran för staten.

I de fall konkursgäldenären inte tidigare har medtagit moms i sina förskottsfakturor bör förvaltaren skicka ut en särskild momsfaktura. Det till konkursboet influtna momsbeloppet räknas som en sedvanlig inbetald kundfordran. Konkursboet ska alltså inte deklarerat beloppet som utgående moms. Momsen i fakturan ska redovisas i konkursgäldenärens deklaration för den period under vilken konkursbeslutet fattades.

---

⁵⁰⁹ 8 kap. 14 § ML

Observera att omvänd skattskyldighet gäller vid omsättning av de flesta byggtjänster mellan företag inom byggsektorn sedan den 1 juli 2007. Reglerna innebär att det är köparen som ska betala momsen till staten.

14.4.12 Särskilt om moms för personbilar m.m.

Särskilda momsregler gäller för personbilar och motorcyklar.⁵¹⁰ Avdrag för momsen får inte göras vid inköp av personbilar och motorcyklar. Därför ska inte heller utgående moms redovisas om konkursboet säljer personbilar eller motorcyklar, såvida inte konkursgäldenären bedrivit rörelse som omfattat persontransporter (exempelvis taxi), försäljning eller uthyrning av personbilar, transport av avlidna eller körkortsutbildning. Som personbilar räknas även mindre skåpbilar.⁵¹¹

Vid leasing av personbilar har leasetagaren (här konkursboet) bara avdragsrätt för halva den fakturerade mervärdesskatten. Detta gäller dock inte om verksamheten avser kommersiell personbefordran, biluthyrning, transport av avlidna eller körkortsutbildning där avdragsrätt gäller för hela mervärdesskatten.⁵¹²

14.4.13 Särskilt om fastigheter m.m.

Vad som i momshänseende är fastighet framgår av 1 kap 11 § ML. Det bör observeras att vad som är fastighet enligt ML inte är samma som enligt Jordabalken (JB).

Vid försäljning av fastigheter med mera föreligger inte avdragsrätt för moms för förvaltararvode, mäklararvode och andra kostnader som har ett direkt och omedelbart samband med överlåtelsen.⁵¹³ Det spelar ingen roll om det är fråga om en fastighet som används i en momspliktig rörelse eller det är en privatbostad. Moms på kostnader som hänför sig till förvaltning av fastigheten, utredningskostnader inför en eventuell försäljning eller kostnader som uppkommit efter försäljningen är däremot avdragsgilla på sedvanligt sätt under förutsättning att det är frågan om momspliktig verksamhet.

Om fastigheten ingår i en rörelseöverlåtelse blir dock momsen avdragsgill. Trots att överlåtelsen är momsfri är dock momsen på kostnaderna för överlåtelsen avdragsgilla.⁵¹⁴ En förutsättning är att rörelsen varit momspliktig och att det är frågan om fastigheter som ingår i en momspliktig rörelse det vill säga inte privatbostäder.⁵¹⁵

Tidigare fanns avdragsrätt om fastigheten användes i en momspliktig verksamhet. Innan dess förelåg i likhet med nuvarande bestämmelser inte avdragsrätt.

14.4.14 Jämkning av moms för fastighet p.g.a. reparation/ombyggnad

För fastigheter som varit särskilt registrerade till moms för uthyrning av lokaler till momsregistrerade näringsidkare kan det bli aktuellt med jämkning av momsen. Jämkning av moms ska ske vid de fall en fastighetsägare gjort reparationer/ombyggnader för minst 100 000 kronor under ett år och där den skattepliktiga andelen av fastigheten senare ändras.

Jämkning får endast ske under en tioårsperiod räknat från reparationsåret (korrigeringstiden). Jämkningsbeloppet uppgår årligen till 10 % av skillnaden mellan avdragen ingående moms och vad beloppet skulle ha varit om den senare skattepliktiga andelen gällt under reparationsåret. Fastighetsägaren ska påbörja jämkning för det år den

---

⁵¹⁰ 8 kap. 15 § ML

⁵¹¹ 1 kap. 13 § ML

⁵¹² 8 kap. 16 § ML

⁵¹³ 3 kap. 2 § ML

⁵¹⁴ 3 kap. 25 § ML

⁵¹⁵ Skatteverkets ställningstagande 2010-12-22

skattepliktiga andelen ändras. Försätts fastighetsägaren i konkurs ska fastighetsägaren i sista deklARATIONEN göra jämkning för kvarstående korrigeringsstid.

Det är av vikt att konkursförvaltaren påpekar detta för fastighetsägaren så att inte denne missar jämkningen. Om det är frågan om en positiv jämkning kan konkursboet tillgodoföras medel.

14.4.15 Särskilt om aktier m.m.

I likhet med försäljning av fastigheter är inte heller moms avdragsgillt för kostnader som direkt och omedelbart är hänförliga till försäljning av aktier.⁵¹⁶ Däremot är ingående moms avdragsgill för tjänster som rådgivning och utredning inför en eventuell aktieöverlåtelse samt processer avseende tvistigheter uppkomna efter försäljningen. Det spelar ingen roll huruvida det är frågan om kapitalplacersaktier eller organisationsaktier enligt rättsfallet som var ett förhandsbesked och rörde aktier i ett dotterbolag.⁵¹⁷

I den mån aktierna ingår i en rörelseöverlåtelse föreligger dock avdrag för ingående moms även för kostnader som direkt och omedelbart är hänförliga till överlåtelsen av aktierna. Vad som är en rörelseöverlåtelse har prövats av HFD.⁵¹⁸ Enligt denna dom kan en rörelseöverlåtelse inte omfatta enbart aktier. För att det ska vara frågan om en rörelseöverlåtelse måste överlåtelsen omfatta även andra tillgångar än enbart aktier.

14.4.16 Särskilt om tryckerimoms

Framställning och leverans av tryckta produkter anses som omsättning av vara.⁵¹⁹ Skattesatsen blir då normalt 6 procent.⁵²⁰ Tidigare hade tryckeriverksamhet betraktats som tjänst och beskattades då med 25 procent.

Skatteverkets ställningstagande gäller även retroaktivt eftersom någon lagändring inte har skett. Man får bedöma det som om Skatteverket tidigare tolkade lagen felaktigt. Konkursförvaltaren kan göra rättelse av konkursgäldenärens momsdeklARATION i syfte att tillföra konkursboet medel.

14.5 Konkursförvaltarens möjlighet att föra talan för att återfå moms

Konkursförvaltaren har behörighet att föra talan beträffande gäldenärens momsredovisning, något denne bör utnyttja om åtgärden kan leda till att konkursboet får tillbaka moms från Skatteverket. Det kan t.ex. bli aktuellt om en konkursgäldenär har redovisat och betalat moms för fakturerade fordringar, men fordringarna sedan inte influtit i sin helhet.

Om det är frågan om en konstaterad kundförlust har konkursgäldenären rätt att få den utgående momsen reducerad. Det finns däremot ingen anledning för konkursförvaltaren att vidta några åtgärder för att konkursgäldenärens momsskuld ska bli lägre. För ställföreträdaren kan det dock vara befogat eftersom han eller hon riskerar personligt betalningsansvar.

14.6 Momsredovisning av förvaltarens arvode och kostnader

Konkursförvaltaren ska bokföra sitt förvaltararvode i samband med att arbetsredogörelse med begärt arvode inges till rätten. Samtidigt ska också konkursförvaltaren redovisa utgående moms på arvodet. Konkursförvaltaren har därför rätt att ta momsen på arvodet

⁵¹⁶ RÅ 2010 ref. 56

⁵¹⁷ RÅ 2010 ref. 56

⁵¹⁸ Mål nr 7525-10

⁵¹⁹ Skatteverkets ställningstagande den 9 juli 2010, grundat på EU-domstolens mål C-88/9

⁵²⁰ 7 kap. 1 § tredje stycket ML

ur konkursboet redan när han eller hon ger in arvodesräkningen, trots att arvodet ännu inte har fastställts av rätten.⁵²¹

Som nämnts ovan är momsatsen lägre för vissa varor och tjänster. Om förvaltaren själv betalar för t ex en taxiresa och sedan fakturerar beloppen till konkursboet blir momsatsen dock alltid 25 procent. Anledningen är att momsatsen för advokatverksamhet är 25 procent och att dessa kostnader utgör en del av kostnaden för advokatverksamheten. Däremot utgår det ingen moms när förvaltaren fakturerar konkursboet för skattefria utlägg för boets räkning, till exempel ansökningsavgifter.

14.7 Konkurstillsynens granskning i momshänseende

Konkurstillsynen ska granska förvaltningen och verka för att den blir ändamålsenlig och riktig. I detta arbete ingår att granska förvaltarens momsredovisning så att konkursboet deklarerar rätt moms. Granskningen görs stickprovvis utifrån kvaliteten på förvaltarens redovisning, vilken fastställts i samband med kvalitetssäkring av förvaltarens ekonomiska redovisning. Även tillsynsärendets prioritet har en betydelse för kontrollen som ska göras enligt slutgranskningsmall för bastillsyn eller utökad tillsyn.

När det är fråga om mer komplicerade regler, t ex fastighetsbestånd med både kommersiella lokaler och bostäder, eller då andra momsatser gäller bör detta granskas särskilt.

Konkurstillsynen ska också övervaka att förvaltaren vidtar de åtgärder som är motiverade vad gäller konkursgäldenärens momsredovisning och se till att förvaltaren avstår från att vidta åtgärder som inte är motiverade.

I samband med slutgranskningen ska konkurstillsynen göra en översiktlig avstämning av moms-kontot för att försäkra sig om att förvaltaren har redovisat momsen rätt. Avstämningen görs genom att man kontrollerar att boets ingående moms är (i normalfallet) 25 procent av boets momspliktiga kostnader, och att boets utgående moms är (i normalfallet) 25 procent av boets momspliktiga intäkter.

Att tänka på

Avsnittet behandlar främst regler som tillsynshandläggaren behöver känna till. Generellt gäller samma regler för konkursbon som för andra skattskyldiga. På Skatteverkets hemsida kan man läsa mer om bl. a:

- Omvänd skattskyldighet, som innebär att köparen är skattskyldig och gäller bl.a. vid omsättning av byggtjänster mellan företag inom byggsektorn.
- Jämkning, som görs för att justera det avdrag som gjorts vid inköp av investeringsvaror om användningen av tillgången därefter har ändrats så att den används i större eller mindre omfattning i momspliktig verksamhet.
- Frivillig skattskyldighet vid uthyrning av lokal i syfte att undvika att momsen blir en kostnad vid lokaluthyrning.
- Vinstmarginalbeskattning (VMB), en beskattningsmetod där momsen beräknas på skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris.

Vad beträffar dessa frågor samt moms i allmänhet hänvisas till Skatteverket och dessHandledning för mervärdesskatt.

Att läsa vidare

Skatteverket Handledning för mervärdesskatt, årsutgåvor på www.skatteverket.se
NJA 1988 s. 332 (återförd mervärdesskatt massagäld, pant okränkbar)
Kammarrätten i Sundsvall, dom 2000-11-08, målnr 210-1998 (Regeringsrätten vägrade prövningstillstånd 2003-06-12, målnr 7438-00)

---

⁵²¹ 14 kap. 11 § KonkL

Kammarrätten i Stockholm, dom 1998-07-03, 5175-5177-1997 (försäljning av pantsatt egendom)

Skatteverkets skrivelse 2005-05-10, dnr 259915-05/111 (Endast om konkursgäldenären bedrivit momspliktig verksamhet kan konkursboet återfå moms utan att vara skattskyldigt)

Skatteverkets skrivelse 2006-06-29, dnr 131 391387-06/111 (Momskonsekvenser av konkursbos försäljning från blandad verksamhet – full utgående moms om inventarium använts i både momspliktig och momsfri verksamhet)

RSV:s skrivelse 2000-07-14, dnr 1803-00/100

RSV 563 ”Frivillig skattskyldighet för moms – vid uthyrning av verksamhetslokaler”

Gertrud Lennander, Något om säkerhetsrätter och mervärdeskatt, SvJT 1989 s. 344-355

RSV:s skrivelse 1999-12-13 (dnr 12027-99/100)

RSV:s skrivelse 2001-08-10 (dnr 8325-01-100)

Skatteverkets ställningstagande 2010-12-22 (dnr 131 819389-10/111)

RÅ 2010 ref. 56

Högsta förvaltningsdomstolens dom mål nr 7525-10

Skatteverkets ställningstagande 2010-07-09 (dnr 131 355983-10/111)

15 Boets kostnader och företrädesordningen

Ett konkursbo kan i princip dra på sig två olika typer av kostnader: Konkurskostnader och massakostnader. KonkL är uppbyggd så att konkurskostnaderna definieras i 14 kap. 1 § KonkL medan övriga kostnader som boet drar på sig anses utgöra massakostnader.

HD har allmänt uttalat att avgörande för frågan huruvida en kostnad utgör en konkurskostnad är om den är hänförlig till någon sådan obligatorisk åtgärd, exempelvis upprättande av bouppteckning eller förvaltarberättelse, som det åligger förvaltaren att utföra oberoende av vilka tillgångar som finns i konkursboet.

Fordringar som kan göras gällande som vanligt i konkursen, så kallade konkursfordringar, täcks i den mån det finns medel kvar för att betala dessa.⁵²² Fordringar som inte kan göras gällande vare sig mot konkursboet eller i konkursen, utan enbart mot gäldenären, kallas gäldenärsfordringar.

Konkurskostnader som inte kan täckas av konkursboet betalas av staten.⁵²³ Samma sak gäller inte för massakostnad. Gränsdragningen mellan konkurskostnader och massakostnad är därför viktig när konkursbon saknar tillräckligt med tillgångar för att betala kostnaderna under konkursen.

15.1 Exempel på konkurskostnader

Några exempel på konkurskostnader⁵²⁴ är:

- arvode till förvaltaren,
- ersättning till sakkunnigt biträde (exempelvis för räkenskapsgranskning eller för värdering),
- avgift för bankkonto⁵²⁵
- rese- och hotellkostnader,
- parkeringsavgifter,
- fotokopior,
- telefaxsändningar samt

---

⁵²² 11 kap. 1 § KonkL

⁵²³ 14 kap. 2 § första stycket KonkL

⁵²⁴ 14 kap. 1 § KonkL

⁵²⁵ HD den 17 juni 2022, Ö 3102-21

- kostnader för transport och förvaring av konkursgäldenärens räkenskapsinformation

Några kostnader som ännu inte har varit föremål för prövning men som förmodligen utgör konkurskostnader är:

- kostnad för eftersändning av gäldenärens post,
- kostnad för utdrag ur bolagsverkets register avseende konkursgäldenären, portokostnader, samt
- gravationsbevis avseende konkursgäldenärens fastighet

15.2 Exempel på massakostnader

Några exempel på massakostnader är:

- kostnader för vård och försäljning av viss egendom (t.ex. transport, försäkring och annonsering),
- kostnader för kreditupplysningar, ansökan om betalningsföreläggande och stämning vid domstol samt ersättning till egna vittnen i av förvaltaren förd process,
- underhåll⁵²⁶
- inköp av varor och tjänster i samband med fortsatt drift,
- motparts rättegångskostnader vid förlust i en process,
- skadestånd som boet ådragit sig,
- tvångsvis ålagda kostnader för sanering av miljöfarligt avfall,
- kostnader för att skydda boets egendom från åverkan respektive för att skydda tredjeman (exempelvis kostnad för att stängla in en rivningsfastighet, grustag eller dyligt), samt
- kostnader som uppstår på grund av lagstadgad skyldighet att ta om hand och arkivera konkursgäldenärs klientakter (advokater, revisorer, vårdcentraler m.fl.).

15.3 Vilken skyldighet har förvaltaren att undvika brist i boet?

Som framgår ovan garanterar staten konkurskostnader, men inte massakostnader. Om boets medel inte räcker till att betala uppkomna massakostnader uppstår brist i boet som i förlängningen kan leda till att konkursboet försätts i konkurs. Detta är givetvis en situation som förvaltaren bör försöka undvika. Det finns därför särskild anledning att vara försiktig med att dra på boet massakostnader som saknar täckning i boets egendom.

Boets medel ska i första hand användas till att betala uppkomna och väntade konkurskostnader.⁵²⁷ Först efter att förvaltaren har betalat alla uppkomna konkurskostnader och reserverat medel för ytterligare konkurskostnader som kan väntas uppkomma får betalning ske av massakostnader.

Om det är fråga om ett konkursbo med obetydliga eller begränsade tillgångar bör förvaltaren höra konkurstillsynen innan boet riskerar ådras konkurskostnad eller massakostnad. Även i bon med mer betydande tillgångar kan förvaltaren vara skyldig att noggrant överväga risken för att konkursen slutligen leder till avskrivning och i förekommande fall lyfta frågan för diskussion med konkurstillsynen.

Skulle förvaltaren betala massakostnad trots att det står klart att boets tillgångar inte räcker till både dessa och konkurskostnaderna, kan det finnas anledning att rikta kritik. De möjligheter som står till buds för konkurstillsynen är att rekommendera ett lägre arvode eller att klandra slutredovisningen.

---

⁵²⁶ 3 kap. 5 § andra stycket KonkL,

⁵²⁷ 14 kap. 2 § första stycket KonkL

15.4 Fastigheter med negativt värde bör inte belasta konkursboet

Det händer att fastigheter har ett värde som är negativt och alltså utgör en belastning för konkursboet. Ofta handlar det antingen om fastigheter som är förorenade med miljöfarligt avfall eller rivningsfastigheter. Då bör förvaltaren på ett tidigt stadium göra alla berörda, gäldenären, eventuella borgenärer och företrädare för kommunen och länsstyrelsen uppmärksamma på att det inte finns någon avsikt att belasta boet med massakostnad för hantering av fastigheten.

Om det anses önskvärt från t.ex. kommunens sida att förvaltaren vårdar fastigheten måste garantier begäras. Utan garantier kan förvaltaren överväga att abandonera egendomen. Som regel är det inte försvarbart att förvaltaren lägger ned något mer omfattande arbete på försäljningsförsök som framstår som utsiktslösa.

15.5 Förvaltaren kan få ersättning av staten för försäljningskostnader av fast egendom, men inte för omvårdnad

Kostnader för omvårdnad och försäljning av fast egendom utgör inte konkurskostnader. Förut innebar det att förvaltaren ibland inte hade rätt till ersättning när egna medel lades ut för att täcka sådana kostnader. Kostnader för försäljning av fast egendom som inte kan tas ut ur egendomens avkastning och köpeskillingen eller annars tas ur boet ska betalas av staten.⁵²⁸ Bakgrunden till detta stadgande framgår av departementspromemorian Herrelösa fastigheter.⁵²⁹

Det är viktigt att påpeka att rätten till ersättning bara avser rena försäljningskostnader. När det är fråga om omvårdnad är rättsläget det motsatta.⁵³⁰ Förvaltaren kan därför inte räkna med någon ersättning från staten i dessa fall. Det är heller inte försvarbart av förvaltaren att lägga ned arbete på försäljningsförsök som framstår som utsiktslösa.

15.6 Massakostnader hänförliga till egendom

Förvaltaren bör alltid kunna få ersättning för massakostnader ur medel som flyter in vid realisationen av den egendom som massakostnaderna avser. Även i dessa fall bör förvaltaren naturligtvis tänka sig för innan boet belastas med massakostnad för vård och försäljning av egendom.

Om förvaltaren bedömer att det finns risk för att konkursen kommer att avslutas som en avskrivningskonkurs bör garantier begäras från särskilt berörda borgenärer innan boet belastas med massakostnad. Om ingen borgenär är beredd att ge nödvändiga garantier får förvaltaren överväga att avstå från sådana vård- och försäljningskostnader som blir massakostnad. Förvaltaren får själv eller med hjälp av sakkunnigt biträde värdera egendomen och sedan söka lämpliga spekulanter utan att t.ex. annonsera. Efter vissa mått av ansträngningar kan förvaltaren överväga att abandonera egendomen.

15.7 Underhåll till gäldenären

Om gäldenären med familj, eller annan underhållsberättigad, saknar annan utväg till försörjning får nödvändigt underhåll betalas ur konkursboet under en månad från konkursbeslutet.⁵³¹ Om det finns synnerliga skäl kan underhåll ut boet utgå för längre tid.

Starka skäl talar för att boets kostnader för underhåll till gäldenären är en massaskuld som bara får betalas om boet först täckt alla konkurskostnader.⁵³² Detta innebär att underhåll inte får betalas när tillgångarna i boet inte räcker för att betala t.ex. förvaltarens arvode.

---

⁵²⁸ 14 kap. 2 § andra stycket KonkL

⁵²⁹ DS 2003:64

⁵³⁰ NJA 2015 s. 132.

⁵³¹ 3 kap. 5 § 2:a st. KonkL

⁵³² Prop. 1986/87 s. 210

15.8 Processer

När förvaltaren överväger att inträda i en process eller att inleda process för boets räkning uppkommer vissa frågeställningar. Till att börja med måste förvaltaren kanske ta kreditupplysning på den tänkta motparten. Därefter måste förvaltaren bekosta själva stämningsansökningen. Kallade vittnen har också rätt till ersättning för inställelse.

Sådana kostnader som nu sagts kan förvaltaren inte undgå att betala. När det är tveksamt om tillgångarna i boet räcker till att betala kostnaderna kan förvaltaren begära garantier av särskilt berörda borgenärer.

15.9 Förvaltaren är inte alltid skyldig att försäkra egendom

Som nämnts ovan utgör kostnader för försäkring inte konkurskostnader. Förvaltaren är därför inte skyldig att ta förskott ur egen ficka. Om det finns tillgångar i boet är saken mer svårbedömd. Vissa förvaltare menar att man då ska försäkra boets egendom eftersom det annars finns risk för att boet drabbas av skada som ”ruinerar” hela boet. Som tidigare sagts bör förvaltaren dock alltid kunna täcka en försäkringskostnad med medel som flyter in vid en realisation av boets egendom.

Problemen uppstår om förvaltaren inte lyckas sälja egendomen eller om köpeskillingen inte räcker till att täcka all massakostnad. Om förvaltaren ser en klar risk för att denna situation uppstår bör han eller hon med hänvisning till det osäkra rättsläget kunna hävda att det funnits fog för att inte försäkra boets egendom.

15.10 Företrädesregel eller betalningsordning?

Det har diskuterats om 14 kap. 2 § KonkL ska anses vara en betalningsordning eller en företrädesordning. Starka skäl talar för att den ska anses utgöra en företrädesregel.

Det finns inte några förarbetsuttalanden som tar sikte på hur 14 kap. 2 § KonkL förhåller sig till 13 § samma kapitel, som ger förvaltaren rätt att löpande under förvaltningens gång ta ut medel för att betala de kostnader som uppdraget medför.⁵³³ Att det är fråga om en företrädesregel har även framförts av professor Mikael Möller.⁵³⁴ Synsättet vinner slutligen stöd av Högsta domstolen som fastlagt att konkurskostnaderna inte skulle beaktas vid utmätning hos konkursbo för massakostnad.⁵³⁵

Att läsa vidare

Prop. 1978 Prop. 1978/79:105 s. 234 ff. (företrädesordningen mellan konkurskostnader och annan boets skuld)

Prop. 1978/79:105, s. 694 f. och s. 708 f. (om möjligheten att försätta konkursbo i konkurs)

Prop. 1986/87:90 s. 373 f. och 387 (konkurskostnader)

NJA 1984 s. 113 (Utmätning hos konkursbo)

NJA 1988 s. 332 (Återförd mervärdesskatt massagäld, pant okränkbar)

NJA 1998 s. 145 (Fotokopior m.m. särskilt ersättningsgilla konkurskostnader)

NJA 1999 s. 131 (Konkursbos taleskyldighet)

NJA 1999 s. 358 (Kostnader uppkomna hos Kronofogden efter det att fastigheter inte kunnat säljas anses inte vara konkurskostnader)

---

⁵³³ I prop. 1986/87:90 anges att stadgandet i huvudsak överensstämmer med konkurslagsförslaget i prop. 1978/79:105 där det talas om vilken företrädesordning som ska gälla mellan konkurskostnader och annan boets skuld.

⁵³⁴ Insolvensrättsligt Forum 2005 s 196 f.

⁵³⁵ NJA 2014 s. 935

NJA 2006 s 662 (kostnader för omhändertagande av miljöfarligt avfall och försäkring är inte konkurskostnader – dock är budkostnader att anse som konkurskostnad)
 NJA 2015 s. 132 Även om åtgärder som förvaltaren vidtar för försäljning av fast egendom är nyttiga från allmän synpunkt, gäller inte något undantag från kravet på förmånlig och snabb avveckling av konkursboet.

RÅ 2000 ref 29 (*arbetsgivaravgifter* som utgår på löner till arbetstagare som erhåller utdelning i konkursen utgör massakostnader)
 Svea Hovrätts beslut den 14 juni 1999, Ö 1729-99 (Hovrätten fastslår att underhåll till en konkursgäldenär som förvaltaren utbetalt med stöd av 3:5 2 st. KonkL är en konkursboets massaskuld; eftersom utbetalningen skedde på ett tidigt stadium av konkursen och förvaltaren då inte hade kunnat förväntas överblicka hur förvaltningen skulle utvecklas godtog hovrätten utbetalningen)
 Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut den 7 mars 2000, Ö 124-00 (Kostnader för transport av viss egendom och elektricitet är inte konkurskostnader)
 Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut den 26 mars 2003, Ö 2232-02 (Kostnader för försäkring är inte konkurskostnader trots att medlen som flutit in vid försäljningen av den försäkrade egendomen i och för sig täckte själva försäkringskostnaden; i detta mål har hovrätten vidare godtagit att kostnader för adressändring och kostnader för utdrag ur bolagsregistret ska anses som konkurskostnader)
 Göta Hovrätts beslut den 9 januari 2004, Ö 1129-03, inte prövningstillstånd i HD Ö569-04
 Svea Hovrätts beslut den 1 oktober 2013 i ÖÅ 3507-13

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 911-920, s. 923-925 och s. 961-977
 Lars Welamson, Konkurs, 10:e uppl. 2004 s. 231 ff.
 Tidskriften Advokaten 5/2000, s. 20

16 Förskott

16.1 Förskottsbetalning

Innan utdelningen är fastställd kan förvaltaren självant eller på begäran betala utdelningsmedel i förskott för fordran som omfattas av förmånsrätt.⁵³⁶ Hinder för förskottsbetalning kan vara att storlek eller förmånsrätt på borgenärernas fordringar inte har kunnat fastställas. Om konkursens sluthandlingar är under upprättande eller om storleken på förvaltarens arvode är mycket osäker ska inte förskottsbetalning ske. Har bevakningsförfarande inletts men inte avslutats ska förvaltaren inte heller förskottsbeta till borgenärerna.

Förskottsbetalning är att anse som ett lån och ska betalas tillbaka vid anfordran. Vidare bör eventuell återbetalning villkoras med en ränteklausul. En förskottsbetalning är alltid preliminär. En förskottsbetalning bokas upp som en fordran i konkursboets redovisning. Även om en borgenär har fått betalt i förskott för sin fordran, ska den bevakas och tas upp i utdelningsförslaget. Viss försiktighet bör iaktas vid förskottsbetalning då det i vissa fall förekommit att borgenären inte frivilligt betalar tillbaka erhållet förskott.

Förvaltaren är skyldig att självant kontrollera om förutsättningar finns för förskottsbetalning till förmånsberättigade borgenärer med otvistiga fordringar. Om förvaltaren bedömer det nödvändigt för att förskottsbetalning ska kunna ske, kan denne begära säkerhet i form av pant, borgen eller bankgaranti.⁵³⁷ Säkerhet bör inte krävas om förskottsbetalningen sker på förvaltarens initiativ.

Förskottsbetalning kan även ske för en fordran utan förmånsrätt, om det är uppenbart att tillgångarna räcker till för att täcka minst tio procent av sådana fordringar och inga

⁵³⁶ 11 kap. 14 – 17 §§ KonkL

⁵³⁷ 11 kap. 11 § KonkL

särskilda skäl talar emot det. En borgenär som begärt förskott utan framgång kan hänskjuta frågan till tingsrättens prövning.

Har bevakningsförfarande redan inletts måste borgenären först ha bevakat sin fordran innan utbetalning kan ske. En borgenär är skyldig att bevaka även ett förskottsutdelat belopp vid ett senare bevakningsförfarande. Om så inte sker blir borgenären återbetalningsskyldig till boet. Om förskottsbetalade medel senare måste återbetalas ska den återbetalningsskyldige erlägga ränta på beloppet. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen från den dag medlen betalades ut t.o.m. den dag återbetalningsskyldigheten inträder och enligt 6 § för tiden därefter. Tidpunkten för skyldigheten att återbetala medlen infaller på dagen för utdelningsförslagets fastställande.

Om konkursen inte kan avslutas inom två år från konkursutbrottet eller det står stora belopp på konkursboets bankkonto kan konkurstillsynen väcka frågan förskottsbetalning. Om förvaltaren initierar förskottsbetalning kan han eller hon dock inte kräva garanti av borgenären för återbetalning om utdelningen senare visar sig bli lägre.

Att tänka på

Det är viktigt att konkurstillsynen kontrollerar att förskottsbetalningar sker i den ordning som rätten till utdelning enligt FRL anger. I konkurser där den gamla förmånsrättsordningen gällde (ansökan om konkurs före den 1 januari 2004) hade en revisors fordran i en konkurs en sådan förmånsrätt enligt 10 a § FRL, att ett sådant förskott skulle betalas ut före utbetalning till såväl hyresvärd som företagshypoteksinnehavare.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 340 ff.

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 64 ff.

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 781 ff.

16.2 Förskottsarvode

Förvaltaren kan begära att få ut arvode i förskott.⁵³⁸ Till framställningen ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som är nedlagt och uppgift om boets ekonomiska ställning. Konkurstillsynen ska yttra sig över arvodets storlek innan tingsrätten fattar sitt beslut. Förskottet ska vara skäligt i förhållande till nedlagt arbete.

Huvudregeln är att en förvaltare inte får lyfta sitt arvode förrän han eller hon har avgett slutredovisning och rättsens beslut om arvode vunnit laga kraft. I vissa konkurser kan emellertid förvaltningen fortgå i flera år och det är naturligtvis ekonomisk betungande om det inte finns möjlighet att få betalt för nedlagt arbete förrän slutredovisning kan ske. Det finns därför en möjlighet för förvaltaren att få förskott på arvodet om denne i större konkurser lagt ner ett omfattande arbete och konkursen beräknas pågå ytterligare en längre tid. Förskottet ska vara skäligt i förhållande till nedlagt arbete och förvaltaren ska ange de skäl som åberopas för att förskott ska utgå.

Beslut om förskott, däremot, innefattar inte någon prövning av det slutgiltiga arvodets skälighet utan ska ses närmast som en à conto-betalning som senare ska avräknas från det slutliga arvodet. Konkurstillsynen har goda möjligheter att bedöma skäligheten av yrkat förskottsbelopp. Orsaken härtill är att konkurstillsynen förutsätts ha en någorlunda klar bild av det arbete förvaltaren hunnit lägga ned i konkursen.⁵³⁹

⁵³⁸ 14 kap. 12 § KonkL

⁵³⁹ prop. 1986/87:90, s. 162

Ett av tingsrätten beslutat förskott kan lyftas direkt. Betalning av förskottsarvode bokas upp som fordran i konkursboets redovisning. Vid förskott på arvode blir förvaltaren redovisningsskyldig för mervärdesskatt när denne mottar förskottet.⁵⁴⁰

Att tänka på

En viss restriktivitet med förskott bör upprätthållas inte minst med tanke på att avslutsarbetet kan bli segdraget i konkurser där förvaltaren fått större delen av sitt arvode utbetalt i förskott. Det finns en risk för att större förskott, och/eller flera förskott i större konkurser, medför att tingsrätten bedömer det som ett nära nog godkännande av att förvaltaren är berättigad till åtminstone ett arvode motsvarande de belopp som utbetalts som förskottsarvode. Det kan leda till att domstolen vid fastställande av det slutliga arvodet inte beaktar senare inträffade omständigheter som motiverar att arvodet bör bestämmas till ett lägre belopp.

Det har ansetts sakna betydelse för förvaltarens rätt till förskott på arvode om det finns likvida medel i boet till täckande av förskottet eller ej. Frågan om vem som kan komma att få svara för det slutliga arvodet har inte heller ansetts ha någon betydelse i sammanhanget.^{541 542}

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 162 och 384

NJA 1998 s. 10

NJA 2003 s. 203

NJA 2005 s. 26

RH 1995:30

RH 2003:58

Hovrätten för Övre Norrland, beslut 2002-04-16, Ö 190/02,

Hovrätten över Skåne och Blekinge, beslut 2003-07-03, Ö 297-03

JO 933-2000

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 943

17 Bevakningsförfarande

Tingsrätten kan besluta om att bevakningsförfarande ska gälla vid en utdelningskonkurs. Borgenärer som inte har panträtt för sin fordran måste då skriftligen framställa krav på betalning i konkursen. Den borgenär som inte gör någon framställning och inte har panträtt i fast eller lös egendom får ingen utdelning i konkursen.

Behov av bevakningsförfarande kan exempelvis föreligga om det är osäkert om det finns okända borgenärer, om prioriterade borgenärer kommer att få utdelning eller om man kan förvänta sig tvister om betalnings- eller förmånsrätt mellan ett antal prioriterade borgenärer.

Bevakningsförfarande avser alltid hela boets tillgångsmassa och beslutas av rätten efter framställning från förvaltaren. Rätten behöver inte höra konkurstillsynen inför ett sådant beslut.

17.1 Konkurstillsynens uppgifter vid bevakningsförfaranden

Konkurstillsynen har ingen aktiv roll i själva bevakningsförfarandet. Däremot bör konkurstillsynen vara uppmärksam på om förutsättningarna för förfarandet är uppfyllda eller tveksamheter om borgenärskollektivet finns som gör att det är säkrast att förfarandet genomförs.

---

⁵⁴⁰14 kap 11 § KonkL, prop. 2002/03:112, s. 6

⁵⁴¹ Hovrätten över Skåne och Blekinge, Ö 547/94 och RH 2003:58

⁵⁴² NJA 2005 s. 26

17.2 Bevakningsförfarande – förutsättningar och effekter

Det är bara förvaltaren som kan begära att ett bevakningsförfarande ska genomföras i en konkurs. Tingsrättens beslut att bevakningsförfarande ska gälla får inte överklagas.⁵⁴³ Om tingsrätten avslår förvaltarens framställning om bevakningsförfarande kan både förvaltare, borgenär och konkurstillsynen klaga på det beslutet.⁵⁴⁴

Vid bedömningen av om bevakning ska äga rum behöver förvaltaren inte ta hänsyn till andra förhållanden än sådana som har direkt betydelse för bevakningsförfarandet. Omfattningen av konkursboets tillgångar är inte avgörande i och för sig, men det måste naturligtvis stå klart att utdelning kommer att kunna ske. Det är inte möjligt att ha ett begränsat bevakningsförfarande, exempelvis i viss tillgångsmassa eller bara riktad till vissa borgenärer.

Bevakning bör alltid äga rum om antalet borgenärer är stort eller okänt och de oprioriterade fordringarna kan antas erhålla utdelning i konkursen. Även om antalet borgenärer inte är stort kan bevakningsförfarande bli nödvändigt när bokföringen hos konkursgäldenären är så undermålig att det är osäkert om det kan finnas okända borgenärer.

Det kan också vara lämpligt att ha ett bevakningsförfarande i konkurser med endast prioriterade borgenärer, där tvister om betalningsrätt och förmånsrätt kan uppstå.

Genom ett bevakningsförfarande får förvaltaren snabbt reda på vilka borgenärer som finns och vilka krav de har på gäldenären. Samtliga intressenter får en bra kontroll av vilka som är berättigade att bevaka sina fordringar i konkursen. Finns det motstridiga intressen i en bevakningskonkurs är det borgenären som ska styrka sin fordrings- och förmånsrätt.⁵⁴⁵ Om förvaltaren inte delar borgenärens uppfattning blir det förvaltarens sak att föra bevisning emot borgenärens påståenden.

Om förvaltaren inte begär bevakningsförfarande är han eller hon ansvarig för att rätt borgenärer fått utdelning i rätt ordning med rätt förmånsrätt. Om bevakningsförfarande inte genomförts blir det borgenärerna som får tvista om fordringars eventuella betalnings- och förmånsrätt i samband med kungörelsen av utdelningsförslaget.

Om ett bevakningsförfarande har genomförts kan inga andra borgenärer än de som bevakat sin fordran samt de som har panträtt i fast eller lös egendom få utdelning i konkursen.⁵⁴⁶

17.3 Bevakningsförfarandet i praktiken

Bevakningstiden kan variera mellan fyra och tio veckor beroende på boets omfattning och borgenärskollektivets sammansättning. Borgenärens bevakning ska göras skriftligen och fordringens belopp och den förmånsrätt som borgenären vill göra gällande ska framgå av anmälan. Uppgifterna ska styrkas med angivande av grund för kraven och med kopia på de handlingar som borgenären vill åberopa till stöd för sitt anspråk. Även borgenärer som erhållit förskotts betalning under konkursen måste bevaka sin rätt enligt samma regler.

Så fort bevakningstiden gått ut ska förvaltaren upprätta en förteckning över de fordringar som har bevakats och vilken förmånsrätt som yrkats. Kopia på förteckningen ska lämnas till såväl rätten som konkurstillsynen.

En borgenär, som har missat att bevaka under bevakningstiden, får mot särskild avgift anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt efter det att bevakningstiden gått ut

⁵⁴³ 16 kap. 6 § KonkL

⁵⁴⁴ 16 kap. 8 § KonkL

⁵⁴⁵ Lars Welamson, Konkursrätt 1961 s. 539

⁵⁴⁶ 9 kap. 4 § KonkL

(efterbevakning). Borgenären löper risken att viss utdelning redan ägt rum om det hunnit gå en längre tid. Det är därför lämpligt att borgenären hör med förvaltaren om möjligheten till utdelning innan efterbevakningen lämnas in.

En borgenär som har säkerhet för sin fordran genom panträtt i fast eller lös egendom behöver inte bevaka fordringen för att få rätt till betalning ur den pantsatta egendomen.⁵⁴⁷ Befaras borgenären att panten inte räcker till för betalning av hela hans fordran måste denne dock bevaka för att komma ifråga för utdelning för resterande del.

Göta hovrätt har prövat omfattningen av förvaltarens bevakningsskyldighet för arbetstagares lönefordringar.⁵⁴⁸ Vad gäller förvaltarens bevakningsskyldighet fann hovrätten att den enbart omfattar fordringar som omfattas av lönegarantin och således inte andra fordringar som arbetstagarna kan ha.

I praktiken betyder det att förvaltaren ska bevaka det belopp som arbetstagaren enligt lönegarantibeslutet ska erhålla, och som vid begäran om bevakningsförfarande ännu inte har utbetalats av länsstyrelsen.

Har lönegarantibelopp utbetalats åligger det Skatteverket att bevaka den delen av fordran.

Belopp som inte omfattas av lönegarantin, på grund av det exempelvis överskrider takbeloppet eller för att det saknar förmånsrätt, ska arbetstagaren själv bevaka.

I praktiken blir det sällan aktuellt för förvaltaren att bevaka för arbetstagares räkning, eftersom lönegarantibeloppen ofta är utbetalade när bevakningsförfarandet inleds.

Rätten ska se till att det finns möjlighet för förvaltaren, övriga borgenärer och gäldenären att anmärka mot bevakningar och efterbevakningar. Vid ett sådant efterföljande anmärkningsförfarande kan tvister om de bevakade fordringarna lösas. På så vis undviker man att utdelningsförfarandet i konkursens slutskede fördröjs i onödan.

Efter samråd med förvaltaren beslutar rätten om hur lång anmärkningstid som är lämplig efter bevakningstiden, alternativt efterbevakningen, i det enskilda fallet. Då beslutas också om var överlämnade bevakningshandlingar ska hållas tillgängliga samt tidpunkt för förlikningssammanträde om anmärkningar framställs. Rättens beslut skickas till förvaltaren, konkurstillsynen, gäldenären samt de borgenärer som bevakat fordringar i konkursen.

Anmärkning ska framställas skriftligen. Förvaltaren är skyldig att anmärka på en bevakning så snart han eller hon finner skäl till det. Borgenär som bevakat fordran i konkursen och gäldenären själv får framställa anmärkning mot en bevakning. Borgenärerna får den betalnings- och förmånsrätt som de yrkat i sin bevakning om ingen anmärkning ställs mot den. Det gäller även om det senare skulle visa sig att yrkandet var felaktigt.

Tvister som uppkommer genom anmärkningar mot bevakningar ska handläggas vid ett förlikningssammanträde inför rätten. Rätten ska vid sammanträdet utreda tvisten och söka få till stånd en förlikning. De tvister som inte kan förlikas ska prövas av rätten vid en förhandling, en så kallad jävsprocess. Dessa tvister kan i vissa konkurser pågå under lång tid och ibland i flera år.

Förlikning kan träffas vid förlikningssammanträdet om alla rättsägare är eniga. En träffad förlikning är bindande även för frånvarande borgenärer. Förvaltaren kan på uppdrag träffa förlikning med en bevakande borgenär även vid annan tidpunkt än förlikningssammanträdet. Det är även möjligt, och vanligt förekommande, att förvaltaren,

---

⁵⁴⁷ 9 kap. 4 § KonkL

⁵⁴⁸ Mål nr Ö 182-23, laga kraft

efter en gjord anmärkning, träffar en uppgörelse med aktuell borgenär innan förlikningssammanträdet.

Att tänka på

Så fort det finns förutsättningar för att inleda ett bevakningsförfarande bör förvaltaren snarast begära att bevakningsförfarande ska inledas så att inte förfarandet fördröjs i onödan, vilket i sin tur inverkar på hur snabbt konkursen kan komma att avslutas.

Förvaltaren kan ha haft en hel del kontakter med en borgenär och fått allt klart för sig om borgenärens fordran. Ibland visar det sig emellertid senare att borgenären inte har bevakat sin fordran. Förvaltaren, som ska ta till vara samtliga borgenärens gemensamma rätt och bästa, kan i sådana fall överväga att påminna borgenären om möjligheten till efterbevakning.

Frågan är hur detta ställer sig till omsorgen om övriga borgenärer. Har borgenärens fordran tagits upp i bouppteckningen eller lagts till vid boupptecknings-/edgångssammanträdet, så att det knappast kan röra sig om bristande underrättelse, bör förvaltaren inta en formell hållning. Borgenären har då underrättats av domstolen om att kungörelse har skett. Det ankommer därefter på borgenären att vara aktiv.

Att läsa vidare

NJA 2003 s. 3

NJA 2007 s. 736

NJA 2012 s. 155

RH 1997:107

RH 2005:24

RH 2010:14

18 Förmånsrättslagen

Förmånsrättslagen (FRL) bestämmer i vilken ordning borgenärerna ska få utdelning i konkurs.⁵⁴⁹ Det är inte konkurstillsynens roll att granska utdelningsförslaget, men uppenbara oriktigheter bör mot bakgrund av att tillsynens uppgift är att övervaka att förvaltningen bedrivs i enlighet med lag ändå uppmärksammas. Dessutom har frågor om förmånsrätters betydelse vid en rad situationer som kan uppstå under konkurs och därmed påverka konkursförvaltningen. FRL är exempelvis relevant för att avgöra vilka borgenärer som berörs av en viss åtgärd under konkurshandläggningen och vem/vilka förvaltaren ska höra i en viss fråga.⁵⁵⁰ Förmånsrätter kan även påverka om en betalning är återvinningsbar på grund av att en gäldenär i en obeståndssituation gynnar en viss borgenär genom att frångå förmånsrättsordningen.

Förmånsrätt kan endast regleras av lag. Avtal om att en fordran ska ha förmånsrätt är alltså utan verkan.

FRL innehåller ett flertal olika förmånsrätter. En del av dessa är vanligt förekommande och andra mer ovanliga. Framställningen nedan är avgränsad till de förmånsrätter som är viktigast för konkurstillsynen att känna till. FRL har ändrats vid ett par tillfällen och äldre regler kan fortfarande vara tillämpliga i äldre konkurser. I slutet av avsnittet finns en lathund över vilka regler som gäller för olika konkurser.

18.1 Särskild och allmän förmånsrätt

FRL skiljer mellan särskilda och allmänna förmånsrätter. Särskild förmånsrätt kan bara göras gällande i viss bestämd (särskild) egendom, t.ex. pant, och gäller vid såväl konkurs

---

⁵⁴⁹ Förmånsrättslagen (1970:979)

⁵⁵⁰ 7 kap 10 § KonkL

som utmätning. Allmän förmånsrätt gäller i all gäldenärens egendom men kan endast göras gällande vid konkurs.⁵⁵¹ Förmånsrätten består även om fordringen överlåts.⁵⁵²

18.1.1 Särskilda förmånsrätter

Särskilda förmånsrätter gäller enligt 9 § efter paragrafföljden och i den numrering som anges i respektive paragraf. Från denna huvudregel görs vissa i paragrafen närmare angivna undantag.

Vidare har enligt 15 § FRL vissa allmänna förmånsrätter företräde. Det gäller ersättning för konkursansökningskostnader och vissa andra i 10 § FRL angivna fordringar samt för visst revisions- respektive bokföringsarbete enligt 10 a §. Dessa förmånsrätter går före både särskild förmånsrätt med företagshypotek och förmånsrätt till följd av utmätning.⁵⁵³

Borgenärer med samma särskilda förmånsrätt har lika rätt till betalning om inte annat följer av bestämmelse i annan lag. Detta innebär att de får betalt i förhållande till fordringarnas storlek.

Förmånsrätt följer med pant- och retentionsrätt i olika slags lös egendom enligt punkterna i 4 § FRL.

Företagshypotek enligt 5 § FRL är en särskild säkerhetsrätt som skapats för att näringsidkare ska kunna använda sin rörelseegendom som kreditsäkerhet, exempelvis ett varulager.⁵⁵⁴ Företagshypoteket är inte knutet till en viss bestämd egendom vid en viss tidpunkt, utan egendomen kan skifta med tiden. Tanken är att rörelseegendomen ska kunna användas som kreditsäkerhet utan att näringsidkaren för den skull behöver avstå från att förfoga över den.

Företagshypoteket omfattar inte kassamedel, bankmedel eller aktier och inte heller andra finansiella instrument som är avsedda för allmän omsättning, egendom som kan intecknas på annat sätt eller egendom som varken kan utmätas eller ingå i en konkurs.⁵⁵⁵ Säkerheten upplåts genom att en företagare överlämnar ett skriftligt företagsinteckningsbrev till en borgenär (traditionskrav).

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev anses vara överlämnat till borgenären och säkerheten därmed upplåten när borgenären har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret. Förmånsrätten gäller upp till företagsinteckningsbrevets belopp samt med dels ett fast tillägg om 15 procent, dels en löpande ränta beräknad på företagsinteckningsbrevets belopp. En företagsinteckning har företräde i förhållande till en annan företagsinteckning utifrån vilken tidsföljd som de olika företagsinteckningarna beviljades.

Förmånsrätt gäller enligt 6 § FRL för inteckning i fast egendom, antingen på grund av inteckning eller på grund av reallast (som innebär en skyldighet för fastighetsägaren att fullgöra vissa prestationer). Likande förmånsrätter gäller enligt 7 § FRL i tomträtt.

Utmätning ger enligt 8 § FRL en borgenär förmånsrätt i den utmäta egendomen. För lös egendom uppkommer förmånsrätten genom beslutet, och för fast egendom gäller inskrivningsdag. Utmätningborgenären kommer sist bland de särskilda förmånsrätterna och får ofta stå tillbaka om förmånsrätten konkurrerar med andra särskilda förmånsrätter.

Om den egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller inte räcker till att betala hela skulden ska resterande belopp behandlas som en fordran utan förmånsrätt enligt 18 § FRL.

---

⁵⁵¹ 2 § FRL

⁵⁵² 3 § FRL

⁵⁵³ 15 § FRL

⁵⁵⁴ Bestämmelser finns i lag (2008:990) om företagshypotek

⁵⁵⁵ Inga aktier ingår, varken så kallade organisationsaktier eller andra. Se NJA 2015 s. 494.

18.1.2 Allmänna förmånsrätter

Ordningföljden mellan allmänna förmånsrätter regleras i 14 § FRL. Alla förmånsrätter som tas upp under samma paragraf har inbördes lika rätt och får därmed betalt i förhållande till sina fordringar. Sinsemellan gäller paragrafföljden.

Enligt 10 § 1 p. FRL har borgenär förmånsrätt för kostnader för konkursansökan och för beslut att dödsbos egendom ska avträdas till förvaltning av boutredningsman. Samma förmånsrätt gäller för begravnings- och bouppteckningskostnader när gäldenären avlidit före konkursbeslutet.

Andra allmänna förmånsrätter enligt 10 § FRL gäller för rekonstruktörsarvode med mera (p. 2), vissa rekonstruktionsåtgärder (p. 3), för fordringar som ingår i en fastställd rekonstruktionsplan och utgör ny finansiering (p. 4) och den så kallade superförmånsrätten för fordringar som grundar sig på avtal som en rekonstruktör lämnat samtycke till (p. 5). Förmånsrätt enligt punkterna 1 - 3 gäller endast i den mån beloppet är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Förmånsrätt enligt första stycket p. 5 upphör att gälla:

- 1 om en rekonstruktionsplan fastställts under en företagsrekonstruktion, eller
- 2 tre månader efter att företagsrekonstruktionen upphört utan att någon rekonstruktionsplan har fastställts, om inte en konkursansökan som avser gäldenären har gjorts inom den tiden.

10 a § FRL ger förmånsrätt för ersättning för revision och för att fullgöra bokföringsskyldighet. Ersättningen ska avse arbete som utförts de senaste sex månaderna före konkursen och vara föreskriven i lag eller annan författning. Belopp som avser konsultationer från revisor är oprioriterade fordringar.

Arbetstagare har förmånsrätt för fordringar på lön m.m. enligt 12 och 13 § FRL. Sedan 2009 har staten dock inte längre någon förmånsrätt för denna regressrätt, vilket framgår av hänvisningen i 28 § lönegarantilagen. Beloppet för vilket arbetstagaren har förmånsrätt begränsas i 12 a § FRL till tio prisbasbelopp.

18.2 Fordringar utan förmånsrätt

Fordringar som inte har någon förmånsrätt kallas ibland oprioriterade fordringar och de har enligt 18 § FRL inbördes lika rätt. Hit hör också de fordringar där säkerhet i viss egendom inte räcker till.

18.3 Ändringar i förmånsrättslagen

Förmånsrättslagen har ändrats i omgångar, den senaste ändringarna gäller från den 1 augusti 2022 i samband med att ny lag om företagsrekonstruktion trädde i kraft. Eftersom de regler som gällde fram till 2004 fortfarande är relevanta i gamla konkurser är det nödvändigt att känna till vad som gällt tidigare.

Företagshypotek med särskild förmånsrätt tillämpas vid förfaranden inledda till och med 2004 samt från 2009. Företagsinteckning med allmän förmånsrätt tillämpas vid förfaranden inledda 2004-2009 samt vid förfaranden inledda 2010 om ansökan gjorts senast under 2009. Från och med den 1 augusti 2022 ändras reglerna för den så kallade superförmånsrätten.

Före 2004	2004 - 2008	2009 -	2022-08-01 -
<i>Särskild förmånsrätt</i>	<i>Särskild förmånsrätt</i>	<i>Särskild förmånsrätt</i>	
5 § företagshypotek, hyra	5 § upphävd	5 § företagshypotek	

<i>Allmän förmånsrätt</i>	<i>Allmän förmånsrätt</i>	<i>Allmän förmånsrätt</i>	<i>Allmän förmånsrätt</i>
11 § skatter	11 § företagsinteckning, 55 %	11 § upphävd	10 § fordringar från företagsrekonstruktion, delvis villkorade i tid
12-13 §§ lön och pension, lönegarantiregress staten	12-13 §§ lön och pension, lönegarantiregress staten 45 %	12-13 § lön och pension, lönegarantiregress upphävd	12 § hänvisning till ny lag om företagsrekonstruktion
	Se även 28 § LgL	Se även 28 § LgL	

Den företagsinteckning som uppläts mellan 2004 och 2008 gäller, till skillnad från företagshypotek, i all gäldenärens egendom. Det är alltså en allmän förmånsrätt. Säkerhet som grundas på företagsinteckningen ger allmän förmånsrätt i 55 % av värdet av all gäldenärens egendom som återstår sedan fordringar med bättre förmånsrätt har fått betalt. Om beloppet inte räcker till full betalning av företagsinteckningshavarens fordran blir återstående fordran oprioriterad. Rätten till betalning omfattar inskrivet belopp samt särskilt tillägg.

Ändringar från den 1 augusti 2022 avser ersättning till tillsynsperson samt fordringar som ingår i en fastställd rekonstruktionsplan och utgör ny finansiering enligt lagen om företagsrekonstruktion, i den utsträckning och under den tid som anges i planen.⁵⁵⁶ Förmånsrätt enligt 10 § första stycket punkt 5 upphör att gälla om en rekonstruktionsplan fastställs under en företagsrekonstruktion eller tre månader efter att företagsrekonstruktionen upphört utan att någon rekonstruktionsplan har fastställts, om inte en konkursansökan som avser gäldenären har gjorts inom den tiden.

Att läsa vidare

Gösta Walin, Torkel Gregow, Förmånsrättslagen, lönegarantilagen m.m.: En kommentar 2010

19 Sluthandlingar

Konkurstillsynen ska enligt konkurslagen granska och i förekommande fall utlåta sig över slutredovisningen samt yttra sig över arvodesyrkandet. Det är inte konkurstillsynens uppgift att säkerställa att sluthandlingarna är korrekta. Om fel eller brister uppmärksammas vid tillsynens granskning ska dessa beläggas för rätten som är beslutande instans samt för övriga intressenter.

Vid avslut av en konkurs ska förvaltaren upprätta ett flertal olika handlingar vilka gemensamt brukar benämnas sluthandlingar. Dessa består av:

- slutredovisning (balansrapport, resultatrapport, verifikationslista och huvudbok)
- redogörelse för brottsefterforskning enligt 7 kap. 17 § KonkL
- arvodesframställning med arbetsredogörelse och, i förekommande fall,
- utdelningsförslag med förvaltningsredogörelse och rättsägarförteckning då sådan är nödvändig
- begäran om avskrivning (i förekommande fall)

Som huvudregel ska sluthandlingarna skickas samtidigt till såväl rätten som konkurstillsynen.

⁵⁵⁶ 4 kap. 7 § 8 FrekL

19.1 Slutredovisning

Av slutredovisningen ska det vara möjligt att utläsa hur tillgångarna har omvandlats till likvida medel och vilka massakostnader som har betalats ur konkursboet. För att få fram hur stort belopp som finns för utdelning alternativt behövs för täckande av konkurskostnaderna måste förvaltaren i samband med upprättandet av sluthandlingarna bokföra tillkommande poster. Det gäller t. ex. arvode till förvaltaren, återbetalning av mervärdesskatt och ränta på inestående medel.

Slutredovisningen ska innehålla:

- uppgifter om arvode och kostnadsersättning till förvaltaren
- ersättning till sakkunnigt biträde, rådgivare eller förlikningsman (om denna betalats ur boet, annars ingår beloppet i förvaltarens arvode)
- tillsynsavgift och avgifter för kungörande och kallelse
- eventuell ersättning enligt 6 kap. 14 § KonkL för inställelse

Till slutredovisningen ska förvaltaren bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen.⁵⁵⁷ För att dessa redovisningshandlingar ska vara tillförlitliga krävs en ordnad bokföring som åtminstone uppfyller kraven om god redovisningssed i konkurs. Räkenskapsinformationen utgörs av verifikationslista och huvudbok samt resultat- och balansräkning.

Bokföring i konkurs regleras i 7 kap. 19 § 1 st. KonkL, Bokföringsnämndens uttalande BFN U 87:10, Bilaga 3, samt REKON:s Rekommendation angående bokföring i konkurs, daterad den 29 maj 2007, Bilaga 17. Hans Elliots Handbok i konkursförvaltning får också anses vara en del av den goda redovisningsseden, framför allt vad avser innehållet i och utformningen av sluthandlingarna.⁵⁵⁸

19.1.1 Brister i slutredovisningen

I utdelningskonkurser ska konkurstillsynen granska och utlåta sig över förvaltarens slutredovisning. I utlåtandet anger konkurstillsynen eventuella anmärkningar mot felaktigheter eller brister som den funnit i sin granskning.

I avskrivningskonkurser ska konkurstillsynen granska slutredovisningen men inte utlåta sig. Om konkurstillsynen har synpunkter på slutredovisningen tas dessa lämpligen upp i yttrandet över arvodet.

Möjligheten för konkurstillsynen att begära att förvaltaren ändrar slutredovisningen i en avskrivningskonkurs begränsas av regleringen i 13 kap. 7 § 3 st. KonkL. Enligt detta lagrum börjar klanderfristen löpa den dag kopian av slutredovisningen kom in till rätten.

Konkurslagen ger således i princip inte något utrymme för konkurstillsynen att begära eller tillåta att förvaltaren ändrar sin slutredovisning. Däremot kan det vara så att slutredovisningen är ofullständig, exempelvis kan handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen saknas. Då måste konkurstillsynen begära komplettering. Det kan t.ex. röra sig om kontoutdrag. Då bör förvaltaren uppmärksammas på att de saknade handlingarna även ska ges in till tingsrätten.

För att kunna utföra sin granskning av slutredovisningen är det ibland nödvändigt för konkurstillsynen att begära upplysningar från förvaltaren. Om detta görs bör förvaltaren uppmärksammas på att det endast är fråga om upplysningar och inte en ny slutredovisning som efterfrågas. Konkurstillsynen måste även i yttrandet eller utlåtandet till tingsrätten

⁵⁵⁷ 13 kap. 3 § KonkL

⁵⁵⁸ Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989, s. 68-70

redogöra för de upplysningar som förvaltaren lämnat till tillsynen så att transparens råder gentemot tingsrätten och andra intressenter i konkursförfarandet.

Ovanstående gäller endast för det fall konkurstillsynen inte klandrar förvaltarens slutredovisning.⁵⁵⁹

19.2 Förvaltarens redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL

I redogörelsen ska förvaltaren ange vilka åtgärder denne vidtagit för att efterforska misstankar mot gäldenären gällande brott mot borgenärer, såsom bokföringsbrott, eller något annat brott av inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten och om gäldenären misstänks ha agerat på ett sådant sätt att näringsförbud kan komma ifråga. Den ska avslutas med ett uttalande om resultatet av dessa efterforskningar och ange om underrättelse om brott eller näringsförbud har gjorts till åklagare.

19.2.1 Brister i redogörelsen enligt 7 kap. 17 § KonkL

Det finns inte något som direkt hindrar konkurstillsynen från att begära komplettering av en redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL (exempelvis med själva underrättelsen enligt 7 kap. 16 § KonkL om denna inte tidigare skickats in). Om det utifrån redogörelsen inte går att bedöma om förvaltaren fullgjort sin brottsefterforskning kan konkurstillsynen påpeka bristen i yttrandet till tingsrätten och överväga att inte tillstyrka arvodet fullt ut. Konkurstillsynen kan även begära upplysningar från förvaltaren. Om förvaltarens upplysningar ska bli del av yttrandet till tingsrätten får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om upplysningarna får betydelse för arvodesprövningen bör konkurstillsynen alltid redogöra för dem i yttrandet till tingsrätten.

19.3 Arvodesframställning med arbetsredogörelse

Det är rätten som bestämmer förvaltarens arvode. Innan rätten prövar arvodet ska rätten i de flesta fall inhämta yttrande eller höra konkurstillsynen.⁵⁶⁰ Konkurstillsynen har då möjlighet att lämna synpunkter på det begärda arvodets skälighet. I och med att konkurstillsynen har en möjlighet att framföra dessa synpunkter upprätthålls en transparens i förhållande till samtliga aktörer i konkursförfarandet.

För att kunna göra en bedömning av om begärt arvode är skäligt måste konkurstillsynen och rätten ha ett utförligt underlag. Arvodet ska bestämmas i ett för allt, om inte särskild fastställelse enligt 14 kap. 18 § KonkL är nödvändig. Förvaltaren ska dela upp arvodet på olika förvaltningsåtgärder (det krävs dock inte i taxekonkurser). Särskilt viktigt är att en uppdelning sker mellan arbete med egendom som svarar mot fordringar med särskild förmånsrätt och annat arbete.

Krävs särskild fastställelse av arvode ska arbetsredogörelsen innehålla ett sådant yrkande med hänvisning till vilken eller vilka av redogörelsens punkter som beskriver arbetet med egendomen i fråga. Arbetsredogörelsen ska också innehålla uppgift om ersättning till sakkunnigt biträde.

I avskrivningskonkurser ska även kostnadsersättning till förvaltaren framgå.

19.3.1 Brister i arvodesframställningen eller arbetsredogörelsen

Om det i arvodesframställningen finns oklarheter som gör att konkurstillsynen inte kan bedöma arvodets skälighet kan konkurstillsynen begära kompletterande uppgifter eller upplysningar från förvaltaren. Med tanke på att lagstiftaren angett hur tillsynen ska framföra sina synpunkter bör emellertid viss restriktivitet iakttas.

⁵⁵⁹ 13 kap. 7 § KL

⁵⁶⁰ 14 kap. 8 och 10 §§ KL

Huvudregeln bör således vara att eventuella brister påtalas i yttrandet till rätten. I sammanhanget ska även framhållas att det är rätten som beslutar i arvodesfrågan och därmed har att avgöra i vilken utsträckning den önskar ytterligare uppgifter från förvaltaren respektive konkurstillsynen. Det får under alla förhållanden aldrig bli tal om s.k. underhandsprutningar.

19.4 Utdelningsförslag

För att borgenärerna ska kunna ta ställning till om utdelning kommer att ske i rätt ordning och med rätt belopp ska förvaltaren upprätta ett utdelningsförslag. När ett utdelningsförslag har upprättats ska förvaltaren genast skicka förslaget till rätten och konkurstillsynen.⁵⁶¹

Av utdelningsförslaget ska det framgå

- vilka borgenärer som föreslås få utdelning
- respektive borgenärs totala fordran inkl. eventuell ränta från konkursdagen till dagen för upprättandet av utdelningsförslaget
- vilken förmånsrätt borgenären har rätt till för sin fordran
- utdelningsbart belopp till respektive borgenär

De borgenärer som inte får någon utdelning på grund av att det utdelningsbara beloppet understiger 100 kr, om konkursen inträffade innan den 1 juli 2021, eller 300 kronor om konkursen inträffade den 1 juli 2021 eller senare, bör tas upp i utdelningsförslaget med anmärkning att någon utdelning inte sker.⁵⁶²

Har förskottsbetalning skett ska detta framgå av förslaget.

19.4.1 Brister i utdelningsförslaget

När förvaltaren upprättat utdelningsförslaget förfogar förvaltaren inte längre över utdelningsförslaget och kan inte på egen hand återkalla/ändra det.

Konkurstillsynen är inte behörig att invända mot utdelningsförslaget men om man konstaterar att det finns uppenbara felaktigheter bör man informera rätten om detta. Rätten kan själv göra behövliga ändringar alternativt återförvisa ärendet till förvaltaren om justering krävs. Ytterst ligger det på borgenärerna att granska utdelningsförslaget och bevaka sina intressen.

Eftersom förvaltaren när denne upprättat utdelningsförslaget inte längre förfogar över utdelningsförslaget är förvaltaren inte rätt mottagare av konkurstillsynens eventuella påpekanden avseende utdelningsförslaget. Om konkurstillsynen vänder sig direkt till förvaltaren är risken stor att förvaltaren gör ändringar och ger in ett nytt utdelningsförslag. Detta har inte stöd i lag.

Till utdelningsförslagets upprättande är vidare vissa rättsverkningar knutna, se 11 kap. 7 § 2 st KonkL samt 11 kap. 19 § KonkL.

Utrymmet för konkurstillsynen att begära att en förvaltare ändrar ett upprättat utdelningsförslag är mot denna bakgrund i princip obefintligt. Om förvaltaren själv upptäcker att utdelningsförslaget blivit fel och kontaktar konkurstillsynen bör denne i stället hänvisas till rätten, som har att avgöra hur situationen ska hanteras.

⁵⁶¹ 11 kap. 5 § KL

⁵⁶² 11 kap. 13 a § KonkL

19.5 Förvaltningsredogörelse och rättsägarförteckning

Förvaltaren ska i utdelningskonkurser upprätta en förvaltningsredogörelse som ges in tillsammans med utdelningsförslaget. Av redogörelsen ska framgå hur mycket som genom försäljning eller på annat sätt har flutit in för egendomen samt, om inte hela detta belopp enligt förslaget delas ut, för vilka andra ändamål återstoden har tagits i anspråk. Om medel som delas ut har flutit in för egendom som det funnits särskild förmånsrätt i ska uppgifterna lämnas särskilt för den egendomen.

Om förvaltaren har begärt särskild fastställelse av arvodet att utgå ur viss egendom ska en förteckning över rättsägare med särskild förmånsrätt i egendomen upprättas och bifogas sluthandlingarna.

19.5.1 Brister i förvaltningsredogörelse eller rättsägarförteckning

Konkurstillsynen kan många gånger ha synpunkter på fördelningen av arvode eller kostnader mellan de olika inkomstslagen. Sådana synpunkter ska framföras direkt till rätten eftersom de rör borgenärernas inbördes rätt till utdelning. Synpunkter direkt till förvaltaren bör inte framföras. Det förekommer sällan några kompletteringar med anledning av rättsägarförteckningen.

20 Arvodesbedömning

Arvodet till förvaltaren bestäms av tingsrätten. Vad som är skäligt arvode bestäms genom bedömning av konkursförvaltarens omsorg och skicklighet vid de olika arbetsmomenten i konkursförvaltningen, konkursens omfattning och, inte minst, utfallet av konkursen.

Innan rätten beslutar i frågan ska den inhämta yttrande från konkurstillsynen. Det är således tingsrätten som bestämmer arvodet. Om konkurstillsynen bedömer att förvaltarens arvodesyrkande är för högt och därför inte kan tillstyrkas ska detta anges i yttrandet till tingsrätten och bli föremål för rättens prövning. Det får inte förekomma att konkurstillsynen och förvaltaren under hand träffar uppgörelse om en justering nedåt av arvodesyrkandet till en nivå som konkurstillsynen kan tillstyrka, s.k. underhandsprutning.

Om ett avtal som en konkursförvaltare har ingått för boet varit oförmånligt kan domstol pröva frågan om förvaltarens ansvar för boets skada. Det sker genom klander av slutredovisningen och inte inom ramen för prövning av arvodet. Detsamma gäller när boets kostnad för ersättning till sakkunnig som har biträtt konkursförvaltaren anses som alltför högt.⁵⁶³

20.1 Konkurstillsynens ansvar för kostnadsutvecklingen i stort

Trots att det är tingsrätten som bedömer arvodets skälighet och beslutar i ärendet läggs stor vikt vid konkurstillsynens bedömning.⁵⁶⁴ Konkurstillsynen bör noga ta del av synpunkter som eventuellt inkommer från borgenär eller gäldenär för att få bättre underlag för myndighetens eget yttrande.

Förutom att konkurstillsynen ska yttra sig över arvodets skälighet i enskilda konkurser, har myndigheten också ett särskilt utpekat ansvar att se till att kostnadsutvecklingen i konkurser håller sig på en rimlig nivå. Lagstiftarens tanke med att låta konkurstillsynen utföra denna uppgift är att konkurstillsynen genom sin tillsyn i samtliga konkurser har bäst förutsättningar att få en samlad bild av alla konkurser.

Konkurstillsynen bör verka för att skapa en helhetsbild av kostnadsutvecklingen i konkurserna. Det räcker inte med att betrakta varje enskild konkurs som unik och avge

⁵⁶³ NJA 2016 s. 1186

⁵⁶⁴ prop. 1986/87:90, s. 158

yttrande i densamma med utgångspunkten att det är en unik situation. Ett sätt att skapa en helhetsbild är att göra temagranskningar om förvaltararvoden.

En annan väg för konkurstillsynen att påverka förvaltarnas kostnadsnivåer är att ha synpunkter på kostnadseffektiviteten i samband med utseende av konkursförvaltare. Skulle kostnaderna hos en viss förvaltare gång på gång ligga på en oacceptabelt hög nivå och förvaltaren inte tar något intryck av konkurstillsynens yttranden i olika konkurser, kan konkurstillsynen ytterst uttala att myndigheten inte har fortsatt förtroende för förvaltarens sätt att sköta konkurser. En förvaltare som inte har konkurstillsynens förtroende har stora svårigheter att få nya förordnanden.

Detsamma gäller om förvaltaren i och för sig är kostnadseffektiv men ständigt är sen med att lämna in obligatoriska handlingar eller frekvent försummar skyldigheten att höra konkurstillsynen.

20.2 Konkursförvaltartaxan

Avslutas konkursen genom avskrivning är huvudregeln att arvodet ska bestämmas till den så kallade taxenivån. Taxan fastställs av Domstolsverket för varje år och införs i Domstolsverkets författningssamling som finns tillgänglig på verkets hemsida.⁵⁶⁵

I taxan ingår ersättning för en timmes tidsspillan och allmänna kontorskostnader. Har förvaltaren varit vårdslös, försumlig eller oskicklig kan arvodet bestämmas till belopp som understiger taxebeloppet.

Det är det taxebelopp som gäller när arvodesyrkandet görs som tillämpas.

En förutsättning för att taxan ska frångås är att arvodet uppgår till minst 150 % av taxan, vilket motsvarar tolv timmars arbete.⁵⁶⁶ Taxan är utformad så att den, inom vissa gränser, ska täcka ersättning för arbete som både överstiger och understiger det fastställda beloppet. Sannolikt blir det aldrig aktuellt att yrka lägre belopp än taxan, som anses motsvara ersättning för ungefär åtta timmars arbete.

Om förvaltaren anser att arvodet bör vara högre än taxan är det dennes uppgift att noga visa varför taxan inte är användbar för arvodering i konkursen. Förvaltaren ska i dessa fall upprätta en arvodesräkning i vanlig ordning. Det enda tillägg en förvaltare kan yrka utöver taxan är annars skälig tidsspillan utöver den timme som redan ingår.

Konkurstillsynen ska vara uppmärksam på att avvikelser från taxan inte förekommer regelmässigt. Det kan vara lämpligt att konkurstillsynen emellanåt kontrollerar hur ofta enskilda förvaltare överskrider taxan.

I konkurser som avslutas med utdelning är det inte aktuellt med taxan.

20.2.1 Åtgärder som bör ingå i arbetet som arvoderas enligt taxan⁵⁶⁷

Inledande åtgärder

- Kort möte med ställföreträdare/gäldenär på byrån eller på driftsstället (eventuell resa kan ge ersättning för spilltid om resan tar mer än en timme)
- Registerslagningar
- Bankförfrågningar och begäran om hantering av ett eller ett fåtal konton
- Omhändertagande av tillgång av mindre värde alternativt konstaterande att tillgången är värdelös

⁵⁶⁵ www.domstol.se

⁵⁶⁶ NJA 1998 s. 685

⁵⁶⁷ I huvudsak hämtade från SOU 2000:62 s. 384 ff

- Omhändertagande och förtecknande av räkenskapsinformation i omfattningen 1-2 lådor

Arbete med bouppteckningen

- Framtagande av uppgifter för bouppteckningen – med ett fåtal okomplicerade tillgångsslag samt med tämligen begränsat antal borgenärer
- Upprättande och expediering av bouppteckningen

Bouppteckningssammanträde eller edgångssammanträde

- Arbete med och hållande av bouppteckningssammanträde alternativt inställelse till edgångssammanträde med tillhörande arbete
- Begäran om fakultativ ed alternativt inställelse till ett andra sammanträde eller edgångssammanträde

Anställda och lönegarantihantering

- Enklare lönegarantihantering avseende 1-2 anställda utan inslag av komplicerade förhållanden

Förvaltarberättelse

- Konkursutredning så som krävs enligt 7 kap. 15 § konkurslagen
- Om bokföring finns, granskning av en befintlig löpande bokföring från en rörelse av liten omfattning, d.v.s. ett mindre antal verifikationer eller av bokföring i ett bolag vars verksamhet aldrig kommit igång
- Om bokföring ej finns - enkel kontroll av kontoutdrag alternativt konstaterande att fullgod utredning inte kan ske

Brottsefterforskning

- Enkel anmälan avseende bokföringsbrott eller liknande

Hantering av tillgångar

- Omhändertagande av banktillgodohavande, alternativt avyttra någon tillgång av ringa värde eller tillgång som i princip säljer sig själv
- Inkassering av fordringar i enkla fall (följs en sådan åtgärd av tämligen omgående betalning blir förvaltarens arbetsinsats begränsad)

Boets medelsförvaltning

- Momsregistrera boet
- Öppna konto för boet
- Lägga upp bokföring för boet
- Sköta bokföringen i konkursen

Halvårsberättelse

- Om konkursens sena avslutande beror på förvaltaren – så många halvårsberättelser som har krävts
- Om konkursens sena avslutande inte beror på förvaltaren – högst en berättelse

Avslutande arbete

- Upprätta och inge sluthandlingar

20.2.2 Åtgärder och omständigheter som kan medföra överskridande av taxan⁵⁶⁸

Nedan angivna omständigheter kan utgöra skäl att överskrida taxan.

- Fördjupad undersökning av möjligheterna till och överväganden rörande återvinning
- Galdenären håller sig undan. Tidsåtgång för kontaktförsök, ökat antal boupptecknings- eller edgångssammanträden. Här ska möjligheten till ersättning för tidsspillan (rese- och väntetid) om möjligt beaktas i stället för att taxan överskrids
- Tillgångar av viss substans, såväl mängd som värde
- Inkassering av fordringar av mängd eller substans
- Galdenären drev rörelse vid konkursutbrottet
- Mer omfattande lönegarantihantering av flertalet anställda
- Mer omfattande bokföring att granska
- Brotts efterforskning utöver ett rent konstaterande att bokföring saknas⁵⁶⁹
- Djupare utredning om obeståndstidpunkten⁵⁷⁰
- Utredning rörande tidpunkten för skyldigheten att upprätta kontrollbalansräkning⁵⁷¹
- Höranden med TSM eller borgenärer enligt 7 kap. 10 § KonkL⁵⁷²
- Många borgenärer som medfört omfattande kontakter
- Aktiva ställföreträdare som visar mycket stort intresse för handläggningen som vida överstiger galdenärens legala uppgiftsskyldighet
- Ett flertal halvårsberättelser har upprättats, som varit nödvändiga med hänsyn tagen till skyndsamhetskravet

20.2.3 Ersättning till sakkunnigt biträde vid taxekonkurs

Det förekommer att förvaltaren yrkar ersättning för eget arbete enligt taxan samt som en separat post yrkar ersättning för sakkunnigt biträde. Under förutsättning att det sammanlagda beloppet inte överstiger taxebeloppet med mer än hälften är detta förfarande felaktigt. Det arbete som ett sakkunnigt biträde har utfört ska betraktas som förvaltarens eget arbete när ersättningen till förvaltaren bestäms. Taxan skulle annars enkelt kunna kringgåas om förvaltaren fritt kunde välja mellan att antingen å ena sidan vidta alla åtgärder i konkursen själv och få betalt enligt taxan eller å andra sidan anlita ett biträde för vissa av dessa åtgärder varvid ersättningen i sådant fall skulle utgå till biträdet vid sidan av förvaltarens arvode enligt taxa.⁵⁷³

Det saknar i detta avseende betydelse om boet är tomt eller om ersättningen till det sakkunniga biträdet tas av boets medel. Vid en taxekonkurs har förvaltaren enbart rätt till en arvodesersättning motsvarande taxebeloppet. Hur förvaltaren väljer att fördela beloppet mellan sig själv och ett eventuellt biträde är hens ensak.

Om den totala kostnaden för arvode och sakkunnigt biträde överstiger taxan med mer än hälften är det inte fråga om en taxekonkurs även om den av förvaltaren yrkade ersättningen för eget arbete uppgår till samma belopp som taxan. Konkurstillsynen får då på vanligt sätt bedöma det yrkade arvodets skälighet.

⁵⁶⁸ Hämtade i huvudsak från SOU 2000:62 s. 384 ff

⁵⁶⁹ Jfr. prop. 1986/87:90 s. 114 där det nämns att det i taxan tidigare har angetts att ett skäl för att överskrida taxan kan vara att förvaltaren gjort undersökning av misstänkt ekonomisk brottslighet (se även DVFS 1986:15).

⁵⁷⁰ Se Rättshjälp och taxor 2020 (utgiven av Domstolsverket) s. 46, efter DVFS 2019:9.

⁵⁷¹ Se Rättshjälp och taxor 2020 (utgiven av Domstolsverket) s. 46, efter DVFS 2019:9.

⁵⁷² Ett hörande av begränsad omfattning rymms dock rimligen inom taxan

⁵⁷³ Jfr. NJA 2000 s. 475

20.3 Skäligt arvode

Bestämmelserna gällande förvaltarens arvode finns i 14 kap. 4 - 11 §§ KonkL. Där framgår att rätten inte får fastställa förvaltarens arvode till ett högre belopp än:

- det arbete som uppdraget har krävt
- den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt
- boets omfattning

Det är angeläget att konkurstillsynen får ta del av en sakkunnigs rapport för att kunna värdera det arvode förvaltaren begär för den sakkunniges och sitt eget arbete med rapporten. Innehåller förvaltarberättelsen endast en omskrivning av vad den sakkunnige anfört i sin rapport bör förvaltarens kostnader och nedlagd tid på att upprätta förvaltarberättelsen vara begränsade, vilket bör påverka förvaltarens arvode.

Här följer en genomgång av ett tänkbart granskningsupplägg. De moment som ingår i upplägget bör ingå i varje bedömning, hur arbetet läggs upp kan däremot variera, till exempel vad gäller arbetsfördelning inom konkurstillsynen, i vilken ordning arbetet utförs etcetera.

20.3.1 Krav på den specificerade arbetsredogörelsen

Förvaltaren ska till sin arvodesframställning foga en specificerad arbetsredogörelse som visar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Arvodet bör anges som delposter för respektive förvaltningsåtgärd.

Konkurstillsynen ska inte godta slentrianmässigt uppställda arbetsredogörelser utan kräva bra presentationer som underlag för myndighetens yttrande.

Frågan om hur arbetsredogörelsen ska utformas kan lämpligen hanteras i samråd med förvaltarkollegiet. På flera håll används redan standardiserade mallar som tagits fram genom respektive tillsynsteams och förvaltarkollegiums försorg. Dessa bör utvecklas i samförstånd över tiden. Såväl konkurstillsynen som förvaltarna har stort intresse av att bringa klarhet i hur arbetsredogörelserna bör utformas.

Ytterst är det givetvis förvaltaren i den enskilda konkursen som bestämmer hur han eller hon vill utforma sin redogörelse. Det är viktigt att komma ihåg att det är förvaltarens uppgift att styrka att arvodesnivån är skälig. Av arbetsredogörelsen ska kunna utläsas vad som varit unikt i just den aktuella konkursen.

20.3.2 Tidsredovisning som underlag

Förvaltarens arvode ska bestämmas till ett skäligt belopp. Enligt bestämmelsen i 14 kap. 4 § KonkL ska hänsyn tas till det arbete som uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet förvaltaren visat samt boets omfattning. Förvaltarna kan ange den tid som gått åt för uppdragets utförande men i praktiken sker det väldigt sällan.⁵⁷⁴

I alla de fall där konkurstillsynen anser att tidsredovisning behövs för att pröva skäligheten av fordrat arvode ankommer det alltså på konkurstillsynen att verka för att förvaltaren lämnar tidsredovisning. Uppgift om nedlagd tid kan begäras för hela arvodet eller för enstaka arvodespost i arbetsredogörelsen.

Bedömningen av vad som är skäligt arvode underlättas av om det är känt efter vilka principer förvaltaren debiterar. Det finns i huvudsak tre olika sätt att grunda arvodesberäkningen på, nämligen på byråtid, förvaltartid eller kategorivis.

⁵⁷⁴ prop. 1986/87:90 s. 159

Beräknas arvodet på byråtid ligger all tid som alla på byrån arbetat med konkursen som underlag. Timdebiteringen ska då vara utjämnad i förhållande till vad de olika personalkategorierna kostar per timme.

Är det endast förvaltarens tid som räknas blir timpenningen naturligtvis högre. I stället bör då antalet timmar bli färre, eftersom de timmar som övriga på byrån arbetat med konkursen över huvud taget inte ska beaktas.

Det bästa underlaget redovisar hur många timmar var och en av de olika kategorierna anställda arbetat och med olika timdebitering för var och en efter kompetens och erfarenhet.

HD har angett att då tidsåtgången normalt ska ges en förhållandevis stor betydelse så måste anses följa att förvaltaren vid sin arvodesframställning bör ange i vart fall den ungefärliga tid som lagts ned på uppdraget.⁵⁷⁵ Vidare uttalade HD att det som regel inte finns anledning att kräva uppgifter om hur mycket av den tid förvaltaren har redovisat som avser arbete av andra på förvaltarens advokatkontor.

20.3.3 Åtgärder som förvaltaren inte kan få betalt för i konkursen

Viktigt att tänka på är att förvaltaren inte tar betalt för sådant som ligger utanför förvaltaruppdraget. Så fort det finns minsta tveksamhet om nyttan för borgenärerna ska förvaltaren höra konkurstillsynen innan åtgärden vidtas. Har ett sådant hörande inte förekommit finns anledning att överväga tillstyrkande av ett lägre arvode.

Ett annat inte så ovanligt fall är att förvaltaren vidtar en rad åtgärder som rimligen bör ligga på åklagaren. Situationen i dessa fall är inte helt lätt att reda ut. I RUBICON:s anda faller vissa uppgifter på förvaltaren trots att det kan hävdas att det är åklagarens uppgifter.⁵⁷⁶ En fördjupad brottsefterforskning kan bli aktuell i konkurser med koppling till den grova organiserade brottsligheten.

Utgångspunkten i dessa diskussioner bör vara att lyfta fram det hörande som ska ske med konkurstillsynen innan åtgärden vidtas, även om åklagaren begär viss utredning, föredragning etcetera.⁵⁷⁷ Har förvaltaren försummat att höra konkurstillsynen i saken kan det med fog hävdas att merkostnaden för åtgärder som ligger utanför konkursens ram ska belasta förvaltaren.

Frågan om hur långt förvaltarens utredningsskyldighet sträcker sig när revision redan genomförts eller pågår samt när brottanmälan redan är gjord har prövats av Svea Hovrätt.⁵⁷⁸

20.4 Yttrande till domstol

Konkurstillsynen yttra sig i arvodesfrågan innan domstolen fattar beslut.⁵⁷⁹ Även gäldenär och de borgenärer som begärt det ska beredas tillfälle att yttra sig innan domstolen fattar beslut. Yttrandet bör utformas så att domstolens arbete underlättas och så att även borgenärer och gäldenären kan ta till sig innehållet. Konkurstillsynen bör därför sträva efter att använda ett lättillgängligt språk.

I utdelningskonkurser ska tillsynen yttra sig över arvodet och eventuell fördelning om särskilt arvode ska utgå ur viss egendom. I avskrivningskonkurser ska tillsynen även yttra sig över övriga konkurskostnader.

---

⁵⁷⁵ NJA 1999 s. 665

⁵⁷⁶ RUBICON är ett samverkansprojekt med Ekobrottsmyndigheten och konkursförvaltarna.

⁵⁷⁷ 7 kap. 10 § KonkL

⁵⁷⁸ RH 2010:39

⁵⁷⁹ 14 kap. 8 §, 10 §, 14 § KonkL

I de fall konkurstillsynen anser att det begärda arvodet är skäligt och att det som förvaltaren tagit upp i sin arbetsredogörelse förklarar arvodets skälighet kan yttrandet i många fall göras förhållandevis enkelt. I mer komplicerade fall och i de fall arvodet allmänt sett ter sig högt kan det vid tillstyrkande av arvodet vara av värde att konkurstillsynen anger varför arvodet framstår som skäligt.

När konkurstillsynen känner tveksamhet inför ett arvode eller en viss arvodespost men ändå avser att tillstyrka kan det vara bra att göra domstolen uppmärksam på saken och tydligt ange varför konkurstillsynen trots allt godtar yrkandena.

I de fall konkurstillsynen anser att arvodet är för högt måste ett utförligare yttrande skrivas och större omsorg läggas ner på motiveringen. Ofta är det till fördel för läsaren om konkurstillsynen först ger sin helhetsbild av konkursen för att därefter kommentera arvodet delpost för delpost. Avslutningsvis bör konkurstillsynen uttala sig om arvodet som en helhet.

Konkurstillsynen sänder sitt yttrande till tingsrätten och eventuellt en kännedomskopia till förvaltaren. Avviker konkurstillsynens och förvaltarens uppfattningar från varandra låter vanligtvis domstolen förvaltaren komma in med ett yttrande över konkurstillsynens yttrande. När förvaltarens yttrande inkommer till tingsrätten kan det bli aktuellt med ytterligare yttrande från konkurstillsynen och så vidare. Bli skriftväxlingen intensiv eller om kritiken mot förvaltarens hantering är mycket allvarlig kan konkurstillsynen vid behov påkalla en muntlig förhandling. Konkurstillsynen kan också begära muntlig förhandling när det varit mycket komplicerade förhållanden i konkursen.⁵⁸⁰

Förvaltarens arvode i en arvodestvist är inte en konkurskostnad och förvaltaren kan inte få ersättning ur konkursboet eller från Domstolsverket i den delen.⁵⁸¹ Eventuella anspråk på ersättning för rättegångskostnad från staten vid arvodesprocess torde inte heller kunna erhållas enligt rättegångsbalkens bestämmelser.⁵⁸²

20.5 Konkurstillsynens roll vid arvodesprövningen

Konkurstillsynens uppfattning i arvodesfrågor ska tillmätas stor betydelse.⁵⁸³ Däremot är det konkurstillsynens uppgift att övervaka att kostnadsutvecklingen i konkurserna hålls inom rimliga ramar.

Konkurstillsynen är inte part i tingsrätten. Det finns därför inte några hinder mot ett fungerande och återkommande samråd mellan domstolen och konkurstillsynen för att skapa ett gemensamt ansvarstagande för utvecklingen av konkursinstitutet, i detta fall kostnadsutvecklingen. Givetvis ska varje aktör vara klar över sitt ansvar och inte blanda samman de egna uppgifterna med andra aktörers.

Det kan vara mycket svårt att få gehör för att skäligt arvode är lägre än det förvaltaren begärt i de fall konkurstillsynen bedömer att arvodet allmänt ligger på en för hög nivå utan att förvaltaren varit försumlig på något vis. Någon utarbetad rättspraxis finns inte i dessa fall och så kallad saktaxa, det vill säga fasta belopp för återkommande moment, har inget författningsstöd.

De temagranskningar avseende arvode som konkurstillsynen har genomfört kan vara ett stöd för att bedöma arvodets nivå för enskilda förvaltningsåtgärder men det bör inte hänvisas till rapporterna i yttrandet till domstolen. Ett alternativ kan vara att konkurstillsynen söker fram en eller flera jämförbara konkurser där hanteringen varit billigare och använder denna jämförelse i sin argumentation.⁵⁸⁴

---

⁵⁸⁰ 14 kap. 8 § 2 st. KonKL

⁵⁸¹ NJA 2008 s. 941

⁵⁸² Se justitierådet Lena Moores tillägg i ovan nämnda rättsfall.

⁵⁸³ prop. 1986/87:90, s. 158

⁵⁸⁴ Hovrätten för Nedre Norrland, beslut 2004-01-09, Ö 1291-02

Det finns även ett antal rättsfall där en gemensam nivå har slagits fast för vissa mycket små delmoment i konkurserna, såsom handläggningskostnad per anställd och kostnad per verifikation alternativt transaktion.⁵⁸⁵ För övrigt kan nämnas att det även finns rättspraxis beträffande kostnadsersättning för kopiering.⁵⁸⁶

Om förvaltaren däremot varit försumlig på något sätt och inte haft den omsorg om boet som krävts eller om ren formalia är sämre skött, till exempel bokföring eller försenat avslut, är det lättare att få gehör för att skäligt arvode är lägre än vad förvaltaren begärt.

20.6 Om medel blir tillgängliga p.g.a. lägre beslutat arvode

Om domstol beslutar om ett lägre arvode än vad förvaltaren begärt ska de medel som därigenom tillförs boet hanteras enligt reglerna för efterutdelning.⁵⁸⁷

Det förekommer att domstolen i dessa fall återförvisar saken till förvaltaren för åtgärd och att denne i anledning av detta, eller självmant, inger nytt utdelningsförslag. I beaktande av bestämmelsen i 11 kap. 19 § KonkL kan dessa alternativ formellt synas tveksamma, men det förefaller ändå som att de accepteras av domstolarna.

Att tänka på

För att förvaltaren inte ska behöva betala in mervärdesskatt till Skatteverket innan han eller hon fått betalt för sitt uppdrag finns möjlighet att lyfta motsvarande belopp, utan särskilt beslut av rätten, redan när arvodesframställningen lämnats.⁵⁸⁸

Konkurstillsynen har alltid möjlighet att begära in kompletteringar från förvaltaren om det finns oklarheter i slutredovisningen eller arbetsredogörelsen.

Vissa av de punkter som brukar finnas i arbetsredogörelsen är sådana arbetsmoment som förekommer i alla konkurser såsom omhändertagande, bouppteckning, bouppteckningssammanträde, förvaltarberättelse och avslut. Ett sätt att bedöma sådana punkter är att regionvis manuellt försöka upprätthålla statistik över prisnivån för dessa olika moment. Metoden har prövats med varierande framgång i olika tillsynsregioner. Det förekommer också diskussion om arbetad tid är en sådan parameter som bör användas i bedömningen.

Konkurstillsynen bör undvika att fastställa vissa belopp som blir vedertagna av såväl förvaltare som domstolar. (Exempelvis normalkostnad för inledande åtgärder, kostnad för att upprätta en bouppteckning, kostnad för lönegaranti per anställd, månadsarvode för fortsatt drift etcetera.) Främsta anledningen till att undvika vedertagna belopp är att de tenderar att uppfattas som en sorts lägsta nivå och inte som en normalnivå.

Om konkurstillsynen vid sin granskning upptäcker att en förvaltare återkommande avviker från vad som kan anses vara en normal nivå på arvodet för enskilda åtgärder, kan detta diskuteras vid ett möte med förvaltaren. Denna typ av frågor lämpar sig väl att ta upp till diskussion i samband med byråbesök.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90, s. 158 f., 378

Prop. 1978/79:105, s. 232 f., 343 f.

NJA 2009 s. 823 (kontoutdrag och bankallegat har ansetts vara konkurskostnad)

NJA 2008 s. 941 (ej arvode för arbete i mål ang. förskott på arvode)

---

⁵⁸⁵ Göta Hovrätt, beslut 21 april 2008, Ö 3034-07

⁵⁸⁶ NJA 1998 s. 145

⁵⁸⁷ 11 kap. 19 - 21 §§ KonkL samt Prop. 1986/87:90 s. 345

⁵⁸⁸ 14 kap. 11 § KonkL

NJA 2008 s. 251 (rätt till arvode för omhändertagande av bokföring m.m. efter avslutad konkurs)
NJA 2003 s. 99
NJA 2000 s. 475
NJA 1999 s. 665
NJA 1998 s. 685 (skälighet, specialistkravet)
NJA 1988 s. 262 (skälighet, arbete utfört även av andra på byrån)
NJA 1998 s. 145
NJA 1996 s. 618

RH 2012:46 (ej rimligt att bevilja förskott)
RH 2012:11 (angående brister i omsorg och skicklighet vid återvinning – ej nedsättning)
RH 2010:39 (arvode för brottsutredning)
RH 2010:13
RH 2000:26
RH 1999:114
RH 1996:21
RH 1994:140
RH 1988:49

CHECKLISTA - Arvodesbedömningen

Generellt

Helhetsbedömning

- Hur högt är totalarvodet?
- Ligger arvodet i nivå med tidigare konkurser av liknande slag?
- Känner du till några motsvarande konkurser med vilka arvodet kan jämföras?
- Hur förhåller sig arvodet till resultatet?
- Hur förhåller sig arvodet till boets omfattning?

Kostnadseffektivitet

- Har förvaltaren använt rätt resurser i konkurshandläggningen?
- Har förvaltaren tagit vara på de krafter som fanns hos konkursgäldenären?
- Har förvaltaren använt sakkunnigt biträde?
- Har väsentlighet och risk varit vägledande i arbetet?
- Har förvaltaren agerat affärsmässigt?

Utfall

- Hur blev utfallet? Jämför exempelvis med bouppteckningen.
- Vad i utfallet är en direkt följd av förvaltarens insatser?
- Har förvaltaren visat prov på kreativitet eller har utfallet blivit ett resultat av rutin?

Tidsaspekt

- Har förvaltaren handlagt konkursen skyndsamt?

Formalia

- Har förvaltaren hållit de formella tidsfrister som finns för bouppteckning, halvårsberättelser och förvaltarberättelsen? Har förvaltaren hört konkurstillsynen och berörd borgenär i viktigare frågor?
- Har förvaltaren svarat på eventuella frågor inom rimlig tid?

Arbetsredogörelsens punkter

Inledande åtgärder/omhändertagande

- Hur omfattande har förvaltarens arbete varit? Denna delpost ska till stor del kunna hanteras genom de kostnadseffektiva rutiner förvaltarbyrån bör ha. De

moment som uppenbarligen inte är komplicerade kan inte faktureras med ”fullt förvaltararvode”.

- Tänk på att en del av uppgifterna under denna punkt har nära beröring med bouppteckning, försäljning och konkursutredning. (Exempel inventering av lager, olika förberedelser för försäljning, samtal med företrädaren.)
- Har det funnits en platschef eller har förvaltaren själv hanterat frågorna?
- Har de anställda hjälpt till med inventering av lager m.m. eller har det varit ett arbete som utförts av förvaltaren och hans organisation?
- Var bokföringen välordnad – om inte, har det inneburit mycket merarbete?

Bouppteckning och edgång

- Har förvaltaren tagit upp boets egendom till noggrant uppskattade värden? Kanske har värdering skett genom att köpeskillingen angetts?
- I vilket skick var bokföringen?
- Har edgången föranlett särskilda åtgärder från förvaltaren, såsom begäran om tvångsåtgärder?
- Har förvaltaren yrkat att fler än ställföreträdaren ska avlägga ed?

Fortsatt drift

- Hur länge har driften pågått?
- Vilken omsättning har driften haft?
- Hur mycket var ineliggande order vid konkursbeslutet?
- Har förvaltaren agerat som vd/platschef etc.?
- Vilka insatser har skett av andra personer såsom tidigare platschef, ställföreträdare etc.?
- Vilka beslut har förvaltaren tagit?
- Hur ser kalkylerna ut? Har de varit realistiska?
- Hur effektiv har förvaltningen varit?
- Har driften varit befogad?
- Har det varit komplicerade frågor på grund av att det är en speciell bransch?

Personal

- Har det förekommit några särskilda komplikationer i samband med handläggningen av de anställda? Eller har det varit en förutsägbar hantering?
- Hur många lönegarantibeslut har fattats? Har det förekommit några komplicerade eller ovanliga fall att ta ställning till?

Vård och försäljning

Fast egendom

- Hur aktiv har panthavaren varit?
- I vilken utsträckning har panthavaren presenterat spekulanter och tänkta köpare? Har panthavaren dikterat villkoren för överlåtelsen?
- Har sakkunnigt biträde använts? Auktionsfirma eller motsvarande? Vilken ersättning har biträdet fått? Se faktura i boets redovisning.
- Har det varit extern fastighetsförvaltning?
- Vad har dessa arbetat med och hur har de ersatts?
- Har det förekommit problem med hyresgäster?
- Har det bytts hyresgäster under perioden? I vilken omfattning?
- Har ärenden drivits i hyresnämnden?
- Hur har bokföringen hanterats?
- Hur ser överlåtelseavtalen ut? Är de standardavtal eller mer komplicerade avtal?

Lös egendom

- Har förvaltaren visat prov på kreativitet i samband med överlåtelsen?
- Har försäljning skett enligt sedvanliga rutiner vid byrån?

- Har förvaltaren överlåtit hanteringen till en auktionsfirma? Vilka var skälen till att göra det? Har det blivit kostnadseffektivt? Hur högt är det sammantagna arvodet för förvaltaren och det sakkunniga biträdet?
- Vilken roll har panthavaren spelat?
- Fanns det ett tänkt upplägg före konkursen?
- Har ställföreträdaren hjälpt till med försäljningen?
- Har försäljningen skett till närstående? Hur mycket är rimligt att förhandla med en närstående?
- Hur ser överlåtelseavtalen ut? Är de standardavtal eller mer komplicerade?

Indrivning av kundfordringar

- Hur mycket har betalats inom en respektive två månader (se slutredovisningen). Det krävs sällan särskilt mycket arbete från förvaltarens sida för inbetalning av dessa fordringar.
- Hur många kravbrev har sänts?
- Har det varit standardiserade eller speciellt utformade kravbrev?
- Vilka invändningar har gjorts? Har invändningarna varit komplicerade eller enklare att hantera (t ex att det saknas betalningsförmåga på grund av konkurs)?
- Har förvaltaren debiterat utifrån någon sorts procent av indrivet belopp? I så fall bör det motarbetas, det hör inte hemma inom konkursens ram.
- Handlar det om stora belopp, eller många sekundogäldenärer, kan det ha varit mycket arbete för förvaltaren. Den centrala frågan är dock hur komplicerad hanteringen varit. De åtgärder som kan anses utgöra rutin kan inte legitimera lika högt arvode som de mer komplicerade.

Konkursutredningen

- Fokus bör ligga på kostnadseffektiviteten.
- Har effektiva arbetsinsatser skett? Har förvaltaren satsat på väsentligheter eller har det varit onödigt omständligt med höga kostnader som följd?
- Hur aktiv har företagaren/ställföreträdaren varit? Har denne varit samarbetsvillig?
- Har sakkunnigt biträde använts?
- Hur har uppdraget till ombudet/biträdet sett ut?
- På vilket sätt har det varit kostnadseffektivt att anlita sakkunnigt biträde?
- Har förvaltarens och revisorns åtgärder inneburit dubbelarbete?

Processer

- Hur såg processföremålet ut? Var det komplicerade frågor?
- Hur var motpartens betalningsförmåga? Hur kontrollerades och säkerställdes denna?
- Hördes konkurstillsynen och särskilt berörd borgenär i inledningsskedet, under processens gång och vid eventuellt överklagande?
- Hur blev utfallet?
- Om processen ledde till framgång, innebar det ett nettotillskott till boet, efter avdrag för arvode?
- Har sakkunnigt biträde använts?
- Hur har uppdraget till ombudet/biträdet sett ut? Vilken ersättning har betalats till sakkunnigt biträde?
- Vilka frågor har förvaltaren själv tagit ställning till?

Sluthandlingar

- Normalt sett uppgår denna arvodespost inte till några större belopp. Om det varit mycket komplicerat kan det bli något högre än normalt.
- Kvaliteteten i arbetsredogörelsen avgör om det är möjligt att bedöma skäligheten av det yrkade arvodet.

20.7 Arvodestvister

Det är tingsrätten som beslutar om arvode till konkursförvaltaren efter yttrande från konkurstillsynen och ibland någon borgenär eller gäldenären.

Vid tingsrättens prövning av det yrkade arvodets skälighet är konkurstillsynen inte part, utan snarast att jämföras med ett sakkunnigt biträde. Först om tingsrättens beslut överklagas till hovrätten är konkurstillsynen att betrakta som part.

Trots att det är tingsrätten som enligt KonkL ska bedöma arvodets skälighet och besluta i ärendet läggs stor vikt vid konkurstillsynens bedömning.⁵⁸⁹ Finner tingsrätten att det finns frågor av sådan dignitet att de inte kan avgöras enbart på handlingarna kan rätten hålla förhandling i saken.

Konkurstillsynen, en borgenär, gäldenären eller förvaltaren kan begära att muntlig förhandling ska ske, men det är alltid upp till tingsrätten att avgöra om förhandling ska hållas. Ibland kan en muntlig förhandling vara att föredra. Exempel på sådana situationer är om mycket allvarlig kritik ska framföras eller om det är mycket komplicerade materiella spørsmål som ligger till grund för att bedöma om arvodet är skäligt.

Vid en muntlig förhandling i tingsrätten ska konkurstillsynen bara uttala sig om det arvode som förvaltaren har begärt och varför tillsynen inte anser att arvodet är skäligt. Konkurstillsynen är inte part i målet och ska inte ge sig in i någon förlikningsdiskussion. Det är tingsrättens uppgift att fastställa arvodet till förvaltaren.

Är konkurstillsynen inte nöjd med tingsrättens beslut kan konkurstillsynen ansöka om prövningstillstånd i hovrätten. I hovrätten uppträder konkurstillsynen som part. Skulle konkurstillsynen inte vara nöjd med hovrättens beslut är det Kronofogdens huvudkontor som ansöker om prövningstillstånd och för talan i HD.

Det är ovanligt att borgenärer yttrar sig om arvodets skälighet, trots att de största borgenärerna, till exempel banker, borde ha en god bild av arvodets skälighet. Borgenären har i de större konkurserna på nära håll sett förvaltaren utföra sitt uppdrag och borde rimligen ha en uppfattning utifrån de iakttagelser som gjorts.

De större borgenärerna bör ha stor erfarenhet av hur olika förvaltare agerat i olika konkurser. Det kan till exempel röra sig om i vilken grad förvaltaren har arbetat affärsmässigt för att påverka utfallet. Konkurstillsynen kan kontakta borgenärer för att diskutera vilken uppfattning de har om förvaltarens skicklighet.

Att tänka på

Det händer att ett yttrande från en borgenär kommer först efter att konkurstillsynen har yttrat sig. Borgenären kanske förordar ett lägre belopp såsom skäligt arvode i konkursen. I en sådan situation kan det vara lämpligt att konkurstillsynen på eget initiativ eller på uppmaning från rätten bedömer frågan på nytt om det av borgenärens yttrande framkommit ny information.

21 Former för avslut

Konkursens primära syfte är att omvandla gäldenärens tillgångar till pengar som kan delas ut till borgenärerna. När konkursförvaltaren upprättar slutredovisningen står det klart om det finns medel att dela ut eller inte, vilket blir vägledande för vilken form av avslut som blir aktuellt i konkursen. Om det finns medel att dela ut avslutas, som regel, konkursen med en utdelning, medan en konkurs där det inte finns medel att dela ut avslutas genom att den skrivs av.⁵⁹⁰

⁵⁸⁹ prop. 1986/87:90, s. 158

⁵⁹⁰ 10 kap. 1 § KonkL, 10 kap. 4 § KonkL

Det förekommer även andra typer av avslut i vissa udda fall, som exempel kan nämnas nedläggning och överskott i konkurs.

21.1 Avskrivning

Om det inte finns medel att dela ut ska konkursen skrivas av. Konkurstillsynens uppgift blir då att kontrollera så att det föreligger förutsättningar för avskrivning. Konkurstillsynen lämnar inget utlåtande över slutredovisningen till tingsrätten i dessa fall.

En konkurs kan i princip avskrivas först efter att bouppteckningen har bekräftats eller beedigats och förvaltaren har upprättat en förvaltarberättelse. Om bouppteckningen inte kan bekräftas av gäldenären eller någon annan inom skälig tid kan rätten besluta att avskriva konkursen utan att sammanträde för bekräftelse av bouppteckningen hållits.⁵⁹¹ En förutsättning för detta är att det saknas anledning att anta att det genom bekräftelsen skulle visa sig att det finns tillgångar till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet ådragit sig.

Det vanligaste hindret mot att hålla bouppteckningssammanträde är att gäldenären, eller dess ställföreträdare, vistas utomlands. Om det är okänt var personen befinner sig, oavsett om det misstänks vara inom riket eller utomlands, så bör konkursen kunna skrivas av så snart förvaltarberättelsen har upprättats och inga ytterligare förvaltningsåtgärder återstår.

Det förekommer också att personen finns på känd ort utomlands men att det är oklart om och när han eller hon eventuellt tänker återvända till Sverige. Om det kan misstänkas att gäldenären, eller företrädaren, kommer att återvända till Sverige, exempelvis på grund av att denne har anhöriga i landet eller på grund av att personen uppgett att han eller hon kommer att återvända så bör man avvakta med att avskriva konkursen. Om konkursen ska avskrivas utan bekräftelse eller inte måste avgöras i varje enskilt fall, men det kan i vissa fall vara försvarbart att vänta så länge som ett år på att personen ska återvända.

Konkurstillsynen bör följa upp att förvaltaren i lämplig omfattning är aktiv i sina efterforskningar.

Det är inte alls ovanligt att förvaltarberättelsen inges tillsammans med sluthandlingarna och därmed även redogörelsen över vilken brottsefterforskning förvaltaren har gjort. Av handlingarna kan man ibland utläsa indikationer på att det är befogat med en djupare utredning eller ytterligare åtgärder.

Det är i allmänhet förvaltaren som begär att konkursen ska avskrivas. Förvaltaren behöver inte höra konkurstillsynen i den frågan, men det kan vara lämpligt för tillsynen att själva kontakta förvaltaren i avskrivningsfrågan. Domstolen kan också informellt ta kontakt med konkurstillsynen om domstolen finner det tveksamt om en konkurs ska skrivas av.⁵⁹²

21.1.1 Formlös utdelning – en form av avskrivning

Ett konkursbos medel ska först och främst användas till att betala konkurskostnader och massakostnader. Om förvaltaren märker att boets medel inte kommer att räcka till de kostnader som ett utdelningsförfarande medför, kan han eller hon dela ut återstående medel formlost.⁵⁹³ Detta innebär att beloppet överlämnas till den berättigade borgenären, om det står klart vem denne är, eller till gäldenären.⁵⁹⁴ Det ankommer på konkurstillsynen att lämna medgivande till en sådan formlös utdelning.⁵⁹⁵ Några generella medgivanden ska inte lämnas. Tvärtom betonar förarbetena att förfarandet ska tillämpas med stor restriktivitet. Konkurstillsynen har en viktig kontrollfunktion när det gäller förvaltarens

⁵⁹¹ 10 kap. 2 § 2 st. KonkL

⁵⁹² Prop. 1986/87:90 s. 316

⁵⁹³ 10 kap. 4 § 1-2 p. KonkL

⁵⁹⁴ 10 kap. 4 § 2 p. KonkL

⁵⁹⁵ 10 kap. 4 § 1 p. KonkL

utbetalningar utan upprättande av utdelningsförslag. Därför måste konkurstillsynen i varje enskilt fall göra en bedömning av om förutsättningarna i 10 kap. 4 § 1 p. KonkL är uppfyllda.

En första förutsättning är att det ska stå klart hur kvarvarande medel ska fördelas. Det är endast i undantagsfall som utbetalning kan ske till annan än en förmånsberättigad borgenär. Finns det endast oprioriterade fordringar måste förvaltaren skaffa sig kännedom om dem. Det kan naturligtvis bli problem om fordringarna inte går att fastställa utan en utredning som blir så kostsam att det därefter inte återstår något att betala ut.

Lagstiftaren har tänkt sig en mycket restriktiv tillämpning av institutet. Förfarandet får inte användas om tillgångarna räcker till betalning av kostnaderna för ett utdelningsförfarande. Följaktligen kan det utdelningsbara beloppet bli obetydligt. Men även om konsekvenserna i gränsfallen kan tyckas orättvisa, får förfarandet inte tillämpas annat än i de föreskrivna situationerna.

I princip bör formlös utdelning endast användas när det blir fråga om utbetalning till prioriterade fordringsägare.

21.1.2 Avskrivning när ingen fordran görs gällande

Situationen att ingen fordran görs gällande i konkursen är mycket ovanlig. I dessa sällsynta fall har rätten möjlighet att avskriva konkursen från vidare handläggning efter en anmälan från konkursförvaltaren.⁵⁹⁶ I dessa fall finns det inget krav på att bouppteckningen ska ha beedigats eller att förvaltarberättelsen ska ha upprättats innan avskrivningen kan ske. Innan avskrivningen kan ske måste förvaltaren dock försäkra sig om att det inte heller finns någon fordran som kommer att göras gällande längre fram. Om det pågår ett bevakningsförfarande måste förfarandet fullföljas innan avskrivningen kan ske.

Att läsa vidare

Prop. 1986/87:90 s. 319

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 53 f.

21.2 Utdelning

När konkursen avslutas med utdelning ska förvaltaren upprätta ett utdelningsförslag. Det är tingsrätten som bestämmer hur den avslutade konkursens medel ska fördelas. Beslutet fattas däremot utifrån konkursförvaltarens utdelningsförslag. All egendom behöver inte omvandlas till pengar, förvaltarens utdelningsförslag kan även omfatta annan typ av egendom. Före beslutet låter tingsrätten kungöra utdelningsförslaget för att borgenärerna ska få en viss tid på sig att komma med synpunkter på förslaget.

För konkurser beslutade t o m 2021-06-30 förlorar en borgenär sin rätt till utdelning om borgenären inte gör anspråk på medlen inom två år från dagen då beslutet att fastställa utdelning fick laga kraft eller den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet.

För konkurser beslutade fr o m 2021-07-01 förlorar en borgenär sin rätt till utdelning om borgenären inte gör anspråk på medlen inom ett år räknat från dagen då beslutet att fastställa utdelning fick laga kraft eller den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet.⁵⁹⁷

---

⁵⁹⁶ 10 kap. 3 § KonkL

⁵⁹⁷ 11 kap. 12 § KonkL

De medel som en borgenär har förlorat sin rätt till ska fördelas mellan de borgenärer som har bevarat sin rätt och i andra hand överlämnas till gäldenären.

Konkurstillsynen ska yttra sig över slutredovisningen, som ligger till grund för utdelningsförslaget. Detta innebär bland annat att konkurstillsynen ska granska att redovisningen inte innehåller några felaktigheter, att det utdelningsbara beloppet är korrekt och att fördelningen är korrekt.

När utdelningen har verkställts ska konkursförvaltaren lämna in en slutanmälan till konkurstillsynen. Tillsynen ska bevaka att slutanmälan lämnas in samt att alla utbetalningar har dokumenterats med verifikat.

Det är främst en uppgift för borgenärerna att bevaka att medlen fördelas i enlighet med lag och rättspraxis. Konkurstillsynen ska inte uttala sig om fördelningsfrågorna. Men det är konkurstillsynens uppgift att se till att förvaltaren följer lagens föreskrifter. Konkurstillsynen kan också, med stöd av 7 kap. 9 § KonkL inhämta upplysningar från förvaltaren om skälen till fördelningsförslaget. Konkurstillsynen kan även påtala sina slutsatser i utlåtandet över slutredovisning. Det kan vara lämpligt att konkurstillsynen hör efter om domstolarna önskar att tillsynen särskilt fäster domstolens uppmärksamhet på omständigheter som kan ha betydelse för fastställandet av utdelningsförslaget.

Konkurstillsynen ska i yttrandet över förvaltarens arvode även uttala sig om arvodesfördelningen. Även detta kan göra att konkurstillsynen kommer in på själva fördelningsfrågorna.

Även i de fall konkurstillsynen har synpunkter på om ett särskilt arvode ska fastställas att utgå ur viss egendom kan konkurstillsynen indirekt ha synpunkter på utdelningsförslaget. Genom att ett visst arvode fastställs att utgå ur ett egendomslag, exempelvis företagsegendomen, blir det mindre pengar att dela ut till företagshypoteksborgenären medan andra borgenärer får en större utdelning.⁵⁹⁸

Detsamma gäller om konkurstillsynen tillstyrker ett lägre arvode än förvaltaren yrkat. Fastställer domstolen arvodet till ett lägre belopp än förvaltaren yrkat leder nedsättningen, med åtföljande sänkning av mervärdesskatt och tillsynsavgiften, till att ett större belopp kan delas ut.

Om domstolen fastställer att ett visst arvode ska utgå ur viss egendom eller att förvaltarens arvode ska uppgå till ett lägre belopp än det yrkade är det inte ovanligt att domstolen återförvisar utdelningsförslaget till förvaltaren.

Att tänka på

I konkurser som innehåller förkovransproblematik, dvs. konkurser som grundas på ansökan före den 1 januari 2004 eller från och med 2009 där gäldenärens rörelse har drivits vidare av konkursboet, kan fördelningen av den fortsatta driftens överskott vara en het fråga. För det fall konkurstillsynen har för avsikt att framföra sina synpunkter på fördelningen i ett sådant fall är det extra noga att kommunicera med såväl staten som andra borgenärer som berörs av fördelningen. Risken är annars påtaglig för att konkurstillsynen uppfattas företrädas statens intressen, vilket inte är fallet eftersom konkurstillsynen är borgenärsneutral.

21.2.1 Sakutdelning

Utdelning ska ske så snart all tillgänglig egendom omvandlats till pengar.⁵⁹⁹ Detta betyder att förvaltaren inte får vänta med utdelningen när all egendom har förvandlats till pengar. Det betyder däremot inte att det finns ett krav på att all egendom verkligen ska vara omvandlad till pengar för att en utdelning ska kunna ske.

⁵⁹⁸ Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut av den 17 december 1987 i Ö 690/87

⁵⁹⁹ 11 kap. 2 § KonkL

Även egendom kan vara föremål för utdelning. Ofta är det fråga om en fordran, som beräknas ta lång tid att driva in. Om konkursen inte kan avslutas på grund av detta kan en sakutdelning av fordringen vara en lösning. För att tilldela en borgenär lös egendom i utdelning istället för pengar krävs det att borgenären accepterar betalning på det sättet och att det inte finns några oklarheter kring värderingen av egendomen.

21.3 Hybridkonkurser

Det förekommer att tillgångarna i ett konkursbo endast består av egendom som är belastad med en särskild förmånsrätt som innebär att egendomen inte kan användas för att täcka de allmänna konkurskostnaderna. Det vanligaste exemplet på dessa situationer är konkursbon som innehåller fast egendom men ingen eller nästan ingen allmän eller företagsintecknad egendom. En sådan konkurs ska skrivas av enligt 10 kap. 1 § KonkL.

Lagstiftaren har inte tänkt sig att denna situation skulle kunna uppkomma, d v s att förvaltaren har avvecklat stora värden men samtidigt inte har möjlighet att täcka de allmänna konkurskostnaderna. En borgenär kan i princip endast få pengar ur en konkurs genom att ett utdelningsförslag fastställs. Därför måste domstolen fastställa ett sådant. För att konkursförvaltaren ska få sitt arvode av allmänna medel måste konkursen också avskrivas. Genom att det kungörs ett utdelningsförslag får borgenärer med fordringar som kan göras gällande på grund av lag möjlighet att ta tillvara sin rätt. Detta gäller exempelvis vägföreningsavgifter och liknande.⁶⁰⁰

Även om det således inte finns något lagstöd för det brukar sådana konkurser avslutas med ett utdelningsförslag. Eftersom det inte finns medel till de allmänna konkurskostnaderna får förvaltaren vända sig till Domstolsverket för att få ut det arvode som inte fastställs att utgå ur den särskilda egendomen.

Vissa tingsrätter avslutar konkursen genom att förklara att den skrivs av samtidigt som utdelningsförslaget fastställs. Andra domstolar fastställer utdelningsförslaget och tillerkänner förvaltaren ersättning.

21.4 Överskott i konkurs

Det förekommer ibland att konkursboets medel räcker både till konkurskostnaderna och till full utdelning till samtliga borgenärer. I sådana fall bör bevakningsförfarande genomföras, om det inte är fråga om mycket få skulder och förvaltaren är säker på att det inte finns fler borgenärer.

Om gäldenären är en fysisk person ska denne få överskottet. Om det är fråga om ett aktiebolag ska tingsrätten besluta att bolaget går i likvidation.⁶⁰¹ Detsamma gäller handelsbolag och ekonomiska föreningar. Det är tingsrätten som utser likvidator i dessa fall.

21.5 Nedläggning

Rätten kan, på ansökan av gäldenären, besluta om nedläggning av en konkurs.⁶⁰² Förutsättningen är att gäldenären kan visa att denne kommit överens om betalningen av sina skulder eller på annat sätt träffat uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats.

Detsamma gäller även om bevakningen inte behövs i och med att fordringarna är kända av förvaltaren. Domstolen ska höra förvaltaren innan den fattar sitt beslut. I dessa fall ska

---

⁶⁰⁰ 6 § 1 p. och 7 § 1 och 2 p. FRL

⁶⁰¹ 25 kap. 28 § ABL (2005:551)

⁶⁰² 12 kap. 1 § KonkL

konkurskostnaderna och andra kostnader som boet har ådragit sig tas ur egendomen.⁶⁰³ Därefter ska den resterande egendomen i boet återställas till gäldenären.

Tingsrätten ska höra konkurstillsynen över förvaltarens arvodesanspråk.⁶⁰⁴ Om förvaltaren har lämnat tillbaka egendomen utan att han eller hon har behållit egendom till ett värde som täcker dessa kostnader bör det påverka arvodet negativt, i och med att förvaltaren då inte visat sådan omsorg som uppdraget kräver. Detsamma gäller om förvaltaren inte har omhändertagit boets egendom på ett sådant sätt att han eller hon har full kontroll över den.

Slutredovisningen ska avges till konkurstillsynen och en kopia lämnas till tingsrätten och gäldenären.

Vid en nedläggning av konkurs beslutar tingsrätten att ett aktiebolag försätts i likvidation.⁶⁰⁵ Därefter kan bolagsstämman besluta att likvidationen ska upphöra och att bolagets verksamhet återupptas.⁶⁰⁶

21.6 Upphävd konkurs

Om ett konkursbeslut upphävs träder beslutet i kraft omedelbart.⁶⁰⁷ Förvaltaren ska då återställa all egendom i boet till gäldenären. Dessförinnan ska förvaltaren emellertid betala konkurskostnader och eventuell massagäld. Tingsrätten ska i dessa fall höra konkurstillsynen över förvaltarens arvodesanspråk.⁶⁰⁸

Det kan förekomma situationer då förvaltaren inte kan betala konkurskostnaderna ur boets egendom. Det kan exempelvis röra sig om en rörelse som bygger på leasad egendom och även om gäldenärens egen arbetsinsats kan ha ett värde på marknaden kommer rörelsen sannolikt inte att inbringa något värde om förvaltaren försöker sälja den för att kunna betala konkurskostnaderna. Om situationen inte går att lösa måste kostnaden ytterst stanna på staten.

Slutredovisningen ska ges in till konkurstillsynen och en kopia lämnas till tingsrätten och gäldenären.

Att läsa vidare

Europadomstolens för de mänskliga rättigheterna dom 2003-09-16, Appl no 38993/97

NJA 1998 s. 214

NJA 2003 s. 248

RH 2004:14

JK:s beslut 2003-12-03, dnr 3318-03-40,

Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, En kommentar, NGB gula pärmar s. 14:14 ff.

21.7 Upphävande eller undanröjande

Såvitt avser kostnaderna måste man skilja på ”upphävd” konkurs och ”undanröjd” konkurs. Om konkursbeslutet undanröjts på grund av grovt rättegångsfel gäller inte boets ansvar för konkurskostnaderna.⁶⁰⁹

I ett hovrättsavgörande behövde inte staten svara för konkurskostnaderna trots att konkursbeslutet undanröjts av högre rätt. I rättsfallet talar man ömsom om undanröjande

---

⁶⁰³ 12 kap. 2 § KonkL

⁶⁰⁴ 14 kap. 10 § KonkL

⁶⁰⁵ 25 kap. 51 § ABL

⁶⁰⁶ 25 kap. 45 § ABL

⁶⁰⁷ 16 kap. 4 § KonkL

⁶⁰⁸ 14 kap. 8 § KonkL

⁶⁰⁹ NJA 1998 s. 214

och upphävande.⁶¹⁰ Eftersom inte något av de i 50 kap. 26–29 §§ RB angivna skälen för undanröjande förelåg kom konkursbeslutet faktiskt att upphävas.

Att läsa vidare

NJA 1998 s. 214

NJA 2003 s. 248

RH 2004:14

Gösta Walin, Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen, Norstedts laghandböcker, svarta pärmar s. 925

22 Efter avslutad konkurs

22.1 Klander och skadeståndstalan

Klander av slutredovisningen är ett instrument för att öka behållningen för utdelning eller minska statens kostnadsansvar. Konkursförvaltarens slutredovisning får klandras av konkurstillsynen och gäldenären samt de borgenärer vars rätt kan vara beroende av den. Klandret ska leda till att förvaltaren får ersätta de skador som han eller hon i sin konkurshandläggning uppsåtligen eller av oaktsamhet tillfogat boet, en borgenär eller gäldenären. En borgenär som vill ha en annan fördelning av de för utdelning tillgängliga medlen får använda sig av invändning mot utdelningsförslaget.

Att förvalta ett konkursbo innebär alltid ett visst mått av risktagande. Hur stora risker en förvaltare ska tillåtas ta kan diskuteras. Vid affärsmässiga bedömningar ska förvaltaren kalkylera med de risker som kan finnas. Konkurstillsynen bör vid hörandet inför dylika förvaltningsåtgärder efterhöra vilka risker förvaltaren kalkylerar med.

Konkursförvaltaren har rätt att under konkursens gång ta de beslut som han eller hon anser lämpliga även om såväl borgenärer som konkurstillsynen anser dem mindre lämpliga. Det är först i samband med slutredovisningen som det kan bli aktuellt att rikta anspråk mot förvaltaren och då i form av klander av slutredovisningen.⁶¹¹ Om förvaltaren uppsåtligen eller av grov oaktsamhet vållat boet skada kan domstol besluta att förvaltaren ska ersätta skadorna.

Om förvaltaren avgått i förtid, vid fastställt ackord eller vid utdelning ska talan om klander av slutredovisningen väckas senast den dag som rätten bestämmer och anger i kungörelsen. För övriga slutredovisningar gäller en tidsfrist om tre månader från den dag slutredovisningen inkom till rätten.

I utdelningskonkurser kungör tingsrätten normalt inte att slutredovisningen inkommit förrän tillsynens yttrande över sluthandlingarna inkommit. Av den anledningen bör tillsynen avge sitt yttrande utan onödigt dröjsmål.

En borgenär som är missnöjd med förvaltarens agerande vid en formlös efterutdelning kan väcka skadeståndstalan genom klander av slutredovisningen över de nytillkomna medlen. En borgenär som väckt klandertalan har rätt att få ersättning för sina rättegångskostnader i den mån de täcks av vad som genom rättegången har kommit boet till godo.

Kan förvaltaren på något vis misstänkas för att genom brott ha vållat part skada eller minskad utdelning ska skadeståndstalan väckas genom stämning.⁶¹² I dessa situationer är det normalt sett skadeståndslagen som åberopas. Det gäller också tredje mans skadeståndstalan, t.ex. en massaborgenärs talan.

---

⁶¹⁰ RH 1998:86

⁶¹¹ Lagrum: 13 kap. 7 – 9 § KonkL,

⁶¹² 17 kap. KonkL

Att tänka på

Klander och skadeståndstalan är möjliga i alla konkurser, även i avskrivningskonkurser.

Att läsa vidare

NJA 1969 s. 390

NJA 1997 s. 485

NJA 1999 s. 131

NJA 2001 s. 99 (RIC 9/01)

Eugène Palmér, Peter Savin, Konkurslagen: En kommentar, Norstedts gula bibliotek, 17 kap: 1-2 § KonkL

22.2 Årsuppgift

I avslutade konkurser där medel finns insatta på bank per den 31 december ska förvaltaren senast den 31 januari avge en årlig redogörelse. Denna skyldighet föreligger fram till dess utbetalning skett eller inga medel längre finns kvar i konkursen.

Skyldigheten att avge årsuppgift gäller i utdelningskonkurser med fastställt utdelningsförslag och i avskrivningskonkurser när det finns medel på bankkonto. Av den årliga redogörelsen ska framgå vilken period som avses (vanligtvis från slutredovisningstidpunkten till årsskiftet) och anledningen till att medel kvarstår på bankräkning. På samma sätt som till halvårsberättelsen ska det till denna redogörelse bifogas utdrag från huvudbok som utvisar in- och utbetalningar av transaktionerna samt kontoutdrag från bank för hela perioden.

Anmälan om att inga medel kvarstår i konkursen kan vara utformad på olika sätt. Konkurstillsynsutredningen har i sitt betänkande föreslagit att utformningen av paragrafen ska ges sådant innehåll att det klart framgår att det ska finnas en obruten redovisningskedja ända fram till det att slutanmälan lämnas.⁶¹³

Att tänka på

Konkurstillsynen har ingen som helst möjlighet att säkerställa att medel som tillkommer efter slutanmälan kommer vederbörande borgenärer till del. Banksekretessen gör att konkurstillsynen inte kan få insyn i rörelser på kontona. Får konkurstillsynen vetskap om att utbetalningar har skett eller kommer att ske måste detta bevakas manuellt. Tillsynen får då kontakta konkursförvaltaren vid behov.

När samtliga medel är utbetalda eller då det inte längre finns några medel kvar i boet ska konkursförvaltaren anmäla detta till konkurstillsynen. I båda fallen är det konkurstillsynens uppgift att granska att ingen förskingring av medel har kunnat ske. Skulle några större eller mindre felaktigheter upptäckas har konkurstillsynen inga maktmedel att ta till. Konkurstillsynen ska naturligtvis påpeka det och vid grövre fel överväga om förvaltaren är lämplig att få nya uppdrag. Är det frågan om större belopp eller upprepade förseelser bör konkurstillsynen kontakta advokatsamfundet och överväga att göra en anmälan till Ekobrottsmyndigheten.

Att läsa vidare

Hans Elliot, Handbok i konkursförvaltning, 1989 s. 48 ff.

22.3 Slutansökan

När beslutet att fastställa utdelningen och bestämma arvodelen till förvaltaren har vunnit laga kraft ska förvaltaren skicka utdelningen till borgenärerna. När utdelningen är skickad ska förvaltaren anmäla detta till rätten och till konkurstillsynen.⁶¹⁴ En sådan anmälan bör göras i anslutning till utskicket, men det finns inte någon lagstadgad tidsgräns.

⁶¹³ SOU 2000:62, Ny konkurstillsyn

⁶¹⁴ 11 kap. 9 § KonkL

Konkurstillsynen ska regelbundet kontrollera att slutanmälan kommer in i konkurserna och i förekommande fall undersöka anledningen till varför slutanmälan dröjer. Om det inte finns något känt hinder mot att medlen skickas till borgenärerna och att slutanmälan lämnas in ska konkurstillsynen påminna förvaltaren om dennes skyldighet att inge slutanmälan.

22.4 Ansvar för gäldenärens räkenskapsinformation och annat material

En konkursgäldenärs räkenskapsinformation och annat material som omfattas av bokförings- och skattelagstiftningen ska bevaras enligt 7 kap 22 § KonkL. När konkursen avslutas, ska förvaltaren till gäldenären återställa räkenskapsinformation och annat material som rör boet och som förvaltaren har tagit hand om eller, om det inte är möjligt, ska förvaltaren själv bevara materialet. Materialet ska bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering. Räkenskapsinformation delas in i tre kategorier: primär räkenskapsinformation, avtal och andra viktiga handlingar samt övrig räkenskapsinformation.⁶¹⁵

Förvaltaren kan arkivera materialet i egen regi eller överlämna den praktiska hanteringen till ett arkivföretag. Det yttersta ansvaret för att förvaringen är lagenlig och ändamålsenlig vilar dock på förvaltaren. När materialet förvaras hos förvaltaren gäller inte regler om allmänna handlingars offentlighet. Kostnader för såväl transport som förvaring utgör konkurskostnader och förvaltaren kan begära ersättning för dessa från Domstolsverket.⁶¹⁶

Arkivering av räkenskapsinformation ska göras på ett betryggande sätt i Sverige under sju år.⁶¹⁷ Av kostnadsskäl är det viktigt att bevarandet inte sker under längre tid än vad som föreskrivs. Att arkivering ska göras på ett betryggande sätt innebär att räkenskapsinformationen ska förvaras och transporteras på ett sådant sätt att den inte riskerar att förstöras eller förkomma. Det finns inte något generellt krav på att räkenskapsinformation ska förvaras i ett säkerhetsskåp. Det räcker att informationen förvaras på ett sätt som en normalt aktsam person förvarar viktiga handlingar.⁶¹⁸

Förvaring i en fastighet som normalt inte står under regelbunden uppsikt, t.ex. en fritidsfastighet, är inte en godtagbar förvaringsplats. Arkiveringen anses vanligtvis betryggande om förvaringsplatsen inte är mer utsatt för risk för brand, översvämning, stöld eller liknande, än andra platser som normalt kan komma ifråga för förvaring av räkenskapsinformation.

Konkurstillsynens uppdrag omfattar bland annat att kontrollera att förvaltaren ordnar sina arkivutrymmen i enlighet med regelsystemet och på ett ändamålsenligt sätt. Skatteverket samt åklagar- och polismyndighet ska enkelt kunna få tillträde till materialet vid behov.

När förvaringen hanteras av ett arkivföretag ska förvaltaren ge tydliga riktlinjer till arkivföretaget om vad som gäller när myndigheter eller andra personer begär tillgång till räkenskapsinformation och annat material. Särskild försiktighet ska iakttas när det gäller frågan om att lämna ut materialet som lån till obehöriga. Om förvaltaren misstänker oegentligheter i konkursen och konkursgäldenärens företrädare vill ha tillträde till materialet kan det finnas skäl att först kontakta åklagare. Det kan finnas skäl att överväga att sådan genomgång sker under övervakning.

---

⁶¹⁵ Bokföringslag (1999:1078), Bokföringsnämndens allmänna råd om bokföring (BFNAR 2013:2)

⁶¹⁶ Prop. 2020/21:148, sid 92.

⁶¹⁷ 7 kap 2 § bokföringslagen

⁶¹⁸ Bokföringsnämndens allmänna råd om bokföring samt vägledning (BFNAR 2013:2, punkt 8.1 med kommentar).

23 Ny tillgång efter konkursens avslut

23.1 Inledning

Efter att en konkurs har avslutats kan det tillkomma nya tillgångar.⁶¹⁹ Det kan vara fråga om likvida medel, fysiska tillgångar, fordringar eller annat. Det kan ha varit okänt för förvaltaren att gäldenären haft en viss tillgång, eller så togs den av andra skäl inte upp som en tillgång i konkursen.

Om de nya tillgångarna består av likvida medel ska förvaltaren, enligt 7 kap. 18 § andra stycket KonkL, snarast sätta in dessa på boets bankkonto och underrätta konkurstillsynen om var de nytillkomna medlen står inne. Förvaltaren ska också, vilket framgår av 7 kap. 21 § KonkL, inom en månad från utgången av varje kalenderår, avge en årlig redogörelse till tillsynsmyndigheten för boets medel så länge dessa är insatta i bank eller kreditmarknadsföretag. Härutöver har konkursförvaltaren inte någon formell skyldighet att anmäla nya tillgångar till konkurstillsynen efter det att konkursen har avslutats.

Om tillgången inte är direkt tillgänglig bör förvaltarens beslut att arbeta med den nya tillgången normalt sett föregås av ett hörande enligt 7 kap. 10 § KonkL.

23.2 När – och i vilken utsträckning – bör förvaltaren arbeta med en ny tillgång?

Om det sedan konkursen har avslutats visar sig finnas ytterligare tillgångar som består av annat än tillgodohavande på bank eller skattekonto eller andra likvida tillgångar, blir den första frågan om förvaltaren över huvud taget ska lägga ner arbete på tillgången.⁶²⁰

Föreligger det enligt förvaltarens bedömning en god prognos för att de åtgärder som behöver vidtas slutligt kommer att tillföra konkursboet medel så finns det förutsättningar för att börja jobba med tillgången. De åtgärder som förvaltaren kan behöva vidta kan t.ex. bestå i fordringsindrivning eller omhändertagande och försäljning av lös eller fast egendom.

Förvaltaren bör höra konkurstillsynen enligt 7 kap. 10 § KonkL inför sitt beslut i frågan om att börja arbeta med en ny tillgång.

Vid ett sådant hörande kan konkurstillsynen ta upp följande frågor med förvaltaren:

- Hur bedömer förvaltaren utsikterna till ett för boet förmånligt utfall?
- Med vilken säkerhet kan förvaltaren bedöma storleken på de kostnader som är förknippade med avvecklingsåtgärderna avseende den nya tillgången?
- Vilken marginal bedömer förvaltaren att det föreligger mellan uppskattade kostnader och uppskattat utfall? Om marginalen är liten eller om det finns en osäkerhet kring hur mycket den nya tillgången kan inbringa kan det finnas anledning att ifrågasätta om förvaltaren alls ska arbeta med tillgången.

Om en borgenär erbjuder sig att ställa säkerhet för kostnaderna för avvecklingsåtgärderna kan det påverka bedömningen.

En ny tillgång kan föranleda såväl nya konkurskostnader som massakostnader. Förvaltaren har rätt till arvode för sitt arbete med en ny tillgång, vilket framgår av 14 kap.

---

⁶¹⁹ En utdelningskonkurs avslutas när rätten fastställt utdelningsförslaget (11 kap. 18 § KonkL) och en avskrivningskonkurs när avskrivningsbeslutet har vunnit laga kraft.

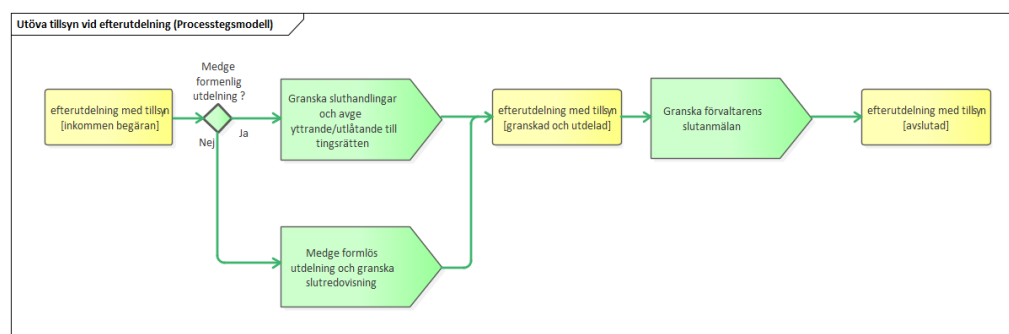
⁶²⁰ Högsta domstolen har i ett avgörande från 2023 slagit fast att ett konkursbo, sedan konkursen avslutats, endast i undantagsfall har behörighet att väcka en skadeståndstalan mot tredje man (mål Ö 3646-22, från den 9 februari 2023).

9-10 §§ KonkL. Förvaltaren bör begränsa sitt arbete med den nya tillgången så att kostnaderna inte överstiger vad som bedöms kunna inflyta.

Ibland kan arbetet med en ny tillgång ge ett utfall som innebär att medlen endast räcker till att täcka konkurs- och massakostnader uppkomna i det ursprungliga konkursförfarandet, så kallad efterhandstäckning. Även om detta inte direkt gynnar borgenärerna, kan det komma att göra det i framtiden – om ytterligare tillgångar uppenbaras.

Om det i efterhand visar sig att arbetet med en ny tillgång inte ger något positivt ekonomiskt utfall till boet bör konkurstillsynen inför sitt arvodesyttrande göra en bedömning av det beslutsunderlag som förvaltaren hade när denne fattade beslutet att arbeta med den nytillkomna tillgången. Om förvaltaren inför beslutet skaffat sig ett adekvat beslutsunderlag och det utifrån detta, vid tidpunkten för beslutet, framstod som att förvaltaren hade goda grunder att anta att arbetet skulle komma att tillföra boet medel bör arbetet ändå vara ersättningsgillt. En skälighetsbedömning av arvodet ska dock alltid göras.

23.3 Förfarandet för efterutdelning

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

23.3.1 Allmänt om efterutdelning

Efterutdelning regleras i 11 kap. 19-21 §§ KonkL och aktualiseras i första hand när det sedan konkursen har avslutats visar sig finnas ytterligare medel för utdelning i konkursen. Av 10 kap. 5 § KonkL framgår att efterutdelning kan förekomma också efter en avskrivningskonkurs - då gäller bestämmelserna i 11 kap. 19-21 §§ KonkL i tillämpliga delar.

Efterutdelning kan även aktualiseras innan konkursen avslutats, men efter det att utdelningsförslag har upprättats. Det kan vara frågan om tillgångar som reserverats för konkurs- eller massakostnader, men som sedan inte behövt tas i anspråk. I det sammanhanget ska det emellertid noteras att tingsrätten har möjlighet att återförvisa ett upprättat utdelningsförslag till förvaltaren.⁶²¹ Förvaltaren bör i sådant fall normalt sett även beakta andra omständigheter som inträffat i tiden mellan det första utdelningsförslagets upprättande och - efter återförvisningen - det nya förslagets upprättande.

Förvaltaren kan dela ut medel antingen på grundval av ett fastställt utdelningsförslag eller formlöst, utan stöd av ett utdelningsförslag (efterutdelning i förenklad form).⁶²² Den formlösa efterutdelningen förutsätter dock ett medgivande från tillsynsmyndigheten.

Det finns inte någon tidsgräns för när efterutdelning kan aktualiseras.

Efterutdelning kan bli aktuellt vid fler än ett tillfälle för samma konkurs.

⁶²¹ 11 kap. 7 § sista stycket KonkL

⁶²² Mer om dessa bågge utdelningsformer i avsnitt 2.28.4.

23.3.2 Fördelningen av de nytillkomna medlen

23.3.2.1 Tidigare avskrivningskonkurs

I en avskrivningskonkurs, där tillgångarna vid avslutet inte räckte till för att betala konkurskostnaderna (helt eller delvis), bör nytillkomna medel i första hand användas för att betala dessa kostnader samt massakostnader (efterhandstäckning) i följande ordning:

- Betalning till Domstolsverket för utgivet förvaltararvode, 14 kap. 2 § KonkL.
- Betalning till Domstolsverket för kungörelse- och kallelseavgifter som inte tidigare har betalats.⁶²³
- Betalning till konkurssökande borgenär för vad denne betalat enligt 14 kap. 3 § KonkL.
- I förekommande fall, betalning av massakostnader som boet ådragit sig.

Först sedan ovanstående kostnader har betalats kan en efterutdelning aktualiseras - om medel återstår.

23.3.2.2 Tidigare utdelningskonkurs

Avslutades konkursen med utdelning är de tidigare konkurs- och massakostnaderna normalt sett redan betalda och någon efterhandstäckning aktualiseras därför inte.⁶²⁴

Förvaltaren ska fördela de nytillkomna medlen enligt följande:

- Betalning av de konkurskostnader som uppkommit med anledning av den nya tillgången.
- Betalning av eventuella massakostnader med anledning av den nya tillgången.
- Efterutdelning till borgenärerna (i förekommande fall inkluderande kompensationsutdelning till företagshypoteksborgenär).⁶²⁵

Det bör noteras att det vid efterutdelning inte utgår några ytterligare avgifter i form av kallelse-, kungörelse- och tillsynsavgift. Dessa avgifter ska endast erläggas vid konkursavslut och efterutdelning är inte ett sätt att avsluta en konkurs. Det ska alltså *inte* beräknas någon tillsynsavgift på det eventuella tilläggsarvode som beslutas med anledning av efterutdelningen.⁶²⁶

Liksom i ett ordinarie utdelningsförfarande ska småbelopp, dvs. belopp under 300 kr, inte utbetalas till borgenärerna (11 kap. 13 a § KonkL).⁶²⁷ Detta gäller både vid formell och vid formlös efterutdelning.

23.3.3 Nödvändiga handlingar i efterutdelningsärenden

Förvaltaren ska i normalfallet, oavsett om det är fråga om en formell eller en formlös efterutdelning, ge in följande handlingar:

- Anmälan om nytillkomna medel (kan även göras muntligen).
- Kontoutdrag eller annan handling som visar vilka medel som har inlutit.

---

⁶²³ 5 § 4 st. Domstolsverkets föreskrifter om redovisning av konkurskostnader och betalning av konkursavgifter.

⁶²⁴ Annat kan gälla för s.k. hybridkonkurser, jämför avsnitt 2.24.3.

⁶²⁵ 5 § andra stycket lag (2008:990) om företagshypotek.

⁶²⁶ 2 § förordning (1979:972) om tillsynsavgift i konkurs.

⁶²⁷ För konkurser beslutade före den 1 juli 2021 är beloppet 100 kr.

- Fullständig slutredovisning, bouppteckning och det ursprungliga utdelningsförslaget från konkursen, om inte dessa finns tillgängliga hos konkurstillsynen.
- Slutredovisning för efterutdelningsärendet. Till slutredovisningen ska fogas balans- och resultatrapport, huvudbok, verifikationslista och kontoutdrag.
- Vid formell efterutdelning ska förvaltaren ge in ett efterutdelningsförslag med förvaltningsredogörelse.⁶²⁸
- Vid formlös efterutdelning ska förvaltaren redovisa hur denne avser att fördela de nytillkomna medlen mellan borgenärerna. I de allra enklaste fallen kan det godtas att denna uppgift lämnas per telefon och att en tjänsteanteckning görs i ärendet.
- En kortfattad redogörelse enligt 7 kap. 17 § KonkL.
- Slutanmälan ska ges in när pengarna har betalats ut till borgenärerna.⁶²⁹

23.3.4 Formell eller formlös (förenklad) efterutdelning

Efterutdelning kan göras på två olika sätt. Huvudregeln, så kallad formell efterutdelning, innebär att ett förslag till efterutdelning upprättas (11 kap. 20 § KonkL). I sådana fall tillämpas bestämmelserna i 11 kap. KonkL.

Om det råder oklarhet hur de tillkommande medlen ska fördelas ska ett förslag till utdelning alltid upprättas. Utdelningsförslaget ska kungöras av tingsrätten och den som vill invända mot förslaget kan göra det inom den tid som tingsrätten anger i kungörelsen.⁶³⁰ Vid den formlösa efterutdelningen sker däremot inte något kungörande och några möjligheter till invändning finns inte. En missnöjd borgenär skulle istället kunna väcka talan mot den som anses oriktigt gynnad alternativt driva en talan om skadestånd mot förvaltaren.

Formlös efterutdelning, även benämnd efterutdelning i förenklad form, får ske om det står klart hur de tillkommande medlen ska fördelas och tillsynsmyndigheten lämnar sitt medgivande (11 kap. 21 § KonkL).⁶³¹ Många gånger kan det sägas stå klart hur medlen ska fördelas om konkursen ursprungligen avslutades genom ett fastställt utdelningsförslag (se dock nedan vad som gäller i de fall bevakningsförfarande har hållits i konkursen).

I följande fall kan det som utgångspunkt *inte* anses stå klart hur de nytillkomna medlen ska fördelas:

- Den ursprungliga konkursen skrevs av på grund av otillräckliga tillgångar.
- Någon borgenär har inför efterutdelningen gjort gällande en ny fordran.
- De nytillkomna medlen räcker till utdelning till en eller flera borgenärer som inte tidigare har fått utdelning.

Om det har genomförts ett bevakningsförfarande i den ursprungliga konkursen bör formlös efterutdelning inte heller medges eftersom det då inte kan anses stå klart hur de nytillkomna medlen ska fördelas då även de borgenärer som inte bevakade sina fordringar kan ha rätt till efterutdelning.⁶³² Om bevakningsförfarande *inte* tidigare har genomförts kan förvaltaren inleda ett sådant, om oprioriterade borgenärer beräknas kunna få utdelning.⁶³³

---

⁶²⁸ Förvaltningsredogörelse behövs inte om tillräcklig information finns i slutredovisning, Welamson, Konkursrätt s. 431 n.

⁶²⁹ Av 11 kap. 21 § första stycket KonkL framgår att slutanmälan ska göras även efter en formlös efterutdelning.

⁶³⁰ 11 kap. 20 § första stycket KonkL.

⁶³¹ Prop. 1986/87:90 s. 348.

⁶³² Jämför 11 kap. 20 § andra och tredje stycket KonkL.

⁶³³ 11 kap. 20 § andra stycket KonkL.

Situationen kan dock vara sådan att alla borgenärer som är upptagna i bouppteckningen har bevakat och konkursförvaltaren är förvissad om att ingen fordran har tillkommit (bokföringen är i sin ordning). Vid sådana förhållanden kan formlös utdelning medges, trots att bevakningsförfarande har genomförts i den ursprungliga konkursen.

Formlös efterutdelning kan bli aktuell även om det i och för sig finns skäl att upprätta ett förslag till efterutdelning. Den situationen aktualiseras om de medel som finns tillgängliga för efterutdelning inte täcker kostnaderna för en formell efterutdelning. Som tumregel kan man utgå från aktuellt belopp i konkursförvaltartaxan. Således bör konkurstillsynen som utgångspunkt medge formlös efterutdelning om storleken på de nytillkomna medlen understiger taxebeloppet exklusive mervärdesskatt.

Är det tillgängliga beloppet mycket stort finns det enligt konkurslagens förarbeten skäl att upprätta ett förslag till efterutdelning.⁶³⁴

23.3.5 Konkurstillsynens uppgifter vid efterutdelning

Enligt 7 kap. 18 § andra stycket KonkL ska förvaltaren underrätta konkurstillsynen om nytillkomna medel.

Vid såväl formell som formlös efterutdelning ska konkurstillsynen granska slutredovisningen. Vid formell utdelning ska konkurstillsynen utlåta sig till tingsrätten över slutredovisningen.⁶³⁵ Härutöver ska konkurstillsynen även yttra sig över förvaltarens arvodesframställan till tingsrätten. När pengarna har betalats ut ska konkurstillsynen granska förvaltarens slutanmälan.⁶³⁶

Det förekommer att förvaltaren avstår från att begära arvode för arbetet med en formlös efterutdelning. I dessa fall ska något yttrande till tingsrätten inte upprättas. Tingsrätten berörs i sådana fall av den formlösa efterutdelningen endast genom att förvaltaren ger in en kopia av slutredovisningen till tingsrätten (13 kap. 2-3 §§ KonkL).

En formlös utdelning ska alltid föregås av konkurstillsynens medgivande enligt 11 kap. 21 § första stycket KonkL. Förvaltaren ska underrättas om medgivandet och det kan även nämnas i konkurstillsynens yttrande till tingsrätten.

Observera att det aldrig blir fråga om att konkursen ”återupptas”, ”öppnas” och inte heller avslutas på nytt, utan det blir i stället fråga om ett eget ärende om efterutdelning.

I de fall som förvaltaren anmäler nytillkomna medel (enligt 7 kap. 18 § KonkL) men pengarna inte förväntas räcka till mer än efterhandstäckning av kostnaderna i en tidigare avslutad avskrivningskonkurs, ska inte något efterutdelningsärende läggas upp i konkurstillsynens verksamhetsstöd.⁶³⁷ Om förvaltaren i en sådan situation begär arvode för sitt arbete med de nytillkomna medlen gäller motsatsen, dvs. ett nytt ärende ska läggas upp.

---

⁶³⁴ Prop. 1986/87:90 s. 346.

⁶³⁵ 13 kap. 5 § KonkL.

⁶³⁶ Se även avsnittet om skyldigheten att lämna årsuppgift.

⁶³⁷ Förvaltarens anmälan och annan dokumentation registreras i sådana fall i det ursprungliga tillsynsärendet, utan att ärendet återöppnas.

Lönegaranti

24 Statlig lönegaranti

För att en arbetstagare ska kunna få statlig lönegaranti krävs att fordran har:

- betalningsrätt i konkursen⁶³⁸
- förmånsrätt⁶³⁹, och
- lönegarantirätt⁶⁴⁰

24.1 Lönegarantisystemets grunddrag

Lönegarantisättning utgår till arbetstagare när arbetsgivaren har gått i konkurs eller när tingsrätten beslutat om företagsrekonstruktion.⁶⁴¹ Lönegarantin är avsedd att ersätta vissa fordringar som framför allt arbetstagare inte fått från arbetsgivaren.

Det är staten som garanterar arbetstagarens fordringar, bl.a. lön under viss tid före konkursen, uppsägningslön och semesterersättning. För belopp som staten betalar ut i lönegaranti har staten regressrätt. Staten övertar arbetstagarens fordran mot konkursgäldenären och kan få utdelning i konkursen.⁶⁴² Staten inträder dock inte i arbetstagarens rätt enligt 12 eller 13 § FRL. Arbetstagaren kan ha förmånsrätt i konkursen för vissa fordringar som inte ersatts av lönegarantin.

Lönegaranti utgår även till arbetstagarna när tingsrätten beslutar om företagsrekonstruktion. En arbetstagare som har fått lönegaranti vid företagsrekonstruktion kan även få lönegaranti vid en efterföljande konkurs.

Totalt kan ersättning utgå med två maximibelopp, dvs. ett maximibelopp vid företagsrekonstruktion och ett vid konkursen. Se mer om maximibelopp och maximitid nedan. Utöver maximibeloppet har arbetstagaren rätt till ersättning för konkursansökningskostnader och om konkursen skrivs av för den kostnad som konkurssökande betalar.⁶⁴³

När det gäller lönegaranti är Sverige bundet av EG-rätten, närmast de två EG-direktiven 80/987 EEG och 2002/74 EG. I det senare direktivet, vilket implementerats i svensk lagstiftning 2005 regleras rätten till lönegaranti i s.k. gränsöverskridande fall.

Flera ändringar vad gäller lönegarantin trädde i kraft den 1 januari 2004.⁶⁴⁴ De nya lönegarantireglerna tillämpas vad gäller konkurser där ansökan har kommit in till tingsrätten från och med den 1 januari 2004.

Reglerna om lönegaranti vid företagsrekonstruktion trädde i kraft den 1 juni 2005 och om gränsöverskridande lönegaranti den 7 oktober 2005.⁶⁴⁵

Denna redogörelse utgår från gällande lagstiftning. I äldre konkurser tillämpades äldre regler och i den mån tillsynen har behov av att granska förvaltarens åtgärder när det gäller

---

⁶³⁸ 5 kap. 1 – 3 §§ KonkL

⁶³⁹ 12 a § FRL. OBS! Uppsägningslön efter den första månaden saknar förmånsrätt men omfattas av lönegarantin.

⁶⁴⁰ 2 a – 6 § LgL

⁶⁴¹ Lagrum: 12, 12 a och 13 §§ FRL, 1, 2, 7, 9, 9 b, 11, 15, 16, 18, 29 och 30 §§ LgL, 5:2 och 18 KL

⁶⁴² 3 § FRL och 28 § LgL

⁶⁴³ 8 § LgL och 14 kap. 3 § KonkL

⁶⁴⁴ Se bl.a. SFS 2003:535, 2003:538, 2003:544

⁶⁴⁵ SFS 2005:273 resp. SFS 2005:681. Bestämmelser om lönegaranti i inom EU grundas på EG-direktivet 2002/74 EG, infördes den 7 oktober 2005 (SFS 2005:681).

lönegaranti i sådana konkurser hänvisas till Erik Danhard, Konkurs Arbetsrätt, 2:a uppl. 1998.

Att läsa vidare

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler

Prop. 1996/97:102 Löneskyddet vid konkurs

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2009

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013

Erik Danhard, Lön i Företagsrekonstruktion

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Gösta Walin, Torkel Gregow, Förmånsrättslagen, lönegarantilagen m.m.: En kommentar 2010

24.2 Konkurstillsynens uppdrag

Tillsynen har till uppgift både att informera om lönegarantin, utöva tillsyn över förvaltarens respektive rekonstruktörens hantering av frågorna samt att företräda staten vid tvister om lönegaranti. Tillsynen fattar även beslut i ärenden som gäller gränsöverskridande lönegaranti.

Tillsynens hantering av lönegarantin kan delas upp i flera delar. Om konkursförvaltaren avser att avslå en begäran om ersättning från lönegarantin, kan det vara skäl för förvaltaren att informera tillsynen. Tillsynen bör dock vara försiktig med sina uttalanden eftersom Kronofogden genom konkurstillsynen kanske kommer att vara part i en framtida process mot arbetstagaren.

Tillsynen ska göra en efterhandsgranskning av lönegarantibesluten, dvs. kontrollera att förvaltaren fattat korrekta bifalls- och avslagsbeslut i enlighet med LgL och FRL. Detta ingår i uppgiften att utöva tillsyn över i konkurser och rekonstruktioner.

Genom den kvalitetssäkring som genomförts av samtliga konkursförvaltares personal och lönegarantihantering har tillsynen en god uppfattning om kvaliteten i besluten från olika konkursförvaltare. Tillsynen kan då inrikta sig på stickprovsgranskning i de delar där förvaltaren tidigare brutit i någon del.

Lönegarantibeslut inges vanligen till tillsynen utan att underliggande handlingar bifogas för att ta ställning till om beslutet är korrekt. Tillsynen har möjlighet att begära in handlingar och vid behov utreda saken vidare.

I tillsynens uppdrag ingår bland annat att granska att:⁶⁴⁶

- lönegarantibeslut är skriftligt
- avslagsbeslut är välmotiverat
- beslutet innehåller överklagandehänvisning

Då förvaltarna i hög grad använder programmet Garanti eller blankett från Kronofogdens hemsida är både kravet på skriftligt beslut och överklagandehänvisning som finns förtryckt i dessa beslut, uppfyllda.

Tillsynen kan då fokusera mer på att avslagsbeslut är välmotiverade. Konkurstillsynen kan överklaga förvaltarens lönegarantibeslut i de fall man misstänker att lönegarantin missbrukas.

---

⁶⁴⁶ Prop. 1991/92:139 om statlig lönegaranti vid konkurs

En annan uppgift för tillsynen i detta sammanhang är att lämna upplysningar till exempelvis löntagare om vilka regler som gäller för lönegaranti. När tillsynen lämnar sådana upplysningar måste myndigheten vara uppmärksam på att inte lämna bindande besked i frågor där tvister kan uppstå.

24.3 Förutsättningar för att få lönegaranti

Förutsättningen för att en anställd hos en konkursgäldenär ska få lönegaranti är att fordringen omfattas av antingen förmånsrätten i 12 eller 13 §§ FRL eller att den avser sådan uppsägningslön som anges i 7a § lönegarantilagen. Fordringar som avses är i huvudsak inestående lön, uppsägningslön, pensionsfordringar i viss utsträckning, annan ersättning pga. anställningen och semesterersättning.⁶⁴⁷ Även fordringar avseende konkursansökningskostnader eller konkurssökande borgenärs subsidiära kostnadsansvar kan ersättas av lönegarantin.⁶⁴⁸

Löneborgenärer kan vara arbetstagare eller, när det gäller pensionsfordringar, pensionerade arbetstagare och efterlevande till arbetstagare. I vissa speciellt angivna fall kan en förvärvare av en lönefordran få lönegaranti.⁶⁴⁹

24.3.1 Uppsägningslön och förmånsrätt

Lön (inestående lön och uppsägningslön) för tiden inom en månad från konkursbeslut omfattas av både förmånsrätt och lönegaranti.⁶⁵⁰ Om arbetstagaren inte arbetar åt konkursförvaltaren är uppsägningslönen avseende tiden därefter en konkursfordran.⁶⁵¹ Denna del av uppsägningslönen saknar förmånsrätt men omfattas av lönegaranti.

24.3.2 Prövning och beslut om lönegaranti

I konkurser utan bevakningsförfarande är det förvaltaren som fattar de formella besluten om lönegaranti. I företagsrekonstruktioner är det rekonstruktören som fattar de formella lönegarantibesluten. Att pröva och besluta om lönegaranti är delegerad myndighetsutövning och besluten ska fattas personligen av förvaltaren alternativt rekonstruktören.

Inom ramen för RUBICON-samverkan togs under 2022 en lönegarantihandledning fram. Handledningen som distribuerades till landets förvaltare och rekonstruktörer under hösten 2022 ska fungera som ett stöd inför beslut om lönegaranti när omständigheter identifieras som kan vara tecken på försök till missbruk av den statliga lönegarantin (s.k. varnings-signaler).

24.3.3 Konkurs med bevakningsförfarande

I bevakningskonkurser underrättar förvaltaren länsstyrelsen om vilka fordringar som anses vara klara och omfattas av lönegarantin. Länsstyrelsen fattar därefter beslut om utbetalning.⁶⁵² Förvaltaren ska sedan bevaka betalningsgrundande fordringar för arbetstagarens räkning.⁶⁵³ Hur sådan bevakning sker regleras i 15 § LgL.

24.3.4 Gränsöverskridande konkurser och andra insolvensförfaranden

Lönegaranti kan även utbetalas till arbetstagare som varit anställd i företag som försatts i konkurs i annat nordiskt land, är föremål för ett insolvensförfarande i medlemsstat i EU eller ett land som ligger inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-

⁶⁴⁷ Lönebegreppet är utförligt kommenterat i prop.1970:142 s. 127 f. och 134 ff.

⁶⁴⁸ 8 § LgL och 14 kap. 3 § KonkL

⁶⁴⁹ 5-6 §§ LgL.

⁶⁵⁰ 7b § LgL

⁶⁵¹ Uppsägningstid beräknas enligt 11 § LAS

⁶⁵² Jfr prop. 1991/92:139, s. 41

⁶⁵³ RH 1997:107

land).⁶⁵⁴ I dessa fall ska man pröva om arbetet främst har utförts i Sverige. I konkurser som inträffat i annat nordiskt land eller annat EU- eller EES-land än Sverige är det Kronofogden som prövar och beslutar om rätten att få ersättning från garantin.⁶⁵⁵

Om arbetsgivaren försatts i konkurs i Sverige men arbetstagarens arbete främst utfördes i annat EU- eller EES-land ersätts dessa fordringar inte av svensk lönegaranti.⁶⁵⁶

24.4 Uppsägningstider enligt LAS⁶⁵⁷

24.4.1 Uppsägningstid för anställningar ingångna före den 1 januari 1997⁶⁵⁸

För både arbetsgivare och arbetstagare gäller en minsta uppsägningstid om en månad.

Om arbetstagare vid uppsägningstillfället har varit anställd hos arbetsgivaren de senaste sex månaderna i följd eller sammanlagt minst tolv månader under de senaste två åren har arbetstagaren rätt till följande uppsägningstid:

- två månader vid fyllda 25 år,
- tre månader vid fyllda 30 år,
- fyra månader vid fyllda 35 år,
- fem månader vid fyllda 40 år och
- sex månader vid fyllda 45 år

24.4.2 Uppsägningstid för anställningar ingångna den 1 januari 1997 eller senare⁶⁵⁹

För både arbetsgivare och arbetstagare gäller en minsta uppsägningstid om en månad.

Arbetstagaren har rätt till följande uppsägningstid:

- två månader, om den sammanlagda anställningstiden hos arbetsgivaren är minst två år men kortare än fyra år,
- tre månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst fyra år men kortare än sex år,
- fyra månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst sex år men kortare än åtta år,
- fem månader om den sammanlagda anställningstiden är minst åtta år men kortare än tio år och
- sex månader om den sammanlagda anställningstiden är minst tio år

Att tänka på

Förvaltaren ska säga upp arbetstagarna enligt de villkor som finns i kollektivavtal eller enskilt avtal. Uppsägningstiden i enskilt avtal får inte understiga uppsägningstid enligt LAS. Även om lönegaranti bara kan utgå för uppsägningstid enligt LAS kan arbetstagarens fordran på uppsägningslön vara högre om denne har rätt till längre uppsägningstid.

24.5 Lön och arbetstagare

Begreppet lön omfattar olika former av lön och löneförmåner:

⁶⁵⁴ 1 § 3 p., 2 § och 2 a § 1 st. LgL

⁶⁵⁵ 21 – 21 a §§ LgL

⁶⁵⁶ 2 a § 2 st. LgL

⁶⁵⁷ Lag (1982:80) om anställningsskydd (LAS)

⁶⁵⁸ Övergångsbestämmelser till SFS 1996:1424, p. 2, 11 § LAS i äldre lydelse.

⁶⁵⁹ 11 § LAS

Fast lön såsom:

- tidlön, uppsägningslön
- semesterlön och semesterersättning

Rörlig lön såsom:

- övertidsersättning
- arvode
- provision
- tantiem
- traktamente
- ackordsersättning m.m.
- sjuklön
- avtalade förmåner som lunchkuponger, fri bostad, fri bil och pensionsförsäkringspremier

För att bedöma om en person ska anses som arbetstagare görs en helhetsbedömning. Den prövning som görs är om personen ska betraktas som arbetstagare, uppdragstagare eller enskild företagare.

En indikation som talar för att någon är att betrakta som en arbetstagare är att hen inte har möjlighet att leja bort arbetet till någon annan, att det är fråga om ett långvarigt avtalsförhållande.⁶⁶⁰ Andra indikationer är att vederbörande tidigare varit anställd av den som betalar ersättningen, att arbetsgivaren tillhandahåller maskiner, redskap med mera, att den ersättningsberättigade är skyldig att följa beställarens anvisningar för arbetet samt att ersättning utgår med en garanterad summa. Om personen har en registrerad firma och F-skattsedel talar det mot att denne är att betrakta som en arbetstagare.⁶⁶¹

24.5.1 Maximibelopp

Lönegarantin täcker inte allt som är förmånsberättigat. Maximibeloppet för lönegarantin uppgår till fyra gånger det prisbasbelopp som gällde vid konkursbeslutet (9 § LgL). Maximibeloppet gäller fordringar som har förmånsrätt enligt 12 § FRL och fordran enligt 7 a § LgL. Konkursansökningskostnader och konkurskostnader ingår inte i maximibeloppet för lönegarantin utan kan ersättas av lönegarantin utöver andra lönefordringar.

När arbetstagarens lönegarantianspråk överstiger maximibeloppet kan frågan om i vilken ordningsföljd lönegarantiersättning ska utges bli aktuell. Det finns olika uppfattning om ordningsföljden. En uppfattning är att det inte finns någon bestämd turordning för olika fordringar. I lönegarantilagen anges att särskilda kostnader (såsom traktamente och utlägg) ska utgå framför annan fordran.⁶⁶² I övrigt saknas vägledning i lag beträffande ordningsföljden.

Erik Danhard har uttryckt uppfattningen att efter särskilda kostnader ska ersättning utgå för förfallna lönefordringar, intjänade semesterförmåner, ränta på nämnda belopp och slutligen uppsägningslönen. Se vidare om arbetstagares valrätt, nedan under *Att tänka på*.

24.5.2 Maximitid

Lönegarantiersättning utbetalas för en sammanlagd anställningstid av högst åtta månader.⁶⁶³ I normalfallet omfattas perioden mellan tre månader före konkursansökningen och utgången av uppsägningstiden beräknad enligt 11 § LAS, men

---

⁶⁶⁰ Jfr AD 1987 nr 21

⁶⁶¹ För mer information om gränsdragningen, se t.ex. Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särsk. s. 110-126, 197-237.

⁶⁶² 9 § 3 st. LgL

⁶⁶³ 9 § 2 st. LgL

det finns undantagsfall. Ett exempel är när den förmånsrättsgrundande tiden blir förlängd på grund av problem med delgivning av betalningsuppsmaning.⁶⁶⁴

Semesterlön och semesterersättning är också att anse som lön.⁶⁶⁵ Enligt ordalagen kan därför fordran på semesterersättning anses ingå i begränsningen enligt åttamånadersregeln. Det kan dock inte ha varit lagstiftarens mening att försäkra rätten till lönegaranti för fordran på semesterersättning genom att sådan fordran skulle begränsas av bestämmelsen i 9 § LgL. Lönegarantin bör därför fortfarande omfatta fordran på semesterersättning som har förmånsrätt enligt 12 § 4 st. FRL.

I de fall då förfalloprincipen är tillämplig kan även lönegarantibelopp som intjänats tidigare än tre månader före konkursansökan omfattas. Förutsättningen för detta är dock att fordringen inte har förfallit till betalning tidigare än tre månader innan konkursansökningen inkom till tingsrätten.⁶⁶⁶

24.5.3 Anmälan till arbetsförmedlingen

Om arbetstagaren inte behöver arbeta åt konkursgäldenären eller annan och inte heller driver egen rörelse är han eller hon skyldig att anmäla sig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen för att erhålla uppsägningslön.⁶⁶⁷

Enligt det så kallade van Ardennen-fallet utgör det obligatoriska kravet på offentlig arbetsförmedling ett otillåtet villkor vad gäller rätten till lönegaranti.⁶⁶⁸ Det innebär att, till skillnad från vad som gällde innan, avräkning i normalfallet inte kan göras från uppsägningslönen om arbetstagaren inte anmäler sig till arbetsförmedlingen. Erik Danhard har uttryckt uppfattningen att kravet på anmälan till arbetsförmedlingen finns kvar när det gäller utdelning i konkurs dvs. förmånsrätt, vilket förefaller rimligt då rättsfallet avsåg frågan om lönegaranti.⁶⁶⁹ Kravet finns även kvar när det gäller företagsrekonstruktion.

24.5.4 Avräkning från lönegaranti

Inkomst som arbetstagaren fått från annan anställning, hade kunnat få i annan anställning eller har haft av egen rörelse ska avräknas från uppsägningslönen.⁶⁷⁰ När någon driver egen rörelse bör avräkning ske endast för faktiska löneuttag från den egna rörelsen.⁶⁷¹ Även i sådana fall där rörelsen drivs i aktiebolagsform och ägaren är anställd av aktiebolaget bör avräkning göras endast för lön som bolaget faktiskt har utbetalat.⁶⁷²

Avräkning ska även göras för aktivitetsstöd som lämnats till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program, i den mån stödet avser samma tid som lönen eller ersättningen och arbetstagaren har blivit berättigad till stödet efter uppsägningen. För ersättning från a-kassan görs ingen avräkning eftersom arbetstagaren är skyldig att återbetala dubbelt utbetald ersättning till a-kassan.

---

⁶⁶⁴ 12 § 1 st. FRL. Åttamånadersregelns tillämpas har varit föremål för prövning, se Göta hovrätts beslut 2014-06-11 i Mål 2758-13, Norrköpings tingsrätts dom 2013-09-24 i mål T 2158-12.

⁶⁶⁵ prop. 1970:142 s.128 f och 135

⁶⁶⁶ 12 § 1 st. 3 p. FRL

⁶⁶⁷ 12 § 2 st. FRL

⁶⁶⁸ EU-dom van Ardennen, C 435/10

⁶⁶⁹ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 296, 297

⁶⁷⁰ 10, 12, 18 och 26 §§ LgL

⁶⁷¹ prop. 1993/94:208 s. 37 n.

⁶⁷² Jämför Lunning-Toijer, Anställningsskydd, 8 uppl. s. 34 n: En ägare av en större andel av aktierna, som samtidigt har ett väsentligt inflytande över bolagets verksamhet, anses normalt inte som anställd i bolaget.

24.6 Lön som omfattas av förmånsrätt

För att lönefordringar ska ha förmånsrätt ska de ha intjänats tre månader innan konkursansökningen kom in till tingsrätten, intjänandeprincipen.⁶⁷³ Från denna regel finns två undantag:

- När man inte kunnat delge arbetsgivaren en betalningsanmaning enligt 2 kap. 9 § KonkL för att försättas i konkurs. Förmånsrätten gäller då under den längre tid som med hänsyn till omständigheterna bedöms som skälig, den så kallade ventilregeln.⁶⁷⁴
- För lön med särskild beräkningsgrund är den fordran förmånsberättigad som förfallit till betalning inom tre månader innan konkursansökan kom in till tingsrätten, förfalloprincipen. Här avses fordringar som ackordsersättning, tantiem, provision med mera.⁶⁷⁵

Twistiga fordringar som intjänats tidigare än tre månader före konkursansökningen har förmånsrätt om tvisteförfarandet satts i gång inom fyra månader från det att fordran förföll till betalning och en konkursansökan därefter lämnats in till tingsrätten senast två månader efter att tvisten avgjorts slutligt.⁶⁷⁶ Detta innebär att en dom måste ha vunnit laga kraft eller att en förlikning träffats.⁶⁷⁷ Tvisteregeln är inte tillämplig om arbetsgivaren inte bestritt fordran utan dröjt med betalningen av annat skäl, exempelvis på grund av att arbetsgivaren saknar pengar.⁶⁷⁸

Lön som omfattas av förmånsrätt och härigenom även lönegaranti är:

- lön som intjänats under tiden mellan konkursansökan och konkursbeslut
- lön avseende tiden inom en månad från konkursbeslutet, oavsett om detta är uppsägningslön eller delvis uppsägningslön, omfattas av förmånsrätt. Tidsfristen en månad efter konkursbeslutet är fast oavsett när uppsägningstiden börjar.
- annan ersättning som arbetsgivaren tvingas utge, t ex skadestånd för obehörigt avskedande. Om ersättningen utgör kompensation för inkomstbortfall, dvs. ekonomiskt skadestånd, har den förmånsrätt. Allmänt, dvs. ideellt skadestånd, omfattas inte av förmånsrätt.
- semesterlön och semesterersättning, vilka beräknas enligt reglerna i semesterlagen alternativt kollektivavtal eller enskilt avtal, om detta ger arbetstagaren rätt till högre ersättning än lagen medger. Semesterlön under uppsägningstiden omfattas av förmånsrätt samt rätt till lönegaranti i samma utsträckning som uppsägningslönen.
- semesterdagar som inte utbetalats för pågående och närmast föregående intjänandeår. Frågan om semesterdagar som har sparats under det närmast föregående intjänandeåret är berättigade till lönegaranti har prövats av HD. HD slog fast att semesterdagar som har sparats på det sätt som medges i 18 § semesterlagen (1977:480) får anses vara inestående för den tidsperiod som avses i 12 § 4 st. FRL. Fordringen avseende semesterdagar, som hänför sig till det intjänandeår som ligger två år före det löpande intjänandeåret, omfattas därmed av förmånsrätt och ersättning utgår enligt LgL.⁶⁷⁹

Att tänka på

Om en arbetstagare kan erhålla lönegaranti för såväl prioriterade som oprioriterade lönefordringar och lönegarantins takbelopp om fyra prisbasbelopp uppnås, torde arbetstagaren kunna välja vilka fordringar som i första hand ska ersättas av

⁶⁷³ 12 § FRL

⁶⁷⁴ RH 2006:21

⁶⁷⁵ prop. 2002/03:49 sid. 81 och 150 samt NJA 2007, s. 792

⁶⁷⁶ 12 § 4 st. FRL

⁶⁷⁷ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006 sid 286 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 264

⁶⁷⁸ SOU 1969:5 s. 154, samt RH 1986:87

⁶⁷⁹ NJA 2007 s. 901, jfr prop. 1993/94:208 s. 64 f, Wikrén-Eriksson, Semesterlagen, 4 uppl. s. 136, 159

lönegarantin.⁶⁸⁰ Det vanliga torde vara att arbetstagaren vill att lönegarantin ska täcka löneanspråken så långt tillbaka i tiden som möjligt, eftersom arbetstagaren saknar möjlighet att få ersättning för dessa på annat sätt. Arbetstagaren kan få ersättning från a-kassan eller ny anställning med lön för uppsägningstiden om den inte ersätts av lönegarantin. Även om detta är den vanligare tillämpningen kan arbetstagaren ha skäl att göra ett annat val, vilket kan få till följd att arbetstagaren har en återstående prioriterad fordran.

Att läsa vidare

Prop. 1975:6, särskilt s. 139-140, 198-200 (definition av närstående, 4:3 KonkL), s. 264-267 (oskäligen fordran, 5:2 KonkL)

Prop. 1996/97:102, särskilt s. 13-14 (närståendes ägande och inflytande i nu gällande lydelse)

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler (särskilt s. 86-88: Maximibelopp och maximitid, s. 83-86: Uppsägningslön och lön vid fortsatt drift och s. 79-82: Lön för arbete som utförts före konkursbeslut)

SOU 1969:5, särskilt s. 151 (närståendes ägande och inflytande)

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv, särskilt s. 110-126, 197-237

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 1998

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2009

Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013

Erik Danhard, Lön i konkurs med 2004 års regler om förmånsrätt och lönegaranti

Erik Danhard, Lön i företagsrekonstruktion, 2005

Lars Åhnberg, LAS-handboken, 6 uppl., 2008

Ägarandel och betydande inflytande

NJA 1983 s. 713 29 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel. Flera arbetstagare kan var för sig anses utöva ett väsentligt (dvs. betydande) inflytande.

RH 72:85 23,3 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel.

RH 132:85 20 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel.

RH 1993:159 Fråga om andel och inflytande. Det förhållandet att inflytandet inte utnyttjats har ansetts sakna betydelse, liksom att god man förordnats enligt ackordslagen.

Svea Hovrätts beslut 5:SÖ 10, Ö 3185/87 1998-04-14. Den som äger merparten av aktierna i ett bolag kan enbart på denna grund anses ha väsentligt (dvs. betydande) inflytande.

Svea hovrätts beslut 7:SÖ 4, Ö 2211/89 Ö 2236/89 1990-02-19 26,6 % av aktierna ansågs inte vara en väsentlig andel med hänsyn till övriga aktiers fördelning.

Hovrätten för Nedre Norrland dom 2003-04-16 i mål T 2-01. En person som var VD och firmatecknare hade ägarintressen i ett aktiebolag. Bolaget i sin tur hade ägarintressen i konkursbolaget. VD ansågs ha haft både väsentlig andel och betydande inflytande och var därmed utesluten från förmånsrätt.

Svea Hovrätt 2006-04-21, T 87/05 En arbetstagare ägde tillsammans med sin far 70 % av aktierna i bolaget. Hon ansågs ha haft en väsentlig andel men inte betydande inflytande pga. en konflikt dem emellan. 12 § 6 st. FRL ansågs inte tillämplig och lönegaranti utgick.

NJA 2007 s. 131 Den anställda hade ett betydande inflytande över bolagets verksamhet fram till konkursansökningen. Vidare ägde hon jämte närstående en betydande andel av bolagets aktier. Lönegaranti utgick inte. HD behövde därför inte pröva den fråga som var föremål för prövning i hovrätten, om den s.k. sexmånadersregeln i förmånsrättslagen strider mot EG-rätten.

Närstående

NJA 1986 s. 519 Svärfader ansågs närstående.

NJA 1988 s. 673 Förutvarande make ansågs med hänsyn till omständigheterna som närstående.

---

⁶⁸⁰ Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2006, s. 201, 339 och Erik Danhard, Konkursarbetsrätt 2013 sid. 319

NJA 1997 s. 299 Begreppet närstående i 12 § 6 st. FRL i dess lydelse före den 1 juni 1997 har ansetts avse endast fysiska personer.

NJA 2002 s. 75 Arbetstagare med väsentligt inflytande, tillika hustru till ställföreträdare, men utan ägarandel, ansågs inte utesluten från lönegaranti. HD hade hämtat in yttrande från EG-domstolen.

RH 1991:28 Syskonbarn har inte ansetts som närstående.

Oskälig fordran

NJA 1993 s. 22. En arbetsgivare har försummat att betala ut lön till en arbetstagare som därför sagt upp anställningen. Vid beräkning av skadestånd åt arbetstagaren enligt LgL har hänsyn tagits till att arbetsgivaren kunnat säga upp anställningen på saklig grund.

NJA 1996 s. 732 En arbetstagare som hade insyn i arbetsgivarbolagets ekonomi, erhöll under cirka sju månader inte lön för utfört arbete. Arbetstagaren har tillerkänts ersättning enligt LgL.

Hovrätten för Västra Sverige beslut 1990-11-30 i protokoll 1990-09-24, Ö 24/90 och Hovrätten för Västra Sverige beslut 1990-04-11 i protokoll 1990-02-15, Ö 1068/89 samt Svea Hovrätt beslut, 7:SÖ 38, Ö 3715/89, 1990-11-27. Fråga om rätt till betalning enligt lönegarantin.

Hovrätten över Skåne och Blekinge beslut 1:SÖ 1114, Ö 1004/90 1991-04-22. Fråga om lönekravet varit uppenbart överstigande vad som kan anses skäligt i lönegarantimål.

Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2000-10-11, mål nr T471-97. Hovrätten ansåg det uppenbart oskäligt att en arbetstagare fick göra sin fordran gällande vid arbetsgivarens konkurs. Arbetstagaren hade varit anställd hos arbetsgivaren under nästan ett och halvt år och uppburit ”svarta” inkomster med betydande belopp.

NJA 2010 s. 434 Eftersom det i ett mål om lönegaranti vid en helhetsbedömning inte visat vara fråga om ett missbruk av garantin har arbetstagarens fordran inte heller bedömts vara uppenbart oskälig. Hovrätten över Skåne och Blekinge 2007-11-19, T 2535-06 Ett städbolag överlät sin verksamhet till ett annat bolag i augusti 2005. En städledare i det överlåtande bolaget tackade nej till övergång enligt 6 b § LAS och arbetsbefriades i det överlåtande bolaget i avvaktan på konkurs. Efter verksamhetsövergången saknade det överlåtande bolaget tillgångar och verksamhet och var på obestånd. Städledaren har vägrats betalningsrätt i konkursen för längre tid än som motsvarade den uppsägningstid hon enligt 11 § LAS skulle ha haft om överlåtaren hade sagt upp henne vid verksamhetsövergången.

Arbetstagare

NJA 1992 s. 631 En skådespelerska ansågs vara arbetstagare efter att ha utfört arbete en dag. Kollektivavtalet som reglerade skådespelerskans villkor vid inspelningar utgick från att ett anställningsförhållande föreligger även vid mycket kortvariga engagemang.

NJA 2002 s. 572 Anställd har i fråga om rätt till lönegaranti vid konkurs inte ägt tillgodoräkna sig anställningstid hos sin förre arbetsgivare där han innehade företagsledande ställning.

RH 1987:101 I lönegarantimål har Riksskatteverket ansetts ha bevisbördan för att avtal träffats om annan anställningsform än tillsvidareanställning. När uppgifter saknas om lönens förfallodag har betalning inte utgått för lön som intjänats tidigare än ett år före konkursansökan.

Göta Hovrätts dom 2001-04-27 i mål nr T395/99 (Anm. På domskopian står p.g.a. skrivfel 2000-04-27). Fråga huruvida en person som utfört arbete åt både ett aktiebolag och en ekonomisk förening (mellan vilka intressegemenskap rådde) var att betrakta som arbetstagare i föreningens konkurs.

FT 271-02 Hovrätts över Skåne och Blekinge dom 2004-02-05. Ingen lönegaranti för anställd som inte anmält sig till arbetsförmedlingen.

AD 1987 nr 21

Preskription

RH 2006:21, RIC 28/06 En arbetstagare, vars arbetskamrater misslyckats med att nå arbetsgivaren för delgivning av konkursansökan, får tillgodoräkna sig kamraternas försök att delge arbetsgivaren vid tillämpning av ventilregeln i 12 § 4 st. FRL.

NJA 2007, s. 792 Sparad tid hade intjänats tidigare än tre månader före konkursansökan (tidbank). HD ansåg att fordringen inte bestämts enligt en särskild beräkningsgrund och därmed inte omfattades av förmånsrätt och lönegaranti.

Avräkning

T 327/07 Svea hovrätts dom 2007-09-18. Hovrätten ansåg att lönegaranti inte skulle utgå till arbetstagare som inte kunde motbevisa att de erbjudits anställning hos en entreprenör i anslutning till konkursen.

Semester

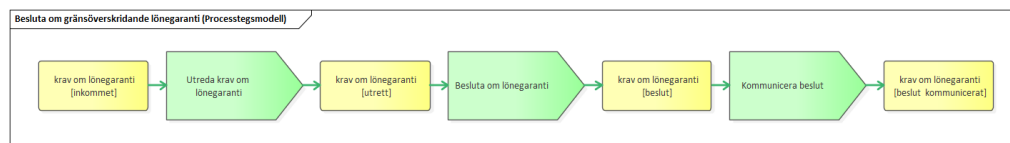
NJA 2007, s 901 Semesterdagar som har sparats på det sätt som medges i 18 § semesterlagen (1977:480) får anses vara inestående för den tidsperiod som avses i 12 § 4 st. FRL. Fordringen avseende de fem semesterdagarna omfattas därmed av förmånsrätt och ersättning utgår enligt LgL.

Skyldighet att fatta beslut

JO 2007-10-22, dnr 5016-2006 JO har kritiserat en förvaltare för att denne inte meddelat någon formellt beslut sedan en person gjort gällande hos förvaltaren att han varit anställd i konkursbolaget och uttryckt att han hade anspråk på lönegaranti.

JO 2007-10-30, dnr 766-2006 JO har kritiserat konkurstillsynen och länsstyrelsen för att en utbetalning av lönegarantimedel stoppades för utredning om lönegarantibeslutet var felaktigt.

25 Gränsöverskridande lönegaranti

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

25.1 Inledning

Anställda i ett bolag som gått i konkurs i ett annat nordiskt land eller EU-land kan ha rätt till ersättning från den statliga lönegarantin i Sverige.⁶⁸¹ Grundregeln är att de har haft sitt arbetsställe i Sverige och utfört merparten av sina arbetsuppgifter här. Det är Kronofogden genom konkurstillsynen som prövar och beslutar om gränsöverskridande lönegaranti.⁶⁸² Arbetsuppgiften är koncentrerad till Östra tillsynsteamet i Sundbyberg.

Ersättning enligt den statliga lönegarantin lämnas i fall där en arbetsgivare i ett annat land i EU eller inom EES är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i EU:s lönegarantidirektiv.⁶⁸³ När en arbetstagare utfört arbete främst i Sverige för en sådan arbetsgivare gäller lönegarantilagen på samma sätt som om det rörde sig om en konkurs i Sverige – utom i det avseendet att det är Kronofogden genom konkurstillsynen och inte konkursförvaltaren som beslutar om lönegaranti. Grunden för Kronofogdens behörighet i de gränsöverskridande lönegarantiärendena finns i 21 § lönegarantilagen. Den nya lagstiftningen om lönegaranti vid gränsöverskridande situationer trädde i kraft den 7 oktober 2005.⁶⁸⁴

⁶⁸¹ 1 – 2 § LgL

⁶⁸² 21 § LgL

⁶⁸³ Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens

⁶⁸⁴ SFS 2005:681, prop. 2004/05:128, samt ändringar i LgL 8 juni 2006 SFS 2006:711

Bolaget ska ha varit föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i artikel 2.1 i lönegarantidirektivet. Samtliga EU-länder väljer vilket förfarande som ska anmälas. Det finns en förteckning över vilka insolvensförfaranden som respektive land anmält. Sverige har anmält konkurs men inte företagsrekonstruktion. Lönegarantidirektivet anses ha en direkt effekt i Sverige.⁶⁸⁵

När det gäller andra nordiska länder ska en prövning göras om anställningen har övervägande anknytning till Sverige eller svenska förhållanden.⁶⁸⁶ Norge står utanför EU men har implementerat lönegarantidirektivet, handläggningen följer därför vad gäller insolvensförfaranden i andra EU-länder.

Alla medlemsstater i EU har utfäst sig att hjälpa varandras garantiinstitutioner att enkelt kunna efterfråga och få relevant information i lönegarantiärenden. Varje medlemsstat måste till kommissionen och andra medlemsstater lämna information om adress och telefonnummer till behöriga myndigheter eller garantiinstitutioner för frågor t.ex. när det gäller insolvensförfarandet.

Kronofogden har ett långtgående ansvar när det gäller gränsöverskridande lönegarantisituationer. Beträffande de länder där både den nordiska och den EU- och EES-gemensamma lagstiftningen är tillämplig kan arbetstagaren åberopa det lagrum som är mest fördelaktig för henne eller honom.

25.2 Tillsynens uppdrag

Konkurstillsynen prövar och beslutar om lönegaranti för arbetstagare vars arbetsgivare försatts i konkurs i annat nordiskt land eller annan medlemsstat i EU. Arbetstagaren måste själv ansöka om ersättning från den statliga lönegarantin, tillsynen prövar inte rätten till lönegaranti ex officio.

Då insolvensförfarandet inträffat i ett annat land ska information inhämtas från detta lands garantiinstitution. EU har utfärdat en blankett på olika språk som kan användas för detta ändamål. Det finns en förteckning med bl.a. e-postadresser till de olika ländernas garantiinstitutioner.

25.3 Konkurs i annat nordiskt land

När det gäller konkurs som inträffat i ett annat nordiskt land, ska arbetstagaren inge sin ansökan med lönegarantianspråk till konkurstillsynen som prövar ärendet.⁶⁸⁷ Tillsynens prövning görs i två delar. Först sker en formell prövning om anställningen har övervägande anknytning till Sverige eller svenska förhållanden.⁶⁸⁸ Därefter prövas om arbetstagaren har rätt till lönegaranti för sin fordran enligt svenska bestämmelser.

Norge står utanför EU men har implementerat lönegarantidirektivet, handläggningen följer därför vad gäller insolvensförfaranden i andra EU-länder.

25.4 Konkurs i annan medlemsstat inom EU

Bolaget ska vara föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i lönegarantidirektivet.⁶⁸⁹ Samtliga EU-länder väljer vilka insolvensförfaranden som ska anmälas. Sverige har anmält konkurs men inte företagsrekonstruktion. Det land där arbetet främst har utförts ska utbetala lönegarantin. Sverige betalar lönegarantin när arbetet har utförts i landet.⁶⁹⁰ Enligt direktivet krävs att arbetsgivaren kan anses verksam

⁶⁸⁵ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. s 326

⁶⁸⁶ Prop. 1991/92:139 s. 23 ff.

⁶⁸⁷ 21 § LgL

⁶⁸⁸ Prop. 1991/92:139 s. 23 ff.

⁶⁸⁹ 2008/94/EG artikel 2.1

⁶⁹⁰ 2 a § 2:a st. LgL

även i det andra landet, dvs. där arbetstagaren utfört arbete.⁶⁹¹ För det andra ska kraven i den svenska lagstiftningen dvs. i 12 § FRL och LgL vara uppfyllda. Det blir främst aktuellt när det gäller tidsfrister och belopp.

Holmqvist C 310/07, ett svenskt åkeribolag hade sitt enda driftställe i Sverige och försattes i konkurs i Sverige. Frågan var om företaget varit verksamt i minst två medlemsstater, med påföljd att lönegaranti enligt lönegarantidirektivet skulle kunna betalas i annan medlemsstat än Sverige. EU domstolen anförde följande. Det krävs inte att ett företag har en filial eller ett fast driftställe i en annan stat för att företaget ska anses vara verksamt i minst två medlemsstater. Det krävs i sådant fall att företaget på annan sätt har en varaktig ekonomisk närvaro i den andra staten. EU-domstolens dom innebär att åkeriföretaget inte i lönegarantidirektivets mening varit verksamt i någon annan stat än Sverige. I en sådan situation kan bara svensk lönegaranti utgå.⁶⁹²

25.5 Konkurstillsynens handläggning

25.5.1 Arbetstagaren ansöker om ersättning från svensk lönegaranti

Vid ett insolvensförfarande, som äger rum i ett annat nordiskt land eller EU-/EES-land finns det ingen svensk konkursförvaltare som kan besluta om lönefordringar som omfattas av lönegarantin. För att ett lönegarantiärende ska väckas i Sverige krävs därför att arbetstagaren själv ansöker om ersättning enligt lönegarantin i anledning av insolvensförfarandet:

- Ansökan görs hos konkurstillsynen i Sundbyberg.
- Konkurstillsynen hämtar in de upplysningar som behövs om insolvensförfarandet och om villkoren för arbetstagarens anställning i det land där arbetsgivaren finns.
- Konkurstillsynen begär vid behov komplettering av uppgifter från arbetstagaren.

25.5.2 Konkurstillsynen prövar och beslutar

Vid prövning av om svensk lönegaranti kan utgå till den enskilda arbetstagaren ska följande frågor besvaras:

- Har ett insolvensförfarande inträffat som uppfyller kraven enligt ovan?
- Har arbetet utförts i Sverige? Det land där arbetet främst har utförts ska betala lönegarantin, Sverige betalar lönegarantin när arbetet har utförts i landet.⁶⁹³
- Är kraven enligt den svenska lagstiftningen uppfyllda vad avser 7 § lönegarantilagen och 12 § förmånsrättslagen? Det blir främst aktuellt när det gäller krav på tidsfrister och belopp.
- Finns det domar från Europadomstolen som bör beaktas i det enskilda ärendet?

Europadomstolens domar är rättsligt bindande för den berörda staten. I domen fastställer domstolen om staten brutit mot direktivet eller inte. Domstolen är dock inte någon överinstans till nationella domstolar och myndigheter. Om domstolen har funnit att en kränkning av direktivet har ägt rum, kan den döma ut ett skadestånd till klaganden. Om Europadomstolen bedömer att en nationell dom bryter mot Europakonventionen så innebär det att landet måste anpassa sin tillämpning av lagen så att en kränkning inte sker igen. Landet kan i vissa fall även tvingas ändra sin lagstiftning.

Konkurstillsynen ska vända sig till respektive lands garantiinstitution för att få upplysningar. I förteckningen finns i många fall även e-postadresser som med fördel kan användas. Den information som behöver inhämtas är t.ex. uppgifter om insolvensförfarandet samt upplysning om arbetstagaren ansökt eller beviljats lönegaranti i arbetsgivarlandet.

⁶⁹¹ Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. s.325

⁶⁹² Danhard, Konkursarbetsrätt 2013, 5:e uppl. S 325-326

⁶⁹³ Enligt LgL är det enda anknytningskravet var arbetet utförts, se 2 a § 2:a st. LgL

Som stöd för en sådan förfrågan har Kronofogden tagit fram ett frågeformulär som finns på engelska, tyska, franska, spanska och danska. Formuläret är upprättat som en mall i ett Word-dokument. Konkurstillsynen bör skriva in arbetstagarens anspråk, som sedan ska kontrolleras och kompletteras av den utländska garantimyndigheten. Handläggaren måste kopiera in dokumentet i sin egen brevmall för att konkurstillsynens adressuppgifter m.m. klart ska framgå. I princip är det mottagarländernas skyldighet att låta översätta mottagen handling från ett medlemslands hemspråk, men det är en fördel om en översatt förfrågan kan användas, eftersom handläggningen då förenklas och går snabbare.

Kronofogden har konstruerat en beslutsblankett KFM9586 för dessa ärenden.⁶⁹⁴ Blanketten är på svenska eftersom det bedömts att arbetstagare, som har sitt arbete främst i Sverige också behärskar svenska språket. Skulle så inte vara fallet är det i princip arbetstagarens sak att ordna med översättning – se dock i det följande.

I den serviceskyldighet som myndigheter har kan det i vissa fall ingå att konkurstillsynen får hjälpa till med översättning. Det kan t.ex. göras med en lokalt anlitad översättare. I de fall arbetstagaren förstår en del, men inte allt, kan anlitande av tolk vara ett alternativ, eller också kan handläggaren själv med hjälp av ordlistor försöka förklara innebörden av beslutet. Här hänvisas till de ordlistor som finns att tillgå både på intranätet och på internet. Vidare kan de förfrågningsformulär som Kronofogden upprättat på främmande språk (se ovan) vara till hjälp i dessa situationer. I de fall där arbetstagaren inte till fullo förstår beslutet, är det dock viktigt att texten som gäller överprövning lämnas på ett språk som mottagaren förstår, särskilt när beslutet innebär ett avslag på anspråket.

25.5.3 Avslag och möjlighet att överklaga

Om det inte finns tillräcklig anknytning till Sverige eller om det brister i t.ex. förmånsrätten, ska ansökan avslås. Arbetstagaren kan då i vanlig ordning få beslutet överprövat av tingsrätten genom att väcka talan mot staten.⁶⁹⁵

Att läsa vidare

Lönegarantidirektivet – Rådets direktiv 80/987/EEG av den 20 oktober 1980 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/74/EG av den 23 september 2002 om ändring av ovan nämnda direktiv.

Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens

Prop. 2004/05:128

CHECKLISTA – Prövning av rätt till lönegaranti i gränsöverskridande konkurser

- Vad finns det för anknytning till svenska förhållanden?
- Är arbetsgivaren föremål för ett sådant insolvensförhållande som avses i artikel 2.1 lönegarantidirektivet?
- Har arbetet utförts i Sverige?
- Är kraven på tid och belopp uppfyllda enligt 12 § FRL?

25.6 Lämna information till annat land

När det finns arbetstagare i annat EU-/EES-land vars arbetsgivare har försatts i konkurs i Sverige är situationen den omvända jämfört med föregående avsnitt.

Det är i dessa fall konkurstillsynen som på förfrågan från en garantiinstitution i ett annat EU- eller EES-land ska lämna information rörande förhållanden som är relevanta i

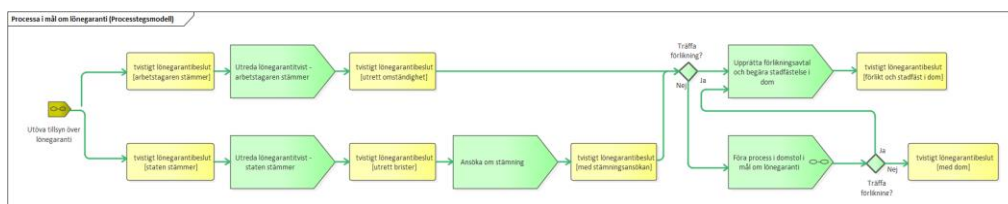
⁶⁹⁴ KFM 9586, publicerad på Utsökt/Verksamheten/Konkurstillsyn/Det dagliga arbetet/Blanketter & mallar.

⁶⁹⁵ 32 § 2 st. LgL

lönegarantifrågan.⁶⁹⁶ Den information som kan bli aktuell är upplysningar som rör insolvensförfarandet och den enskilda arbetstagarens utestående fordringar. För att inhämta information kan både den svenska konkursförvaltaren och den enskilda arbetstagaren kontaktas.

Kronofogden har bedömt att det inte finns behov av någon blankett i detta fall eftersom man får anta att den utländska myndigheten ställer ett antal konkreta frågor som tillsynen måste besvara. Om språket är ett problem måste tillsynen själv ordna med översättning. Svaret till den utländska myndigheten får avges på svenska om inte översättning enkelt kan ske.

26 Lönegarantiprocesser

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

Arbetstagaren kan begära överprövning av förvaltarens, rekonstruktörens eller Kronofogdens beslut till tingsrätten.⁶⁹⁷ Det är då tillsynen som för statens talan i processen. Tillsynen kan också å statens vägnar begära överprövning av en konkursförvaltarens eller företagsrekonstruktörens beslut genom att i tingsrätt väcka talan mot arbetstagaren.⁶⁹⁸ Talan ska väckas vid den tingsrätt som handlägger konkursen eller rekonstruktionen.⁶⁹⁹

26.1 Inledning

Kronofogden företräder staten i mål om statlig lönegaranti. Lönegarantibeslut kan överprövas i alla typer av förfaranden:

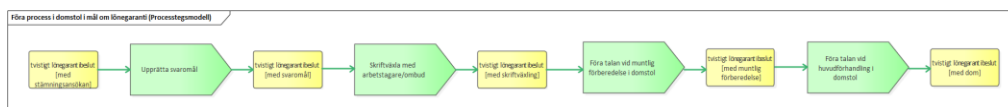
- Lönegaranti i konkurs
- Lönegaranti i företagsrekonstruktion
- Gränsöverskridande lönegaranti (dessa kan enbart prövas på begäran av arbetstagaren)

26.2 Tillsynens uppdrag

Kronofogden för genom konkurstillsynen statens talan i lönegarantiprocesser. Om tillsynen anser att förvaltarens eller rekonstruktörens beslut är felaktigt kan myndigheten väcka talan mot den enskilda arbetstagaren.

En arbetstagare som är missnöjd med förvaltarens, rekonstruktörens eller Kronofogdens beslut kan överklaga det hos tingsrätt. Det innebär att arbetstagaren väcker talan mot staten.

26.3 Process i domstol

⁶⁹⁶ 21 a § 2 st. LgL

⁶⁹⁷ 29, 31 §§ LgL

⁶⁹⁸ 30 – 31 §§ LgL

⁶⁹⁹ 32 § LgL

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

I de fall arbetstagaren är missnöjd med förvaltarens beslut kan hen väcka talan vid tingsrätten inom tre veckor från det att hen fått del av beslutet. Målet handläggs av den tingsrätt som handlägger konkursen. När det gäller gränsöverskridande lönegaranti handläggs målet av den tingsrätt som omfattar området där arbetstagaren är folkbokförd.

Kronofogden genom tillsynen företräder staten vid tingsrätten såsom part i tvistemålsprocessen. Tillsynen kan medge käromålet, bestrida talan helt eller delvis samt träffa en förlikning.

26.4 Överprövning av lönegarantibeslut

Tillsynen kan för statens räkning begära överprövning av en konkursförvaltares eller en företagsrekonstruktörs beslut genom att väcka talan mot arbetstagaren vid tingsrätt. En sådan talan bör utformas som en fastställsetalan eftersom länsstyrelsen företräder staten i fråga om återkrav av garantibelopp.⁷⁰⁰

Högsta domstolen har i ett avgörande från 2018 klargjort att bestämmelsen i 30 § lönegarantilagen är en sådan särskild bestämmelse om rätt att föra fastställsetalan som avses i 13 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken. Den av Kronofogden väckta fastställsetalan beviljades.⁷⁰¹

26.5 Rättegångskostnader i lönegarantimål

Konkurstillsynen ska i vissa fall kräva ersättning för rättegångskostnaderna i lönegarantimål.⁷⁰² Arbetstagare som enligt dom ska betala rättegångskostnader ska krävas på hela beloppet när domen vunnit laga kraft.⁷⁰³

---

⁷⁰⁰ 11 § lönegarantiförordningen (1992:501)

⁷⁰¹ NJA 2018 s. 114

⁷⁰² Kronofogdens ställningstagande om rättegångskostnader i mål om ersättning enligt lönegarantilagen, 5/14/TSM, 2018-12-12, Dnr 840 28115-18/121

⁷⁰³ Faktureringen sköts av Statens Servicecenter, och de behöver ett faktureringsunderlag. Underlagen finns att hämta på Utsökt under ekonomiadministration. Utdömda rättegångskostnader verkställs som enskilt mål. En sådan fordran hanteras enligt förordningen 1993:1138 om hantering av statliga fordringar. Kammarkollegiet har utfärdat föreskrifter för den hanteringen, se KAMFS 2006:1. Om arbetstagaren inte betalar, ska verkställighet begäras. Behörighet för detta har kronofogde eller delegerad tjänsteman.

Tillsyn över rekonstruktörer

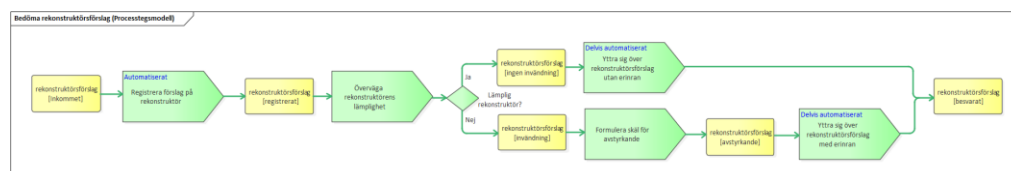
27 Tillsyn över rekonstruktörer

En ny lag om företagsrekonstruktion (2022:964) trädde i kraft den 1 augusti 2022 och ersätter lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.⁷⁰⁴ Några nyheter i den nya lagen om företagsrekonstruktion är att domstolarnas livskraftsprövning av gäldenären skärps inför beslut om företagsrekonstruktion, att krav på den som utses till rekonstruktör också skärps samt att rekonstruktionsplanen ska fastställas av domstol. Dessutom införs regler om tillsyn för att uppfylla kraven i direktivet och att skärpa kontrollen i syfte att skapa bättre förutsättningar för en effektiv och rättssäker hantering.⁷⁰⁵ Under den tid som företagsrekonstruktionen pågår får utmätning eller annan verkställighet enligt utsökningsbalken inte ske mot gäldenären.

De nya reglerna gäller från den 1 augusti 2022 och avser företagsrekonstruktioner där ansökan inkommit till tingsrätt denna dag eller senare. Om företagsrekonstruktion beslutats på ansökan som inkommit innan detta datum gäller äldre bestämmelser, vilket innebär att tillsynen då enbart avser tillsyn över lönegaranti i företagsrekonstruktion.

Kronofogdemyndigheten har i egenskap av tillsynsmyndighet tillsyn över rekonstruktörer i företagsrekonstruktioner. Tillsynen avser inte hela företagsrekonstruktionen, som fallet är med konkurser, utan enbart vissa delar vilka beskrivs närmare nedan. Syftet med tillsynen är att säkerställa att rekonstruktörernas tjänster tillhandahålls på ett ändamålsenligt och kompetent sätt samt att de är opartiska och oberoende i förhållande till de parter som är involverade i en företagsrekonstruktion.⁷⁰⁶ Detta säkerställer att den som utses till rekonstruktör har förmåga att genomföra en lyckad företagsrekonstruktion så gäldenären kan fortsätta sin verksamhet.

27.1 Hörande inför utseende av rekonstruktör

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

En ansökan om företagsrekonstruktion ska göras skriftligen till tingsrätten - av gäldenären eller av en borgenär.⁷⁰⁷

En gäldenärs ansökan om rekonstruktion ska bland annat innehålla ett förslag till rekonstruktör och de uppgifter som behövs för att rätten ska kunna bedöma hans eller hennes lämplighet för uppdraget.⁷⁰⁸ Motsvarande bestämmelse finns för en borgenärs ansökan.⁷⁰⁹

Innan rätten utser rekonstruktör ska tillsynsmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.⁷¹⁰

Lagen om företagsrekonstruktion innehåller inga uttryckliga föreskrifter relaterade till rekonstruktörens jäv. I likhet med vad som gäller enligt 1996 års lag är det ändå av stor

⁷⁰⁴ Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

⁷⁰⁵ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2019/1023 av den 20 juni 2019, art. 27.1.

⁷⁰⁶ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2019/1023 av den 20 juni 2019, art. 27.1.

⁷⁰⁷ 2 kap. 1 § 1 st FrekL

⁷⁰⁸ 2 kap. 4 § fjärde punkten FrekL

⁷⁰⁹ 2 kap. 5 § tredje punkten FrekL

⁷¹⁰ 2 kap. 13 § FrekL

vikt att rekonstruktören intar en självständig och opartisk hållning och att han eller hon beaktar både gäldenärens och borgenärens intressen. Det ska därför aldrig komma i fråga att utse någon till rekonstruktör som har ett ägarintresse i gäldenären, eller är ställföreträdare eller revisor för gäldenären.

Den som kan komma ifråga att utses till rekonstruktör ska uppfylla kraven på konkursförvaltare enligt konkurslagen samt ha borgenärens förtroende. Vidare ska lämpligheten att kunna förordnas som rekonstruktör bedömas utifrån erfarenhet att driva rörelse vidare i uppdrag som konkursförvaltare.⁷¹¹ Se även Kronofogdens ställningstagande *Krav för att utses till rekonstruktör*, KFM 11571-2022.

Tillsynsmyndighetens uppdrag är att tillhandahålla ett underlag för domstolarnas bedömning av om föreslagna rekonstruktörer uppfyller de krav som framgår av lagen om företagsrekonstruktion och är lämplig för uppdraget.

Kronofogden utgår från följande krav i sin bedömning:

- Den föreslagna rekonstruktören uppfyller kraven för att kunna utses till förvaltare. Dessa krav innefattar att ha mycket goda teoretiska kunskaper inom bl.a. obeståndsrätt, straffrätt och företagsekonomi, erfarenhet av självständig handläggning av affärsjuridiska ärenden under eget personligt ansvar och tillgång till en egen, väl utvecklad och permanent kontorsorganisation
- Den föreslagna rekonstruktören har borgenärens förtroende.

När det gäller lämplighet som rekonstruktör ska Kronofogden särskilt beakta att:

- Föreslagna rekonstruktören har erfarenhet av fortsatt drift för ett konkursbos räkning i verksamheter med viss komplexitet. Det innebär att det ska ha tagits strategiska beslut om t ex verksamheten, bemanning, lokal eller annan plats för verksamheten, inköpsbeslut, marknadsföringsbeslut, prissättning, m.m. Som utgångspunkt anses inte enbart avveckling av verksamheter tillräckligt meriterande i sig för att komma på tal som rekonstruktör.

Om någon inte har drivit rörelse på det sätt som anges ovan men har motsvarande erfarenhet kan Kronofogden ändå komma att tillstyrka förslaget. Kronofogden beaktar då särskilt följande:

- Den som inte har drivit rörelse på det sätt som anges ovan men har välmeriterad erfarenhet av företagsrekonstruktion eller av att ha bistått en annan konkursförvaltare vid en driftskonkurs är också lämplig som rekonstruktör. För att erfarenheten ska vara relevant är det nödvändigt att rekonstruktören har varit aktiv i verksamheten och i konkursboets eller företagets strategiska beslut.
- I undantagsfall kan erfarenhet av att driva rörelse i en ledande position i ett företag ha betydelse vid bedömningen av lämplighet som rekonstruktör, liksom erfarenhet som förvaltare i mycket stora konkurser, utan fortsatt drift. Den erfarenheten måste kompletteras med i vart fall viss erfarenhet från antingen fortsatt drift i konkurs eller företagsrekonstruktion.

Det är framförallt erfarenheter hänförliga till de fem år som föregått rekonstruktionsansökan som är relevanta vid lämplighetsbedömningen. Vidare måste erfarenheten omfatta flera konkurser eller rekonstruktioner.

Svea Hovrätt har i två avgöranden under januari månad 2023 fattat beslut om utseende av rekonstruktör.⁷¹²

Att läsa vidare:

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

---

⁷¹¹ 2 kap. 15 § FrekL

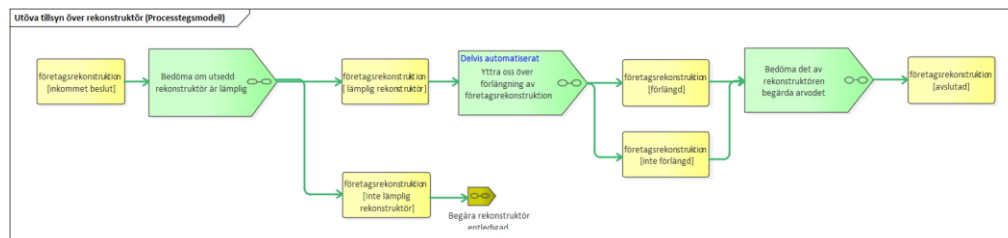
⁷¹² Svea Hovrätts beslut den 13 januari 2023 (i mål nr Ä 12787-22) och den 19 januari 2023 (i mål nr Ä 15107-22)

27.2 Tillsynen efter rekonstruktionsbeslutet

Kronofogden har inte tillsyn över hela företagsrekonstruktionen och alla åtgärder som rekonstruktören vidtar i denna. Tillsynsmyndighetens uppdrag regleras sjunde kapitlet i lagen om företagsrekonstruktion samt i lönegarantilagen.⁷¹³

I den löpande tillsynen ingår det bland annat att yttra sig innan beslut om förlängning av företagsrekonstruktionen fattas och om rekonstruktörens arvode behöver prövas av domstol innan rekonstruktion kan avslutas.

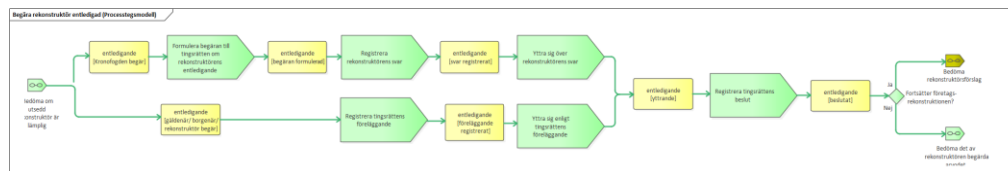
Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

27.2.1 Bedömning om utsedd rekonstruktör är lämplig

Både i samband med beslut om företagsrekonstruktion och löpande under rekonstruktionen kan tillsynsmyndigheten följa upp om den utsedde rekonstruktören är lämplig för uppdraget.

Om tingsrätten utser en rekonstruktör som tillsynsmyndigheten anser är olämplig kan myndigheten överklaga beslut om utsedd rekonstruktör.

27.2.2 Entledigande av rekonstruktör

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

En rekonstruktör som brister i sin hantering eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget ska entledigas av rätten.⁷¹⁴ En begäran om entledigande av rekonstruktör kan lämnas in till tingsrätten av den förordnade rekonstruktören, gäldenären, en borgenär eller tillsynsmyndigheten. Om gäldenär eller borgenär begärt att rekonstruktören ska entledigas ska även tillsynsmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.⁷¹⁵ I sådant fall bör tillsynsmyndigheten begära att få del av rekonstruktörens svar till tingsrätten innan tillsynsmyndigheten yttrar sig i frågan.

27.2.3 Förlängning av företagsrekonstruktion

Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att yttra sig innan domstol beslutar om förlängning av en företagsrekonstruktion. Beslut om företagsrekonstruktion avser en period om tre månader. Det är vanligt att en företagsrekonstruktion förlängs en eller flera gånger innan den avslutas. En företagsrekonstruktion kan förlängas tre månader i taget. Normalt kan en företagsrekonstruktion pågå under max 12 månader, men om beslut om planförhandling finns kan en företagsrekonstruktion förlängas till max 15 månader.⁷¹⁶

⁷¹³ 7 kap. 1 § FrekL. Kronofogdemyndigheten är tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndighetens uppgifter framgår av 2 kap. 13 och 17 §§, 6 kap. 4 § och 9 kap. 4 § FrekL, samt 19 § LgL.

⁷¹⁴ 2 kap. 17 § FrekL

⁷¹⁵ 2 kap. 17 § FrekL

⁷¹⁶ 6 kap. 2 – 3 §§ FrekL

27.2.4 Bedömning av rekonstruktörens arvode och rekonstruktionens upphörande

Inför avslut av en företagsrekonstruktion ska rekonstruktören underrätta tillsynsmyndigheten om den ersättning som han eller hon begär för arbete och utlägg. På samma sätt som gäller i konkurser får arvodet inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet som det har utförts med samt näringsverksamhetens omfattning kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget.⁷¹⁷

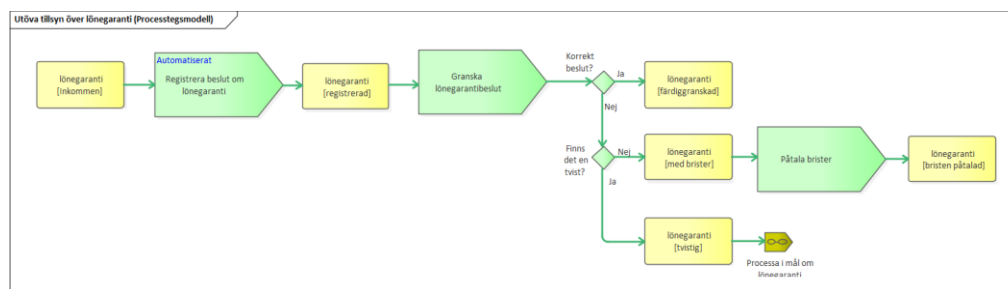
Tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att yttra sig innan tingsrätten beslutar om ersättning till rekonstruktören. Vid behov kan tillsynsmyndigheten begära att rekonstruktören upprättar en redogörelse av det arbete som uppdraget har medfört samt en specificerad kostnadsräkning.⁷¹⁸ Eftersom upprättandet av en arbetsredogörelse medför ökade kostnader för gäldenären bör en sådan redogörelse begäras endast i de fall som rekonstruktörens arvode bedöms vara alltför väl tilltaget.

Tillsynsmyndigheten ska även ges möjlighet att yttra sig innan domstolen beslutar om rekonstruktionens upphörande på någon av de grunder som framgår av 6 kap. 1 § 1 st FrekL.⁷¹⁹

Att läsa vidare

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

27.3 Lönegaranti i företagsrekonstruktion

Genom att förstora/zooma in visas processkartan ovan i läsbart format.

Möjlighet att erhålla lönegaranti vid företagsrekonstruktion har funnits sedan den 1 juni 2005 och gäller enbart företagsrekonstruktioner som beslutats av tingsrätt, inte underhandsrekonstruktioner. Precis som vid konkurser är lönegarantin ett socialt skydd för den enskilda arbetstagen.

Hanteringen hos rekonstruktören, länsstyrelsen och tillsynen går till på samma sätt som vid konkurs.

27.3.1 Tillsynsmyndighetens uppdrag

Tillsynsuppdraget i företagsrekonstruktioner utförs enligt lönegarantilagen av tillsynen på samma sätt som om arbetsgivaren hade försatts i konkurs. Tingsrätten skickar över beslut om företagsrekonstruktion till tillsynen. Av beslutet framgår vem som utsetts till rekonstruktör. Rekonstruktören ska skicka kopior av lönegarantibeslut och omprövningsbeslut till tillsynen. På begäran av tillsynen är rekonstruktören skyldig att lämna uppgifter om fordringar som kan ha betydelse för betalning enligt garantin.⁷²⁰

⁷¹⁷ 9 kap. 4 § FrekL

⁷¹⁸ 9 kap. 4 - 5 § FrekL

⁷¹⁹ 6 kap. 4 § FrekL

⁷²⁰ 20 a § LgL

Arbetstagare kan väcka talan mot staten om han eller hon är missnöjd med rekonstruktörens beslut, det är då tillsynen som för statens talan. Tillsynen kan väcka talan mot arbetstagaren om myndigheten anser att rekonstruktörens beslut är felaktigt.

27.3.2 Rekonstruktören fattar lönegarantibeslut

Rekonstruktören prövar och fattar beslut om lönegaranti.

27.3.3 Lönegarantins omfattning

Lönegarantins omfattning är densamma som vid konkurs, det är t ex samma begränsningar i tid och samma maximibelopp. Rätten till lönegaranti begränsas inte om ett förfarande följer på ett annat. Rätten till lönegaranti i företagsrekonstruktion prövas inom ramen för detta, och rätten till lönegaranti i konkurs prövas i konkursen.

Reglerna om lönegaranti vid företagsrekonstruktion följer vad som gäller i konkurs utan bevakning. Samma dag som beslutet fattas ska rekonstruktören sända beslutet till länsstyrelsen med kopia till arbetstagaren och tillsynsmyndigheten. Rekonstruktören kan även ompröva beslutet.⁷²¹

27.3.4 Utbetalning/återbetalning av lönegaranti

Länsstyrelsen betalar ut garantibelopp enligt samma regler som vid konkurs. Om någon tagit emot garantibelopp och skäligen bort inse att det var en felaktig betalning ska han eller hon återbetala beloppet om det är möjligt att återkräva betalningen. Detsamma gäller om företagsrekonstruktionen upphävs av högre instans. Återkrav av utgivet lönegarantibelopp är en uppgift för länsstyrelsen.⁷²²

Ett anspråk på lönegarantiersättning måste framställas under den tid som en företagsrekonstruktion pågår för att rätten till lönegaranti inte ska anses ha upphört. Har begäran framställs i rätt tid, ska rekonstruktören pröva anspråket även om rekonstruktionen har upphört.⁷²³

Att läsa vidare

SFS 2005:273

Prop. 2004/05:57, Lönegaranti vid företagsrekonstruktion

NJA 2020 s. 227

Blanketter och information för rekonstruktörer finns på www.kronofogden.se.

27.4 Tillsynsperson i företagsrekonstruktion

Om det finns skäl för det kan tingsrätten utse rekonstruktören eller annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt rekonstruktionsplanen.⁷²⁴ Vid behov ska även en ersättare för tillsynspersonen utses. Berörd part kan begära att rätten ska utse en tillsynsperson. En tillsynsperson som inte är lämplig för uppdraget ska entledigas av rätten.⁷²⁵ Tillsynsmyndigheten, rekonstruktören, gäldenären eller en borgenär kan begära att tillsynspersonen ska entledigas. Tillsynsmyndigheten har möjlighet att yttra sig innan rätten prövar en fråga om entledigande.

---

⁷²¹ 18 § LgL

⁷²² Länsstyrelser kan lämna fullmakt till Kammarkollegiet att bevaka och driva in beloppen.

⁷²³ NJA 2020 s. 227.

⁷²⁴ 4 kap. 33 § FrekL

⁷²⁵ 2 kap. 17 § FrekL, 4 kap. 33 § FrekL

För ersättning till tillsynsperson gäller samma bestämmelser som reglerar rekonstruktörens rätt till ersättning.⁷²⁶ Tillsynsmyndigheten, rekonstruktören eller gäldenären kan begära att ersättningen prövas av rätten.⁷²⁷ Tillsynsmyndigheten ska ges tillfälle att yttra sig innan rätten beslutar om ersättningen. Det är gäldenären som har kostnadsansvar för ersättning till tillsynsperson.⁷²⁸

Att läsa vidare:

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

27.5 Tillsynsavgift i företagsrekonstruktion

Gäldenären ska betala kostnaderna för att genomföra en företagsrekonstruktion. Det omfattar bland annat kostnader för rekonstruktörens arbete och utlägg samt kostnader för rättens handläggning av företagsrekonstruktionen.⁷²⁹ Gäldenären ska även betala en avgift till staten för tillsynen över rekonstruktörer.⁷³⁰ Avgiften uppgår för närvarande till 10 000 kr och ska betalas till Domstolsverket.⁷³¹

Att läsa vidare:

Prop. 2021/22:215, En ny lag om företagsrekonstruktion

---

⁷²⁶ 9 kap. 6 § FrekL

⁷²⁷ 9 kap. 4 § FrekL

⁷²⁸ 9 kap. 7 § FrekL

⁷²⁹ 9 kap. 7 § FrekL

⁷³⁰ 9 kap. 8 § FrekL

⁷³¹ Jämför förordning (2022:1328) om företagsrekonstruktion, 25 och 26 §§